

Methodický

výklad velikého katechismu

katolického náboženství.

Složil

Th. C. MATĚJ LHOTSKÝ,
bisk. notář a professor náboženství při c. k. ústavě ku vzdělání
učitelů v Soběslavi.

ČÁST ČTVRTÁ:
O MILOSTI A SVÁTOSTECH.

DRUHÉ, PŘEPRACOVANÉ VYDÁNÍ.

Schváleno výnosem nejdůst. bisk. konsistoře v Č. Budějovicích
ze dne 17. srpna 1911, čís. 7936.

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKC. SPOLEČNOSTI „UNIE“
1912.

JEHO EMINENCI
NEJDŮSTOJNĚJŠÍMU A SLOVUTNÉMU
PÁNU, PANU

LVU SVOB. PÁNU SKRBENSKÉMU ZE HŘÍŠTĚ,
KNÍŽE-ARCIBISKUPU PRAŽSKÉMU,

SV. ŘÍMSKÉ CÍRKVE KARDINÁLU, PAPEŽSKÉMU LEGÁTU, PRIMASU
KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO, C. A K. SKUTEČNÉMU TAJNÉMU
RADOVI, KANCLÉŘI OBOU BOHOSLOVECKÝCH
FAKULT C. K. UNIVERSITY KARLO-
FERDINANDOVY, DOKTORU
BOHOSLOVÍ ATD.

V NEJHLUBŠÍ ÚCTĚ A ODDANOSTI VĚNUJE

SPISOVATEL

Část čtvrtá.

○ milosti a svátostech.

Oddělení první.

○ milosti.

Pojem a rozdělení milosti.

A. 1. Miluje-li na př. mocnář některou podřízenou osobu, chová-li se k ní laskavě a blahosklonně, dává-li jí na jevo svou přízeň, říkáme, že osoba ta *jest v milosti* mocnářově.

Slovo „milost“ tedy znamená laskavost, blahosklonnost a přízeň osoby vznešenější k osobám nižším.

2. Dostane-li se nám od bližního beze vší naší zásluhy, z pouhé jeho dobré vůle, nějakého daru, říkáme, že nám bližní *prokázal milost*.

Slovo „milost“ znamená tedy také všeliký dar, jehož se nám dostává beze vší naší zásluhy z pouhé dobré vůle dárcovy.

Co znamená slovo milost?

Milost, o které jsem nyní mluvil, jest *milost lidská*, poněvadž pochází od lidí.

B. 1. Pochází-li milost od Boha, říká se jí „**milost Boží**“.

1. Milost Boží jeví se také za prvé jako laskavost, blahosklonnost a přízeň Boží ke tvorům.

O takové milosti mluvil anděl, když řekl k Panně Marii: „*Neboj se, Maria, neboť jsi našla milost u Boha*“.
(Luk. 1, 30.)

2. Milost Boží znamená za druhé všeliký dar, který nám Bůh z pouhého milosrdenství svého uděluje.

Co znamená milost Boží?

Bůh uděluje nám rozličné dary.

a) Některé uděluje nám *pro vezdejší život*, abychom mohli býti živi a dosáhli svého pozemského cíle. Tak na př. dal nám život, tělesné i duchovní schopnosti, jimiž jsme vyvýšeni nad ostatní tvory, dává nám zdraví a prostředky k zachování života atd.

Kdo si ještě pamatuje, co nazýváme „přirozeností“ některé bytosti? — Co náleží k přirozenosti člověka? — Co náleží k přirozenosti duše lidské? — Jakým obrazem Božím je duše lidská, poněvadž je Bohu podobna pro přednosti, které náležejí k její přirozenosti? (Přirozeným.) — Jak říkáme blaženosti, ke které člověk dospívá svými silami a schopnostmi? (Přirozená.)

Poněvadž některé z těch darů, které nám Bůh uděluje pro vezdejší život, náležejí k přirozenosti lidské, jiné pak nám pomáhají k pozemskému, přirozenému blahu, jsou to dary *přirozené* a slují „**milostí Boží přirozenou**“.

Co rozumíme milostí Boží **přirozenou**?

Všecky přirozené milosti uděluje nám Bůh proto, že jest nejvyšší dobrotivý, a uděloval je lidem i před vykoupením. O těch milostech nejedná se ve sv. náboženství.

b) Jiné dary uděluje nám Bůh *pro duchovní život*, abychom mohli dojítí spasení. K darům těm náleží na př., že nám Bůh dává dobrá vnuknutí, abychom dobré konali a zlého se varovali, že osvětluje náš rozum a posiluje naši vůli, že nám pomáhá při konání dobrých skutkův a v boji proti hříchu, že duši naši od hříchů očišťuje a ji posvěcuje atd.

Náležejí uvedené dary také k přirozenosti lidské? — Proč dary ty nenáležejí k přirozenosti lidské? (Člověk jich nemusí mít, aby byl člověkem.) — Jakým obrazem Božím

byla duše prvních lidí, dokud byla svata? — Kdy přestala duše prvních lidí býti nadpřirozeným obrazem Božím? — Jakým však obrazem Božím zůstala duše prvních lidí i po hříchu?

Duše prvních lidí byla před hříchem nadpřirozeným obrazem Božím, protože byla od Boha obdařena svatostí, darem to, který nenáležel nutně k její přirozenosti, a kterého také od přirozenosti neměla. Bůh jí jej přidal k darům přirozeným a mohl jí jej zase vzít, aniž by přestala býti duší lidskou. A také skutečně, když první lidé zhřešili, ztratila sice duše jejich svatost, ale nepřestala býti duší lidskou.

A jako první lidé neměli svatosti od přirozenosti, podobně nemohli jí ani nabýti přirozenými silami, ani si jí zasloužiti, aniž měli vůbec na ni práva, nýbrž byla jim udělena od Boha nad jejich přirozenost. Byl to tedy dar *nadpřirozený*.

Také všechny dary, které Bůh uděluje nám, abychom mohli dojítí spasení, jsou dary nadpřirozené, protože jich od přirozenosti ani nemáme, ani nabýti nemůžeme, aniž máme vůbec na ně práva, nýbrž bývají nám od Boha udíleny nad naši přirozenost. Říkáme jim proto „**milost Boží nadpřirozená**“. Jen o té se jedná ve sv. náboženství, a mluví-li se o ní, říká se jí krátce „**milost Boží**“ nebo jen „**milost**“, kteréhož výrazu užívá i katechismus.

Milost Boží nadpřirozená nebo krátce milost je tedy nadpřirozený dar, který nám Bůh uděluje, bychom mohli dojítí spasení.

Pro kterou vlastnost svou uděluje nám Bůh milosti přirozené? (Dobrotivost.)

Milost nadpřirozenou uděluje nám Bůh pro zásluhy Ježíše Krista z pouhého svého milosrdenství. Právem ji tedy nazýváme *darem*, protože jsme si jí ničím nezasloužili a nemůžeme zasloužiti, nýbrž nám jenom pro zásluhy Ježíše Krista dána bývá.

Pro co nám uděluje Bůh milosti přirozené? (Pro tělo.)

Milost nadpřirozenou, o které nyní jednáme, uděluje Bůh toliko duši naší, a to nikoli nepřímou nějakým zevnějším prostředkem, nýbrž přímo. Duch svatý totiž neviditelně vstupuje do naší duše, aby ji posvětil, osvětil, posilnil a s ní se spojil. Je tudíž milost nadpřirozená něčím vnitřním a proto také se nazývá darem *vnitřním*.

Shrneme-li nyní vše dohromady, tedy poznáváme, že milost je vnitřní nadpřirozený dar, který nám Bůh pro zásluhy Ježíše Krista uděluje, bychom mohli dojítí spasení.

Jest ještě třeba vysvětliti vám slova „*dojítí spasení*“.

K jaké důstojnosti byli povýšeni první rodiče, dokud byli svatí? — Byla ta důstojnost dítek Božích důstojnost přirozená či nadpřirozená? — Proč důstojnost dítek Božích byla důstojnost *nadpřirozená*? — K čemu měli první rodiče právo, poněvadž byli dítkami Božími?

Čím se první rodiče připravili o nadpřirozenou důstojnost dítek Božích? — Kterého práva pozbyli první rodiče, když přestali býti dítkami Božími? — Čeho se první rodiče stali hodnými, když přestali býti dítkami Božími? — Na koho přešly všechny následky hříchu prvních rodičů? — Čím tedy přestali býti všichni lidé pro hřích prvních rodičů? — Čeho pozbyli všichni lidé hříchem prvních rodičů? — Čeho zaslouhovali všichni lidé pro hřích prvních rodičů?

Proč nezavrhhl Bůh všecky lidi na věky do pekla? — Co znamená: „*Vykupitel lidí vykoupil*?“ — Co znamená: „*Vykupitel lidí spasil*?“ — Ano!

Vykupitel nejen vysvobodil lidi od hříchu a pekla, nýbrž způsobil, aby lidé mohli zase *dojítí spasení*, t. j. aby byli zase povýšeni k nadpřirozené důstojnosti dítek Božích a schopnými se stali zasloužiti si nebe.

K čemu nám uděluje Bůh milost nadpřirozenou? (Abychom mohli dojítí spasení.) — Jak můžeme říci jinak místo „*abychom mohli dojítí spasení*“?

Nyní si zopakujeme všecko, co jsme o milosti Boží nadpřirozené poznali.

Co je **milost** (Boží nadpřirozená)?

Milost (Boží nadpřirozená) je vnitřní nadpřirozený dar, který nám Bůh pro zásluhy Ježíše Krista uděluje, bychom mohli dojítí spasení. (Otáz. 508.)

Proč se nazývá **milost darem**?

Milost se nazývá darem, protože si ji nemůžeme zasloužití, nýbrž nám jenom pro zásluhy Ježíše Krista dána bývá. (Otáz. 509.)

Proč se nazývá **milost darem vnitřním**?

Milost se nazývá darem vnitřním, protože se uděluje přímo duši a tudíž něčím vnitřním jest. (Otáz. 510.)

Proč se nazývá **milost darem nadpřirozeným**?

Milost nazývá se darem nadpřirozeným, protože jí člověk od přirozenosti ani nemá, ani nabýti nemůže, aniž má vůbec na ni práva, nýbrž mu od Boha nad jeho přirozenost udílenu bývá. (Otáz. 511.)

K čemu se uděluje člověku **milost nadpřirozená**?

Milost nadpřirozená se uděluje člověku, by mohl dojítí spasení, t. j. aby povýšen byl k nadpřirozené důstojnosti dítky Božího a schopným se stal zasloužití si nebe. (Otáz. 512.)

Milost nadpřirozená dle účinků, jež v duši naší působí, různě se rozděluje. O tom, kolikerá je **milost** (nadpřirozená), si nyní pohovoříme.

O milosti pomáhající.

I. Kdo chce vykonati nějakou těžkou tělesnou práci, k níž se mu nedostává síly, hledá cizí pomoci, s níž pak práci koná snadno.

My máme si životem svým zasloužití nebe; máme se proto varovati hříchu a konati dobré skutky, které by nám byly k věčnému spasení prospěšné. To však jest práce těžká, k níž naše *přirozené* síly nestačí; třeba nám tudíž *nadpřirozené* pomoci Boží, s níž bychom dobré skutky snáze konati počali, dále konali a dokonali,

Bůh nám takovou nadpřirozenou pomoc skutečně uděluje, a říkáme jí „**milost pomáhající**“.

Milost pomáhající je tedy nadpřirozená milost, která nám pomáhá konati skutky dobré, t. j. k věčnému spasení prospěšné.

Má-li kdo na př. jednotlivě zdvihnouti a jinam přenést několik těžkých kamenů a potřebuje-li k tomu cizí pomoci, nestačí mu pomoc poskytnutá při prvním kamenu ke zdvižení a nesení kamenů ostatních, nýbrž jest mu ke zdvižení a nesení každého dalšího kamene třeba nové pomoci.

Podobně je tomu při konání dobrých skutků.

Milost pomáhající pomáhá nám konati dobré skutky. Ale po vykonání skutku, k němuž nám byla udělena, z duše naší mizí a přestává působiti; k vykonání nového dobrého skutku jest nové pomáhající milosti třeba. Proto pravíme, že milost pomáhající je duši **na čas propůjčená milost**.

Co jsme si řekli prve, že jest milost pomáhající? (Nadpřirozená milost, která nám pomáhá . . .) — Na jak dlouho propůjčuje nám Bůh milost pomáhající? — Pověz nyní celé!

Co je milost **pomáhající**?

Milost pomáhající jest nadpřirozená, duši na čas propůjčená milost, která nám pomáhá konati skutky dobré, to jest k věčnému spasení prospěšné. (Otáz. 514.)

A kterak nám pomáhá milost pomáhající konati dobré skutky? — To vám teď vysvětlím.

II. a) Abychom mohli konati skutky dobré pro nebe záslužné, třeba nám především věděti, co jest dobré a co zlé, neboť čeho člověk nezná, toho nekoná. Veškeré poznávání děje se rozumem. Než rozum náš jest pro hřích prvotní jakož i pro hříchy osobní zatemněn, pročez sám sobě jsa ponechán, nemůže bezpečně poznávati, co jest dobré a co zlé. Třeba mu tudíž pomoci; té se mu dostává milosti pomáhající. Milost pomáhající

totiž osvětluje náš rozum, abychom jasněji a lépe poznávali dobré, které máme konati, bychom byli spaseni. Kdyby milost Boží neosvětlovala našeho rozumu, neprospívalo by nám ani slovo Boží ani jiné spásitelné prostředky, ano ani při vší učenosti, které člověk může rozumem svým nabýti, nepoznali bychom pravd svaté víry a nedosáhli bychom věčné blaženosti. Proto sv. Pavel dí: „*Ne že bychom byli dostateční mysliti něco (d o b r é h o) sami ze sebe jakožto sami ze sebe, ale dostatečnost naše jest z Boha*“ (II. Kor. 3, 5.)

Když jsme rozumem poznali, co jest dobré, jest potřebí, aby se vůle naše pro dobro rozhodla, aby je chtěla. Poněvadž pak vůle naše jako rozum jest hříchem prvotním zeslabena a více se kloní ke zlému než k dobrému, potřebuje posily, aby se snáze pro dobré rozhodla, je začala a v něm setrvala. Té posily se jí dostává milostí pomáhající, která pobádá a posiluje naši vůli, bychom dobré skutky konati počali, dále konali a dokonali, jak svědčí sv. Pavel, jenž píše: „*Bůh zajisté jest, který působí ve vás i chtění i vykonání podle dobré vůle své*“ (Fil. 2, 13.)

Jestliže milost pomáhající konání dobrých skutků předchází, t. j. nás povzbuzuje, abychom počali je konati, sluje „předcházející“ neboli „povzbuzující“; když konání dobrých skutků provází, t. j. nás posiluje, abychom dobré dále konali, sluje „doprovázející“ neboli „spolupůsobící“; posiluje-li nás, abychom dobré skutky dokonali a v nich setrvali, sluje „dokonávající“ neboli „následující“.

Kterak nám pomáhá milost pomáhající konati dobré skutky za prvé?

b) Člověk může konati některé dobré skutky svými přirozenými silami bez pomoci milosti Boží. Skutky tak vykonané nazýváme *přirozeně* dobrými skutky. Avšak ty nedostačují k dosažení nadpřirozené blaženosti; té může býti dosaženo jenom skutky nadpřirozeně dobrými. A právě milost pomáhající **dodává našim dobrým skutkům ceny nadpřirozené**, t. j. působí, že dobré skutky,

jež jí byly vykonány, mají u Boha větší cenu, než skutky vykonané jen přirozenými silami, a budou na věčnosti odměněny. To je druhý způsob, jímž nám milost pomáhající pomáhá konati dobré skutky k věčnému spasení potřebné.

Kterak nám pomáhá milost pomáhající konati dobré skutky?

Milost pomáhající pomáhá nám konati dobré skutky takto:

1. osvětluje náš rozum, pobádá a posiluje naši vůli, bychom tyto skutky konati počali, dále konali a dokonali;

2. dodává jim ceny nadpřirozené. (Otáz. 515.)

III. Poněvadž milost pomáhající dodává našim dobrým skutkům ceny nadpřirozené a tak působí, že skutky ty jsou nám k věčnému spasení prospěšny, zřejmo z toho, že milosti pomáhající je člověku ke každému dobrému skutku třeba. Proto Ježíš Kristus praví: „*Beze mne nemůžete ničeho učiniti*“ (Jan 15, 5.), t. j. bez mé pomoci nemůžete vykonati nic k spasení prospěšného. A sv. Pavel píše: „*Nikdo nemůže říci: Pán Ježíš, jedině v Duchu svatém*“ (I. Kor. 12, 3.), nikdo nemůže vysloviti jména Ježíš, aby tím získal zásluhu pro nebe, leč vyslovuje-li je působením milosti pomáhající.

Zvláště jest milosti pomáhající třeba **hříšníku**, by se k Bohu obrátil, t. j. aby poznal své hříchy, jich litoval, z nich se pokorně vyznal a v učiněném dobrém předsevzetí setrval. Hříšník sám ze sebe nepoznal by nebezpečí hříšného stavu duše své a neodhodlal by se k pokání, kdyby Bůh svou milostí neosvítil jeho rozum a nepůsobil na jeho vůli.

Milosti pomáhající je třeba **spravedlivému**, a to především k tomu, *by v dosažené spravedlnosti setrval*. I lidem spravedlivým jest bojovati proti zlým žádostem a náklonnostem a proti četným pokušením. Kdyby v boji tom byli odkázáni jen na své síly, jistě by podlehli. Proto jest jim třeba milosti pomáhající, by se uchránili hříchu a setrvali v dobrém. Učení toto prohlásila církev

svatá na sněmě tridentském za článek víry těmito slovy: „*Tvrdil-li by kdo, že ospravedlněný beze zvláštní pomoci Boží v dosažené spravedlnosti vytrvati může, budiž z církve vyloučen!*“ (Sez. VI. kan. 21.)

Dále je člověku spravedlivému milosti pomáhající třeba k tomu, *by skutky záslužné konal* a tak spravedlnost svou rozmnožoval. Učení to je stvrzeno Písmem svatým, a to hlavně v podobenství, jež Ježíš Kristus vypravoval o vinném kmenu a ratolestech; tam praví: „*Zůstaňtež ve mně a já ve vás. Jako ratolest nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstane-li při kmenu, tak ani vy, leč zůstanete-li ve mně. Jáť jsem vinný kmen, vy ratolesti; kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese ovoce mnohé; nebo beze mne nemůžete ničeho učiniti*“. (Jan 15. 4, 5.) Ježíš Kristus připodobňuje sebe k vinnému kmenu, lidi pak k ratolestem. Ratolest, která není spojena s kmenem a nepřijímá z něho živoucí šťávy, nenese ovoce a uschne; ratolest s kmenem spojená a z něho živoucí šťávu přijímající žije a přináší ovoce. Ježíš Kristus také jako vinný kmen dává život všem, kdož jsou s ním spojeni. A pomáhající milost je tou živoucí šťavou, která jednotlivé ratolesti kmene toho oživuje a působí, že mohou vydávati ovoce dobrých skutků. Tato milost Boží je každému tak potřebna, že bez ní nemůže nic pro nebe záslužného učiniti. Sv. Augustin krásně praví v té příčině: „*Jako oko tělesné ničeho nemůže viděti, byť i bylo zcela zdrávo, není-li podporováno září světla, tak ani člověk spravedlivý nemůže spravedlivě živ býti, není-li podporován věčným světlem nejvyššího Boha*“.

Je-li milosti pomáhající člověku třeba? — K čemu jest milosti pomáhající třeba hříšníku? — K čemu spravedlivému?

Odpověz souvisle!

Je-li milosti pomáhající člověku třeba?

Milosti pomáhající je člověku ke každému dobrému skutku třeba: hříšníku, by se k Bohu obrátil; spravedlivému, by v dosažené spravedlnosti setrval a skutky záslužné konal. (Otáz. 516.)

IV. Bůh stvořil člověka pro nebe. Když však lidé hříchem prvních rodičů pozbyli práva na nebe, poslal Bůh na svět svého jednorozeného Syna, Ježíše Krista, aby lidi vykoupil a bránu nebeskou jim zase otevřel. Pro zásluhy Ježíše Krista mohou všickni lidé dojítí spasení; a Bůh také, jak praví sv. Pavel, „*chce, aby všickni lidé spasení byli a ku poznání pravdy přišli*“ (I. Tim. 2, 4.), t. j. aby poznali Ježíše Krista a jeho svaté učení a tak spasení došli. Avšak spasení nelze dojítí bez milosti pomáhající. Proto, chce-li Bůh, aby všichni lidé spasení došli, je třeba, by jim k tomu milostí svou pomáhal. A Bůh tak skutečně činí; **uděluje každému člověku milost pomáhající, které potřebuje, aby byl spasen.**

Uděluje ji *hříšníkům*, aby se poznali a včas k Bohu obrátili.

To vidíme na lotru po pravici Kristově, jehož hříšného srdce dotkla se milost Boží, takže počal hříchů svých litovati, z nich se vyznávati a konečně pln důvěry v milosrdenství Boží prosil Ježíše o milost slovy: „Pane, rozpomeň se na mne, když přijdeš do království svého“. Za to dostalo se mu radosti plného přislíbení: „Amen, pravím tobě: Dnes budeš se mnou v ráji“. (Luk. 23, 42. 43.)

Rovněž *spravedlivým* uděluje Bůh milost pomáhající, aby pokušením odolali a v dobrém setrvali.

O tom poučují nás slova sv. Pavla: „*Věrnýť pak jest Bůh, kterýž nedopustí vás pokoušeti nad to, co můžete (snést), ale učiní s pokušením také prospěch, abyste mohli snést*“ (I. Kor. 10, 13.)

I *bludařům* uděluje Bůh milost pomáhající, aby pravdu poznali a do církve katolické se vrátili.

Dějiny podávají nám dosti dokladů, kterak mnozí zatvrzelí bludaři a odpůrci katolické církve působením milosti Boží přišli ku poznání pravdy.

Ba ani pohanům, židům a vůbec *nevěřícím*, kteří bez vlastní viny neznají učení Kristova, neodnímá Bůh své milosti a přivádí je ku poznání pravdy, jestliže po

ní touží a dle možnosti plní přirozený zákon Boží, jež Bůh všem lidem do srdce vepsal. (Srov. část I. str. 32.)

Příklad toho máme na pohanském setníku Korneliovi a na komorníku královny ethiopské.

Ačkoli Bůh všem lidem bez výjimky uděluje milost pomáhající, přece jí neuděluje všem rovně, nýbrž jednomu více, druhému méně, každému podle jeho povahy, ale vždy tolik, aby s ní, chce-li jen, mohl býti spasen. — Čím více milosti kdo obdržel, tím větší bude jednou jeho zodpovídání, neboť Ježíš Kristus praví: „*Od každého, komu jest mnoho dáno, bude mnoho žádáno*“. (Luk. 12, 48.)

Poněvadž Bůh uděluje bez rozdílu každému dostatečně milosti, aby došel spasení, z toho jest patrné, že jest bludné učení **Kalvínovo**, že by Bůh „p ř e d u r č i l“ některé lidi pro království Boží, jiné k zahynutí věčnému, tak že oni nechť činí cokoli, budou spaseni, tito zavrženi. Ve smyslu učení katolického míní se předurčenými neboli vyvolenými ti, kteří s milostí Boží, již Bůh každému udílí, aby mohl dojiti spasení, působí a proto skutečně bývají spaseni.

Zdali Bůh uděluje každému člověku milost pomáhající?

Bůh uděluje k a ž d é m u č l o v ě k u milost pomáhající, které potřebuje, aby byl spasen. (Otáz. 517.)

V. Dva poustevníci hrabali v lese prst, kterou odnášeli v pytlích do zahrady. Slunce pálilo, a mouchy velmi je obtěžovaly. Mladší poustevník byl proto velmi nevrlý. „Milý bratře“, dí mu starší, „pros o milost trpělivosti!“ „Nejednou jsem prosil“, dí mladší, „ale nadarmo!“ Starší tiše kopal, a když zase naplnil pytel, žádal mladšího, aby mu jej pomohl zdvihnouti na ramena. I chopil se mladší pytle a vší silou hodil mu jej ze zadu na ramena. Než starší z předu pytel stáhl, tak že upadl na zemi. „Co to děláš?“ dí mladší, „vždyť pomoc mou zase maříš!“ „Hle“, praví starší, „tak jest to i s pomocí Boží. Bůh jest stále hotov pomáhati; jestli však s pomocí Boží nepůsobíme, ano jí odpíráme, kterak může nám prospívati?“

Ten poustevník pověděl úplnou pravdu; milost pomáhající sama nepůsobí našeho spasení, poněvadž nás nenutí, nýbrž jen podporuje, nechávajíc nám úplnou volnost. Proto, chceme-li dojítí spasení, nesmíme milosti odpírati, nýbrž musíme ji ochotně přijímati a s ní věrně spolupůsobiti.

Že lze milosti Boží odpírati, nebo ji přijímati a s ní spolupůsobiti, vysvítá z četných míst Písma svatého. Tak na př. praví se tam: „*Dnes uslyšíte-li hlas jeho, nezavržte srdci svých!*“ (Žalm 94. 8.) A jinde: „*Napomínáme vás, abyste nepřijímali milosti Boží nadarmo!*“ (II. Kor. 6, 1.) „*Aj stojím u dveří a tluku*“ (a čekám, zda mi bude otevřeno, čili nic, t. j. zda bude hlasu mého dbáno či bude přeslechnut). (Zjev. 3, 20.)

Milosti Boží odpíral *Kain*. Hněval se na bratra svého Abele a nenáviděl ho. Bůh jej napomínal, ale on nedbal napomenutí toho, choval dále hněv v srdci svém, až pak Abele zabil. — Milosti Boží odpírali též *Židé*, nechtějíce uvěřiti Pánu Ježíši.

S milostí Boží spolupůsobil *sv. Pavel*, jenž po svém obrácení nespoléhal jen na milost od Boha mu propůjčenou, nýbrž sám se přičiňoval s ní spolupůsobiti; neboť litoval hříchů svých, postil se, modlil se a připravoval se na křest svatý. A když se stal křesťanem, neleká se výsměchu a nenávisti Židů, nýbrž vyznával a hlásal neohroženě všude víru Kristovu. Proto také doznává sám o sobě: „*Milostí Boží jsem, co jsem, a milost Boží ve mně marna nebyla*“. (I. Kor. 15, 10.)

Kdo spolupůsobí s milostí pomáhající, dosahuje ještě větších milostí; kdo jí však odpírá, ztrácí všechny ostatní milosti, a očekává ho přísný soud, jak je patrné z podobenství o hřivnách.

(Vypravuj nebo dej vypravovati podobenství to!)

Hřivny znamenají milost Boží. Služebníci, kteří se hřivnami těžili a jiné vyzískali, jsou lidé, kteří s milostí spolupůsobí, a proto se jim dostává nové milosti. Služebník lenivý je člověk, který s milostí Boží nespolupůsobí. Tomu nejen že nových milostí se nedostane, nýbrž pozbuďte i té, kterou má, dle slov Ježíše Krista: „*Kdož má, bude mu dáno a bude hojněji míti, ale kdož nemá, i to, co má, bude od něho odjato*“. (Mat. 13. 12.)

Že člověk může s milostí Boží buď spolupůsobiti nebo jí odpírati, chápe i rozum náš; neboť kdyby milost Boží rušila svobodu člověka a vše jen sama působila, všechna přikázání a napomínání byla by zbytečná, všechny odměny a tresty nerozumny, jelikož nebylo by možno mluvit o poslušnosti a zásluze.

Působí-li milost sama naše spasení?

Milost sama nepůsobí našeho spasení, poněvadž nás nenutí, nýbrž jen podporuje; proto nesmíme milosti odpírati, nýbrž musíme ji ochotně přijímati a s ní věrně spolupůsobiti. (Otáz. 518.)

O které milosti jsme nyní mluvili? (O milosti pomáhající.)

Tedy si pamatujte: Milost nadpřirozená jest za prvé **pomáhající**. Nyní vám povím zas o jiné milosti nadpřirozené.

O milosti posvěcující.

I. Koliký život má člověk? (Tělesný a duševní.) — Jak dlouho bude duše živa? (Věčně.)

Životu, kterým duše naše bude věčně žiti jakožto nesmrtelný duch, říkáme *přirozený* život duše, protože nesmrtelnost náleží k přirozenosti duše lidské.

Je-li duše naše prosta těžkého hříchu, je svata a má právo k nadpřirozené blaženosti v nebi, je živa pro nebe — má život *nadpřirozený*. — Která duše je poskvřena těžkým hříchem, nemá života nadpřirozeného, je pro nebe mrtva. Aby jí byl nový nadpřirozený život zase udělen, jest jí třeba zvláštní nadpřirozené milosti Boží, která by ji úplně proměnila, t. j. od hříchu očistila a posvětila. A Bůh nám také skutečně takovou nadpřirozenou milost uděluje; říkáme jí „**milost posvěcující**“.

Milost posvěcující je tedy nadpřirozená milost, která nám uděluje nový, nadpřirozený život.

Na jak dlouho uděluje nám Bůh milost pomáhající? — Kterak proto nazýváme milost pomáhající? (Na čas propůjčenou.)

Jinak je tomu s milostí posvěcující. Když ji člověk obdrží, zůstává v duši jeho, dokud se nedopustí těžkého hříchu. Tedy třeba mnoho let, ba i celý život jest možno milost posvěcující si zachovati. Proto se o ní říká, že je duši **trvale propůjčená milost**.

Co je milost posvěcující?

Milost posvěcující je nadpřirozená, duši trvale propůjčená milost, která nám uděluje nový, nadpřirozený život. (Otáz. 519.)

Která je nadpřirozená milost vedle milosti pomáhající? (Posvěcující.)

Kolikerá je milost nadpřirozená?

Milost nadpřirozená je dvoji: 1. pomáhající; 2. posvěcující. (Otáz. 513.)

Co je milost pomáhající? — posvěcující?

Nyní si povíme, kterak nám milost posvěcující uděluje nový, nadpřirozený život.

II. a) Kdy je duše naše pro nebe mrtva? (Když je poskvrněna těžkým hříchem.) — Čeho je tedy především třeba, má-li duše pro nebe znova oživnouti? (Aby byla od těžkého hříchu očištěna.)

A to právě působí milost posvěcující, neboť nás ode všech těžkých hříchův očišťuje a posvěcuje, činí nás na duši čistými a svatými a tím i Bohu milými.

b) Jsme-li poskvrněni těžkým hříchem, jsme v otroctví hříchu a ďábla, nejsme tedy dítkami Božími a nemáme práva na království nebeské. Když však se od těžkého hříchu očístíme, vstupuje Duch svatý s posvěcující milostí do naší duše, vysvobozuje nás z otroctví hříchu a ďábla a činí z nás dítky Boží a tím i dědice království nebeského, což jest pro nás největší důstojností, a to důstojností nadpřirozenou. Proto pravíme, že milost posvěcující nás povznáší ze stavu otroctví

k nadpřirozené důstojnosti dítek Božích a dědiců království nebeského.

c) Jsme-li ve stavu hříšném, nemůžeme nic pro nebe záslužného konati, neboť jako ratolest nemůže sama ze sebe se zelenati, kvésti a nésti ovoce, není-li spojena s kmenem a nepřijímá-li z něho živoucí šťávy, podobně ani my nemůžeme nic záslužného pro nebe konati, nejsme-li posvěcující milostí spojeni s Bohem. Jakmile se však od hříchů očistíme a nabudeme posvěcující milosti, stáváme se zase schopnými konati skutky pro nebe záslužné. Milost posvěcující ušlechťuje a nebeskou krásou ozdobuje naše dobré skutky asi tak, jako větev z dobrého stromu ušlechťuje pláňku.

Pověz, kterak nám milost posvěcující uděluje nový nadpřirozený život? (Ano; 1. tím, že nás ode všech; 2. ze stavu otroctví; 3. schopným činí)

Všechny tyto účinky posvěcující milosti označujeme krátce slovy: milost posvěcující „**nás ospravedlňuje**“, t. j. činí z nás spravedlivé; proto pravíme, že milost posvěcující uděluje nám nový nadpřirozený život tím, že nás ospravedlňuje, t. j. že nás 1. ode všech; 2. ze stavu; 3. schopnými činí

Kterak nám milost posvěcující uděluje nový nadpřirozený život?

Milost posvěcující uděluje nám nový, nadpřirozený život tím, že nás ospravedlňuje, to jest, že nás:

1. ode všech těžkých hříchů očisťuje, posvěcuje a Bohu milými činí;

2. ze stavu otroctví k nadpřirozené důstojnosti dítek Božích a dědiců království nebeského povznáší;

3. schopnými činí pro nebe záslužné skutky konati. (Otáz. 520.)

III. Milosti posvěcující jest nevyhnutelně *třeba* ke spasení, neboť bez ní člověk nemůže býti zbaven hříchu, a do nebe nevejde nic nečistého. Pravdě té Písmo svaté vydává zcela jasně svědectví, na př. podobenstvím o rouše svatebním, kterým se vyrozumívá milost posvěcující;

kdo není ozdoben tím rouchem, bude vyvržen do temností zevnitřních.

O tom, kdo má posvěcující milost, říkáme, že jest „ospravedlněn“, a stavu, ve kterém žije, říkáme „ospravedlnění“.

V čem ospravedlnění záleží, o tom bludně učí protestantští reformátoři, tvrdíce, že ospravedlnění jest pouhé odpuštění trestů za hříchy, tak že více se nám od Boha nepřičítají, ač vina jich na nás zůstává nadále. Avšak církev svatá učí, že ospravedlnění není pouhé odpuštění trestů za hříchy, nýbrž i skutečné zničení viny jejich, posvěcení a obnovení celého vnitřního člověka dobrovolným přijetím milosti a darů, tak že se člověk z nespravedlivého stává spravedlivým, z nepřítele Božího přítelem a dítkem Božím a dědicem života věčného. (Trid. sez. VI. k. 7.)

Člověk nemůže míti beze zvláštního zjevení Božího naprosté jistoty, že jest ospravedlněn, protože Bůh učinil ospravedlnění závislým na výminkách, o nichž nikdo nemůže určitě říci, že učinil jim dosti. Tomu nasvědčuje Písmo svaté učíc: „*Člověk neví, hoden-li lásky či nenávisť*“. (Kaz. 9, 1.) „*Nejsem si ničeho vědom, ale proto nejsem ospravedlněn*“. (I. Kor. 4, 4.) Přece však jsou některé známky, dle nichž člověk důvěrně může míti za to, že jest ospravedlněn, když totiž jest si vědom, že se přičinil, seč byl, že s radostí vzpomíná Boha a božských věcí, že má hřích v ošklivosti a že statkům nebeským dává přednost před pozemskými.

V ospravedlněných zůstává ještě *zlá žádostivost*, která však sama sebou není hříchem, nýbrž slove tak v Písmě sv. jen proto, že ze hříchu vzala původ a že vede ke hříchu, když vůle je s ní za jedno. Jest nám ponechána k boji, abychom statečně jí odpírajíce dobývali si zásluh. Z té žádostivosti pocházejí všední hříchové, kterých se ani spravedlivému nelze uvarovati, není-li mu kromě milosti setrvání udělena ještě zvláštní milost Boží, z níž se těšila na př. Rodička Boží; proto Písmo sv. praví: „*Ve mnohém zajisté klesáme všickni*“. (Jak. 3, 2.)

IV. Člověk ospravedlněný může zase milost posvěcující *ztratiti*, ze spravedlivého státi se nespravedlivým a z přítele Božího nepřítelem Božím hodným věčného zavržení. Pravdu tu dosvědčuje nám pád prvních našich rodičů a mnohých spravedlivých lidí. Proto sv. Pavel

napomíná: „*Kdo stojíš, hleď, abys nepadl!*“ (I. Kor. 10, 12.) „*S bázní a třesením spasení konejte!*“ (Filip. 2, 12.)

Milost posvěcující zůstává v duši člověka tak dlouho, dokud se nedopustí smrtelného hříchu. Smrtelným hříchem milost posvěcující ztrácí, a kdyby v tom stavu zemřel, bude zavržen. Tak rozhodla církev svatá na sněmě tridentském proti Luterovi, jenž bludně učil, že se posvěcující milost ztrácí jen hříchem nevěry. Rozhodnutí své odůvodňuje výroky Písma svatého, které vylučuje z království nebeského nejen nevěřící, nýbrž i ty, kdož mají na sobě těžké hříchy, totiž smilníky, cizoložníky, zloděje, lakomce, opilce, zlołajce, rváče a j. (I. Kor. 9, 10.), a výslovně dí, že kdyby spravedlivý činil nepravost, na žádné spravedlnosti jeho, kteréž byl činil, nebude pamatováno. (Ezech. 18, 26.)

Všedními hříchy se milost posvěcující neztrácí ani nezmenšuje, avšak působení její bývá *zeslabováno*, takže člověk jest v nebezpečení, že by mohl snadno upadnouti do smrtelného hříchu a pak milost posvěcující ztratiti.

Jak dlouho zůstává milost posvěcující v duši člověka?

Milost posvěcující zůstává v duši člověka tak dlouho, dokud se nedopustí smrtelného hříchu. (Otáz. 521.)

Milost posvěcující, která byla ztracena smrtelným hříchem, může v pozemském životě vždy zase znova býti *udělena*, a to ve svátosti pokání; též může býti *rozmnožována*, jak vysvítá ze slov Písma svatého: „*Kdo je spravedliv, ospravedlniž se ještě, a kdo je svatý, posvětiž se ještě!*“ (Zjev. 22, 11.) Rozmnožuje pak se věrným zachováváním přikázání Božích a církevních, konáním dobrých skutků, hlavně pak *svatými svátostmi*.

Čím se milost posvěcující uděluje a rozmnožuje?

Milost posvěcující se uděluje a rozmnožuje hlavně svatými svátostmi. (Otáz. 522.)

Proto nyní budeme se učit o svatých svátostech.

Oddělení druhé.

O svátostech vůbec.

Pojem a počet svátostí.

I. Když byl Ježíš Kristus v Kafarnau, přinesli k němu člověka mrtvicí raněného, ležícího na loži. Uviděv Ježíš víru jejich, řekl mrtvicí raněnému: „*Doufej, synu, odpouštějí se tobě hříchyvé tvoji*“ . (Mat. 9, 2.) — Když veliká hříšnice Maria Magdalena slzami smáčela Pánu Ježíši stolujícímu u farisea Šimona nohy a mazala je drahou mastí, Ježíš jí řekl: „*Odpouštějí se tobě hříchyvé*“ . (Luk. 7, 48.)

Oběma Ježíš Kristus prokázal milost. Avšak té milosti, kterou obdrželi, nebylo viděti; proto nebyli by mohli věděti, že ji obdrželi, kdyby Ježíš Kristus nebyl užil slov, jimiž jim udělení milosti oznamoval. Slova Ježíšova jim to oznamovala, naznačovala, že se stali milosti účastni.

Věc, která něco skrytého, neviditelného oznamuje nebo *zevně* (zevnitřním způsobem) naznačuje a tak vede k poznání toho skrytého, neviditelného, sluje „*zevnějším*“ nebo též „*viditelným znamením*“ .

Tak na př. vidíme-li v obci u cesty svatý kříž s obrazem Ukřižovaného, hned z toho poznáme, že tam bydlí lidé, kteří nosí v srdci ukrytý poklad víry katolické. Ten kříž zevně naznačuje víru v srdcích uloženou neboli jest viditelným znamením víry v srdcích uložené. — Nebo když se o bouři člověk znamená sv. křížem a dí pobožně: „Pán Bůh s námi!“, kříž udělaný na čelo a slova vyslovená zevně naznačují, že v duši toho člověka jest víra v Boha všemohoucího, neboli jsou viditelným znamením víry v Boha všemohoucího.

Podobně slova Ježíšova promluvená k člověku mrtvicí raněnému a k Marii Magdaleně zevně naznačovala milost odpuštění hříchů neboli byla viditelným znamením neviditelné neboli vnitřní milosti.

Jako Ježíš Kristus člověku mrtvici raněnému a Marii Magdaleně zevně naznačil, že jim uděluje neviditelnou milost, tak chtěl, aby i nám neviditelná neboli vnitřní milost byla zevně naznačována, bychom měli *jistotu*, že se nám jí dostalo; k tomu cíli a konci ustanovil jistá viditelná znamení neviditelné milosti. Znamení ta záležejí z *výkonu*, který lze viděti, a ze *slov*, která se při výkonu tom pronášejí, která tedy lze slyšeti.

Tak na př. při křtu jest *výkonem* polévání křtěnce vodou, při čemž se pronášejí *slova*: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“. Znamení to vhodně *naznačuje* milost, jež se křtem uděluje. Jako totiž voda očišťuje od nečistoty tělesné, tak křest očišťuje od nečistoty duchovní, od hříchu.

Avšak ta viditelná znamení neviditelné milosti od Ježíše Krista ustanovená nejen udělovanou milost zevně naznačují, nýbrž i skutečně udělují neboli *působí*; proto říká se jim nejen viditelná, nýbrž také „*působivá*“ znamení neviditelné milosti.

Když se na př. na křtěnce lije voda, a říkají se při tom slova: „Já tě křtím“, nejen se tím naznačuje očištění duše od hříchů, nýbrž to viditelné znamení také *skutečně působí* očištění duše od poskvrny hříchu a uděluje křtěnci posvěcující milost.

Moc působiti milost nemají viditelná znamení sama od sebe ani od církve svaté, nýbrž od Ježíše Krista, který je ustanovil, neboť jen on jakožto Bůh, původce a dárce všeliké milosti, mohl a může spojit s viditelným znamením vnitřní milost a tak skrze ně duši naši posvěcovati.

Jaká znamení ustanovil Ježíš Kristus k udílení neviditelné neboli vnitřní milosti? (Viditelná a působivá znamení.)

Poněvadž ta viditelná a působivá znamení neviditelné milosti duši naši posvěcují, pravíme, že jsou ustanovena k **našemu posvěcení**. Říkáme jim „**svátosti**“.

Svátosti tedy jsou viditelná a působivá znamení neviditelné milosti, která od Ježíše Krista k našemu posvěcení ustanovena jsou.

Opakuj, co jsou svátosti? — Pověz nyní v čísle jednotném!

Co je svátost?

S v á t o s t je viditelné a působivé znamení neviditelné milosti, kteréž od Ježíše Krista k našemu posvěcení ustanoveno jest. (Otáz. 523.)

Aby tedy některý výkon byl svátostí, je třeba, by se jím udělovala neviditelná neboli vnitřní milost, a aby byl ustanoven od Ježíše Krista. Z toho plyne, že ke každé svátosti náleží *tři* části, a to: 1. viditelné a působivé znamení; 2. neviditelná neboli vnitřní milost; 3. ustanovení od Ježíše Krista.

Kde jedna z těch věcí chybí, tam není svátost. Tak na př. o p o p e l c i vidíme klásti popel na čelo a slyšíme slova; ale tak ustanovila církev a ne Kristus, tedy popelec není svátost. — Biskup umývá na Zelený čtvrtek starcům nohy. Ježíš Kristus to ustanovil, vidíme viditelné znamení, umývání nohou, ale milost se tím neuděluje, neboť Ježíš Kristus jí tomu znamení nepřislíbil; výkon ten není tedy svátost.

Kolik částí náleží ke každé svátosti?

Ke každé svátosti náleží *tři* části:

- 1. viditelné a působivé znamení;**
- 2. neviditelná neboli vnitřní milost;**
- 3. ustanovení od Ježíše Krista. (Otáz. 524.)**

Proč se svátost jmenuje „viditelné“ znamení?

Svátost se jmenuje „v i d i t e l n é“ znamení, protože vnitřní milost zevně naznačuje. (Otáz. 525.)

Proč se svátost jmenuje „působivé“ znamení?

Svátost se jmenuje „p ů s o b i v é“ znamení, protože vnitřní milost nejen naznačuje, nýbrž i působí. (Otáz. 526.)

Odkud mají svátosti moc působiti milost?

Moc působiti milost mají svátosti od Ježíše Krista, který je ustanovil. (Otáz. 527.)

K čemu ustanovil Ježíš Kristus svátosti? (K našemu posvěcení.)

Svátosti nás tedy posvěcují. Ale ne všechny stejně. Ježíš Kristus působí jimi ku blahu duší našich jako působil za svého pobytu na zemi k časnému blahu lidskému. Tehdy mrtvé křísil, slabé nemocné uzdravoval, jejich životní sílu rozmnožoval. Ale mimo to ještě jinak dobře činil, jak kde bylo třeba: z vody učinil na svatbě v Káni Galilejské víno, na poušti rozmnožil lačným zástupům chleby; Petrovi a druhům způsobil hojný rybolov, takže opustivše všechno následovali ho. A tak činí i ve svatých svátostech. Křísí mrtvé, t. j. zbavuje hříšníky hříchů, z duchovní smrti probouzí je k novému nadpřirozenému životu, činí z nich svaté tím, že jim uděluje *milost posvěcující*. Slabé nemocné posiluje, t. j. dodává duším hříchu těžkého sice zbaveným, ale slabým, více životní síly tím, že v nich *milost posvěcující rozmnožuje*. Ale mimo milost posvěcující uděluje v každé svátosti ještě *zvláštní milost*, tak zvanou „*svátostnou*“, t. j. pomoc ke zvláštním a určitým výkonům pro zvláštní okolnosti životní, pro něž jednotlivé svátosti zvláště jsou ustanoveny.

Budete si tedy pamatovati: Svátosti nás posvěcují tím, že nám posvěcující milost buď udělují nebo ji v nás rozmnožují, a že nám každá svátost uděluje ještě zvláštní milost.

Posvěcující milost nám uděluje, a to *nově*, svátost křtu, jež nás očišťuje od hříchu dědičného, posvěcuje duši naši a činí nás schopnými vejíti do nebe. — Dopustíme-li se po křtu svatém smrtelného hříchu a ztratíme tak posvěcující milost, uděluje nám ji *znova* svátost pokání. — Ostatní svátosti v nás milost posvěcující rozmnožují, t. j. činí nás světějšími, Bohu milejšími a zjednávají nám větší odměny v nebi.

Milost zvláštní jest v každé svátosti jiná, proto Ježíš Kristus ustanovil více svátostí, neboť kdyby se ve všech

svátostech udělovala stejná milost, dostačila by toliko jedna svátost. Jaká ta zvláštní milost v jednotlivých svátostech jest, poznáme, až se o svátostech těch budeme učit.

Kterak nás svátosti posvěcují?

Svátosti nás posvěcují tím:

1. že nám posvěcující milost buď udělují nebo ji v nás rozmnožují;

2. že nám každá svátost uděluje ještě zvláštní milosti.
(Otáz. 528.)

II. Ježíš Kristus ustanovil *sedmero* svátostí, a to: 1. křest, 2. biřmování, 3. svátost oltářní, 4. pokání, 5. poslední pomazání, 6. svěcení kněžstva, 7. stav manželský.

Že jest sedmero svátostí, je článkem víry, jenž jest založen na Písmě svatém i na nepřetržitém ústním podání.

Písmo svaté nepraví sice v ý s l o v n ě, že je sedmero svátostí, ale přes to dává o každé z nich svědectví a zřejmě vypovídá, že apoštolové všemi sedmi přísluhovali.

Také letopisy je dokázáno, že již za časů apoštolských pravověřící všech sedmero svátostí přijímali, a že se po všechny časy a na každém místě jednosvorně o sedmeru svátostech učilo a jimi přísluhovalo.

Když tedy již apoštolové všemi sedmi svátostmi přísluhovali, nutno uznati, že k tomu dostali od Ježíše Krista rozkaz a plnou moc, neboť sami ze své moci nemohli tak činiti. Kdy a kde tou plnou mocí byli obdařeni, netřeba věděti, byť to i při některých svátostech, jako při křtu, při svátosti oltářní a pokání bylo známo.

Avšak nejen církve katolická, nýbrž i všechny sbory náboženské, které již za starých dob odtržením od církve katolické povstaly, mají totéž sedmero svátostí, což jest patrným důkazem, že učení o sedmeru svátostech je tak staré, jako církve sama. Jen u protestantů se počet svátostí různí.

Seřazení svátostí je starobylé dle toho, jak ve staré církvi byly udělovány: po křtu totiž následovalo hned bířmování, potom sv. přijímání atd. Poslední dvě svátosti jsou pro dva zvláštní stavy, z nichž kněžský má přednost pro svou důstojnost.

Kolik svátostí ustanovil Ježíš Kristus?

Ježíš Kristus ustanovil sedmero svátostí. (Otáz. 529.)

Jak se jmenuje sedmero svátostí?

Sedmero svátostí se jmenuje:

- 1. křest,**
- 2. bířmování,**
- 3. svátost oltářní,**
- 4. pokání,**
- 5. poslední pomazání,**
- 6. svěcení kněžstva,**
- 7. stav manželský. (Otáz. 530.)**

Rozdělení svátostí.

1. a) Kterak nás svátosti posvěcují? — S kterým hříchem přichází člověk na svět? (S hříchem dědičným.) — Kterého života nemá duše člověka poskvrněného hříchem dědičným? (Života nadpřirozeného.) — Jaká je tedy pro nebe duše člověka poskvrněného hříchem dědičným? (Mrtva.) — Čeho potřebuje duše, aby jí byl udělen nový, nadpřirozený život? (Milosti posvěcující.)

Posvěcující milost uděluje se duši poprvé na křtu svatém. Následek toho jest, že z hříšníka stává se člověk spravedlivý, z duchovně mrtvého duchovně živý. Má tudíž křest moc duchovně mrtvé, t. j. hříšníky, křísiti k nadpřirozenému životu milosti.

Čím se ztrácí milost posvěcující? (Těžkým hříchem.) — Jakým se zase stává člověk, když se dopustí těžkého hříchu? (Duchovně mrtvým.)

Ztracenou milost posvěcující může člověk zase obdržeti ve svátosti pokání. Tedy vedle křtu má také pokání moc duchovně mrtvé, t. j. hříšníky, křísiti k nadpřirozenému životu milosti.

Jací lidé přijímají křest a pokání? (Duchovně mrtví.)
— Jakou moc má křest a pokání?

Poněvadž křest a pokání mají moc duchovně mrtvé, t. j. hříšníky, křísiti k nadpřirozenému životu milosti, jmenují se proto „svátosti mrtvých“.

Které svátosti se jmenují **svátosti mrtvých**?

Křest a pokání se jmenují svátosti mrtvých.
(Otáz. 532.)

Proč se **křest a pokání** jmenují svátosti mrtvých?

Křest a pokání se jmenují svátosti mrtvých, protože mají moc duchovně mrtvé, t. j. hříšníky, křísiti k nadpřirozenému životu milosti. (Otáz. 533.)

b) Chce-li kdo přijmouti kterou z ostatních svátostí, totiž biřmování, svátost oltářní, poslední pomazání, svěcení kněžstva a stav manželský, musí již míti nadpřirozený život milosti, neboli musí býti duchovně živ; svátosti ty rozmnožují v něm posvěcující milost, dodávající jeho duši sice živé, ale slabé, více životní síly; proto se jmenují „svátosti živých“.

Které svátosti se jmenují **svátosti živých**?

Biřmování, svátost oltářní, poslední pomazání, svěcení kněžstva a stav manželský se jmenují svátosti živých.
(Otáz. 534.)

Proč se jmenují všechny svátosti kromě křtu a pokání svátosti živých?

Všecky svátosti kromě křtu a pokání jmenují se svátosti živých, protože, kdož je přijímají, nadpřirozený život milosti už míti musí. (Otáz. 535.)

2. Křest, biřmování a svěcení kněžstva vtiskují duši jakési znamení, t. j. duchovní znak, který jí uděluje zvláštní *stavové* posvěcení a důstojenství: křest činí člověka „křesťanem“, biřmování „bojovníkem Kristovým“, svěcení kněžstva „knězem Kristovým“, tak že, kdybychom mohli duši lidskou viděti, jako ji vidí Bůh, ihned bychom po tom znamení poznali, kdo jest

pokřtěn, kdo biřmován, kdo na kněžství posvěcen. — Znak ten zůstává v duši *věčně*; kdyby se stal křesťan i nevěrným Ježíši Kristu, kdyby od víry odpadl, zůstane přece na věky křesťanem, biřmovaný bojovníkem Kristovým a kněz služebníkem Kristovým. Ovšem člověku hříšnému bude znak ten sloužiti k většímu zahanbení, spravedlivému pak k větší oslavě.

Poněvadž duchovní znak, jež některé svátosti duši vtiskují, zůstává v ní věčně, říká se mu „**nezrušitelné znamení**“.

Které svátosti vtiskují duši nezrušitelné znamení? Co uděluje nezrušitelné znamení duši člověka?

Co jest **nezrušitelné znamení**, jež některé svátosti duši vtiskují?

Nezrušitelné znamení, jež některé svátosti duši vtiskují, jest duchovní znak, který duši uděluje zvláštní stavové posvěcení a důstojenství a zůstává v ní věčně na větší oslavu nebo na větší zahanbení. (Otáz. 538.)

Protože křest, biřmování a svěcení kněžstva vtiskují duši nezrušitelné znamení, které věčně v ní zůstává, lze je přijmouti toliko *jednou* za celý život. Kdo by některou z nich přijal vícekrát, hřešil by těžce.

Proto, kdo byl platně pokřtěn a odpadl na př. k židovské víře nebo se prohlásil za bezvyznání, nemohl by býti znova křtěn, když by se zase vrátil do církve. Takový musil by činiti pokání, vyznati se ze svých hříchů a kajicně želeť svého poblouzení. Totéž platí o biřmování a svěcení kněžstva.

Které svátosti lze přijmouti toliko *jednou* za celý život?

Toliko j e d n o u za celý život lze přijmouti křest, biřmování a svěcení kněžstva. (Otáz. 536.)

Proč lze křest, biřmování a svěcení kněžstva přijmouti toliko *jednou* za celý život?

Křest, biřmování a svěcení kněžstva lze přijmouti toliko jednou za celý život, protože tyto svátosti vtiskují duši nezrušitelné znamení. (Otáz. 537.)

Co jest nezrušitelné znamení, jež některé svátosti duši vtiskují? (Otáz. 538.)

Ostatní svátosti kromě křtu, biřmování a svěcení kněžstva lze přijímati častěji v životě, a to pokání a svátost oltářní, kdykoli kdo cítí toho potřebu očistiti se od hříchů a nasytiti duši svou pokrmem duchovním; avšak povinen jest je přijímati každý katolický křesťan alespoň jednou za rok; poslední pomazání možno přijmouti, kdykoli kdo upadne do těžké nemoci, ale v téže nemoci jen jednou; stav manželský, kdykoli svazek manželský je smrtí jednoho z manželů rozvázn.

Které rozdily mezi svátostmi naučili jsme se znáti? (Že některé svátosti se jmenují „svátosti mrtvých“, některé „svátosti živých“, a že některé lze přijmouti toliko jednou za celý život, některé pak častěji.)

A podle toho se také svátosti obyčejně rozdělují: 1. na svátosti mrtvých a svátosti živých; 2. na takové, jež lze přijmouti toliko jednou za celý život, a na takové, jež častěji lze přijímati.

Kterak se svátosti obyčejně rozdělují?

Svátosti se obyčejně rozdělují:

1. na svátosti mrtvých a svátosti živých;

2. na takové, jež lze přijmouti toliko jednou za celý život, a na takové, jež častěji lze přijímati. (Otáz. 531.)

(Opakuj všecky otázky od 532. do 538.)

Působení svátostí,

Proč se svátosti jmenují „působivá“ znamení? — Odkud mají svátosti moc působiti milost?

Ano, svátosti působí mocí Ježíše Krista, původce svého, t. j. působí vnitřní svou silou, která podle ustanovení Ježíše Krista v nich přebývá, pročez **působí v nás milost vždycky, když jim sami žádné překážky nečiníme.**

Proto, kdo chce některou svátost přijímati, má se ze všech sil přičiniti, nejen aby odstranil všecko, co by

překáželo účinnosti té svátosti, nýbrž má učiniti vše, co by působení její rozmnožilo, neboli má se ku přijetí svátosti **náležitě připravití**. Kdo přijímá svátosti s náležitou přípravou, přijímá je „**hodně**“.

Kdo však se ku přijetí některé svátosti vědomě náležitě nepřipraví, přijímá ji „**nehodně**“ a dopouští se těžkého hříchu, který se nazývá „**svatokrádeží**“, protože člověk věci nejvyšší svaté proti vůli Boží zločinně uchvacuje a je zneuctívá.

Kdo bez vlastní viny, bez vědomí a vůle své, přijímá některou svátost bez náležité přípravy, nestává se sice účastným účinků sv. svátosti, avšak není vinen svatokrádeží.

Kterak jest se třeba k přijetí té neb oné svátosti připravití, poznáme, až se budeme o jednotlivých svátostech podrobně učití.

Působí-li v nás svátosti milost vždycky?

Svátosti v nás působí milost vždycky, když jim sami žádné překážky nečiníme. (Otáz. 539.)

Kterak musíme přijímati svátosti, aby v nás působily milost?

Aby v nás svátosti působily milost, musíme je přijímati h o d n ě, t. j. musíme se k nim náležitě připravití. (Otáz. 540.)

Kterak se prohřešuje, kdo některou svátost vědomě nehodně přijímá?

Kdo některou svátost vědomě nehodně přijímá, prohřešuje se velmi těžce, dopouští se s v a t o k r á d ě ž e. (Otáz. 541.)

Působení svátostí nezávisí na hodnosti rozdavače. Tedy i když přijímáme některou svátost od nehodného, t. j. ve stavu hříšném se nalézajícího kněze, přijímáme ji hodně, jsme-li jen k ní náležitě připraveni, a zachová-li kněz při udělování svátosti podstatné části, věci a slova od Ježíše Krista ustanovená, a má-li úmysl konati to, co církve konati poroučí, neboli slovem, uděluje-li svátost „**platně**“. Příčinu toho třeba hledati v tom, že

svátosti nemají působivé moci od toho, kdo je uděluje, nýbrž od Ježíše Krista, který je ustanovil. Pravdě té zřetelně učí sv. Pavel řka: „*Já jsem sázel, Apollo zaléval, ale Bůh dal vzrůst. Protož ani ten, kdo sází, jest něco, ani ten, kdo zalévá, ale Bůh, který vzrůst dává*“ (I. Kor. 36, 7.)

Opakování.

Co je *milost Boží*? — Kolikerou rozeznáváme milost Boží? — Co je milost Boží *přirozená*? — Jmenuj některou milost Boží přirozenou! — Pro kterou vlastnost svou uděluje nám Bůh milosti přirozené? — Co je milost Boží *nadpřirozená*. — O které jen milosti Boží jedná se ve sv. náboženství? — Jak říkáme krátce milosti Boží nadpřirozené? — Proč se nazývá milost *darem*? — Proč se nazývá milost darem *vnitřním*? — Proč se nazývá milost darem *nadpřirozeným*? — K čemu se uděluje člověku milost nadpřirozená?

Kolikerá je milost nadpřirozená? — Co je milost *pomáhající*? — Proč pravíme, že milost pomáhající je duši *na čas* propůjčená milost? — Kterak nám pomáhá milost pomáhající konati dobré skutky? — Komu je třeba milosti pomáhající? — K čemu je třeba *hříšniku* milosti pomáhající? — K čemu potřebuje *spravedlivý* milosti pomáhající? — Ve kterém podobenství naznačil Ježíš Kristus, že bez milosti pomáhající nelze nic záslužného vykonati? — Zdali Bůh uděluje *každému člověku* milost pomáhající? — *Kolik* milosti pomáhající uděluje Bůh každému člověku? — Kdo však jenom dojde spasení milostí pomáhající? — Z kterých slov Písma svatého je zřejmo, že milosti pomáhající lze *odpírali*? — Kdo na př. odpíral milosti pomáhající? — Kdo s milostí pomáhající spolupůsobil? — Čeho dosahuje, kdo s milostí pomáhající spolupůsobí? — Kterak je trestán, kdo milosti pomáhající odpírá? — Ve kterém podobenství pověděl Ježíš Kristus tuto pravdu? — Kterak i rozum náš chápe, že milost pomáhající nepůsobí sama našeho spasení?

Co je milost *posvěcující*? — Co rozumíme *nadpřirozeným* životem duše? — Proč pravíme, že milost posvěcující je duši *trvale* propůjčená milost? — Jakými nás činí milost posvěcující? — Jak můžeme říci jinak místo: „milost posvěcující nás činí spravedlivými“? — Kterak nás milost posvěcující *ospravedlňuje*? — Jak říkáme o tom, kdo má posvěcující milost? — Jak se nazývá stav, v němž se člověk ospravedlněný nachází? — V čem záleží *ospravedlnění*? — Jak dlouho zůstává milost posvěcující v duši člověka? — Z kterých slov Písma svatého je zřejmo, že lze posvěcující milost ztratiti? — Kterak působí všední hříchy na milost posvěcující? — Čím se milost posvěcující uděluje a rozmnožuje? — Z kterých slov Písma svatého poznáváme, že milost posvěcující může býti rozmnožována?

Co je *svátost*? — Kolik věcí náleží ke každé svátosti? — Co nazýváme viditelným znamením? — Proč je svátost *viditelné* znamení? — Co jest viditelným znamením při křtu? — Ukaž, že viditelné znamení při křtu zevně naznačuje milost, která se ve křtu uděluje! — Proč se svátost jmenuje *působivé* znamení? — Proč je třeba, aby svátosti byly ustanoveny *od Ježíše Krista*? — Odkud tedy mají svátosti moc působiti milost?

K čemu ustanovil Ježíš Kristus svátosti? — Kterak nás svátosti posvěcují? — Jak říkáme zvláštní milosti, kterou nám každá svátost uděluje? Kolik svátostí ustanovil Ježíš Kristus? — Jak se jmenuje sedmero svátostí? — Odkud pochází seřazení sedmera svátostí?

Které svátosti *udělují* posvěcující milost? — Jací lidé přijímají křest a pokání? (Luchovně mrtví.) — Jakou moc mají křest a pokání? — Jak se proto jmenují křest a pokání? — Proč se křest a pokání jmenují svátosti *mrtvých*? — Které svátosti *rozmnožují* milost posvěcující? — Jaký život musí míti, kdo chce přijmouti některou svátost kromě křtu a pokání? — Jak se proto jmenují všechny ostatní svátosti kromě křtu a pokání?

Které svátosti lze přijmouti toliko *jednou* za celý život? — Proč lze křest, biřmování a svěcení kněžstva

přijmouti toliko jednou za celý život? — Co jest *nezrušitelné znamení*, jež některé svátosti duši vtiskují? — Proč se duchovnímu znaku, jež některé svátosti duši vtiskují, říká *nezrušitelné znamení*? — K čemu bude to nezrušitelné znamení sloužiti člověku na věčnosti? — Kdy lze přijímati pokání a svátost oltářní? — Kdy jsme povinni přijímati pokání a svátost oltářní? — Kdy se smí přijímati poslední pomazání? — Kdy jenom smí se podruhé přijmouti svátost stavu manželského?

Kdy jenom v nás působí svátosti milost? — Kdy přijímáme svátosti *hodně*? — Jak přijímá svátost, kdo se k ní náležitě nepřipraví? — Kterého hříchu se dopouští, kdo vědomě přijímá některou svátost *nehodně*? — Čeho se žádá od kněze ve příčině udělování svátostí? — Kdy uděluje kněz svátost *platně*?

Oddělení třetí.

O svátostech zvlášť.

O svátosti křtu.

Co je křest.

S kterým hříchem přichází člověk na svět? — Čeho je mu třeba, by mohl býti spasen? — Kde jedině lze dojíti odpuštění hříchů? (V církvi katolické.)

O prostředku, který Ježíš Kristus ustanovil k odpuštění hříchu dědičného, po případě i k odpuštění všech hříchů, jichž se člověk sám dopustil, dříve než mu byl hřích dědičný odpuštěn (hříchův osobních), budeme se nyní učit.

Po svém z mrtvých vstání nařídil Ježíš Kristus apoštolům: „*Jdouce učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého!*“ (Mat. 28, 19.)

Dle toho nařízení sv. Petr téhož dne, kdy na apoštoly sestoupil Duch svatý, pohnul Židy důkladnou řečí tak, že se tázali: „*Bratři, co máme činiti?*“ Jimž odpověděl: „*Čiňte pokání a pokřtěn buď jeden každý z vás ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů svých!*“ (Sk. ap. 2, 38.) Na to bylo jich pokřtěno okolo tří tisíců. Potom apoštolové, jdouce po všem světě, každého, kdo přijal víru Kristovu, pokřtili.

Kterak křtil sv. Jan Křtitel?

Podobně apoštolové každého, koho křtili, potopili nebo *na něho vodu lili* říkajíce, jak jim Ježíš Kristus nařídil: „*Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého*“.

Poněvadž slova, jež apoštolové při lití vody říkali, pocházejí od Ježíše Krista, pravého Boha, slují „*slova Boží*“.

Co řekl sv. Petr Židům tázajícím se ho, co mají činiti? — Kterými hřichy byli poskvrněni Židé ti, jelikož byli dospělí? — Od kterých tedy hříchů byli očištěni **skrze vodu a slovo Boží?** (Od hřichu dědičného i ode všech hříchův osobních.)

To očištění od hříchů bylo zevně naznačeno vodou a slovem Božím.

Čeho nabyli Židé, když byli očištěni od hříchů? (Milosti.) — Čím tedy byla voda a slovo Boží? (Viditelným a působivým znamením neviditelné milosti.) — *Z čího ustanovení* lili apoštolové na Židy vodu a říkali slovo Boží? — Jak říkáme viditelnému a působivému znamení neviditelné milosti ustanovenému od Ježíše Krista? — Co tedy udělali apoštolové Židům?

Jako činili v den seslání Ducha svatého apoštolové, podobně činí do dnes jejich nástupci, biskupové a kněží. Liji totiž člověku, který si toho přeje, dle ustanovení Ježíše Krista na hlavu vodu a při tom říkají slovo Boží: „*Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého*“.

Činíce tak, udělují svátost, které se říká „**křest**“.

Křest je tudíž svátost, ve které člověk skrze vodu a slovo Boží bývá od hříchu dědičného i ode všech přede křtem spáchaných hříchů očištěn.

Který život se uděluje člověku, když jest očištěn od hříchu? (Nadpřirozený.) — Nač tedy má člověk pokřtěný právo? (Na nebe.)

Před křtem je člověk pro nebe mrtvý, ale na křtu dostává právo na nebe; to znamená pro něho, jako by se teprve narodil pro nebe, pro život věčný. To však jest již druhé jeho zrození. Když přišel na svět, narodil se po prvé, pro tuto zemi, k životu časnému. Na křtu se rodí k životu věčnému; je to tedy jeho nové zrození, tu bývá „znova zrozen“ — k životu věčnému. Poněvadž pak se mu té veliké milosti dostává pro zásluhy Krista Ježíše, pravíme, že ve křtu člověk bývá „v Kristu Ježíši k životu věčnému znova zrozen“.

Která milost uděluje člověku nový nadpřirozený život? — Jaký je člověk, který má posvěcující milost?

Proto se praví, že člověk bývá ve křtu „posvěcen“.

Shrneme-li vše, co jsme o křtu slyšeli, tedy poznáváme, že **křest je svátost, ve které člověk skrze vodu a slovo Boží bývá od hříchu dědičného i ode všech přede křtem spáchaných hříchů očištěn a v Kristu Ježíši k životu věčnému znova zrozen a posvěcen.**

Komu odevzdal Ježíš Kristus moc udělovati svátosti? — Kde tedy jenom smějí se udělovati svátosti?

Proto, kdo není údem církve katolické, nemůže přijmouti žádné svátosti. Údem církve katolické se člověk stává křtem. Tudíž, kdo chce kterou jinou svátost přijmouti, musí dříve býti pokřtěn. Proto se křest jmenuje „nejprvnější“ svátost.

Proč nemůže člověk nepokřtěný dojiti spasení? — Jakým se stává člověk skrze křest? — Kam přichází duše pokřtěného člověka, třebaš i dítěte, zemře-li hned po křtu?

Tedy pozorujte! Zemře-li člověk, třebaš i dítě, hned po křtu, dojde spasení, ačkoli nepřijal žádné jiné

svátosti kromě křtu; kdyby však zemřel beze křtu, spasení by nedošel. Co z toho plyne? Že beze křtu nikdo, ani dítě, nemůže dojíti spasení. Proto se křest jmenuje „**nejpotřebnější**“ svátost. Ježíš Kristus potvrzuje to slovy: „*Nenarodí-li se kdo znova z vody a Ducha svatého, nemůže vejíti do království Božího*“. (Jan 3, 5.)

Nyní již víme úplně, co je křest; víme, že je nejprvnější a nejpotřebnější svátost, ve které

Opakuj celé, co je křest?

K ř e s t je nejprvnější a nejpotřebnější svátost, ve které člověk skrze vodu a slovo Boží bývá od hříchu dědičného i ode všech přede křtem spáchaných hříchů očištěn a v Kristu Ježíši k životu věčnému znova zrozen a posvěcen. (Otáz. 542.)

Proč se jmenuje křest nejprvnější svátost?

Křest se jmenuje **n e j p r v n ě j š í** svátost, protože dříve musíme býti pokřtěni, nežli kterou jinou svátost přijmouti můžeme. (Otáz. 543.)

Proč se jmenuje křest nejpotřebnější svátost?

Křest se jmenuje **n e j p o t ř e b n ě j š í** svátost, protože beze křtu nikdo, ani dítě, nemůže dojíti spasení. (Otáz. 544.)

Co se týče osudu nepokřtěných dětí, jež umírají před užíváním rozumu, nelze o tom nic bezpečného říci z nedostatku zjeveného poučení. Jisto jest, že nevcházejí do království nebeského, nepatří na tvář Boží, protože jsou poskvrněny hříchem dědičným. Avšak ani nejsou zavrženy, protože umírají bez osobních hříchů, jen s hříchem dědičným, a jen pro hřích dědičný dle souhlasného učení sv. otců nikdo není odsouzen do pekla. Dle mínění sv. Tomáše Akvinského požívají na věčnosti jakési přirozené blaženosti, t. j. radují se asi tak, jako lidé, kterým se na světě dobře vede.

Křest je skutečně svátost.

Proč jsme nazvali křest svátostí?

Pohovoříme si o těch třech věcech podrobněji.

a) Která je první věc, ke každé svátosti potřebná ? — Co jest *viditelným znamením* při křtu? (Voda a slovo Boží.)

α) Aby se při křtu užívalo vody, ustanovil sám Ježíš Kristus; pravilť: „*Nenarodí-li se kdo znova z vody a z Ducha svatého, nemůže vejíti do království Božího*“.
(Jan 3, 5.)

Že Ježíš Kristus zvolil k udělování křtu vodu, toho příčinu jest hledati v tom, že voda nejlépe naznačuje očištění duše od nečistoty hříchu a že jest všude snadno k dostání. Kdyby byl zvolil na př. víno nebo jinou vzácnou tekutinu, mohlo by se snadno státi, že by dítě pro nedostatek té tekutiny musilo umříti beze křtu.

Voda, již se užívá ke křtu, musí býti **přirozená**, t. j. obyčejná voda ve přírodě, na př. voda ze studně, potoka, řeky nebo voda dešťová, sněhová, z ledu atd. — Od nejstarších dob užívá se ke křtu vody svěcené, již se říká „**voda křestní**“. Slavné svěcení této vody děje se na Bílou sobotu a v sobotu před svátky svato-dušními, protože v ty dny dospělí bývali křtěni.

V prvotní církvi uděloval se křest obyčejně pohroužením do vody. Proto bývalo při kostelích zvláštní stavení a v něm hluboká nádržka na vodu křestní. Stavení to slulo baptisterium neboli křestíště. Od 13. století stalo se v církvi západní zvykem udělovati křest *litím* vody, neboť podobným způsobem byl pokřtěn i Ježíš Kristus. Poněvadž křest je platný, byl-li některý úd těla křtěného člověka neboli křtěnce obmyt, proto uděluje se křest všeobecně litím vody *na hlavu*. To lití musí se však díti tak, aby hlava skutečně byla obmyta, t. j. aby se voda dotýkala těla a ne toliko vlasů. Není-li však možno liti vodu na hlavu, možno ji liti na kteroukoli jinou částku těla.

β) Při lití vody týž, kdo křtí, říká slova: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“.

Slova ta sám Ježíš Kristus předepsal, neboť řekl k apoštolům: „Jdouce učte všechny národy, křtíce je *ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého!*“

Ze slov těch nesmí se nic vynechávati ani na nich něco měniti. Kdyby na př. ten, kdo křtí, vynechal slova: „Já tě křtím“, nebyl by křest platen. Také nebyl by křest platen, kdyby ten, kdo křtí, ke slovům: „Já tě křtím“ nepřidal: „ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“, nebo kdyby nejmenoval všech tří božských osob, a jen by řekl: „Já tě křtím ve jménu nejsvětější Trojice“. — Také jest nevyhnutelně třeba, aby slova: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“ byla vyslovena současně s litím vody na křtěnce. Kdyby se tedy slova: „Já tě křtím atd.“ říkala teprve po polití křtěnce vodou nebo kdyby se řekla napřed, a potom teprve by se lila voda na křtěnce, křest nebyl by platen, poněvadž by výkon byl oddělen od slov.

b) Která druhá věc náleží ke každé svátosti?

Také *křest uděluje neviditelnou neboli vnitřní milost*, která záleží v jeho účincích. O účincích, jež křest působí, si teď pohovoříme.

a) Jistý církevní spisovatel vypravuje toto podobení: Velký a mocný král ujal se syna jednoho ze svých poddaných, který zemřev zůstal králi velmi mnoho dlužen. Za nějaký čas král povolal toho syna k sobě. Chlapec vstoupiv do komnaty královské, uzřel na stole dvojí psaní. Jedno mělo černý okolek a černou pečeť; druhé pak zlatý okolek a zlatou pečeť. Král bere psaní černé a podává je chlapci příkazuje mu, by je otevřel a četl. Třesoucím hlasem čte ubohý *černé* psaní, ale leká se čím dále, tím více. Čte tam, kolik otec jest dlužen králi, čte tam, že ten dluh, zvětšený ještě o výlohy na obživu chlapcovu, leží na bedrách synových, a že syn dle zákona patří vlastně do žaláře, dokud vše nezaplatí. — Psaní dočteno. Král bere je zpět a dí: „Ten veliký dluh otcův je tvým dědictvím; dluhu toho přibýlo o výlohy za tebe; žalář je tvým losem. Ale slyš! Můj jediný syn prosil za tebe, a pro něj, hled, trhám toto *černé* psaní, dluh a trest ti odpouštím. Tu máš psaní *zlaté!*“ Syn překvapen čte psaní druhé a dočítá se, že mu král uděluje převelikou milost, že nejen dluh je

zhlazen, ale syn dlužníkův přijímá se za syna králova, bude dědicem jeho a spoludědicem syna jeho.

Toto podobenství se takto vykládá: Praotec náš Adam dopustiv se hříchu učinil veliký¹ dluh u Krále nebes i země, u Pána Boha. Synové a dcery Adamovi, my všichni, přinášíme s sebou tento dluh — prvotní hřích — na svět, a dospějeme-li k rozumu, dopouštíme se hříchů vlastních, osobních, a tak dluh zvětšujeme. Za ten dvojitý dluh zasluhujeme dvojího trestu: věčného v žaláři pekelném a časného buď zde na zemi, nebo v žaláři očištcovém. Než jednorozený syn Krále a Otce nebeského tak velice nás miloval, že za nás na kříži umřel, trest za naši vinu, za náš dluh vytrpěl, a pro tohoto Syna svého Král a Pán náš jest hotov nám odpustiti.

Vešli jsme do komnaty královské, do chrámu Páně. Kněz, zástupce Krále nebeského, lil nám vodu na hlavu a při tom říkal slovo Boží: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“. Jakmile voda splynula po hlavě naší a kněz domluvil slovo Boží, na hradě nebeském jest roztrženo *černé* psaní. Dluh neboli vina a obojí trest, věčný i časný, jest nám odpuštěn.

Tu vidíme první účinek svátosti křtu. Působí totiž **odpuštění hříchu dědičného i všech hříchů přede křtem spáchaných**. To patrno ze slov, jež svatý Petr promluvil k nepokřtěným: „*Pokřtěn buď jeden každý z vás ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů svých!*“ (Sk. ap. 2, 38.)

Dále křest působí **odpuštění všech věčných i časných trestů**. Pokřtěného nečeká žalář pekelný ani očištcový. „*Není žádného zavržení těm, kteří jsou v Ježíši Kristu*“, učí sv. Pavel. (Řím. 8, 1.) Proto také církev svatá nikdy neukládala a neukládá křtěncům pokání, pokládajíc je křtem za očištěny tou měrou, že by jim, kdyby po křtu sv. zemřeli, nic nebránilo vejíti do slávy věčné.

Co působí křest za prvé?

Následky dědičného hříchu nezhlazují se úplně křtem svatým; i v pokřtěném člověku zůstává ještě zlá žádostivost, nechuť k věcem božským, náklonnost ke hříchu a

k věcem pozemským, slabost rozumu a vůle, časná smrt, bolesti, nemoci a jiné strasti. Tyto následky dědičného hříchu trvají sice i po křtu svatém, nikoli však jako vlastní tresty, nýbrž spíše jako zděděná slabost, která náleží k přirozenosti lidské, a jako podnět k větší ctnosti a k budoucí větší odměně.

Kdy bude smrt úplně přemožena?

β) Na křtu svatém po roztržení černého psaní jest nám podáno psaní *zlaté*, ve kterém čteme, že dán jest nám dar veliký, dar nezasloužený, dar vnitřní — milost posvěcující.

Milosti posvěcující nabýváme nadpřirozeného duchovního života, býváme ospravedlněni, posvěceni, duchovně znova zrozeni. Proto také sám Ježíš Kristus nazývá křest „*znovuzrozením*“ z vody a z Ducha svatého; sv. Pavel pak píše: „*Obmyti jste, posvěceni jste, ospravedlněni jste ve jménu Pána našeho Ježíše Krista a v Duchu Boha našeho*“. (I. Kor. 6, 11.)

K jaké důstojnosti povznáší nás milost posvěcující? (Viz. otáz. 520. 2.)

Ano, poněvadž milost posvěcující činí nás svatými, stáváme se Bohu milí, Bůh přijímá nás za své syny. Synovství Boží jest největší vyznamenání, jehož se nám od Boha dostává; proto sv. Jan tak byl unesen převelikou tou důstojností synů Božích, že nadšeně volal: „*Pohleďte, jakou lásku prokázal nám Otec, abychom synové Boží slouží a byli*“. (I. Jan. 3, 1.)

Přijímá-li nás Bůh na křtu za své syny, dává nám také právo na své dědictví v království nebeském — na věčné spasení. Proto sv. Pavel dí: „*Jestliže pak synové, i dědicové, dědicové zajisté Boží spolu pak dědicové Kristovi*“. (Řím. 8, 17.)

Křest tedy vedle odpuštění hříchů a všech trestů uděluje milost posvěcující, kterou býváme duchovně znova zrozeni, syny Božími a dědici věčného spasení učiněni.

Co působí křest za druhé?

γ) Proč se křest jmenuje nejprvnější svátost?

Aby člověk měl právo na poklady milostí, které Ježíš Kristus svěřil své církvi, musí býti napřed pokřtěn. Proto, kdo přijme dobrovolně křest, jest připojen k obcování věřících na zemi, stává se viditelným údem církve katolické, jediné a pravé církve Kristovy. A to je třetí účinek křtu, že totiž **činí pokřtěného údem církve katolické**. Pro tento účinek nazývá se křest „*branou do církve*“.

Co působí křest za třetí?

Které dítky byly v nekatolické společnosti *platně* pokřtěny, jsou, jak samo sebou se rozumí, také přivtěleny katolické církvi a zůstávají přivtěleny, dokud osobním kacířským úkonem z lůna církve se nevyloučí. Proto se říká právem o protestantech, kteří se k náboženství katolickému obracejí, „že se navracejí do lůna církve“.

ó) Kolikrát za celý život lze křest přijmouti? — Proč lze křest přijmouti toliko jednou za celý život? — Co jest nezrušitelné znamení, jež křest duši vtiskuje?

Jakmile ten, kdo křtí, vylije na křtěnce vodu a pronese posvátná slova: „Já tě křtím“, v tom okamžiku Duch svatý **vtiskuje pokřtěnému nezrušitelné znamení křesťana**, kterým se na věky rozeznává od nepokřtěných. To je čtvrtý účinek křtu.

Co působí křest za čtvrté?

Velikých milostí dostává se nám na křtu! Působí křest: 1. odpuštění hříchu dědičného i všech; 2. uděluje milost posvěcující, kterouž býváme; 3. činí pokřtěného; 4. vtiskuje pokřtěnému

Co působí křest?

Křest působí:

1. odpuštění hříchu dědičného i všech přede křtem spáchaných hříchů, jakož i všech věčných a časných trestů;

2. uděluje milost posvěcující, kterouž býváme duchovně znova zrozeni, syny Božími a dědici věčného spasení učiněni;

3. činí pokřtěného údem církve katolické;

4. vtiskuje pokřtěnému nezrušitelné znamení **křesťana**. (Otáz. 546.)

c) Která třetí věc náleží ke každé svátosti?

Že křest jest ustanoven od Ježíše Krista, plyne zřejmě z toho, že působí milost, což by nebylo nikterak možno, kdyby byl zařízením pouze lidským. Většina sv. otcův a učitelů církevních mají za to, že Ježíš Kristus ustanovil křest, když se dal v Jordáně pokřtiti. Slavnostně pak a výslovně křest ustanovil slovy, která promluvil k apoštolům řka: „*Jdouce učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého!*“ (Mat. 28, 19.)

Kterými slovy ustanovil Ježíš Kristus křest?

Ježíš Kristus u s t a n o v i l křest slovy, která promluvil k apoštolům řka: „*Jdouce učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého!*“! (Otáz. 545.)

Co jest viditelným znamením při křtu? — Co působí křest? — Kterými slovy ustanovil Ježíš Kristus křest? — Co plyne z toho, poněvadž křest má všechny tři části, jež náležejí ke každé svátosti?

Kdo křest uděluje a kdo jej přijímá. Kmotrové.

I. Svátosti smí udělovati jen ten, kdo je k tomu zmocněn. Ježíš Kristus dal právo a moc udělovati svátosti apoštolům a jejich nástupcům, neboť jen jim platila slova: „*Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás*“. (Jan 20, 21.) Avšak u křtu jest výjimka. Poněvadž křest jest nejpotřebnější svátost, bez níž nikdo, ani dítě, nemůže dojiti spasení, chtěl Ježíš Kristus, aby křest byl každému lehce přístup, a proto v nevyhnutelné potřebě může platně křtíti **každý člověk**, pravověřící i bludař, žid i pohan, muž i žena i rozumné dítě. Dle církevního řádu muž má přednost před ženou, katolík před nekatolíkem, nekatolík před nevěřícím. Nejčastěji křest v nevyhnutelné potřebě uděluje porodní babička, poněvadž je v tom cvičenější než jiní lidé. Rodiče, není-li toho nezbytně třeba, nemají svého dítěte křtiti.

Kromě nevyhnutelné potřeby smějí křtiti jen **biskupové a kněží**. Víme, že první právo a moc křtiti

dostali apoštolové, neboť jen jim rozkázal Ježíš Kristus, aby šli do celého světa, učili a křtili. Toto právo a tato moc přešly z apoštolů na jejich řádné zástupce, biskupy. A také v prvních dobách církve jen *biskupové* řádně křtili. Když však se církev velice rozšířila, a biskupové nemohli sami stačiti k udělování křtu, dovolili také kněžím a jáhnům řádně křtiti. A tak je tomu dosud. Aby však v udělování křtu a v zapisování každého pokřtěného do seznamu (matriky) křtěnců panoval pořádek, jest ustanoveno, že nesmí křtiti kterýkoli kněz bez rozdílu, nýbrž jen duchovní správcové farních osad neboli *faráři* a jejich pomocní kněží, a to jen ve své osadě. *Jiní kněží a jáhnové* mohou — kromě nevyhnutelné potřeby — křtiti jen s dovolením farářovým. Kdyby některý kněz nebo jáhen křtil — kromě nevyhnutelné potřeby — bez dovolení příslušného faráře, křtil by sice platně, ale *n e d o v o l e n ě*.

Křtu, který udělují biskupové a kněží, poněvadž je spojen s mnohými posvátnými obřady, říká se **křest slavný** na rozdíl od křtu udělovaného v nevyhnutelné potřebě, jemuž se říká **křest jednoduchý**, poněvadž se uděluje pouze způsobem jednoduchým, totiž litím vody a pronášením slov: „Já tě křtím atd.“, nebo také **křest z nouze**, poněvadž se uděluje v nebezpečení života. — Zůstane-li člověk pokřtěný křtem jednoduchým na živu, křest se na něm již neopakuje, nýbrž doplňují se jen obřady, kterých nekněží konati nesmějí; není-li pak platnost křtu jednoduchého zjištěna, křtí se s podmínkou: „Nejsi-li pokřtěn, já tě křtím . . .“

Budeme si tedy pamatovati: Každý člověk může platně křtiti, ale kromě

Kdo může platně křtiti?

Každý člověk může platně křtiti; ale kromě nevyhnutelné potřeby smějí toliko biskupové a faráři, s jejich pak dovolením i jiní kněží a jáhnové křtiti. (Otáz. 547.)

Poněvadž v nevyhnutelné potřebě může každý člověk křtiti, má také každý věděti, jak má křest udě-

lovati, aby byl platný. Proto buďte pozorní na to, co vám nyní budu vykládati, neboť se vám též může někdy přihoditi, že budete nuceni udělovati křest z nouze.

a) Kdo si pamatuje, kdy uděluje kněz některou svátost *platně*?

Podobně také ten, kdo v nevyhnutelné potřebě křtí, musí především **míti úmysl skutečně křtíti, t. j. činiti, co činí církev.**

Nebylo by tedy křtem, kdyby kdo na nepokřtěného jen ze žertu nebo ze zlomyslnosti lil vodu a při tom říkal slova: „Já tě křtím...“, avšak neměl by úmyslu jej skutečně pokřtiti. Takový dopustil by se hříchu rouhání.

b) Které jest viditelné znamení při křtu? — Jaké vody musí se užívat při křtu? — Kterak se užívá vody při křtu?

Proto kdo křtí v nevyhnutelné potřebě, musí, má-li býti křest platný, **na osobu, kterou křtí, přirozenou vodu liti.**

c) Které slovo Boží náleží k viditelnému znamení při křtu? — Kdy se musí při křtu říkati slovo Boží? — Kdo musí říkati při křtu slovo Boží?

Aby tedy křest udělovaný v nevyhnutelné potřebě byl platný, musí ten, kdo křtí, **když lije vodu, říkati slova: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“.**

Pověz, kterak bys si vedl, kdybys chtěl někoho v nevyhnutelné potřebě platně pokřtiti?

Co musí činiti, kdo křtí:

Kdo křtí, musí:

1. mítí úmysl skutečně křtíti, t. j. činiti, co činí církev;
2. na osobu, kterou křtí, přirozenou vodu liti;
3. když lije vodu, říkati slova: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“. (Otáz. 548.)

II. Křest může přijmouti každý člověk, dítě i dospělý.

Že i děti mohou ano musí býti křtěny, plyne z toho, že Ježíš Kristus vykoupil všechny lidi, tedy také děti. Poněvadž pak ustanovil křest za nevyhnutelně potřebný k nabytí práva na milost vykoupení, tedy i děti musí

býti schopny přijmouti křest, sice by jinak byly zbaveny milosti vykoupení a vyloučeny z království nebeského. Mimo to o křtu dětí svědčí Písmo svaté i ústní podání. V Písmě svatém čteme, že Ježíš Kristus přikázal apoštolům, aby křtili všechny *národy*, a že sv. Petr pokřtil Kornelia *s celým jeho domem*. Národ záleží z lidí dospělých i dětí; v domě Korneliově byli netoliko lidé dospělí, nýbrž pravděpodobně i děti, z čehož následuje, že i děti mohou přijmouti křest. — Ze spisů sv. otců a spisovatelů církevních také lze jasně poznati, že nedospělé děti byly vždy křtěny. Origenes na př. píše: „*Církev přijala od apoštolů podání i maličkým udíleti křest, jinak by spasení býti nemohli*“.

Ačkoli děti při křtu ještě nevědí, co se s nimi děje, přece přijímají křest platně. Neníť u nich žádné překážky, která by přijetí milosti činila nemožným. Vůli dítek zastupují tu rodiče, kteří dávají dítky pokřtiti, neboť se dá s jistotou předpokládati, že by dítky, až poznají učení Kristovo, za křest samy žádaly.

Jinak však je tomu u dospělých. **Dospělý**, který chce býti pokřtěn, musí se sám přihlásiti a říci, že se z dobré vůle a z čistých úmyslů chce státi křesťanem, a musí se na přijetí křtu náležitě připraviti. Povíme si, v čem ta příprava záleží.

a) Poněvadž Ježíš Kristus apoštolům rozkázal, aby lidi dříve učili a pak teprve křtili, a ježto křesťan má býti podle učení Ježíše Krista až do smrti živ, musí každý dospělý křtěnec *znáti* učení Ježíše Krista a v ně *věřiti*. Z té příčiny **musí se dáti ve svaté víře dostatečně vyučiti**.

Proto také církev od počátku svého trvání nepřipouští žádného dospělého ke křtu bez náležité přípravy. Příprava ta byla v prvních dobách krátká; záležela v krátkém poučení o hlavních pravdách víry. Záhy však nastala potřeba důkladnější přípravy, jednak aby nikdo nevstoupil do církve z pouhé zvědavosti nebo pro zisk, jednak aby každý, kdo žádal za křest, mohl býti delším cvičením naveden k životu křesťanskému a v něm utvrzen.

K účelu tomu bylo ve 2. století zavedeno zvláštní zřízení zvané „*katechumenát*“. Kdo chtěl potom býti pokřtěn, musil se přihlásiti u biskupa, nebo u některého kněze. Bylo-li seznáno, že si přeje z čistého úmyslu státi se křesťanem, byl znamením sv. kříže, vzkládáním rukou a modlitbou přijat mezi čekatele křtu — „*katechumeny*“. Katechumeni byli rozděleni na tři třídy a cvičeni v křesťanském náboženství od kněze nebo jáhna obyčejně po tři léta; kteří však byli v učení horliví, nábožní a ve mravech neúhonní, docházeli dříve křtu.

První třídu katechumenů tvořili „*slyšící*“, kteří byli po dvě léta vyučováni v pravdách náboženských, učili se Písmu svatému, přikázáním Božím a v nich obsaženým povinnostem. Měli v chrámě vykázané zvláštní místo, poslouchali kázání a směli býti při mši svaté až do obětování. — Druhou třídu tvořili „*klečící*“, kteří, zvláště v době postní, byli přítomni křesťanským cvičením, musili se postiti, a biskup uděloval jim požehnání, mazal je sv. olejem na prsou a mezi lopatkami na znamení, že Duch svatý propůjčuje jim milost, aby mohli víru Kristovu vyznávat. — Katechumeni, kteří byli již blízcí křtu, sluli „*vyvolení*“. Směli býti přítomni celé mši sv., ale nesměli přinášeti darů obětních ani přijímati velebné svátosti. V týdně přede křtem vykládal jim biskup tajemství nejsvětější Trojice a učil je napaměť apoštolskému vyznání víry a modlitbě Páně, jež přede křtem veřejně odříkávali.

Jsouce náležitě připraveni, byli katechumeni konečně křtěni. Křest uděloval se tehdy, vyjímajíc nevyhnutelné potřeby, toliko v určité dny, a to na Bílou sobotu na památku, že Ježíš Kristus ze soboty na neděli vstal z mrtvých, křest pak je duchovním vzkříšením z hrobu hříchu, a v sobotu před svatodušními svátky, poněvadž apoštolové byli o Letnicích pokřtěni Duchem svatým a toho dne pokřtili tři tisíce lidí. V církvi východní křtílo se i ve svatvečer Zjevení Páně, poněvadž se toho dne koná památka pokřtění Ježíšova v Jordáně. Když později ubývalo ke křtu dospělých lidí, přestaly

i doby křestní; na památku toho však světlí se nyní v těch dnech křestní voda. Voda tříkrálová není leč voda křestní dle obřadu řeckého.

V den křtu ubírali se katechumeni před polednem do chrámu na poslední zkoušku z náboženství, která trvala několik hodin. Po zkoušce šli domů a teprve k půlnoci shromáždili se konečně ke křtu. Před křtem světlila se velikonoční svíce a křestní voda. Potom se katechumeni odřikali ďábla a byli mazáni na prsou a bedrách sv. olejem. Na to činili přede všemi věřícími vyznání víry a slib, že chtějí až do smrti věřití všecko, čemu Ježíš Kristus učil, co sv. apoštolé kázali, a co církve katolická k věření předkládá. Někde se i křtenci vlastní rukou podpisovali v seznam křtenců; odtud výrok sv. Efrema, že „andělé náš podpis v den soudu ukáží“.

Po těchto obřadech byli katechumeni uvedeni ke křtitelnici, muži zvlášť a ženy také zvlášť, kde trojím pohroužením pod vodu byli pokřtěni; proto nazývá se křest koupelí. Po křtu byli mazáni na temeni hlavy sv. křížem na znamení, že jsou od té doby křesťany neboli pomazanými. Místo sv. křížem pomazané pokryl kněz bílou nitěnou čepičkou; později se utíralo bavlnkou. Potom byli novokřtenci oblečeni v bílé dlouhé roucho (řízu) na znamení nevinnosti, jež nosili po osm dní. Konečně dostali do rukou hořící svíci, kterou také po osm dní při službách Božích drželi v ruce. Takto oblečené vedl pak jáhen k oltáři, kde jim biskup uděloval svátost biřmování a při mši sv. podával Tělo Páně. Byl-li pokřtěný zámožný, častoval křtitele i účastníky křtu; odtud naše „křestní hody“ neboli „křtiny“. Osmého dne po křtu šli novokřtenci v průvodu do chrámu Páně, kde po službách Božích obnovili křestní slib a svlékli bílé roucho.

V té podobě, jak jsem vám teď vykládal, trval katechumenát až do 5. století; potom znenáhla přestával a omezoval se na zkoušení z náboženství a mravného života a na čtyřicetidenní přípravu ke křtu. Počátkem středověku přestal úplně. Nyní příprava na křest záleží v tom, že čekatel křtu má býti po 8 měsíců vyučován ve víře kato-

lické, a při tom mají býti zkoumány pohnutky, pro něž chce býti pokřtěn, jakož i jeho život. Z podstatných příčin doba vyučování může býti zkrácena.

Co musí za prvé činiti dospělý, který chce býti pokřtěn?

b) Kdy jen působí v nás svátosti milost? (Když nečiníme překážky.)

Aby dospělý křtěnec přijal hodně křest, musí odstraniti vše, co by působení milosti bylo na překážku. Překážkou takovou jsou všechny osobní hříchy, jichž se dospělý dopustil od té doby, kdy přišel do rozumu. Proto, chce-li dospělý křtěnec s užitkem přijmouti křest, má-li býti úplně očištěn, znova zrozen, synem Božím a dědicem věčného spasení učiněn, musí **osobních hříchů svých upřímně litovati**, jak řekl sv. Petr Židům: „*Čiňte pokání (= polepšete se) a pokřtěn buď jeden každý z vás na odpuštění hříchů svých!*“ (Sk. ap. 2, 38.) Když některého smrtelného hříchu nelituje, má v něm zalíbení a nechce se polepšiti, je sice platně pokřtěn a na věky křesťanem, ale nedosahuje milosti, kterou křest uděluje, protože působení jejímu překáží. Když však překážku odstraní, všech hříchů lituje, křest hned působí ospravedlnění.

Co musí za druhé činiti dospělý, který chce býti pokřtěn?

c) Jako v prvních dobách církve musili katechumeni učiniti veřejně vyznání víry a slib, že chtějí až do smrti věřiti všecko, čemu Ježíš Kristus učil, co sv. apoštolé kázali, a co se církev katolická k věření předkládá, podobně i nyní každý dospělý, který chce býti pokřtěn, musí **učiniti vyznání víry**, t. j. musí se veřejně hlasitě pomodliti „Věřím v Boha“ a slíbiti, že *se bude odříkati ďábla, jeho pýchy i všech skutků jeho*, t. j. hříchů. Proto táže se ho křtitel: „Odříkáš-li se ďábla? I vsí pýchy jeho? I všech skutků jeho?“ A on odpovídá: „Odříkám“. — Dále musí slíbiti, že *pevně a stále bude věřiti všecko, čemu učí církev katolická*, neboť jen její učení jest pravé, božské. Proto, když se ho křtitel táže: „Věříš-li v Boha Otce,

všemohoucího Stvořitele nebe i země? — Věříš-li v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho narozeného a ukřižovaného? — Věříš-li v Ducha svatého, svatou církev obecnou, svatých obcování, odpuštění hříchů, těla vzkříšení, život věčný?“ odpovídá po třikráte: „Věřím“. — Konečně musí slíbiti, *že podle té víry až do smrti žíti bude*, neboť „víra beze skutků jest mrtva“. (Jak. 2, 14.)

Co slibuje dospělý na křtu?

Poněvadž vše to slibuje dospělý na křtu, říkáme, že činí „**křestní slib**“.

Co musí za třetí činiti dospělý, který chce býti pokřtěn?

Nyní pověz celé! Co musí činiti dospělý, který chce býti pokřtěn?

Dospělý, který chce býti pokřtěn, musí:

1. se dáti ve svaté víře dostatečně vyučiti;
2. osobních hříchů svých upřímně litovati;
3. učiniti vyznání víry a křestní slib. (Otáz. 549.)

Co slibuje dospělý na křtu?

Dospělý na křtu s l i b u j e:

1. že se bude odříkati ďábla, jeho pýchy i všech skutků jeho;
2. že pevně a stále bude věřiti všecko, čemu učí církev katolická;
3. že podle té víry až do smrti žíti bude. (Otáz. 550.)

III. Kdo smí přijmouti křest? — Proč i děti směj přijmouti křest?

Děti nemohou se ovšem ke křtu připravit, jako se připravuje člověk dospělý; také nemohou učiniti vyznání víry a křestního slibu; ale poněvadž církev chce, aby každý dobrovolně, ze svobodné vůle se stal křesťanem, proto požaduje i při křtu nemluvňat vyznání víry a křestního slibu. Je tudíž třeba, aby za nemluvňata činili vyznání víry a křestní slib lidé dospělí. A to se také skutečně děje.

Již v prvotní církvi bylo zvykem, že při křtu byli svědkové, kteří ručili, že křtěnec je hoden svátosti křtu, a brali na sebe povinnost cvičiti jej v křesťanském životě.

Zvyk ten zachovává se dosud. I nyní berou se ke křtu svědkové; ti, je-li křtěno nemluvně, drží je o křtu na rukou a činí za ně vyznání víry a křestní slib. Říká se jim „**kmotrové**“.

Slovo „*kmotr*“ je z latinského slova „*compater*“ = „spoluo-otec“, totiž duchovní otec, neboť kmotrové duchovním způsobem zúčastňují se duchovního zrození křtěncova a tím se stávají jeho duchovními spolurodiči.

Kdo činí za nemluvnata vyznání víry a slib křestní?

Za nemluvnata činí vyznání víry a slib křestní k m o t r o v é. (Otáz. 551.)

Kdo jsou kmotrové? (Lidé dospělí, kteří nemluvně o křtu na rukou drží a za ně odpovídají.)

My všickni, jak jsme zde, byli jsme pokřtěni jako nemluvnata. Kmotrové naši učinili za nás slib křestní. Ale slib ten platí zrovna tak, jako kdybychom jej byli sami učinili, **poněvadž kmotrové slíbili jen to, čeho je třeba ku spasení, a co bychom byli sami slíbiti musili, kdybychom to byli mohli učiniti.** Kmotrové mluvili ve jménu našem a slibovali za nás církvi, že až dospějeme k rozumu, odřikáme se ďábla, jeho pýchy i všech skutků jeho, že budeme křesťansky věřiti a podle víry žiti. Proto **jsme povinni slib, který za nás učinili kmotrové, plniti tak, jako kdybychom jej byli sami učinili, a kdo ho neplní, spasení dojiti nemůže.**

Jsme-li povinni plniti slib, který za nás učinili kmotrové?

Slib, který za nás učinili kmotrové, jsme povinni plniti, poněvadž kmotrové slíbili jen to, čeho je třeba ku spasení, a co bychom byli sami slíbiti musili, kdybychom to byli mohli učiniti. (Otáz. 552.)

Prvním křesťanům byl den křtu tak památným a posvátným, že jej každoročně slavili a slib křestní

o něm obnovovali. Podobně činili všichni zbožní a svatí lidé.

Sv. Marketa třikrát v roce vzdalovala se ze společnosti, zanechávala obyčejné práce své a odcházela do samoty, aby tam vzpomínala na svůj křest a učiněný o něm slib a slib ten obnovovala. Činila tak na Veliký pátek, na Hod Boží svatodušní a na svůj svátek.

Podobně i my máme, jakmile dospějeme k rozumu, slib křestní **častěji obnovovati**, a to proto, abychom se mu tak snadno nezpronevěřili. Máme tak činiti zvláště ve výroční den svého pokřtění, o svých jmeninách, při svatém biřmování, svaté zpovědi a svatém přijímání. Školní děti obnovují slavnostně křestní slib, když jdou k prvnímu svatému přijímání. — Také se doporučuje obnovovati křestní slib v čas pokušení, když nás ďábel nebo zlý svět svádí k nevěře.

Sv. Jan Zlatoústý měl v obyčeji při každém pokušení říkati: „Odříkám se ďábla a odevzdávám se Kristu“.

Kdo často obnovuje opravdově křestní slib, zachová si srdce čisté a nevinné až do dne, kdy jej Bůh k sobě povolá a požádá od něho zpět ono roucho nevinnosti, které obdržel na křtu svatém. Veliká odměna očekává takového věrného služebníka Kristova na věčnosti; za to však hrozného trestu jest se báti každému, kdo se slibu křestnímu zpronevěřil, Krista zapřel.

Co máme činiti, abychom se křestnímu slibu nezpronevěřili.

Abychom se křestnímu slibu nezpronevěřili, máme jej častěji obnovovati, zvláště ve výroční den svého pokřtění; o svých jmeninách, při svatém biřmování, svaté zpovědi a svatém přijímání. (Otáz. 553.)

Kmotrové jsou duchovními rodiči dětí, jež na rukou drželi; slibovali za ně, že budou křesťansky věřiti a podle víry Kristovy žiti; mají tedy o to pečovati, aby to děti vyplnily. Proto jsou kmotrové povinni **starati se o křesťanské vychování dětí, jimž byli kmotry**. Ovšem povinnost ta připadá v první řadě rodičům, ale přes to úřad a důstojnost kmotrů žádá, aby se kmotrové aspoň někdy

přesvědčili, jak se svěřenec jejich chová a jak prospívá. K tomu jsou vázáni zvláště tehdy, když děti, jimž byli kmotry, osiřely, nebo když jejich rodiče svých povinností zanedbávají. A Bohu díky, jest ještě dosti takových kmotrů, kteří přijímají osiřelé dítky do svého domu a starají se o ně jako o své vlastní děti.

Jelikož povinnosti kmotrů jsou tak důležité a vznešené, mají se za kmotry voliti jen lidé takoví, kteří by jim dostáli. Proto kmotrové mají býti *dobrými katolíky*. Církev zapovídá připouštěti k úřadu kmotrovskému jinověrce, nevěrce, vyobcované z církve, veřejné hříšníky, lidi nemravné a p., poněvadž by nemohli křtence ani poučovati ani mu býti dobrým příkladem. Kmotrové mají býti také *věkem již dospělejší*, aby mohli křtence ve víře poučovati, napomínati a dobrým příkladem mu předcházeti. Proto mohou za kmotry býti připuštěny jen ty osoby mužské, kterým je aspoň 14 let, a ženské, kterým je 12 let.

Kmotrové bývají obyčejně dva, muž a žena, aby představovali duchovní rodiče. Křtence mužského pohlaví drží na rukou kmotr, děvče drží kmotra. Ale dosti jest jen jednoho kmotra. Je-li při křtu více kmotrů, jsou vlastními kmotry jen dva, ostatní jsou pak toliko svědky.

Čím jsou povinni kmotrové?

Kmotrové jsou povinni starati se o křesťanské vychování dětí, jimž byli kmotry, zvláště když osiřely nebo když jejich rodiče svých povinností zanedbávají. Proto kmotrové mají býti sami dobrými katolíky a věkem již dospělejší. (Otáz. 554.)

Kým se stávají kmotrové pokřtěnému? (Duchovními rodiči.)

Proto, jako mezi dětmi a jejich tělesnými rodiči povstává pokrevní příbuzenství, tak zase mezi křtenci a kmotry, duchovními jejich rodiči, povstává *duchovní příbuzenství*, jež má za následek, že kmotrové nemohou beze zvláštního církevního povolení ani s pokřtěným

ani s jeho rodiči vstoupiti v manželství. Tato okolnost je také příčinou, proč církev žádá, aby se ke křtu připouštěli jen dva kmotrové; chce totiž zabránovati množení se duchovního příbuzenství a tím i přibývání manželských překážek.

Jaký zvláštní následek má kmotrovství při křtu?

Kmotrovství při křtu má zvláštní následek, že se kmotrové stávají jako duchovními rodiči pokřtěného a že proto nemohou ani s ním ani s jeho rodiči vstoupiti v manželství. (Otáz. 555.)

Obřady křtu.

Obřady křtu rozdělují se na tři části, a to: 1. na obřady přede křtem, 2. při křtu, 3. po křtu.

1. Kmotrové přijdou s křtěncem do chrámu Páně a zůstávají s ním v předsíni chrámové nebo v sakristii.

Tím se naznačuje, že nekřtěný nenáleží ještě k církvi. ku společnosti věřících, že teprve křtem má do církve sv. vejíti.

Tam přijde kněz oblečen v rochetu a štolu barvy fialové a táže se jich, jak chtějí křtěnci říkati. Aby křtěnc měl před očima vždy živý příklad mravnosti a ctnosti, jímž by mohl vlastní život řídit, a aby měl u Boha přítele a přimluvce, dává se mu **jméno** některého svatého.

Kněz táže se pak křtěnce: „Čeho žádáš od církve Boží?“ Kmotrové jménem křtěncovým odpovídají: „Víry“.

Křtěnc žádá tedy od církve svaté víry, poněvadž bez víry není možno líbiti se Bohu.

Kněz táže se dále: „Víra co tobě dá?“ Kmotrové odpovídají: „Život věčný“. Kněz pak dí: „Chceš-li do života vejíti, zachovávej přikázání: Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, z celé duše a z celé mysli své a bližního svého jako sebe samého“.

Těmi slovy se připomíná, že k dosažení života věčného jest potřebí víry živé; ta však jeví se skutky, zachovává-

ním přikázání Božích, která jsou stručně obsažena ve dvou přikázáních lásky.

Pak **dýchá** kněz **tříkrát** ve tvář křtěncovu.

Tak činí na znamení, aby, jako dech Boží oživil prvního člověka, a jako Ježíš Kristus udělil vdechnutím svým apoštolům Ducha svatého, rovněž tak křtěnec přijal milost Ducha svatého.

Po té **znamená** kněz křtěnce na čele a na prsou **znaméním svatého kříže**.

Tím mu naznačuje, že má víru ukřižovaného Spasitele poznávati, v srdci chovati a v životě plniti.

Potom klade kněz **ruku svou nad hlavu křtěncovu** a při tom prosí, aby ho Bůh chránil mocí svou a zbavil jej vazeb hříchů a všelikých zlých náklonností. Na to dává křtěnci do úst **trochu soli**.

Sůl jest obrazem křesťanské moudrosti; a jako sůl činí pokrmy chutnějšími a záživnějšími a zachovává je od zkázy a hniloby, tak má i křtěnec, jak se kněz při tom modlí, zachován býti od zkázy hříchu, a má se v něm také vzbuditi chut k věcem božským.

V následující modlitbě vybízí kněz, děláje několikrát kříž nad křtěncem, **zlého ducha**, aby se vzdálil od křtěnce, že sám Ježíš Kristus ho vybízí, poněvadž sám chce ve křtěnci milostí svou a požehnáním svým přebývati.

Po té klade kněz konec štoly na křtěnce řka: „Vejdi **do chrámu** Páně, abys měl účastenství s Kristem v životě věčném. Amen“.

Tím se naznačuje, že církev přijímá jej za svého úda.

2. Nyní vstupují kmotři se křtěncem do chrámu.

Chrám vyobrazuje království Boží na zemi (církev) i na nebi.

Cestou ku křtitelnici modlí se kněz s kmotry **apoštolské vyznání víry a modlitbu Páně**.

Apoštolské vyznání víry modlí se proto, že víra jest nevyhnutelně potřebna k životu věčnému; modlitbu Páně

na znamení, že člověk má vždy o milost prositi, vždy se modliti; nejvzácnější modlitbou však jest modlitba Páně „Otče náš!“ Také se tím naznačuje, že člověk teprve křtem stává se dítkem Božím a že pak může k Bohu volati: „Otče náš!“

U křtitelnice kněz **zažehnává** ještě jednou zlého ducha dělaje nad křtěncem tři kříže. Na to dotýká se **slinou** uší a chřípí křtěncových a praví při tom: „Effeta!“ t. j. „Otevři se!“

Tím se připomíná, že křtěnec má vždy ochotně poslouchati zákona Božího a odvracet se od zlých řečí a jen ve ctnosti míti zalíbení.

Potom vybízí kněz křtěnce, aby složil **křestní slib**. Táže se ho totiž: „Odříkáš-li se ďábla?“ „I všech skutků jeho?“ „I vši pýchy jeho?“ Kmotři ve jménu křtěncově pokaždé odpovídají: „Odříkám“.

Potom maže kněz křtěnce **olejem křtěnců** neboli katechumenů, a to na prsou a mezi lopatkami.

Mazání olejem děje se na znamení, že se křtěnci dostává posily, by mohl bojovati proti ďáblu, světu a tělu a s trpělivostí snášeti kříže života vezdejšího.

Potom teprve se vlastně **koná křest**. Kněz bere bílou štolu na znamení radosti, že má býti získán církvi nový úd, a táže se křtěnce: „Věříš-li v Boha Otce . . .?“ „Věříš-li v Ježíše Krista . . .?“ „Věříš-li v Ducha svatého . . .?“ Na tyto otázky kmotři odpovídají pokaždé: „Věřím“. Naposledy táže se ještě kněz: „Chceš-li pokřtěn býti?“

Otázka ta připomíná, že církev nikoho nenutí, aby se stal křesťanem.

Když kmotři ve jménu křtěncově odpovědí: „Chci“, kněz lije křtěnci třikráte na hlavu vodu ve znamení kříže, říkáje při tom: „N., já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“.

3. Po udělení křtu kněz maže novokřtěnce na temeni **křížmem**, t. j. olivovým olejem smíšeným s balsámem.

To mazání znamená, že se křtěnec stal křestanem, že náleží Kristu, který se nazývá také „Pomazaným“.

Po té dává kněz křtěnci na hlavu **bílou roušku** na význam čistoty a nevinnosti, kterou jest ozdoben, a napomíná ho, aby ji po celý život zachoval.

Konečně dává kněz kmotrům do pravé ruky **rozsvícenou svíci**.

Ta vyobrazuje světlo učení Kristova, kterým křtěnec jest osvícen, aby nezloudil s cesty vedoucí do života věčného. Svíce ta je také obrazem příkladného života, křesťanských ctností a dobrých skutků, jimiž pak pokřtěný má osvěcovati také jiné. K tomu ho kněz také napomíná.

Na konec kněz praví křtěnci: „Odejdi v pokoji a Pán budiž s tebou!“

Za nějakou dobu po křtu koná se tak zvaný „**úvod matky**“. Jako Panna Maria podle zákona židovského přinesla Ježíška čtyřicátého dne po jeho narození do chrámu jerusalemského, aby jej představila Pánu Bohu a obětovala za sebe obět chudých, dvě holoubátek, tak i křesťanská matka nese novorozeně své do chrámu Páně, aby je obětovala Pánu Bohu a vyprosila si na něm požehnání a pomoc, by dítě své řádně vychovala. (Srov. část I. str. 201.)

Křest žádosti a křest krve.

Křest, který se uděluje litím vody na křtěnce, je „křest svátostní“ neboli „**křest vody**“. Toho je nevyhnutelně třeba ku spasení. Ale často se stává, že mnohý člověk nemůže *svátosti* křtu býti účasten, ač by ji rád přijal. Nedojde snad takový spasení? Tu se jeví zase veliká láska Ježíše Krista. Místo svátostí takový člověk může dojíti spasení jiným způsobem.

I. a) Již lidé, vidí-li, že jim někdo chce pomoci, avšak nemůže, přijímají dobrou vůli za skutek. Tím spíše Bůh, Otec nejlaskavější, přijímá dobrou vůli místo

skutku. Tak může se stát, že dospělý člověk milosti Boží pozná, že učení Ježíšovo jest pravé, a proto upřímně touží a opravdově si přeje, aby byl pokřtěn. Ale jest někde sám a neštěstím nebo nemocí ocitně se v nebezpečí života a nemá nikoho, kdo by ho pokřtil. V takovém případě není mu možno *svátost* křtu přijmouti. Bůh však přijímá jeho upřímnou touhu a opravdovou vůli křest svatý přijmouti tak, jako by byl pokřtěn, a odpustí mu hříchy.

Ta upřímná touha a opravdová vůle křest svatý přijmouti sluje „*křtem žádosti*“.

Co je *křest žádosti*?

Křtem žádosti může býti pokřtěn jen člověk dospělý, neboť dítě nemůže vzbuditi touhu a míti vůli křest svatý přijmouti. Poněvadž však člověk dospělý má vedle hříchu dědičného též hříchy osobní, musí těchto litovati, a to proto, že jimi Boha, nejdokonalejší a lásky nejhodnější dobro, urazil, neboli musí nad nimi vzbuditi dokonalou lítost. Kdyby snad si hříchů osobních nebyl vědom, musí aspoň vzbuditi dokonalou lásku k Bohu.

Kdy jest naše láska k Bohu dokonalá? — Co je křest žádosti?

S touto touhou a vůlí musí však býti spojena dokonalá lítost anebo dokonalá láska k Bohu.

Že křest žádosti působí odpuštění hříchů a ospravedlňuje člověka, potvrzuje Písmo svaté.

Když sv. Petr přišel k pohanskému setníku Korneliovi, aby mu zvěstoval učení Kristovo, stalo se, že „*připadl Duch svatý na vsecky, kteří poslouchali slova*“ (Sk. ap. 10, 44.). Proto sv. Petr pravil: „*Zdali může kdo zabrániti vody, aby nebyli pokřtěni ti, kteříž Ducha svatého přijali, jakož i my?*“ (Sk. ap. 10, 47.) Poněvadž Duch svatý sestoupil na Kornelia a jeho rodinu již přede křtem, zřejmo z toho, že již přede křtem vody byli ospravedlněni, že byli pokřtěni křtem žádosti. — Sv. Jan praví: „*Každý, kdo miluje Boha, z Boha se zrodil*“.

(I. Jan 4, 7.). Těmi slovy je řečeno, že dokonalá láska k Bohu působí duchovní znovuzrození, tedy že zbavuje hříchů a posvěcuje, neboť kdo je zrozen z Boha, nemůže býti služebníkem zlého ducha, nýbrž je synem Božím.

Křtem žádosti byl pokřtěn na př. mladý císař *Valentinian II.* Ten, jsa ještě katechumenem, ubíral se do Milána, kdež měl býti od biskupa Ambrože pokřtěn. Ale cestou byl úkladně zavražděn r. 392. Když příbuzní jeho nad tím truchlili, sv. Ambrož je těšil, tvrdě, že Valentinian dosáhl milostí, které se křtem sv. udělují, vroucí žádostí po křtu, a že jej obmyla zbožnost a dobrá vůle jeho.

b) Křtem žádosti mohou býti pokřtěni také ti lidé kteří nemají o křtu žádné vědomosti, ale litují svých hříchů, milují Boha nade všecko a mají upřímnou touhu, a opravdovou vůli činiti všecko, co Bůh k našemu spasení nařídil. Tací nevěřící by jistě přijali křest, kdyby se o něm dověděli; je tedy v té jejich touze a vůli činiti všecko, co Bůh k našemu spasení nařídil, zahrnuta též touha po křtu.

Proto věříme, že křtem žádosti byli pokřtěni všickni *spravedliví Starého zákona*, poněvadž milovali Boha a toužili po tom, co se Bohu líbí, jakož i *kající lotr na kříži*, jenž litoval hříchů svých a miloval Ježíše Krista.

Nyní již víme úplně, co je křest žádosti; víme, že jest upřímná křest sv. přijmouti, nebo, nemá-li člověk o k našemu spasení nařídil. S touto touhou a vůlí musí

Opakuj, co je **křest žádosti**?

Kdyby se někdy stalo, že by člověk, jenž byl ospravedlněn křtem žádosti, potom snad měl příležitost býti pokřtěn, musil by se dáti také vodou pokřtiti; křest žádosti nevťiskuje duši nezrušitelného znamení a nedává člověku způsobilosti přijímati jiné svátosti, nýbrž uděluje toliko odpuštění hříchů a posvěcující milost.

Z toho tedy poznáváme, že křtem žádosti může býti nahrazena svátost křtu jen v nouzi, když jí není možno přijmouti.

Čím může býti nahrazena svátost křtu, není-li jí možno přijmouti? (Křtem žádosti.)

Co je křest žádosti?

K ř e s t ž á d o s t i jest upřímná touha a opravdová vůle křest svatý přijmouti, nebo, nemá-li člověk o křtu žádné vědomosti, činiti všecko, co Bůh k našemu spasení nařídil. S touto touhou a vůlí musí však býti spojena dokonalá lítost anebo dokonalá láska k Bohu. (Otáz. 557.)

Ještě jiným způsobem může býti svátost křtu nahrazena.

II. Za pronásledování křesťanů často se stávalo, že pohané, vidouce statečnost mučedníkův a jejich stálost u víře, uvěřili v Ježíše Krista a volali: „I my jsme křesťané“, začož byli hned umučeni, nebyvše ještě ani pokřtěni. Tak na př. v životě sv. *Kateřiny* čteme, že císař Maximin, divě se neobyčejné její moudrosti, dal povolati mnoho učených mužů pohanských a slíbil hojnou odměnu tomu, kdo by Kateřinu od víry křesťanské odvrátil a k modloslužbě naklonil. Ale stalo se právě naopak. Mnozí z pohanských učenců těch byli moudrými řeči sv. Kateřiny přivedeni k poznání učení křesťanského a roztoužili se po smrti mučednické, na niž byli také hned odsouzeni. — Římská dívka *Emerenciana* byla jako katechumenka ukamenována od pohanů na hrobě své přítelkyně sv. Anežky římské, protože nechtěla obětovati modlám a hájila cti jména Kristova.

Jestliže vroucí touha po křtu spojená s dokonalou lítostí a láskou působí ospravedlnění a otevírá nebe, čím spíše mohou doufati ve věčnou spásu ti, kdož nejen po Kristu a jeho křtu toužili, nýbrž i pro Krista a jeho učení mučednickou smrt podstoupili! A také skutečně církev svatá učí, že tací, ač nepokřtěni, dosahují koruny slávy nebeské, neboť jsou pokřtěni svou krví. Učení to zakládá církev na slovech Ježíše Krista: „*Kdož by život svůj ztratil pro mne, nalezne jej*“. (Mat. 10, 39.), t. j. kdo by pro mne obětoval život časný, má naději, že nalezne život věčný. Ježíš Kristus nečiní tu rozdíl mezi pokřtěnými a nepokřtěnými, nýbrž praví, že každý,

kdo by proň obětoval život, tedy i nepokřtěný, nalezne život věčný.

Svátost křtu může tedy býti také nahrazena mučednickou smrtí, již nekřtěný člověk pro Krista podstoupí. Mučednické smrti, již nekřtěný člověk pro Krista podstoupí, říká se „**křest krve**“.

Čím může kromě křtu žádosti ještě **býti nahrazena** svátost křtu, není-li jí možno přijmouti? (Křtem krve.)

Co jest **křest krve**?

K ř e s t k r v e je mučednická smrt, již nekřtěný člověk pro Krista podstoupí. (Otáz. 558.)

Mučednická smrt jest nejkrásnějším následováním Ježíše Krista, který pro nás velice trpěl a bolestnou smrtí zemřel. Proto církev vyhláší za mučedníky také dívky, jestliže byly pro Krista zavražděny. Tak oslavuje památku pacholátek, která byla pro Krista povražděna v Betlémě a v okolí, a nazývá je „**svatými**“ nevinátky.

Pověz nyní celé: Čím může **býti nahrazena** svátost křtu, není-li jí možno přijmouti?

Svátost křtu může, není-li jí možno přijmouti, n a h r a ž e n a b ý t i k ř t e m ž á d o s t i a k ř t e m k r v e. (Otáz. 556.)

Co jest křest žádosti? Co je křest krve?

O svátosti biřmování.

Co je biřmování.

. Desátého dne po svém na nebe vstoupení seslal Ježíš Kristus apoštolům Ducha svatého, který v nich způsobil velikou změnu. Věřili sice již před tím, že Ježíš Kristus je Syn Boží, věřili, čemu učil, a byli hotovi konati, co přikázal. Ale pokud na ně neseštopil Duch svatý, byli bojácni a neměli tolik síly, aby víru Kristovu veřejně vyznávali a hlásali. Ve strachu před Židy, kteří je pronásledovali, zavírali se v domě. Ale zcela jinak bylo, když na ně sestoupil Duch svatý. Tu již se nebáli. Hned

vyšli ven a beze strachu vyznávali všudy Ježíše, za šťastny se pokládajíce, když pro jeho jméno trpěli a umírali. Také nežili před sesláním Ducha svatého vždy a úplně podle víry Kristovy: byli často v plnění vůle Boží váhavi, časného zisku žádostivi, časem i mstivi, ctižádostivi, křehcí a slabí v plnění slibů; ale, jakmile sestoupil na ně Duch svatý, plnili ochotně a věrně vůli Boží a byli podle ní živi.

Podobné posily je třeba každému katolickému křesťanu, neboť každý katolický křesťan má, jak slíbil na křtu svatém, vyznávat víru svou a podle ní živ býti. To však není věcí snadnou, neboť jsme nakloněni ke zlému, vůle naše jest slabá, a mimo to mnohá pokušení na nás dorážejí, tak že jsme stále v nebezpečenství slibu křesťanůmu se zpronevěřiti. Proto potřebujeme posily Ducha svatého, jako se jí dostalo apoštolům. To dobře věděl Ježíš Kristus a proto se postaral ve své dobrotivosti k nám o takovou posilu. Dal totiž apoštolům moc udělovati pokřtěným Ducha svatého a tak je posilovati ve víře. Kdy se tak stalo, o tom nečiní se ovšem v Písmě sv. výslovná zmínka, avšak vyrozumívá se na jisto **z Písma svatého i z ustavičného podání církve**, že se tak stalo.

a) Ve skutcích apoštolských čteme, že jáhen Filip kázal v Samaří a pokřtil mnohé. Když se dozvěděli o tom apoštolové, kteří byli v Jerusalemě, poslali tam Petra a Jana. Ti přišli, *modlili se za ně, aby přijali Ducha svatého . . . ; vzkládali na ně ruce, a oni přijímali Ducha svatého*“ (Sk. ap. 8, 14.—17.). Rovněž sv. Pavel dal od svých průvodců pokřtiti některé v Efesu a „*vzkládal na ně ruce, i mluvili jazyky cizími a prorokovali*“ (Sk. ap. 19, 6.)

Z toho jest patrno, že apoštolové *udělovali skrze vzkládání rukou a modlitbu* pokřtěným Ducha svatého, tedy *milost*. Apoštolové však sami nemohli vzkládání rukou a modlitbě dáti moc působiti v pokřtěných milost; tak mohlo se státi jen z moci Boží. I je patrno, že apoštolové, udělující pokřtěným skrze vzkládání rukou a modlitbu Ducha svatého, činili tak *z ustanovení Ježíše Krista*.

b) Totéž dosvědčuje ustavičné podání církve. Z něho je zřejmo, že hned od dob apoštolských byl v církvi pokřtěným udělován Duch svatý skrze vzkládání rukou a modlitbu, k čemuž záhy přibylo též mazání svatým křížmem, jak vysvítá ze slov sv. Pavla: *„Ten pak, který potvrzuje nás s vámi v Kristu a kterýž pomazal nás, jest Bůh; kterýž i poznamenal nás a dal nám závdavek Ducha v srdce naše“*. (II. Kor. 1, 21.) Co jest v církvi od dob apoštolských, to jest i z dob Kristových, tedy od samého Krista. Dobře ve příčině té praví sv. Jeroným: *„Byť i Písmo svaté o vzkládání rukou ničeho nepravilo, přece by shoda, jež jest u věci té po všem křesťanstvu, zastupovala příkaz sám“*. — Sv. Irenej dí: *„Apoštolové vzkládáním rukou udělovali Ducha svatého“*. A Tertullián brzy po sv. Ireneovi napsal: *„Tělo bývá pomazáno, aby duše posvěcení došla“*.

Obdrželi tedy apoštolové od Ježíše Krista moc skrze vzkládání rukou, mazání svatým křížmem a modlitbu udělovati pokřtěným Ducha svatého, který by je posilňoval, aby víru svou statečně vyznávali a podle ní živi byli. Apoštolové dle práva od Ježíše Krista jim uděleného přenášeli moc tu na své nástupce, na biskupy. Proto má každý biskup církve katolické moc skrze vzkládání rukou, mazání svatým křížmem a modlitbu neboli slova svá udělovati pokřtěným Ducha svatého k posile, aby víru svou statečně vyznávali a podle ní živi byli. Biskupové tak skutečně činí; udělují pokřtěným skrze viditelné a působivé znamení od Ježíše Krista ustanovené Ducha svatého neboli neviditelnou milost.

Jak se říká viditelnému a působivému znamení neviditelné milosti od Ježíše Krista ustanovenému? — Co tedy udělují biskupové, když z ustanovení Ježíše Krista vzkládají na pokřtěné ruce, maží je svatým křížmem a říkají slova, jež působí v pokřtěných milost?

Svátosti té říká se „**biřmování**“. Budeme si tedy pamatovati: Biřmování je svátost, ve které pokřtěný člověk skrze vzkládání ruky biskupovy, mazání svatým

křížmem a slova biskupova od Ducha svatého bývá posilněn, aby víru svou statečně vyznával a podle ní živ byl.

Co je biřmování?

Biřm o v á n í je svátost, ve které pokřtěný člověk skrze vzkládání ruky biskupovy, mazání svatým křížmem a slova biskupova od Ducha svatého bývá posilněn, aby víru svou statečně vyznával a podle ní živ byl. (Otáz. 559.)

Slovo „*biřmování*“ pochází z latinského slova „*firmare*“, což znamená posilňovati.

V Písmě svatém nazývá se biřmování „*vzkládáním rukou*“; sv. Pavel na př. píše: „*Učení o křtu, též o vzkládání rukou tož učiníme, dá-li Bůh*“. (Žid. 6, 2.) Podobně činí mnozí svatí otcové a spisovatelé církevní. — Také „*křížmem*“ nazývá se často biřmování ve spisech sv. otců a spisovatelů církevních. Tak sv. Augustin praví: „*Svátost křížma jest v druhu viditelných znamení svátostnou jako křest sám*“. A sv. Isidor dí: „*Svátosti jsou: křest a křížmo . . .*“

Biřmování je skutečně svátost.

Proč je biřmování svátost?

a) Co jest *viditelným znamením* při biřmování? (Vzkládání ruky biskupovy, mazání svatým křížmem a slova biskupova.)

Slova, jež biskup říká při mazání svatým křížmem, jsou: „*Znamenám tě znamením kříže a posiluji tě křížmem spasení ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého*“.

V církvi naší užívá se při biřmování vzkládání rukou i mazání svatým křížmem; církev řecká užívá jen mazání.

b) Odkud víme, že apoštolové biřmovali? (Z Písma svatého). Koho na př. dle svědectví Písma sv. biřmovali apoštolové? — Kterak biřmovali apoštolové v Samaří? — Co přijímali pokřtění v Samaří skrze vzkládání rukou a modlitbu apoštolů? — Kdo jedině mohl dáti vzkládání rukou a modlitbě apoštolů moc udělovati milost? — Co

z toho plyne, poněvadž jen Ježíš Kristus mohl dáti vzkládání rukou a modlitbě apoštolů moc udělovati milost? (Že Ježíš Kristus ustanovil svátost biřmování.)

Že Ježíš Kristus svátost biřmování ustanovil, víme tedy za prvé ze svatého Písma, které vypravuje, že apoštolové biřmovali.

Co se dovídáme o udělování biřmování z ustavičného podání církve? — Co plyne z toho, když hned od dob apoštolských bylo biřmování v církvi udělováno? (Že jest od samého Ježíše Krista.) — Kdo si pamatoval některé svědectví o tom, že v nejstarších dobách církve se udělovalo biřmování?

Že Ježíš Kristus svátost biřmování ustanovil, víme za druhé z ustavičného podání církve.

Odkud víme, že Ježíš Kristus svátost biřmování ustanovil?

Že Ježíš Kristus svátost biřmování ustanovil, víme:

1. ze svatého Písma, které vypravuje, že apoštolové biřmovali;

2. z ustavičného podání církve. (Otáz. 560.)

c) Co praví Písmo svaté o Samařských, na něž apoštolové vzkládali ruce? (Že přijímali Ducha svatého.) — Co tedy působí biřmování v duši člověka? (Milost.)

Pohovoříme si o tom, jakou milost biřmování působí.

α) Ke kterým svátostem náleží biřmování, k svátostem živých či mrtvých? — Kterou milost tedy musí míti, kdo chce přijmouti biřmování? — Co se stává s milostí posvěcující, když člověk přijme biřmování?

Biřmování tedy **rozmnožuje milost posvěcující**. Je jaksi doplněním křtu. Na křtu dostali jsme milost posvěcující, byli jsme znova zrozeni k novému, nadpřirozenému životu a učiněni Bohu milými; biřmováním býváme posilněni, abychom ten nový, nadpřirozený život duše si zachovali a ještě Bohu milejšími se stali.

Co působí biřmování za prvé?

β) Jakou milost uděluje každá svátost kromě milosti posvěcující?

V čem záleží *zvláštní* milost při biřmování udělovaná poznáme, uvedeme-li si na mysl, co je biřmování.

Pověz, co je biřmování? — K čemu bývá člověk při biřmování od Ducha svatého poslněn?

Ta posila, kterou Duch svatý uděluje člověku, aby víru statečně vyznával a podle ní živ byl, je zvláštní milost svátosti biřmování.

Biřmování tedy za druhé uděluje zvláštní milost, abychom víru statečně vyznávali a podle ní živi byli.

V prvních dobách církve bývalo s udělováním Ducha svatého při biřmování často spojeno i udělování mimořádných darů, jichž bylo tehdy k upevnění a rozšíření víry velice třeba; byly to: dar jazyků, dar zázraků a prorocství. Nyní biřmování darů těch neuděluje, poněvadž jich není lidem třeba.

Co působí biřmování za druhé?

γ) Kolikrát za celý život lze biřmování přijmouti? — Proč lze biřmování přijmouti toliko jednou za celý život?

Znamení to zavazuje nás až do smrti bojovati proti všem pokušením svádějícím nás, abychom se zpronevěřili Kristu nebo jeho víře a životu podle ní. Kdo byl jednou biřmován, musí po celý život bojovati proti tělu, světu a ďáblu a musí býti hotov pro Krista a jeho víru i život obětovati, neboť biřmováním stává se bojovníkem Kristovým, a duši jeho vtiskuje se nezrušitelné znamení, jímž se liší od nebiřmovaných. A to je třetí účinek biřmování.

Biřmování tedy za třetí vtiskuje biřmovanci nezrušitelné znamení bojovníka Kristova.

Co působí biřmování za třetí?

Co působí biřmování?

Biřmování působí:

1. rozmnožuje milost posvěcující;
2. uděluje zvláštní milost, abychom víru statečně vyznávali a podle ní živi byli;

3. vtiskuje bířmovanci nezrušitelné znamení bojovníka Kristova. (Otáz. 561.)

Přesvědčili jsme se, že bířmování má viditelné znamení, že jest ustanoveno od Ježíše Krista a že působí milost.

Co z toho plyne? — Proč je bířmování skutečně svátost? — Co jest viditelným znamením při bířmování? — Odkud víme, že Ježíš Kristus svátost bířmování ustanovil? — Co působí bířmování?

Kdo uděluje bířmování. Obřady bířmování.

I. V Písmě svatém dočítáme se, že vždycky jenom apoštolové udělovali svátost bířmování, nikdy však učedníci Páně. Tak pokřtěné Samařské bířmovali apoštolové Petr a Jan, a nikoli jáhen Filip. Podobně v Efesu sv. Pavel bířmoval pokřtěné od svých průvodců. Právými nástupci apoštolů jsou biskupové, a proto jenom biskupové udělují řádným způsobem svátost bířmování. To také potvrzují *dějiny a sněmy církevní*.

Z dějin církevních se dovídáme, že již v prvních stoletích biskupové cestovali po svých diecesích a udělovali svátost bířmování. Sv. Jeroným o tom píše: „Ten panuje v církvi obyčej, že biskupové na venek vycházejí, aby vzkládali ruce na ty, kteří pokřtěni jsou, v menších městech přebývají“.

Také *papežové* vždy prohlašovali, že bířmování mohou řádným způsobem udělovati jenom biskupové, a nařizovali biskupům, aby ochotně svátostí tou věřícím přísluhovali. Sv. Innocenc I. na př. píše: „Že jediným biskupům přísluší bířmovati nebo Ducha svatého udíleti, ukazuje netoliko obyčej církevní, nýbrž i ono čtení ve Skutcích apoštolských, jež připomíná, že Petr a Jan byli povoláni, aby pokřtěným udělovali Ducha svatého“.

A sněm tridentský prohlásil: „Tvrdil-li by kdo, že řádným rozdačem svátosti bířmování není toliko biskup, nýbrž kterýkoli kněz, budiž v církve vyobcován“.

Mimořádným způsobem mohou svátost biřmování udělovati také **kněží** které *papež* k tomu zplnomocnil; musí však užívatí křížma od biskupa posvěceného.

Papež zplnomocňuje k biřmování zvláště *missionáře* mezi nevěřícími, kde biskupů není. — Kdyby kněz uděloval biřmování bez papežova svolení, bylo by nejen nedovolené, ale i neplatné.

Ve východní církvi biřmují kněží křtem přísluhující, poněvadž se u nich biřmování uděluje zároveň se křtem.

Kdo uděluje svátost biřmování?

Svátost biřmování udělují řádným způsobem jenom biskupové, mimořádným způsobem také kněží, které papež k tomu zplnomocnil. (Otáz. 562.)

II. V prvotní církvi udělovalo se biřmování na Bílou sobotu a ve svatvečer Hodu Božího svatodušního, neboť v těch dnech byli dospělí katechumeni křtěni a po křtu hned biřmováni. Když však později byl křest udělován každodenně, biřmovali biskupové zvláště o svatodušních svátcích na památku, že v těch dnech Duch svatý sestoupil na apoštoly.

Nyní uděluje se biřmování každoročně o svatodušních svátcích jen ve chrámech biskupských, jinde pak jen občasně, v době několika let; za tou příčinou navštěvuje biskup každý rok některé farní osady své diecese a uděluje v nich biřmování.

Když má býti v některé farní osadě biřmování, sepíše si duchovní správce seznam biřmovanců a po nějaký čas je připravuje, aby znali základní pravdy náboženské a zvláště byli dobře poučeni o svátosti biřmování, by ji mohli hodně přijmouti. Před biřmováním jdou všichni biřmovanci k sv. zpovědi a k sv. přijímání. Každý biřmovanec dostane po sv. přijímání lístek, na němž je napsáno jméno světce nebo světice, jež si biřmovanec zvolil.

1. V ustanovený den shromáždí se biřmovanci se svými kmotry v určitou hodinu ve chrámu Páně. Potom přichází biskup a obléká se v posvátná roucha bílé

barvy. Když jest oblečen, bířmovanci pokleknou a modlí se tři božské ctnosti. Když se je pomodlí, biskup obrací se k nim, **vztahuje nade všechny ruce** a vyprošuje jim sedmero darů Ducha svatého.

2. Potom **klade pravici** na hlavu každého bířmovance zvlášť a **maže** jej křížmem na čele, děláje mu na něm **kříž** a říkáje **slova**: „Znamenám tě znamením kříže a posiluji tě křížmem spasení ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“.

Vzkládání rukou bylo v obyčeji již ve Starém zákoně, a užívalo se ho ve spojení s modlitbou za účelem vyprošení požehnání Božího a zvláštní ochrany Boží.

Tak čteme v Písmě svatém, že patriarcha Jakub uděloval synům svým požehnání vzkládáním rukou. (I. Mojž. 48, 14.). Také Mojžíš před svou smrtí vložil ruce na Josua a žehnal mu. (V. Mojž. 34, 9.).

I Ježíš Kristus žehnal často vzkládáním rukou.

Tak na př. když k němu matky přinášely své děti, bral je na klín, vzkládal na ně ruce a uděloval jim požehnání. Před na nebe vstoupením žehnal apoštolům vzkládáním rukou. (Luk. 24, 50.)

Podobně z ustanovení Kristova činí biskup při bířmování. Vzkládá též ruce na bířmovance, což znamená, že na ně **sestupuje Duch svatý** a uděluje jim své požehnání svou milost; že je přijímá pod svou ochranu a posiluje k boji proti nepřítelům Kristovým, a oni tudíž že se **zvláštním způsobem stávají majetkem Božím a bojovníky Kristovými**.

Co znamená **vzkládání ruky biskupovy**?

V z k l á d á n í ruky biskupovy znamená, že na bířmovance **sestupuje Duch svatý**, a bířmovanci že se **zvláštním způsobem stávají majetkem Božím a bojovníky Kristovými**. (Otáz. 564.)

Čím **maže** biskup bířmovance?

Křížmo je směsena *oleje olivového a balsámu*, kterouž biskup na Zelený čtvrtek s ostatními svatými

oleji (t. j. s olejem křtěnců a nemocných) slavně světívá.

Slovo „*křížmo*“ jest původně slovo řecké („*chrisma*“), jež značí tolik co mast.

Mazání sv. křížmem naznačuje velmi vhodně vnitřní milost, již biřmování uděluje.

V křížmu jest **olivový olej**. Olej má tu vlastnost, že činí tělo, jež jím bylo pomazáno, pružnějším, obratnějším a silnějším. Proto se ve starých dobách mazávali olejem zápasníci, jednak proto, aby těla jejich byla hbita a ohebná, jednak proto, aby ruka odpůrcova nemohla udržeti hladkých údů olejem namazaných. Je tedy mazání křížmem, v němž jest olej, znakem posílnění k boji — a ve svátosti biřmování **znamená milost Ducha svatého, kterou biřmovanec bývá posílněn k boji proti nepřítelům spasení**. Je to tak, jako by biskup při mazání říkal: „Jako olej posiluje tělo, tak dostává se nyní duši tvé milosti, která ji posiluje k boji proti nepřítelům spasení“.

V křížmu je též **balsám**. Balsám je zvláštní šťáva rostlinná, která vytéká z keře balsamového, jako vytéká u nás smůla nebo pryskyřice z některých stromů. Má dvojí vlastnost, že totiž chrání od hniloby a vydává příjemnou vůni. — Znamená tedy mazání křížmem, v němž je balsám, **že se biřmovanci uděluje milost, aby se uchoval čistým od nákazy hříchu (= duchovní hniloby) a nábožným životem šířil vůni ctnosti**.

Čím maže biskup biřmovance?

Co je **křížmo**?

Křížmo je směs oleje olivového a balsámu, kterouž biskup na Zelený čtvrtek s ostatními svatými oleji (t. j. s olejem křtěnců a nemocných) slavně světívá. (Otáz. 565.)

Co znamená **olej**?

Olej znamená milost Ducha svatého, kterouž biřmovanec bývá posílněn k boji proti nepřítelům spasení. (Otáz. 566.)

Co znamená **balsám**?

B a i s á m znamená, že se biřmovanci uděluje milost, aby se uchoval čistým od nákazy hříchu a nábožným životem šířil vůni etnosti. (Otáz. 567.)

Kde maže biskup biřmovance křížmem? — Kterým znamením znamená biskup čelo biřmovancovo?

Že biskup dělá biřmovanci na čele kříž, jest velice významné. Čelo je sídlem studu. Červenost na našem čele ukazuje stud, jenž se v nitru našem probouzí. Kříž jest nejvýznamnějším odznakem víry Kristovy. Proto biskup dělá biřmovanci na čele kříž, aby naznačil, že se biřmovanec nikdy nemá stydět víru v Ježíše ukřižovaného před celým světem vyznávat, nýbrž že vždy se vztyčeným čelem má se k ní hlásiti a, třeba-li, jí hájiti.

Proč dělá biskup biřmovanci na čele kříž?

Biskup dělá biřmovanci na čele kříž, aby naznačil, že se biřmovanec nikdy nemá stydět víru v Ježíše ukřižovaného před celým světem vyznávat. (Otáz. 568.)

3. Když biskup pomaže čelo biřmovancovo, dává mu na tvář **lehký políček**, řka při tom: „Pokoj s tebou!“

Políček jest nejen bolestný, ale též potupný. Políčkem byl potupen Ježíš Kristus od vojáka u velekněze Annáše. — Biřmovanec stává se bojovníkem Kristovým; proto **má býti hotov pro jméno Ježíše Krista i potupu a pronásledování trpět.** A to chce biskup uvést biřmovanci na paměť políčkem, jejž mu na tvář dává. Slovy pak: „Pokoj s tebou!“ která při tom pronáší, jej ujišťuje, že za vše, co pro jméno Ježíše Krista vytrpí, bude mu odměnou pokoj zde i na věčnosti.

Co dává biskup biřmovanci, když maže jeho čelo?

Co znamená **políček**?

P o l í č e k znamená, že biřmovanec **má býti hotov pro jméno Ježíše Krista i potupu a pronásledování trpět.** (Otáz. 569.)

Po udělení biřmování přísluhující kněz utírá každému biřmovanci bavlnkou čelo křížmem pomazané. Biřmovanec nemá dělati kříže, dokud nemá čelo utřené, aby se snad sv. křížmo na prst nepřeneslo a ku zneuctění

nepřišlo. Dříve se bířmovancům čelo obvazovalo stužkou, kterou nosili, dokud sv. křížmo neuschlo.

4. Když biskup udělí všem bířmovancům bířmování, **modlí se na konec nade všemi bířmovanci**, aby Duch svatý v srdci jejich stále přebýval; pak **dává jim svaté požehnání a propouští je**.

Před tímto požehnáním nesmí žádný bířmovanec odejít, protože i poslední modlitby, které biskup nade všemi koná, náležejí k obřadům svátosti bířmování.

Kterak zakončuje biskup bířmování?

Povíme si souvisle: Jak uděluje biskup svátost bířmování?

Biskup uděluje svátost bířmování takto:

1. **vztahuje ruce nade všechny bířmovance a vyprošuje jim sedmero darů Ducha svatého;**

2. **klade pravici svou na hlavu každého bířmovance zvlášť a maže jej křížmem na čele, dělá mu na něm kříž a říká slova: „Znamenám tě znamením kříže a posílují tě křížmem spasení ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“;**

3. **dává každému bířmovanci lehký políček;**

4. **modlí se na konec nade všemi bířmovanci, dává jim svaté požehnání a propouští je. (Otáz. 563.)**

Opakuj celé!

Co znamená *vzkládání* ruky biskupovy? Co je *křížmo*? — Co znamená *olej*? — Co znamená *balsám*? — Proč dělá biskup bířmovanci *na čele kříž*? — Co znamená *políček*?

Přijímatel bířmování. Kmotrové.

I. Bířmování může platně přijmouti **každý pokřtěný člověk**. Proto mohou také děti, které ještě nemají rozumu, býti bířmovány, neboť obdržely již duchovní život, a ten může býti posílněn. A také skutečně ve dřívějších dobách bývalo bířmování udělováno bezprostředně po křtu, kterýžto obyčej trval až do 13. století. Nyní připouštějí se k bířmování obyčejně jen ty

děti, které již byly u sv. zpovědi a jsou v náboženství dostatečně vycvičeny.

Aby biřmování bylo přijato hodně, jest si třeba pamatovati:

a) Poněvadž biřmování je svátost živých, jest k hodnému jeho přijetí třeba, **aby biřmovanec byl ve stavu posvěcující milosti**. Proto hřešil-li těžce, musí se dříve od hříchů očistiti ve svaté zpovědi a pak teprve může přijmouti biřmování. Kdyby tak neučinil, přijímal by biřmování nehodně a dopustil by se hříchu svatochrádeže.

Čeho je třeba k hodnému přijetí svátosti biřmování za první?

b) Kdo může platně přijmouti biřmování? — Kdo se obyčejně připouští nyní k přijetí biřmování?

Od biřmovance, který už přišel do rozumu, se žádá, **aby o víře, zvláště pak o svátosti biřmování, dostatečně byl poučen**. Proto duchovní správce konají před biřmováním s biřmovanci několik náboženských cvičení, aby je o nejdůležitějších pravdách sv. víry poučili, křesťanské povinnosti jim znova připomněli a zvláště o svátosti biřmování vše potřebné jim vysvětlili.

Čeho je třeba k hodnému přijetí svátosti biřmování za druhé?

c) Apoštolové po na nebe vstoupení Páně modlitbou se připravovali na příchod Ducha svatého. Podobně každý biřmovanec má se **vroucí modlitbou připravovati** na biřmování. Modlitba je zajisté nejlepší prostředek k vyprošení si všech potřebných milostí. Ale poněvadž by modlitba při zlých skutcích byla marna, má se biřmovanec i jinými dobrými skutky na biřmování připravovati jakož i varovati se všeho hříchu a každé příležitosti k němu. Také si má **umíniti, že den biřmování ztráví s myslí pobožně sebranou**. Bylo by to zajisté velikou nevděčností k Duchu svatému a zneuctěním svaté svátosti, když by biřmovanec hned po biřmování odal se světským vyražením a ani nevzpomněl, že toho

dne bylo čelo jeho pomazáno svatým křížem na znamení, že má víru vyznávat, bohumile žít, hniloby hříchu se chránit a vydávat vůni křesťanských ctností!

Čeho je třeba k hodnému přijetí svátosti biřmování za třetí?

Čeho je třeba k hodnému přijetí svátosti biřmování?

K hodnému přijetí svátosti biřmování je třeba:

1. aby biřmovanec byl ve stavu posvěcující milosti;
2. aby, přišel-li už do rozumu, o víře, zvláště pak o svátosti biřmování, dostatečně byl poučen;

3. aby se vroucí modlitbou dobře připravil. Také si má umínit, že den svatého biřmování ztráví s myslí pobožně sebranou. (Otáz. 570.)

Která svátost jest nejpotřebnější? — Proč je křest nejpotřebnější svátost?

Bez biřmování může člověk dojít spasení, neboť potřebnou k tomu milost dostává na křtu svatém, a ztratí-li ji, může ji znova nabýti ve svátosti pokání. Než, ačkoli **biřmování není ke spasení nevyhnutelně třeba**, nemá ho přece žádný dospělý katolický křesťan opomenout přijmouti, má-li k tomu příležitost, a **hřešil by, kdo by ho z nedbalosti nebo netečnosti nepřijal**. Hřešil by proto, že by dával na jevo velikou nevážnost k této svátosti, že by jednal proti vůli Ježíše Krista a církve svaté a že by se, jsa svou vinou zbaven milosti svatého biřmování, dobrovolně vydával do nebezpečství mnohých hříchů. Je známo, jaký boj zuří v novější době proti církvi Kristově a jejímu učení, a co pohanění, ústrků, nadávek a pomluv musí od nepřátel víry zakusiti každý, kdo chce býti Kristu a jeho církvi věren. Věru, veliké statečnosti je třeba křesťanu, aby dovedl nepřátelům víry odporovati, aby se nedal od nich svést! Svou silou toho nikterak nedokáže; třeba mu pomoci Ducha svatého. Pomoc tu nám Duch svatý uděluje ve svatém biřmování. Kdo však biřmováním pohrdá, připravuje se o pomoc tu a může tudíž mnohem snáze

do hříchů proti víře upadnouti, než ten, kdo byl v biřmování milostí Ducha svatého posilněn.

Římský katechismus o potřebě biřmování praví: „*Tato svátost není sice tak nevyhnutelně potřebná, že by člověk nemohl býti bez ní spasen. Ačkoli však tak potřebná není, přece nikdo ji nemá obmeškati, nýbrž vystříhati jest se každému co nejvíce, by se ve věci tak svaté a velebné, v níž se nám tak hojně milostí Božích uděluje, nijaké nedbalosti nedopustil. Neboť, co Bůh všem vůbec ustanovil k posvěcení, toho mají také všickni s největší horlivostí vyhledávati*“.

Je-li biřmování ke spasení třeba?

Biřmování není sice ke spasení nevyhnutelně třeba, ale hřešil by, kdo by ho z nedbalosti nebo netečnosti nepřijal. (Otáz. 571.)

II. Jako ke křtu, tak i k biřmování berou se **kmotrové**. Každý biřmovanec mívá po kmotru. Bývá to buď muž nebo žena dle toho, kterého rodu jest biřmovanec. Kmotři mají býti netoliko svědky, že biřmovanec skutečně svátost biřmování přijal a povinnosti člověka biřmovaného na sebe vzal, nýbrž mají se také starati, aby biřmovanec povinnosti ty plnil, aby v ctnostném životě prospíval, víru vyznával a podle ní živ byl; mají mu v nebezpečení duchovního boje pomáhati a jej slovem i příkladem v křesťanském životě utvrzovati. Na znamení, že tyto povinnosti na sebe berou, kmotrové kladou biřmovanci, když se biřmuje, pravou ruku na pravé rameno.

Proč se k biřmování berou kmotrové?

K biřmování se berou kmotrové, aby biřmovanci v nebezpečení duchovního boje pomáhali a jej slovem i příkladem v křesťanském životě utvrzovali. Na znamení, že tyto povinnosti na se berou, kmotrové kladou biřmovanci, když se biřmuje, pravou ruku na pravé rameno. (Otáz. 572.)

Poněvadž kmotři při biřmování berou na sebe důležité a těžké povinnosti, mají k úřadu tomu býti bráni jen tací lidé, kteří povinnosti ty plniti mohou a chtějí.

A tu jest si pamatovati: a) **že kmotři mají býti katolíci, věkem dospělejší a sami už biřmováni.** Jako vojenské nováčky cvičí starší vojín, který už všecko umí a zná, tak i biřmovance, mladého bojovníka Kristova, má vésti a cvičiti dospělejší katolík, který sám je vycvičeným bojovníkem Kristovým. Proto při volbě kmotrů nemá se hleděti, jak se, bohužel, často stává, jen na jejich důstojnost a bohatství, nýbrž na zbožnost, mravnost a uvědomění náboženské.

Antonín Slomšek, kníže-arcibiskup labudský, když se jako hoch připravoval k biřmování, ptal se matky, koho si má vzíti za kmotra. Matka, ačkoliv byli dosti zámožní, odpověděla: „Dítě, kmotra si vyvol sám; ale poslechni mé rady: vyvol si toho, kdo bude v kostele při cvičení nejlépe odpovídati“. Chlapec uposlechl. Příští neděli postavil se v kostele tak, aby mohl všechny přítomné přehlédnouti, a pozorně sledoval cvičení. Dle jeho úsudku odpovídal nejlépe jakýsi chudý podruh. Toho si zvolil za kmotra. Když před biřmováním odebíral kněz biřmovancům lístky, nemálo se podivil, že syn ze „Slomu“ vyvolil si za kmotra chudého podruha. Ale za chvíli pravil: „Dobře jsi učinil, Antoníne; tvůj kmotr je sice chudičký člověk, ale je dobrý a nábožný křesťan“.

b) Dále jest si o kmotrech při biřmování pamatovati, **že mají býti rozdílni od kmotrů křestních a stejného pohlaví s biřmovancem.**

c) Jako křestní kmotrové stávají se duchovními otci a matkami křtěncovými a vstupují s ním a s jeho rodiči v duchovní příbuzenství, pro které nemohou dle nařízení církve ani s křtěncem ani s jeho rodiči vstoupiti v manželství, podobně kmotři při biřmování stávají se duchovními rodiči biřmovancovými a **povstává mezi nimi a biřmovancem jakož i jeho rodiči duchovní příbuzenství, pro které kmotři nemohou s biřmovancovými rodiči vstoupiti v manželství.** Aby se tato duchovní příbuzenství nemnožila, připouští se k biřmování toliko jeden kmotr.

Co jest si pamatovati o kmotrech při biřmování?

O kmotrech při biřmování jest si pamatovati:

1. **že mají býti katolíci, věkem dospělejší a sami už biřmováni;**

2. **že mají býti rozdílni od kmotrů křestních a stejného pohlaví s biřmovancem;**

3. že povstává mezi nimi a biřmovancem jakož i jeho rodiči duchovní příbuzenství, pro které kmotři nemohou s biřmovancovými rodiči vstoupiti v manželství. (Otáz. 573.)

Biřmovanci, jak jsem se již při obřadech biřmování zmínil, dávají si při biřmování jméno některého svatého, a to jiného než dostali nebo si dali při křtu. Na počátku církve, kdy dospělý křtěnec byl hned po křtu biřmován, bývalo mu ponecháváno jméno křestní. Když však se později biřmování udělovalo zvlášť, žádalo se, aby si biřmovanci volili nového patrona, aby tak měli dva přímluvce u Boha a dva vzory ctnosti na zemi.

Opakování.

Co je *křest*? — Proč se jmenuje křest *nejprvnější* svátost? — Proč se jmenuje křest *nejpotřebnější* svátost? — Proč se říká, že na křtu bývá člověk k životu věčnému *znova zrozen*? — Proč říkáme, že bývá *znova zrozen v Kristu Ježíši*?

Z čeho poznáváme, že křest je skutečně *svátost*? — Co[†] jest *viditelným znamením* při křtu? — Z kterých slov Ježíšových je zřejmo, že se při křtu má užívat *vody*? — Proč Ježíš Kristus zvolil k udělování křtu vodu? — Pověz, kterak voda zevně naznačuje neviditelnou milost křtu? — Co by se mohlo snadno státi, kdyby se mělo křtiti nějakou vzácnou tekutinou? — *Jaké* vody se musí užívat ke křtu? — Kterou vodu nazýváme *přirozenou*? — Jaká obyčejně bývá přirozená voda, již se užívá ke křtu? — Kdy se světívá voda křestní? — Proč se světívá voda křestní v tyto dny? — Kam se obyčejně *lije* voda při křtu? — Co stačí, není-li možná při křtu liti vodu *na hlavu*? — Která slova říkají se *při lití vody* na hlavu křtěncovu? — *Kdo* musí říkati při křtu slova: „Já tě křtím?“

V čem záleží *neviditelná milost* při křtu? — Co *působí* křest? — Z kterých slov sv. Petra je zřejmo, že křest působí *odpuštění hříchů*? — Která slova svědčí o tom, že se na křtu odpouštějí *všechny tresty*? — Co praví Písmo

svaté o tom, že křtem býváme *posvěceni* a ospravedlněni? — Která slova Písma svatého vyjadřují, že křtem stáváme se *syny Božími* a *dědici Kristovými*? — Jak se nazývá křest proto, že činí pokřtěného *údem církve katolické*?

Kterými slovy *ustanovil* Ježíš Kristus křest?

Kdo může v nevyhnutelné potřebě platně křtiti? — Proč může v nevyhnutelné potřebě *každý člověk* křtiti? — Kdo jen smí křtiti kromě nevyhnutelné potřeby? — Jak se říká křtu, který udělují biskupové a kněží? — Jak se jmenuje křest udělený v nevyhnutelné potřebě? — Co jest si pamatovati, zůstane-li člověk pokřtěný křtem jednoduchým na živu? — Jak křtí kněz, nemá-li jistoty, že křest jednoduchý byl platný? — Kterak se křtí s *podmínkou*? — Čeho je třeba k platnosti křtu?

Kdo smí *přijmouti* křest? — Z čeho je zřejmo, že i *děti* mohou býti křtěny? — Proč je křest udělovaný dětem platný? — Kdo zastupuje u dětí vůli křest přijmouti? — Co musí činiti *dospělý*, který chce býti pokřtěn? — Jak asi dlouho trvá nyní *vyučování* dospělého, který chce přijmouti křest? — Jak se říká čekateli křtu cizím jménem? — Proč musí dospělý katechumen *litovati* osobních hříchů? — Kterak činí dospělý katechumen *vyznání víry*? — Co *slibuje* dospělý na křtu? — Kdo činí *za nemluvnata* vyznání víry a křestní slib? — Kdo jsou *kmotrové*? — Proč jsme povinni *plnit* slib, který za nás učinili kmotrové? — Co máme činiti, abychom se křestnímu slibu nezpronevěřili? — Kdy zvláště máme *obnovovati* křestní slib? — Kdy obnovují děti slavnostně křestní slib? — Kterou *povinnost* berou na sebe kmotrové? — Jací jen lidé se mají bráti za kmotry ke křtu? — Kdo na př. nesmí býti kmotrem při křtu? — Kolik kmotrů bývá obyčejně při křtu? — Který zvláštní *následek* má kmotrovství při křtu? — Co se nedovoluje kmotrům následkem toho duchovního příbuzenství?

Čím může *býti nahrazena* svátost křtu? — Co je *křest žádosti*? — Co musí býti spojeno s touhou po křtu? — Kdo jen může býti pokřtěn křtem žádosti? — Kdo na př. byl pokřtěn křtem žádosti? — Kdy může býti pokřtěn křtem žádosti člověk, který nemá o křtu vědomosti?

— O kom na př. věříme, že tímto způsobem byl pokřtěn? — K čemu je zavázán člověk, který byl ospravedlněn křtem žádosti, má-li později příležitost býti pokřtěn? — Co je *křest krve*? — Kdy zvláště bývalo hojně lidí pokřtěno křtem krve? — Pověz, kdo na př. byl pokřtěn křtem krve? — Který výrok Ježíšův svědčí, že mučednická smrt podstoupená pro Krista otevírá člověku nepokřtěnému nebe? — Vysvětli výrok ten?

Co je *biřmování*? — Proč je biřmování *svátost*? — Co jest *viditelným znamením* při biřmování? — Která slova říká biskup při mazání svatým křížem? — Jak se nazývá biřmování ještě jinak? — Co jest *křížmo*? — Které jsou ještě jiné svaté oleje? — Kdo svěťí svaté oleje? — Kdy svěťí biskup svaté oleje? — Co *působí* biřmování? — Kterak *olej*, jenž jest v křížmu, naznačuje zevně neviditelnou milost biřmování? — Kterak *balsám* naznačuje účinek biřmování?

Odkud víme, že Ježíš Kristus *ustanovil* svátost biřmování? — Koho na př. biřmovali apoštolové? — Kterak biřmovali apoštolové? — Koho přijímali pokřtění skrze vzkládání rukou a modlitbu apoštolů? — Co plyne z toho, když pokřtění skrze vzkládání rukou a modlitbu apoštolů přijímali Ducha svatého? — Proč z toho, že pokřtění skrze vzkládání rukou a modlitbu apoštolů přijímali Ducha svatého, plyne, že Ježíš Kristus biřmování *ustanovil*? — Co se dovídáme z ustavičného podání církve o udělování biřmování? — Od koho pochází, co trvá v církvi od dob apoštolských? — Kdo tedy ustanovil biřmování? — Kdo *uděluje* řádným způsobem biřmování? — Proč jenom *biskupové* udělují řádným způsobem biřmování? — Kdo může mimořádným způsobem udělovati biřmování? — Od koho musí *kněz* býti zplnomocněn k udělování biřmování? — Které kněze zplnomocňuje obyčejně papež k udělování biřmování? — Kterak *uděluje* biskup biřmování? — Co znamená *vzkládání ruky* biskupovy? — Proč dělá biskup biřmovanci svatým křížem *na čele kříž*? — Co znamená *políček*? — Proč

nesmějí bířmovanci odejít z kostela hned po pomazání svatým křížmem?

Kdo může platně *přijmouti* bířmování? — Kdo jen se dle nynějšího zvyku připouští k bířmování? — Čeho je třeba k hodnému přijetí bířmování? — Kterou svátost musí přijmouti bířmovanec, je-li si vědom těžkého hřichu? — Čeho by se dopustil, kdo by přijal bířmování ve stavu hříšném? — Co konají duchovní správcové s bířmovanci před bířmováním, aby k němu byli náležitě připraveni? — O čem zvláště duchovní správcové poučují bířmovance na těch cvičeních? — Proč se mají bířmovanci vroucí modlitbou připravovati na bířmování?

Co je vám známo o *potřebě* bířmování? — Proč není bířmování nevyhnutelně třeba ku spasení? — Proč však přece nikdo nemá opomenout bířmování přijmouti? — Kdy zvláště jest opomenutí bířmování hříšno?

Kterou povinnost berou na sebe *kmotrové* při bířmování? — Čím naznačují kmotrové při obřadu bířmovacím, že ty povinnosti na se berou? — Kdo může býti kmotrem při bířmování? — Od kterého kmotra má býti rozdílný kmotr při bířmování? — Co jest si pamatovati o pohlaví kmotra při bířmování? — Proč se bere k bířmování jen jeden kmotr? — Co má za následek *duchovní příbuzenství*, jež kmotrovstvím při bířmování povstává mezi kmotrem a bířmovancem jakož i jeho rodiči?

O nejsvětější svátosti oltářní.

Co je svátost oltářní.

Jako člověk potřebuje k zachování tělesného života tělesné potravy, rovněž tak potřebuje k zachování duševního života potravy duševní. A poněvadž duše hřichy se zeslabuje jako tělo nemocí, jest jí třeba, i když je hřichů zproštěna, posílnění, a to duchovního. O tu potravu a to posílnění duchovní se nám Ježíš Kristus postaral.

Když totiž při poslední večeři pojedl se svými učedníky beránka velikonočního, vzal chléb, požehnal jej a pravil nad ním: „**Totoť jest tělo mé**“; podobně vzal i kalich s vínem, požehnal jej a pravil nad ním: „**Totoť jest krev má Nového zákona**“; obojí dal požívat apoštolům svým a poručil: „**To číňte na mou památku!**“ (Mat. 26, 26.—28.)

Apoštolové viděli v rukou Ježíše Krista chléb a v kalichu víno, na jazyku chutnali také chléb a víno, ale nebyl to již chléb, nebylo to již víno, nýbrž bylo to jeho tělo a jeho krev, neboť Ježíš Kristus svými všemohoucími slovy: „**Totoť jest tělo mé**“ a „**Totoť jest krev má**“ proměnil chléb ve své tělo a víno ve svou krev.

Co se tedy na chlebě a víně změnilo? — Buďte pozorní, abyste dobře pochopili, co vám budu teď vykládati.

Již několikrát jsme hovořili o „přirozenosti“ té neb oné bytosti. Co nazýváme „přirozeností“ některé bytosti? — Co jest přirozeností člověka? — Co jest přirozeností duše lidské?

Přirozenosti říkáme také jinak „**podstata**“. Tak mluvíme na př. o podstatě chleba, o podstatě vína, o podstatě těla, krve atd.

Co dle toho rozumíme podstatou chleba? — Co rozumíme podstatou vína?

Pamatujte si! Podstaty bytostí nelze žádným smyslem poznati.

Co na bytostech smysly poznáváme, nazýváme „**způsobou**“. Tak na př. na chlebě a víně poznáváme smysly zevnější podobu (velikost, množství), barvu, chuť, vůni jejich. Všecko to sluje „**způsobami**“ chleba a vína.

Co rozumíme **způsobami** chleba a vína?

Způsobami chleba a vína rozumíme to, co na chlebě a víně smysly poznáváme, na př. zevnější podobu, barvu, chuť, vůni chleba a vína. (Otáz. 580.)

Při bytostech mění se jen způsoby, podstata zůstává táž. Kdyby se změnila podstata některé bytosti,

přestala by bytost býti tou bytostí, kterou až dosud byla, a stala by se bytostí jinou, totiž tou, jejíž podstatu by dostala místo své podstaty. — Změniti podstatu některé bytosti může jen Pán Bůh. Když se tak stane, je to zázrak. A právě takový zázrak učinil Ježíš Kristus při poslední večeři. Proměnil totiž slovy: „Totoť jest tělo mé“ podstatu chleba v podstatu svého těla a slovy: „Totoť jest krev má“ podstatu vína v podstatu své krve, ale tak, že způsoby chleba a vína zůstaly nezměněny. Poněvadž podstaty nelze žádným smyslem poznati, apoštolové neznamenalí té změny, která se s chlebem a vínem stala; viděli a chutnali zase jen chléb a víno. Ale poněvadž jim Ježíš Kristus řeklo chlebě: „Totoť jest tělo mé“ a o víně: „Totoť jest krev má“, věřili slovům jeho, věřili, že proměnil chléb ve své nejsvětější tělo a víno ve svou nejsvětější krev, a byli tudíž pevně přesvědčeni, že nepožívají chleba a vína, nýbrž skutečného, pravého těla a skutečné, pravé krve Ježíše Krista v podobě neboli **pod způsoby** chleba a vína.

Co řekl Ježíš Kristus při poslední večeři nad chlebem? — Co řekl nad vínem?

Co způsobil Ježíš Kristus slovy: „Totoť jest tělo mé“, „Totoť jest krev má“?

Slovy: „Totoť jest tělo mé“, „Totoť jest krev má“, proměnil Ježíš Kristus chléb ve své nejsvětější tělo a víno ve svou nejsvětější krev, ale tak, že způsoby chleba a vína zůstaly nezměněny. (Otáz. 279.)

Co rozumíme **způsoby** chleba a vína? (Otáz. 580.)

Co poručil Ježíš Kristus apoštolům, když proměnil chléb ve své tělo a víno ve svou krev a dal jim obojí požívat? („To čiňte na mou památku!“)

Slovy těmi Ježíš Kristus rozkázal apoštolům: „Co jsem nyní učinil já, totéž čiňte i vy na mou památku!“ Dal jim tudíž moc proměňovati chléb v jeho nejsvětější tělo a víno v jeho nejsvětější krev.

Apoštolové po seslání Ducha svatého plnili rozkaz od Ježíše Krista jim daný, neboť ve Skutcích apoštolských čteme, že věřící scházeli se na každý den k „lámání chleba“, t. j. na mši svatou, při níž apoštolové proměňovali chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista, na to způsoby chleba lámali a podávali věřícím, jako byl při poslední večeři Ježíš Kristus učinil jim. Poněvadž smrtí apoštolů neměla moc proměňovati chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista přestati, nýbrž má trvati až do skonání světa, proto apoštolové přenesli ji na své nástupce, biskupy a kněze, kteří dodnes proměňují chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista, a to ve mši svaté, když nad chlebem a vínem říkají slova: „Totoť jest tělo mé“, „Totoť jest kalich krve mé“. V tom okamžiku proměňuje se podstata chleba v podstatu těla a podstata vína v podstatu krve Ježíše Krista. Proto nejsvětější tento okamžik jmenujeme „**proměňování**“, nebo také „**pozdvihování**“, poněvadž kněz tělo a kalich Páně pozdvihuje, aby je věřící viděli a Ježíši Kristu se klaněli.

Jakou moc dal Ježíš Kristus apoštolům rozkazem: „To čiňte na mou památku“?

Rozkazem: „To čiňte na mou památku!“ dal Ježíš Kristus apoštolům moc činiti zrovna to, co učinil sám, proměňovati totiž chléb v jeho nejsvětější tělo a víno v jeho nejsvětější krev. (Otáz. 581.)

Na koho přešla od apoštolů moc proměňovati chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista ?

Moc proměňovati chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista přešla od apoštolů na biskupy a kněze. (Otáz. 582.)

Kdy proměňují biskupové a kněží chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista ?

Biskupové a kněží proměňují chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista v e m š i s v a t é, když nad chlebem a vínem říkají slova: „Totoť jest tělo mé“, „Totoť jest kalich krve mé“. Nejsvětější tento okamžik jmenujeme p r o m ě ň o v á n í nebo p o z d v i h o v á n í. (Otáz. 583.)

Proměně chleba v tělo a vína v krev Ježíše Krista, jak jsem vám právě vysvětlil, říká se „**přepodstatnění**“, poněvadž podstata chleba a vína se přeměňuje v podstatu těla a krve Ježíše Krista.

Co po proměnění podstaty chleba a vína v podstatu těla a krve Ježíše Krista zůstává při chlebě a víně beze změny? (Způsoby chleba a vína.) — Kterými slovy děje se proměna podstaty chleba a vína v podstatu těla a krve Ježíše Krista?

Způsoby chleba a vína lze *viděti*,¹ slova: „*Totoť jest tělo mé*“, „*Tento jest kalich krve mé*“ lze *slyšeti*. Slova ta *působí*, že pod způsoby chleba a vína jest ihned přítomen Ježíš Kristus se svým nejsvětějším tělem a se svou nejsvětější krví. Jsou tedy způsoby chleba a vína jakož i slova, která biskup a kněz nad chlebem a vínem říká, viditelným a působivým znamením neviditelné milosti, totiž přítomnosti Ježíše Krista, původce a dárce milosti. A znamení to jest *ustanovené od Ježíše Krista*.

Jak říkáme viditelnému a působivému znamení neviditelné milosti ustanovenému od Ježíše Krista?

Ano. Když tedy biskup nebo kněz říká ve mši svaté nad chlebem a vínem slova: „*Totoť jest tělo mé*“ a „*Tento jest kalich krve mé*“, a slova ta způsobí, že pod způsoby chleba a vína jest přítomno právě tělo a pravá krev Pána našeho Ježíše Krista, koná **svátost**. Poněvadž pak se tato svátost *koná na oltáři*, říká se jí „**svátost oltářní**“. Také proto se jí tak říká, že se na oltáři *ukládá*.

Zajisté všimli jste si již uprostřed našeho hlavního oltáře toho malého domečku s pozlacenými dvířky. Domečku tomu se říká „**svatostánek**“, cizím slovem „**tabernakul**“ (lat. tabernaculum = stan). U nás je svatostánek ze dřeva; někde bývá z mramoru nebo vzácného kovu; náš je uvnitř krásně pozlacen; někde bývá vyzdoben bílým hedvábím. — Ve svatostánku uchovává se svátost oltářní pod způsobou chleba ve větším kalichu, kterému

se říká „*ciborium*“, t. j. nádoba pro pokrm. *Ciborium* bývá zahaleno bílým krásně vyšívaným *pláštěm*. Plášť ten znázorňuje, že ve svátosti oltářní jest Ježíš Kristus zázračně a tajuplně zakryt způsobou chleba. — Také jest ve svatostánku „*monstrance*“, nádoba mající podobu slunce s paprsky nebo podobu kapličky. Uprostřed jest okrouhlé sklo, a za ním prostor, vněmž se nalézá dutý kroužek mající podobu půlměsíčku. Do toho půlměsíčku, zvaného „*lunulla*“, (lat. luna = měsíc; *lunulla* = měsíček) klade se svátost oltářní ve velké způsobě chleba a o slavných službách Božích uděluje se jí věřícím požehnání. V monstranci se také svátost oltářní vystavuje o pobožnostech a v Božím hrobě a koná se s ní průvod o vzkříšení a o Božím Těle. Poněvadž se v monstranci způsobá chleba, pod níž je skryt Ježíš Kristus, lidem *ukazuje*, odtud její jméno, neboť ukazovati sluje latinsky „*monstrare*“. — Před svatostánkem hoří *ustavičně* světlo, kterému se proto říká „*věčné světlo*“, a které nám má připomínati, že ve svatostánku jest přítomen ten, jenž jest „*světlo světa*“ a *věčný*.

Jak se jmenuje pravé tělo a pravá krev Pána našeho Ježíše Krista pod způsoby chleba a vína? — Odkud pochází jméno „svátost oltářní“? — K čemu ustanovil Ježíš Kristus svátosti? (K našemu posvěcení.)

Všecky svátosti tedy člověka posvěcují; proto jim říkáme „svaté“ svátosti. Ale svátost oltářní člověka netoliko posvěcuje, nýbrž obsahuje v sobě samého Ježíše Krista, původce veškeré svátosti; proto pravíme, že je „*nejsvětější*“ svátost.

Budete si pamatovati: Svátost oltářní je nejsvětější svátost; je pravé

Co je svátost oltářní?

Svátost oltářní je nejsvětější svátost; je pravé tělo a pravá krev Pána našeho Ježíše Krista pod způsoby chleba a vína. (Otáz. 574.)

Odkud pochází jméno svátost oltářní?

Jméno „svátost oltářní“ pochází odtud, že se tato svátost na oltáři koná a na něm ve svatostánku ukládá. (Otáz. 575.)

Proč se jmenuje svátost oltářní „nejsvětější“ svátost?

Svátost oltářní jmenuje se „nejsvětější“ svátost, protože netoliko jako všechny ostatní svátosti člověka posvěcuje, nýbrž samého Ježíše Krista, původce veškeré svatosti, v sobě obsahuje. (Otáz. 576.)

Svátosti oltářní se též říká „velebná svátost“ z téže příčiny jako „nejsvětější“ svátost; „večeře Páně“ a „stůl Páně“, protože při poslední večeři za stolem byla ustanovena; „tělo Páně“ a „krev Páně“, protože obsahuje tělo a krev Ježíše Krista; „oběť“, protože se Ježíš Kristus v tajemství tom bez přestání obětuje; „pokrm duchovní“, protože nasycuje duši naši; „pokrm na cestu“, protože sílí duši na cestu do věčnosti; „chléb andělský“, protože nás činí podobnými andělům; „chléb nebeský“, „manna nebeská“, protože obsahuje jako pokrm Ježíše Krista s nebe příslého; „svátost lásky“, protože jest největším důkazem lásky Kristovy k lidem.

Svátost oltářní je skutečně svátost.

a) Pověz, co jest při svátosti oltářní *viditelným znamením*? (Způsoby chleba a vína a slova: „Totoť jest tělo mé“, „Totoť jest krev má“.)

Dobře si pamatujte: Při svátosti oltářní není viditelným znamením chléb a víno, nýbrž toliko *způsoby* chleba a vína, neboť po proměně nemůže již býti řeči o chlebě a víně, protože se podstata chleba a vína změnila v podstatu těla a krve Ježíše Krista, a zůstaly jen způsoby chleba a vína, které jsou tajemným závojem, pod nímž jest skryt Ježíš Kristus se svým nejsvětějším tělem a se svou nejsvětější krví.

Církev svatá předpisuje, aby *chléb*, který se proměňuje, byl *nekvašený*, z pšeničné mouky a vody, protože Ježíš Kristus při poslední večeři také užil chleba takového.

Mimo to nekvašený chléb má znázorňovati čistotu, neporušenost a krásu těla Kristova. Chléb ten jest okrouhlý a říká se mu „*hostie*“. Okrouhlá podoba naznačuje, že pod způsoby chleba jest Bůh, který (jako kruh) nemá začátku ani konce. — *Víno* musí býti *přirozené*, t. j. vytlačené z hroznů, nikoli strojené. K vínu přimichuje se něco *vody* dílem proto, že Ježíš Kristus při poslední večeři také tak učinil, dílem proto, aby se tím naznačilo spojení božské a lidské přirozenosti v jedné osobě Ježíše Krista, posléze proto, že z boku Kristova vyprýštila se krev smíšená s vodou.

b) Viditelné znamení při svátosti oltářní naznačuje vhodně *neviditelnou milost*, již se nám ve svátosti té dostává. Jako totiž chléb a víno jsou spolu hlavními potravinami, tak tělo a krev Ježíše Krista ve svátosti oltářní jsou hlavním pokrmem duše. Požíváním toho pokrmu nabývá duše mnohých milostí, jimiž bývá posvěcována, ano spojuje se se samým Ježíšem Kristem, původcem veškeré milosti, což jest milostí největší.

c) Kdy *Ježíš Kristus ustanovil* svátost oltářní, již jste slyšeli. Víte, že tak učinil večer před svým utrpením při poslední večeři, když se svými apoštoly jedl beránka velikonočního.

Kdo dovede pověděti, kterak Ježíš Kristus ustanovil svátost oltářní?

Jak jsme se teď přesvědčili, má svátost oltářní všechny tři části, které náležejí ke každé svátosti; proto jest pravou svátostí.

Co jest viditelným a působivým znamením při svátosti oltářní? — V čem záleží neviditelná milost při svátosti oltářní? (Že v sobě obsahuje samého Ježíše Krista, původce milosti.)

Kdy ustanovil Ježíš Kristus svátost oltářní?

Ježíš Kristus ustanovil svátost oltářní večer před svým utrpením při poslední večeři, když se svými apoštoly jedl beránka velikonočního. (Otáz. 577.)

Kterak Ježíš Kristus ustanovil svátost oltářní?

Ježíš Kristus ustanovil svátost oltářní takto:

1. vzal chléb, požehnal jej a pravil nad ním: „Totof jest tělo mé“;
2. podobně vzal i kalich s vínem, požehnal jej a pravil nad ním: „Totof jest krev má Nového zákona“;
3. obojí dal požívat apoštolům svým;
4. poručil: „To čiňte na mou památku“! (Otáz. 578.)

Kdy se koná památka ustanovení svátosti oltářní? — Proč se dnu tomu říká: „Zelený čtvrtek“? — Na kdy se překládá radostná památka ustanovení svátosti oltářní? — Kdy se slaví slavnost „Božího Těla“? — Proč se oslava památky ustanovení svátosti oltářní překládá ze „Zeleného čtvrtku“ na „Boží Tělo“? (Srov. v části I. str. 236.)

Zopakujeme si nyní vše souvisle.

Co je svátost oltářní? (Otáz. 574.) — Odkud pochází jméno „svátost oltářní“? (Otáz. 575.) — Proč se jmenuje svátost oltářní „nejsvětější“ svátost? (Otáz. 576.) — Kdy ustanovil Ježíš Kristus svátost oltářní? (Otáz. 577.) — Kterak Ježíš Kristus ustanovil svátost oltářní? (Otáz. 578.) — Co způsobil Ježíš Kristus slovy: „Totof jest tělo mé“, „Totof jest krev má“? (Otáz. 579.) — Co rozumíme způsoby chleba a vína? (Otáz. 580.) — Jakou moc dal Ježíš Kristus apoštolům rozkazem: „To čiňte na mou památku“? (Otáz. 581.) — Na koho přešla od apoštolů moc proměňovati chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista? (Otáz. 582.) — Kdy proměňují biskupové a kněží chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista? (Otáz. 583.)

K čemu ustanovil Ježíš Kristus svátost oltářní.

Ustanovením svátosti oltářní jeví se největší láska Ježíše Krista k nám. Ukázal sice velikou lásku k nám již tím, že z lásky k nám opustil trůn Otce nebeského a přijal na sebe podobu služebníka, že po 33 léta trávil život plný nedostatku, chudoby a utrpení a že posléze obětoval za hříchy naše přehroznou smrtí život svůj.

Než to všechno nestačilo lásce Ježíšově. Jemu nebylo dosti přebývat mezi námi jako všudy přítomný Bůh,

nýbrž on chtěl i jako člověk ustavičně s námi dlíti, jako dobrý otec rád dlí s milými dětmi svými, chtěl stále Otcí nebeskému za nás se obětovati, chtěl i za pokrm se nám dáti, aby se spojil co nejtěsněji s námi a my s ním. Aby toho dosáhl, ustanovil svátost oltářní, ve které zakryt pod způsoby chleba a vína neviditelně sice, ale v pravdě a skutečně ustavičně i jako člověk s námi dlí, ve které se svému nebeskému Otcí ve mši svaté ustavičně *za nás obětuje* a ve svatém přijímání *jest pokrmem* našich duší. Patrněji zajisté nemohl dáti na jevo své lásky k nám! Sv. Augustin ve příčině té dí: „*Ačkoli Bůh jest všemohoucí, nemohl nám více dáti; ačkoli jest nejvyšší moudrý, nevěděl, co by nám více dáti mohl; ačkoli jest nejvyšší bohatý, neměl, co by dal, leč toto svaté tajemství*“. A blahoslavený Tomáš Kempenský velebí lásku Ježíše Krista ve velebné svátosti těmito slovy: „*Kde jest jiný národ tak slavný jako lid křesťanský? Anebo které stvoření pod nebem je tak milováno, jako duše pobožná, k níž Bůh přichází, by ji nasýtil svým tělem převelebným?*“

Trojí tedy příčina vedla Ježíše Krista k tomu, aby ustanovil svátost oltářní, totiž 1. aby i jako člověk . . . ; 2. aby se ve mši svaté ; 3. aby ve svatém přijímání

K čemu ustanovil Ježíš Kristus svátost oltářní?

Ježíš Kristus ustanovil svátost oltářní:

1. aby i jako člověk ustavičně s námi dlel;
 2. aby se ve mši svaté svému nebeskému Otcí ustavičně za nás obětoval;
 3. aby ve svatém přijímání byl pokrmem našich duší.
- (Otáz. 584.)

Ježíš Kristus ustanovil svátost oltářní za prvé, aby i jako člověk ustavičně s námi dlel. Abyste to pochopili a tomu porozuměli, vysvětlím vám, odkud víme, že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen a kterak jest v ní přítomen.

A. O přítomnosti Ježíše Krista ve svátosti oltářní.

**Odkud víme, že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní
skutečně přítomen.**

a) Když po zázračném rozmnožení chlebů na poušti lid Ježíše Krista vyhledal, aby se znova stal účastným jeho dobrodiní, Ježíš Kristus pravil k němu: „Hledáte mne, ne proto, že jste viděli divy, ale že jste jedli z chlebů a nasyceni jste. Pracujte ne o pokrm, který hyne, ale který zůstává k životu věčnému, a ježž vám dá syn člověka“. I pravili mu: „Pane, dávej nám vždycky chléb ten“. Ježíš Kristus jim odpověděl: „*Jáť jsem chléb živý, který jsem s nebe sestoupil. Bude-li kdo jísti z chleba toho, živ bude na věky; a chléb, kterýž já dám, tělo mé jest, (jež vydám) za život světa*“. Židé rozuměli slovům těm doslovně, že jim totiž dá skutečně tělo své za pokrm a skutečnou krev svou za nápoj, a proto se hádali vespolek řkouce: „Kterak může nám tento dáti tělo své k jedení?“ Ale Ježíš Kristus neopravoval pochybnosti jejich, ani nevysvětloval, že by měli mysliti na nějaký znak, nýbrž naopak pravil důrazně: „*Amen, amen pravím vám: Nebudete-li jísti těla syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života. . . . Nebo tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě jest nápoj*“. (Jan 6, 51. 52. 54. 56.) Mnozí z učedníků jeho uslyševše to, řekli: „Tvrdá jest řeč tato, i kdož ji může slyšeti?“ (Jan 6, 61.). Mysliliť na **skutečné** požívání těla a pití krve; ale Ježíš Kristus neodvolal nižádného slova svého aniž jinak je vyložil, nýbrž snažil je se přesvědčiti a k věření pohnouti. Když však věřiti nechtěli, nechal je odejíti. A ani apoštolům nenechal jiného na vůli, než aby buď uvěřili nebo od něho odešli. Z toho je zřejmo, že chtěl, aby slovům jeho rozuměli **ve smyslu doslovném**, že totiž dá lidem **skutečné tělo**

své za pokrm a **skutečnou krev** svou za nápoj. Ovšem Ježíš Kristus měl na mysli tělo své pod způsobou chleba a krev svou pod způsobou vína a nikoli své mrtvé maso a svou mrtvou krev, neboli měl na mysli svátost oltářní, kterou slovy těmi přislíbil.

Chtěl-li Ježíš Kristus, aby se jeho slovům, jimiž přislíbil svátost oltářní, rozumělo ve smyslu doslovném a ne v obrazném, patrně z toho nade vší pochybnost, že svátost oltářní není jen obrazem Ježíše Krista, jako na př. krucifix, nýbrž že jest Ježíš Kristus sám se svým skutečným tělem a se svou skutečnou krví, a že tedy ve svátosti oltářní jest Ježíš Kristus skutečně přítomen.

Že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen, víme za prvé **ze slov, jimiž Ježíš Kristus tuto svátost přislíbil.**

Odkud víme za prvé, že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen? — Kterými slovy přislíbil Ježíš Kristus svátost oltářní?

b) Kdy ustanovil Ježíš Kristus svátost oltářní, kterou těmito slovy přislíbil? — Kterými slovy ustanovil Ježíš Kristus při poslední večeři svátost oltářní?

Také tato slova třeba bráti **ve smyslu doslovném** a ne v přeneseném nebo obrazném. Kdyby Ježíš Kristus byl chtěl, aby se slovům jeho rozumělo *jinak* než doslovně, byl by zajisté ve své moudrosti a lásce apoštolům vysvětlil, *jak* jim mají rozuměti a lidem je vykládati, aby se předešlo všelikému nedorozumění a bludu. Též se nesmí zapomínati, že Ježíš Kristus při poslední večeři mluvil a jednal jako zákonodárce, jemuž jest mluvit ve smyslu vlastním a ne obrazném, aby zákon byl každému jasný, snadno pochopitelný a nepřipouštěl několikrát ho výkladu. Proto nutno slova: „**Totož jest tělo mé**“ a „**Totož jest krev má**“ bráti doslovně a nutno uznati, že Ježíš Kristus při poslední večeři podával apoštolům **skutečné tělo** své a **skutečnou krev** svou a nikoli jen obraz nebo znamení těla svého a krve své, a že tedy ve svátosti oltářní jest Ježíš Kristus skutečně přítomen.

Že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen, víme za druhé ze slov, jimiž tuto svátost ustanovil: „*Totoť jest tělo mé*“, „*Totoť jest krev má*“.

Odkud víme za druhé, že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen?

c) Všickni apoštolové pevně věřili a vyznávali, že ve svátosti oltářní pod způsoby chleba a vína je skryto skutečné tělo a utajena skutečná krev Ježíše Krista. Víru tu lze zvláště poznati ze slov sv. Pavla v jeho listě ke Korintským. V obci korintské povstaly mezi křesťany spory, je-li křesťanům dovoleno účastňovati se pohanských obětí a požívatí obětního masa. Spor ten byl dán sv. Pavlu k rozhodnutí. Sv. Pavel napsal korintským křesťanům list, ve kterém je mezi jiným napomíná, aby nebyli modláři jako někteří židé na poušti, kteří se posadili, aby jedli a pili, a vstali, aby hráli, nýbrž aby utíkali před modloslužbou. Aby pak odůvodnil toto napomenutí, porovnává požívání obětního masa s večeří Páně a praví, že večeře, které oni požívají, jest pravé tělo a pravá krev Ježíše Krista. Píšeť: „*Kalich požehnání, který žehnáme, zdaliž není společenství krve Kristovy? A chléb, který lámeme, zdaliž není účastenství těla Páně?*“ (I. Kor. 10, 16.) Slovy těmi chtěl křesťanům říci: „Jíte maso modlám obětované a tak se stáváte účastni obětí modlářských, zrovna jako když požíváte večeře Páně, stáváte se účastni těla a krve Páně, neboť *kalich požehnání, který žehnáme*, t. j. nad kterým pronášíme slova proměňování, jest *společenství krve Kristovy*, t. j. kdo z toho požehnaného kalicha pije, požívá krve Kristovy a spojuje se s Ježíšem Kristem. *A chléb, který lámeme*, t. j. chléb, nad kterým pronášíme slova Kristova a potom jej lámeme a podáváme věřícím, jest *účastenství těla Páně*, t. j. kdo toho chleba požívá, požívá těla Páně a má podíl neb účastenství na těle Ježíše Krista“.

Na jiném místě sv. Pavel Korintským píše: „*Zkusiž pak sám sebe člověk a tak z toho chleba jez a z kalicha pij. Nebo kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije, jelikož*

nerozsuzuje těla Páně". (I. Kor. 11, 28. 29.) Slovy těmi je napomíná, aby se vždy zkoušeli, jsou-li hodni přistoupiti k stolu Páně, neboť kdo nehodně, t. j. ve smrtelném hříchu, přijímá tělo Páně, odsouzení sobě jí a pije, t. j. sám si chystá věčné zavržení, protože nerozsuzuje těla Páně, t. j. nečiní rozdíl mezi tělem Páně a obyčejným pokrmem. — Kdyby svátost oltářní byla jen pouhé znamení, pouhý obraz těla a krve Ježíše Krista, bylo by napomenutí sv. Pavla bezúčelným, protože nehodným požíváním chleba a vína by nikdo na sebe nesvolával odsouzení, kterým on hrozí.

Z učení apoštolů, zvláště z učení sv. Pavla víme tudíž za třetí, že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen.

Odkud víme za třetí, že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen?

d) V církvi se vždycky věřilo, že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen, jak lze poznati ze spisů sv. otců a učitelů církevních všech dob.

Tak na př. sv. Justin († 166) píše: „*Vyučení jsme, že požehnaný tento pokrm jest tělo a krev vtěleného Syna Božího*". Sv. Cyrill Jerusalemský († 387) dí: „*Co chlebem zdá se býti, není chléb, ačkoli chuti tak připadá, nýbrž tělo Kristovo; a co vínem zdá se býti, není víno, ačkoli chuť tomu chce, nýbrž krev Kristova*". — „*Když Kristus sám o víně praví: Totoť jest krev má, kdo bude pochybovati a mysliti, že to není jeho krev? Dříve proměnil vodu ve víno, a my bychom neměli věřiti, že proměňuje víno v krev?*" — Sv. Irenej († 202) praví: „*Onen chléb, jemuž jsme dobrořečili, je tělo Kristovo a kalich krev jeho*".

Církev svatá také na sněmích hájila učení o přítomnosti Ježíše Krista ve svátosti oltářní.

Na prvním sněmu *nicejském* (325) bylo prohlášeno: „*Církev Beránka Božího představuje věřícím, jehož převzácného těla a převzácné krve skutečně požíváme*". Sněm *efeský* (431) praví: „*že při svatém přijímání na těle a krvi Ježíše Krista podíl bereme*". Na IV. sněmu *lateránském*

(1215) bylo prohlášeno: „*Věříme, že ve způsobách chleba a vína opravdově jsou obsaženy tělo a krev Ježíše Krista, jelikož chléb v tělo a víno v krev proměněno bylo*“.

Víra církve ve skutečnou přítomnost Ježíše Krista ve svátosti oltářní vysvítá též ze zvláštní úcty, která se svátosti oltářní vzdávala v církvi od počátku. Té úcty bychom si nevysvětlili, kdyby křesťané nebyli věřili, že svátost oltářní je Kristus sám, jeho tělo a jeho krev.

Rovněž víra ta vysvítá z liturgických modliteb a nařízení z dob nejstarších jakož i ze stejné víry všech církví východních; ty se sice již velmi záhy od církve katolické odštěpily, ale všechny věří, že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen.

Z ustavičného podání církve se tedy též dovidáme, že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen.

Odkud víme za čtvrté, že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen?

Pověz celé!

Odkud víme, že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen?

Že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen, víme:

1. ze slov, jimiž Ježíš Kristus tuto svátost přislíbil: „*Jáť jsem chléb živý, který jsem s nebe sestoupil. Bude-li kdo jísti z chleba toho, živ bude na věky; a chléb, kterýž já dám, tělo mé jest za život světa Amen, amen pravím vám, nebudete-li jísti t ě l a Syna člověka a pítí jeho k r v e, nebudete míti v sobě života Nebo tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě jest nápoj*“;

2. ze slov, jimiž tuto svátost ustanovil: „*Totoť jest tělo mé*“, „*Totoť jest krev má*“;

3. z učení apoštolů; tak dí sv. Pavel: „*Kalich požehnání, který žehnáme, zdaliž není společenství krve Kristovy? A chléb který lámeme, zdaliž není účastenství těla Páně?*“;

4. z ustavičného podání církve. (Otáz. 585.)

O přítomnosti Ježíše Krista ve svátosti oltářní bludně učili reformátoři protestantští. *Luter* učil, že ve svátosti oltářní je sice přítomno tělo Kristovo, avšak *zároveň s chlebem a vínem*. Popíral tedy přepodstatnění a učil soupodstatnění. Dále učil, že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní přítomen jen v *okamžiku přijímání věřícího*, nikoli však před tím ani potom. — *Zvingli* popíral vůbec přítomnost Ježíše Krista ve svátosti oltářní a učil, že chléb a víno jen *znamenaí* a připomínají tělo a krev Ježíše Krista. — *Kalvín* tvrdil, že chléb a víno zůstávají chlebem a vínem a nestávají se tělem Ježíše Krista, jež jest pouze v nebesích; ale v okamžiku přijímání věřícího že vniká do duše jeho nebeská *síla* z těla Kristova s nebes.

Nedejte se nikdy a nikým zviklati ve víře v přítomnost Ježíše Krista ve svátosti oltářní! Když Ježíš Kristus, apoštolové, nejstarší učitelé církevní a církev ve všech dobách tak jasné vydávají svědectví o přítomnosti těla a krve Ježíše Krista pod způsoby chleba a vína, kterak bychom my mohli o tom pochybovati? Že Ježíše Krista ve svátosti oltářní nevidíme, to nás nesmí másti. On se proto skryl pod způsoby chleba a vína, aby zkusil naši víru, věříme-li totiž více jeho slovům nežli svým očím. Kdybychom ve svátosti oltářní viděli způsobu těla a krve Ježíše Krista a pak bychom teprve věřili, neměli bychom zásluhy. Proto řekl jednou francouzský král sv. Ludvík IX.: „Kdyby Kristus učinil při proměňování zázrak, abychom mohli očima viděti jeho tělo a krev, já bych zavřel oči, abych nepozbyl zásluhy víry“. Mějme i my tak pevnou víru a nechtějme míti potvrzeno zázraky, co tak neklamně je potvrzeno slovy Kristovými! Ostatně Bůh během století učinil mnoho zázraků, aby potvrdil, že ve svátosti oltářní je přítomen skutečně Ježíš Kristus. Tak na př. zůstaly sv. hostie v ohni neporušeny, hostie ukradené vydávaly záři s místa, kde se nalézaly, ze sv. hostie tekla krev, hostie se vznášely ve vzduchu, Kristus vzal na sebe v hostii podobu dítěte, člověka nebo beránka; mnozí svatí udržovali se na živu pouze svatým přijímáním;

jako na př. sv. Kateřina Sienská, sv. Rosa z Limy, sv. Lidvina, Kateřina Emmerichova.

Kterak jest Ježíš Kristus ve svátosti oltářní přítomen.

a) Co způsobil Ježíš Kristus při poslední večeři slovy: „Totůť jest tělo mé?“ (Že se podstata chleba proměnila v podstatu těla Kristova.) — Které tělo Kristovo bylo po slovech těch přítomno pod způsobou chleba? (Totéž, které měl Ježíš Kristus sedě za stolem.) — Jaké tělo měl Ježíš Kristus při poslední večeři? (Živé.) — Jaké tedy tělo Kristovo bylo také přítomno pod způsobou chleba? (Živé.) — Co však musí býti v lidském těle, má-li býti živo? (Živá krev a duše.) — Proč v živém těle lidském musí býti též živá krev a duše? (Protože bez krve a bez duše nemůže býti tělo lidské živo.) — Co tedy jistě bylo přítomno pod způsobou chleba vedle živého těla Ježíše Krista? (I jeho krev a duše.)

Ano, při poslední večeři bylo pod způsobou chleba přítomno nejen živé tělo Ježíše Krista, nýbrž i jeho krev a duše.

Které tělo Ježíše Krista jest nyní přítomno ve svátosti oltářní pod způsobou chleba? (Totéž, které má Ježíš Kristus v nebesích.) — Jaké tělo má Ježíš Kristus v nebesích? (Živé.) — Jaké tedy tělo Ježíše Krista je také ve svátosti oltářní přítomno pod způsobou chleba? (Také živé.) — Je-li ve svátosti oltářní pod způsobou chleba přítomno živé tělo Ježíše Krista, co je tam také ještě? (Jeho krev a duše.)

Tedy si pamatujte:

Ve svátosti oltářní pod způsobou chleba jest přítomno živé tělo Ježíše Krista, tudíž i jeho krev a jeho duše.

b) Co způsobil Ježíš Kristus při poslední večeři slovy: „Totůť jest krev má“? (Že se podstata vína proměnila v podstatu krve Kristovy.) — Která krev Ježíše Krista

byla přítomna v kalichu? (Táž, která byla v těle Ježíše Krista.) — Jaká krev byla v těle Ježíše Krista? (Živá.) — Jaká tedy krev byla také přítomna v kalichu? (Živá.) — Kdy však jen jest krev živá? (Je-li v živém těle.) — Co tedy také bylo přítomno pod způsobou vína vedle živé krve? (Živé tělo.) — Bylo-li pod způsobou vína přítomno živé tělo Ježíše Krista, co ještě tam musilo býti? (I jeho duše.)

Tedy při poslední večeři pod způsobou vína byla přítomna nejen živá krev Ježíše Krista, ale i jeho tělo a jeho duše. A tak je tomu i nyní ve svátosti oltářní.

Která krev Ježíše Krista jest přítomna ve svátosti oltářní pod způsobou vína? (Táž, která jest v jeho těle v nebesích.) — Jakou krev má Ježíš Kristus ve svém těle v nebesích? (Živou.) — Jaká tedy krev Ježíše Krista je také přítomna ve svátosti oltářní pod způsobou vína? (Také živá.) — Co ještě jest ve svátosti oltářní přítomno pod způsobou vína, poněvadž je tam živá krev Ježíše Krista? (Také jeho tělo a jeho duše.)

Budeme si dále pamatovati:

Ve svátosti oltářní pod způsobou vína jest přítomna živá krev Ježíše Krista, tudíž i jeho tělo a jeho duše.

c) Jako kdo jest Ježíš Kristus ve svátosti oltářní pod každou způsobou přítomen, poněvadž je tam přítomen se svým tělem, se svou krví a duší? (Jako člověk.) — S čím jest člověčenství Ježíše Krista nerozlučně spojeno? (S božstvím.) — Co tedy z toho plyne, je-li Ježíš Kristus ve svátosti oltářní pod každou způsobou přítomen jako člověk? (Že je tam přítomen i jako Bůh.)

Není tedy Ježíš Kristus ve svátosti oltářní rozdělen, tak aby snad bylo tělo jeho zvlášť a krev také zvlášť, nebo člověčenství o sobě a božství též o sobě, nýbrž **pod každou způsobou jest přítomen celý, t. j. jako Bůh i člověk.**

A ještě něco důležitého! Pozorně sledujte!

Mám zde bochníček chleba. Proč ten bochníček je chléb? (Poněvadž je v něm podstata chleba.) — Rozpůlím

ten bochníček. Co jest každá ta půlka bochníčku? (Chléb.) — Proč je každá ta půlka bochníčku chléb? (Protože je v každé podstata chleba.) — Ukrojím z jedné půlky bochníčku krajíc. Co je tento krajíc? (Chléb.) — Proč je to chléb? — Ulomím z krajíce kus. Čeho kus držím v ruce? (Kus chleba.) — Proč ten kus jest chléb? — Z tohoto kusu oddělím maličkou částčku. Co je to? (Chléb.) — Proč je toto chléb?

Co jsou všechny tyto části, na které jsem rozdělil bochníček chleba? (Chléb.) — Proč každá i tato nejmenší částka toho bochníčku jest chléb? (Protože v každé jest podstata chleba.) — Je v této nejmenší částce jiná podstata chleba než byla v celém bochníčku? — Co jsem tedy na tom bochníčku chleba jenom dělil? (Jenom způsobu.) Ano; podstaty chleba dělití nelze. Ta jest celá ve velikém bochníku chleba a celá i v nejmenší jeho částce, tak že, dělíme-li chléb, jest každá oddělená částka zase chléb.

Zrovna tak je tomu s vínem. Rozdělím-li veliký sud vína do několika menších sudů, je ve všech sudech víno. Utočím-li z jednoho sudu do litru, je v tom litru také víno. Uliju-li z litru do skleničky, je ve skleničce zase víno; a když z té skleničky kápnu kapku na ruku, je ta kapka také víno. Podstata vína je celá ve všem víně, celá i v nejmenší částce vína, a dělíme-li víno, dělíme pouze způsobu, množství, ale každá oddělená částčka vína jest zase víno.

A nyní, když jsem vám toto vysvětlil, si představte svátost oltářní pod způsobou chleba. Kdo jest pod tou způsobou chleba přítomen? (Ježíš Kristus.) — Či podstata jest pod tou způsobou chleba? (Ježíše Krista.) — Co víme o podstatě ve příčině dělení? (Že ji nelze dělití.) — Kněz rozdělí sv. hostii na několik částek. Kdo jest přítomen v každé té částce způsobu chleba? (Ježíš Kristus.) — Proč jest v každé té částce způsobu chleba přítomen Ježíš Kristus? (Protože v každé jest celá jeho podstata.) — Co tedy se jen dělí, když se dělí sv. hostie? (Jen způsobu)

chleba.) Podobně je tomu se svátostí oltářní pod způsobou vína.

Proto si budeme pamatovati:

Ve svátosti oltářní Ježíš Kristus jest pod každou způsobou a v každé i nejmenší částce každé způsobu přítomen celý, t. j. jako Bůh i člověk.

Poněvadž Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní přítomen se svým oslaveným tělem, s kterým vstal z mrtvých a vstoupil na nebesa, a tělo to je duchové, jež proniká každé místo a není vázáno prostorem, proto jest Ježíš Kristus přítomen ve svátosti oltářní celý po celém světě, při každé mši svaté, v každé sv. hostii, a přece jest jen jedna svátost oltářní a jeden Kristus. — Také se tělo Kristovo požíváním nezmenšuje a neničí. Proto sv. Ondřej pravil před svou smrtí pohanskému soudci, když mu poroučel obětovati bohům pohanským: „*Já obětuji denně všemohoucímu a pravému Bohu na oltáři neporušeného Beránka Božího, a když věřící jeho těla požijí, přece zůstává Beránek onen, jenž obětován byl, zcela neporušeným a živým*“.

Kterak jest Ježíš Kristus ve svátosti oltářní přítomen?

Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní takto přítomen:

1. pod způsobou chleba jest přítomno živé tělo Ježíše Krista, tudíž i jeho krev a jeho duše;

2. pod způsobou vína jest přítomna živá krev Ježíše Krista, tudíž i jeho tělo a jeho duše;

3. Ježíš Kristus jest pod každou způsobou a v každé i nejmenší částce každé způsobu přítomen celý, t. j. jako Bůh i člověk. (Otáz. 586.)

Poněvadž Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní pod každou způsobou celý přítomen, tedy, kdo přijímá svátost oltářní pod způsobou chleba, přijímá stejně jako ten, kdo ji přijímá pod způsobou vína. Oba přijímají celého Ježíše Krista. A kdo přijímá svátost oltářní pod obojí způsobou, přijímá stejně jako ten, kdo ji přijímá pod jednou způsobou. Oba přijímají celého Ježíše Krista.

Proto by bylo postačilo, kdyby Ježíš Kristus byl ustanovil svátost oltářní toliko pod jednou způsobou. Ale důležitá příčina vedla jej k tomu, že ji ustanovil pod dvoji způsobou.

Ježíš Kristus přinesl na kříži obět za veškeré lidstvo. Při oběti té prolil téměř všecku svou krev, tak že byla od těla jeho oddělena. Krvavá obět Ježíše Krista na kříži obnovuje se ve mši svaté. Oddělení krve od těla při krvavé oběti Ježíše Krista na kříži dá se ve mši svaté nejlépe naznačiti nebo představití dvěma oddělenými způsoby chleba a vína. A to bylo příčinou, proč Ježíš Kristus ustanovil svátost oltářní pod dvoji způsobou, totiž proto, **aby se dvěma oddělenými způsoby představovala ve mši svaté jeho krvavá obět na kříži, kde se krev od těla oddělila.**

Proč ustanovil Ježíš Kristus svátost oltářní pod dvoji způsobou?

Ježíš Kristus ustanovil svátost oltářní pod dvoji způsobou, by se dvěma oddělenými způsoby představovala ve mši svaté jeho krvavá obět na kříži, kde se krev od těla oddělila. (Otáz. 587.)

Od kterého okamžiku jest Ježíš Kristus přítomen pod způsoby chleba a vína? (Od okamžiku, kdy biskup nebo kněz vyřkne při mši svaté nad chlebem a vínem slova proměny.)

A zůstává pod týmiž způsoby přítomen, i když se ukládají do svatostánku. Není tedy Ježíš Kristus pod způsoby chleba a vína přítomen, jak učil Luter, jen při přijímání svátosti oltářní, nýbrž i před přijímáním a mimo přijímání. (Sněm trid. XIII. 4.) A je tam přítomen potud, **dokud způsoby tyto trvají.** Jakmile se způsoby ztráví, přestává tu býti Ježíš Kristus. Také není Ježíš Kristus přítomen ve změněných způsobech chleba a vína. Tak na př. kdyby se svátost oltářní pod způsobou chleba dala do vody a způsob chleba by se v ní rozplynula tak, že by docela zmizela, nebyl by v té vodě přítomen Ježíš Kristus. Rovněž přestává

býti Ježíš Kristus přítomen pod způsobou vína, když toto zoctovají, t. j. přemění se v ocet. Příčina toho je ta, že Ježíš Kristus chtěl býti přítomen jen pod viditelnou způsobou chleba a vína a pod žádnou jinou.

Jak dlouho zůstává Ježíš Kristus přítomen pod způsoby chleba a vína?

Ježíš Kristus zůstává pod způsoby chleba a vína přítomen, dokud způsoby tyto trvají. (Otáz. 588.)

Svátosti oltářní máme se klaněti.

Přesvědčili jsme se, že ve svátosti oltářní jest skutečně přítomen Ježíš Kristus, týž Ježíš Kristus, jenž v oslaveném těle vstal z mrtvých a sídlí v království nebeském. Ježíš Kristus jest pravý Bůh; náleží mu tedy jako Bohu úcta nejvyšší, máme se mu totiž klaněti. Táž nejvyšší úcta náleží tedy také svátosti oltářní. Proto se jí klaníme. Neklaníme se způsobám chleba a vína, nýbrž Ježíši Kristu pod způsoby těmi přítomnému.

Jaká úcta náleží svátosti oltářní?

Svátosti oltářní náleží úcta nejvyšší, totiž klaněti se jí. (Otáz. 589.)

Svátosti oltářní máme se klaněti především **ve chrámu Páně**. Když *vkročíme* do chrámu Páně, máme pokleknouti a pokloniti se Ježíši Kristu ve svatostánku skrytému. Rovněž máme pokleknouti, kdykoli *jdeme podél oltáře*, na němž se uschovává svátost oltářní. Zvláště pak máme se svátosti oltářní klaněti při mši svaté *při pozdvihování* neboli *proměňování*. Když kněz pozdvihuje *sv. hostii*, máme se bítí třikráte v prsa a tiše se modliti: „*Pozdraveno budiž pravé tělo Ježíše Krista, které za nás na kříži obětováno bylo! V nejhlubší pokoře klaním se tobě, Ježíši, tobě živ jsem! Ježíši, tobě umírám! Ježíši, tvůj jsem živý i mrtvý! Amen*“. Při pozdvihování *kalicha* opět se máme bítí v prsa a modliti se: „*Pozdravena budiž, předrahá krvi Ježíše Krista, která za nás na kříži vylita byla! V nej-*

hlubší pokoře klaním se tobě. Ježíši, smiluj se nade mnou! Ježíši, slituj se nade mnou! Ježíši, odpusť mi hříchy mé! Amen“. — Než z chrámu Páně odcházíme, máme se též svátosti oltářní pokloniti.

Ale nejen ve chrámu Páně, nýbrž i **při jiné příležitosti** máme se svátosti oltářní klaněti. Kdykoli jdeme *podle chrámu Páně* nebo jej ze vzdáli spatříme, máme uctívati svátost oltářní a pozdravovati ji krátkými modlitbami, na př. „*Svatý, svatý, svatý jsi, Hospodine, Bože zástupů; země jest plna velebnosti tvé. Sláva Otci, sláva Synu, sláva Duchu svatému!*“ Nebo: „*Pochválena a pozdravena budiž nejsvětější svátost oltářní od tohoto času až na věky! Amen*“. Nebo: „*Chvála a díky buďtež nyní a bez ustání nejsvětější božské svátosti oltářní!*“ — Když jde kněz *k nemocnému „s Pánem Bohem“*, máme, když jej uvidíme, kleknouti a klaněti se Ježíši Kristu, kterého k nemocnému ve svátosti oltářní nese.

Roku 1854 pospíchal ve Vídni Mysliveckou ulicí kněz se svátostí oltářní k nemocnému; sem tam obnažila se sice některá hlava věřícího lidu, ale většina nevšímalá si kněze a neklaněla se Ježíši Kristu. V tom však pojednou zastaví se síkvozný kočár a z něho vystupuje mladistvý pán a ku podivu všech kleká na ulici s obnaženou hlavou a klaní se svátosti oltářní. Byl to *císař František Josef I.* — *Rudolf Habsburský* byl jednou na honě a potkal kněze nesoucího svátost oltářní k nemocnému. Ihned slezl s koně, poklekl, poklonil se Ježíši Kristu a přinutil kněze, aby se na koně posadil, sám pak jej vedl až k domu nemocného a knězi daroval koně ke svaté službě.

Svátost oltářní máme často ve chrámu Páně **navštěvovati**. Všem, kdož se nacházejí v tísní, Ježíš Kristus ze svatostánku volá: „*Pojďte ke mně všickni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím*“. (Mat. 11, 28.) Proto v každém kříži a utrpení, v každé bídě a potřebě spěchejme do chrámu Páně k milému Spasiteli svému, a on nás posilní, potěší a bol náš utiší. Jak nerozumně jednají, kdož v souženích a křížích se utíkají k lidem a jim bídu svou žalují, ale k Ježíši Kristu, který jim tak rád pomoci chce a pomoci může, nespěchají. O Israelitech je známo, že zvítězili pokaždé, kdykoli vzali s sebou do boje archu. I my utíkejme se k arše Nového zákona, ke svátosti

oltářní, chceme-li v tísni dojíti rychlé pomoci. — Aby věřící mohli často navštěvovati svátost oltářní, bývají, zvláště ve městech, chrámy po celý den otevřeny. Někde jsou zasazeny aspoň mřížové dvěře, aby návštěvníci viděli na oltář.

O četných světcích a světicích je známo, že se horlivě modlivali před svátostí oltářní.

Tak na př. *sv. Václav* i v nejkřutější zimě navštěvoval svátost oltářní a trávil před ní několik hodin ve vroucí pobožnosti. Podobně král polský *sv. Kazimír* chodíval často v noci ke kostelům a klaníval se před zavřenými dveřmi Ježíši Kristu ve svátosti oltářní. *Sv. Magdalena z Pazzis* nemohla se ani rána dočkat, aby se mohla Ježíši Kristu ve svátosti oltářní pokloniti. Večer zase chvátala navštívit svého Spasitele a za dne tak učinila často, kdykoli jen měla volnou chvíli. *Sv. Alois* klekával před svátostí oltářní celé hodiny. Kardinál *Bellarmin* chodíval jako student vždy do kostela, když šel mimo, a modlival se několik Otčenášů před svátostí oltářní. Na otázku, proč to činí, odpověděl: „Bylo by neslušným jíti mimo dům přítele a nepozdraviti ho“.

K uctění svátosti oltářní ustanovila církev svatá rozličné **slavnosti**, z nichž největší a nejkrásnější je slavnost „**Božího Těla**“, která se slaví vždy ve čtvrtek po Nejsvětější Trojici Boží. Na ten den kněz ve slavném průvodu nese svátost oltářní ke čtyřem oltářům pod širým nebem postaveným, a věřící lid klaní se tu Ježíši Kristu přítomnému pod způsobou chleba.

O původu slavnosti „**Božího Těla**“ jsem vám již vypravoval, když jsme hovořili při výkladu apoštolského vyznání víry o „**Zeleném čtvrtku**“, a když jsme se učili o průvodech církevních. Řekl jsem vám, že byla prvně konána r. 1247 ve městě Lutichu v Belgii povzbuzením klášterní panny *sv. Juliany*. *Sv. Juliana* se velice ráda modlila a při modlitbě měla několikráte podivné zjevení. Viděla měsíc v úplňku po jedné straně poněkud zatemnělý, jako by na tom místě byla trhлина. Nemohla vidění tomu porozuměti a proto prosila Boha, by jí je vysvětlil. Bůh ji vyslyšel a oznámil jí, že měsíc znamená církev svatou a ono temné místo nedostatek zvláštního svátku k uctění svátosti oltářní, aby Ježíši Kristu bylo dáno slavné dostiučinění za četné urážky, jichž se mu ve svátosti té dostává. *Sv. Juliana* svěřila zjevení toto kanovníku Janovi v Lutichu, který to zase oznámil biskupovi Robertovi. Biskup povolal k sobě všechny znamenité učence, oznámil jim ono vidění a žádal jich o radu. Výsledkem porady bylo, že v Lutichu konala se r. 1247 po prvé slavnost „**Božího Těla**“ a odtud rozšířila se do

okolí a sousedních zemí. Když pak jeden z těch kněží, s nimiž se biskup Robert radil o zjevení sv. Juliany, se stal papežem pode jménem Urban IV., ustanovil r. 1264, aby se slavnost „Božího Těla“ konala v celé církvi, a to ve čtvrtek po Nejsvětější Trojici Boží. (Vlož též do části I. ke str. 237. a do části II. ke str. 80.)

Jiná slavnost k uctění svátosti oltářní od církve svaté ustanovená je slavnost „**Nejsvětějšího srdce Ježíšova**“, která se koná v pátek po oktávě Božího Těla. Slavností tou církev svatá nás povzbuzuje, abychom hleděli Ježíši Kristu ve svátosti oltářní přítomnému učiniti aspoň nějakou náhradu za urážky, jichž se nezdědka dostává jeho přesvatému srdci i ve svátosti nekonečné lásky jeho.

Slavnost „Nejsvětějšího srdce Ježíšova“ byla ustanovena následkem zjevení, jichž se dostalo řeholnici blah. Marketě Alacoque. Ježíš Kristus ukázal jí ve zjevení své srdce kopím probodené a rozkázal jí, aby mezi lidmi šířila úctu k srdci tomu. Marketa uposlechla a dožila se radosti, že před svou smrtí viděla pobožnost k nejsvětějšímu srdci Ježíšovu rozšířenu po celé Francii. Odtud šířila se do všech katolických krajin. Papež Pius IX. r. 1856 rozšířil ji po celém katolickém světě.

Vedle slavností jsou v církvi svaté zavedeny též rozličné **pobožnosti** k uctění svátosti oltářní. K těm patří zvláště **výstava svátosti oltářní**.

Za výstavu svátosti oltářní se považuje, když Ježíš Kristus pod způsobou chleba na nějakou dobu se představuje očím lidu buďto tak, aby způsob sama byla viděna (v monstranci), nebo jenom nádoba (ciborium), ve které se svátost oltářní chová.

Ve starších dobách výstava svátosti oltářní nebyla obyčejem; věřící mohli jedině při pozdvihování a přijímání viděti sv. hostii. Teprve ve 14. století papež Jan XXII. nařídil, aby se svátost oltářní vystavovala k veřejnému uctívání. Od té doby obyčej ten se rozmáhal, až se stal všeobecným v celé církvi.

Výstava svátosti oltářní nesmí se díti libovolně, nýbrž šetřiti jest v tom ohledu určitých zákonů; přes to dává se mnoho příležitostí, aby se pobožnost ta mohla častěji v každém chrámě konati. Příležitosti takové

jsou: **pobožnost čtyřicetihodinná, dnové masopustní, poslední dva dnové svátého týdne.**

Pobožnost čtyřicetihodinná koná se na památku čtyřicetidenního postu Ježíšova a na památku čtyřiceti hodin, které Ježíš Kristus ležel v hrobě. Záleží v tom, že svátost oltářní zůstává vystavena — vždy za dne — až do naplnění 40 hodin. Na noc se uschovává, druhého dne ráno se zase vystavuje až do večera; to se činí, až výstava naplní 40 hodin. V létě se pobožnost ta vykoná za 4 dny, v zimě za 5 dní.

Pobožnost čtyřicetihodinná vzala počátek v Miláně okolo r. 1534 a odtud se rozšiřovala po jiných městech italských. Papež Klement VIII. (1592—1605) ustanovil, aby byla na věčné časy konána každého dne v Římě, a udělil hojné odpustky všem, kdož se jí účastní. — Pobožnost čtyřicetihodinná může se konati v každém chrámě kdykoli. Pravidelně se koná ve velkých městech, kde jest mnoho chrámů. Tak na př. v Praze jest nepřetržitě čtyřicetihodinná pobožnost v jednom chrámě po druhém.

Také značně jest rozšířena výstava svátosti oltářní o dnech masopustních.

Když papež Benedikt XIV. (1740—1758) chtěl překaziti hrubé zlořády, které o dnech masopustních se dějí, a když seznal, že v některých chrámech jest vystavena svátost oltářní po tři dny před popelcem na ten úmysl, aby věřící v čas pokušení nebloudili, ale raději smířovali Boha za ty urážky, které se mu ve dnech těch dějí, povolil plnomocné odpustky všem věřícím, kteří navštíví chrám, v němž výstava se koná.

V některých zemích jest v obyčeji výstava svátosti oltářní v **Božím hrobě** na Veliký pátek a Bílou sobotu. Poněvadž se v těch dnech připomíná odpočívání Ježíše Krista v hrobě, svátost oltářní k veřejnému uctění vystavená jest na znamení toho zahalena bílým závojem. (Srov. v části I. str. 258.)

Které jsou nejznámější výstavy svátosti oltářní?

Mimo tyto dny lze svátost oltářní vystavovati jen tehdy, nařídí-li tak anebo zvláštní svolení dá biskup.

K uctění svátosti oltářní zřídila církev svatá též rozličná **bratrstva**. Zvláště rozšířeno jest „**bratrstvo ustavičného klanění nejsvětější svátosti oltářní**“, jehož členové

se zavazují, že aspoň jednou měsíčně budou v určitou hodinu konati před svatostánkem pobožnost k uctění svátosti oltářní a dle možnosti vykonají sv. zpověď a přijmou hodně tělo Páně. Někde konají členové tohoto bratrstva svou měsíční hodinovou pobožnost společně v první neděli v měsíci po dopoledních neb odpoledních službách Božích. Kromě uctívání svátosti oltářní vytklo si bratrstvo toto za úlohu ozdobovati chudé kostely a opatřovati je rouchy bohoslužebnými. Každý člen přispívá na ten účel nejméně 2 halíři měsíčně. (Viz v části V. str. 103.)

V některých diecesích, jako na př. v budějovické, je zřízeno ještě zvláštní bratrstvo k uctívání svátosti oltářní, a to tak, že se den co den po celý rok koná v některém chrámu Páně uctívání svátosti oltářní slavně vystavené. Každý chrám má k tomu zvláště ustanovený den, tak že v celém roce není ani jediného dne, v němž by se tato pobožnost k nejsvětější svátosti oltářní na některé diecesní osadě nekonala. Aby v postupu jednoho roku přišla řada na všechny chrámy, jest v některých dnech výstava ve dvou chrámech, v jednom dopoledne, ve druhém odpoledne. (Viz. Ordinariátní list diecese budějovické z roku 1859 čís. 10. 11. 12.)

B. O oběti mše svaté.

Vysvětlil jsem vám, že Ježíš Kristus je skutečně ve svátosti oltářní přítomen, kterak je tam přítomen, a kterou povinnost máme k svátosti oltářní.

K čemu ustanovil Ježíš Kristus svátost oltářní vedle toho, aby i jako člověk ustavičně s námi dlel?

Proto budeme se nyní učit o oběti mše svaté. Abyste učení o mši svaté lépe porozuměli, vyložím vám napřed, co je obět a povím vám nejdůležitější věci o obětech Starého zákona.

Co jest obět. Oběti starozákonné.

I. Zřekneme-li se z lásky nebo přichylnosti k někomu některé cenné věci, říkáme, že jsme tu věc „obětováli“, že jsme přinesli „obět“. Věnuje-li na př. otec všechn svůj majetek na děti, jež dá studovati, sám pak žije ve strádání, přináší obět pro své děti. Táhne-li voják do boje na obranu vlasti a svůj život i své zdraví nastavuje, obětuje se pro vlast.

Obyčejně však mluví se o oběti tehdy, zřikáme-li se něčeho *z lásky k Bohu*. Chudá vdova na př. z lásky k Bohu dala do pokladnice chrámové poslední dva haléře, jež měla; přinesla tedy velikou obět. (Mar. 12, 43.) Tobiáš v zajetí assyrském rozdal z lásky k Bohu majetek svůj chudým Israelitům a s nebezpečím života pohřbíval své zemřelé a usmrcené krajany; přinášel také velikou obět. (Tob. 1.) Obět přinesli Israelité, když u hory Sinaje snesli Mojžíšovi zlato, stříbro, drahé kameny a látky na zbudování svatostánku.

K oběti je tedy především třeba *zřici se* nějaké cenné věci *z lásky k Bohu*. Tím zřeknutím se vyjadřuje, že dáváme Bohu přednost přede vším ostatním, že jej uznáváme *za nejvyššího pána* a že tedy jsme hotovi k vůli němu zřici se i toho nejdražšího. Chtěl-li člověk toto zřeknutí nápadněji naznačiti, *zničil* obyčejně onu viditelnou věc nebo ji *změnil* tím, že ji vyňal z obecného užívání a zasvětil Bohu, jako by mu ji daroval.

Odtud oběti nazývá se **viditelný dar, kterýž přinášíme Bohu, bychom jej zničením nebo změněním daru uznali za nejvyššího pána.**

Co jest obět?

O b ě t jest viditelný dar, který přinášíme Bohu, bychom jej zničením nebo změněním daru uznali za nejvyššího pána. (Otáz. 590.)

Obět, poněvadž jest projevem nejvyšší úcty, smí se přinášeti *jen Bohu*. A také Písmo svaté a dějiny svě-

tové nám dosvědčují, že národové toliko Bohu nebo tomu, co za Boha považovali, přinášeli oběti. Proto sv. Augustin praví: „*Kdo že by se domníval, že by mělo komu jinému obětováno býti, leč jedině pravému Bohu, nebo tomu, koho kdo, ač nepravdivě, za Boha měl?*“ Z dějin je známo, že pohanští císařové římské vyhlášovali se za bohy a proto žádali od poddaných božské pocty, t. j. obětí.

II. **Oběti byli vždycky;** jsou tak staré jako lidstvo. V Písmě svatém se sice původ jejich nevykládá, ale dočítáme se tam, že **již první synové Adama a Evy, Kain a Abel, obětovali Bohu;** Kain obilí, Abel beránka. Tento obyčej přecházel s pokolení na pokolení, neboť víme, že Noe po potopě světa zbudoval oltář a přinesl Bohu obět. Také Abraham, Isák a Jakub, patriarchové národa israelského, obětovali. Ano Písmo svaté vypravuje i o takových, kteří nenáleželi k potomkům Abrahamovým, že obětovali Bohu. Tak Melchisedech, král salemský, obětoval chléb a víno na poděkování za vítězství, jehož dobyl Abraham. Job obětoval zápalné oběti za syny své. Čtemeť v knize Jobově: „*A vstávaje na úsvitě obětoval oběti zápalné za jednoho každého. Nebo říkával: Aby snad nebyli zhřešili synové moji . . .*“ (Job 1, 5.) Bohu se tyto oběti líbily, on je schvaloval a konečně národu israelskému výslovně **přikázal**. Stalo se tak u hory Sinaje.

Oběti u Israelitů ve Starém zákoně byly buď **krvavé** nebo **nekrvavé**. K obětem *krvavým* bral se dobytek hovězí, ovčí a kozí, z ptáků pak hrdličky a holuby. Všecka zvířata musila býti bez poskvrny. Oběti *nekrvavé* byly přinášeny buď samy o sobě, nebo spolu s oběťmi krvavými. Byly buď *suché*, jež záležely buď z klasů, přesných chlebů, mouky, kadidla, soli, nebo *mokrě*, k nimž se bralo víno a olej.

Všechny tyto oběti byly přinášeny za tím účelem, aby jimi lidé Boha ctili a *chválili*, jemu za prokázaná dobrodiní *děkovali*, jej *usmířovali* a za potřebné dary ho *prosili*. Dle toho byly *oběti chvály, díků, smíření a prosby*.

Největší pobídkou k obětem bylo lidem vědomí hříšnosti. Aby Boha usmířili a alespoň nějakou náhradu za učiněné urážky mu dali, přinášeli oběti. Ale oběťmi těmi nemohli Bohu dosti učiniti, neboť urážka Boha hříchem učiněna byla neskončená a žádala za náhradu daru ceny neskončené. Ale takového daru lidé Bohu dáti nemohli; ať obětovali mu věc sebe vzácnější a sebe častěji, přece všechny ty oběti měly cenu nepatrnou, byly nedostatečny. Bůh měl v nich zalíbení jen proto, že byly **předobrazy** neboli **nástiny** oběti Nového zákona, kterou Syn Boží, Ježíš Kristus, měl po čase obětovati na dřevě kříže.

Lidem bylo také povědomo, že jen ty oběti mají nějakou cenu před Bohem, které předobrazují obět Vykupitelovu na kříži. Proto také podivným řízením Božím jsouce vedeni, podávali mu dary, jež byly předobrazy neboli nástiny té oběti. Tak na př. Abel obětoval beránka; Abraham byl hotov obětovati po vůli Boží jednorozeného syna Isáka, který nesl dříví obětní na horu Mória, a na místo něho obětoval pak na rozkaz Boží kozelce; Israelité před východem z Egypta obětovali beránka; ve chrámě jerusalemském obětovala se krev zvířat; prorok Isaiáš předpověděl: „*Všickni my jako ovce zbloudili jsme, a Hospodin složil na něm nepravost všech nás. — Jako ovce k zabiti veden bude a jako beránek před tím, který ho stříhá. oněmi a neotevře úst svých*“. (Is. 53, 6. 7.) — Tím vším bylo naznačováno, že Vykupitel světa, Ježíš Kristus, bude tím beránkem, který se vydá za obět smíření, za obět krvavou.

Když Ježíš Kristus obět tu skutečně přinesl, obětovav se za nás Otci nebeskému smrtí svou na kříži, byl Bůh obětí jeho dokonale usmířen, a proto oběti Starého zákona přestaly.

Zdali oběti byly vždycky?

Oběti byly vždycky; již Kain a Abel obětovali, a Židům ve Starém zákoně byly oběti výslovně od Boha přikázány. (Otáz. 591.)

Proč přestaly oběti Starého zákona?

Oběti Starého zákona přestaly, protože byly toliko předdobrá z y neboli nástin y oběti Nového zákona. (Otáz. 592.)

Která jest oběť Nového zákona?

Oběť Nového zákona je sám Syn Boží, Ježíš Kristus, jenž se svou smrtí na kříži Otci nebeskému za nás obětoval. (Otáz. 593.)

Oběť Ježíše Krista na kříži. Oběť mše svaté.

I. Smrt Ježíše Krista na kříži byla **skutečnou obětí**, neboť byl při ní Bohu přinesen viditelný dar, totiž sám Ježíš Kristus; dar ten byl zničen, t. j. Ježíš Kristus byl usmrcen, aby smrtí jeho bylo dosti učiněno uražené spravedlnosti Boží, a Bůh byl tak uznán za nejvyššího pána, jehož bylo třeba usmířiti, aby s lidstva mohla býti sňata kletba hříchu.

Jen tím liší se oběť Ježíše Krista na kříži od jiných obětí, že při ní obětující kněz byl zároveň obětním darem. Ježíš Kristus obětoval totiž sebe sama. Byl tedy obětujícím knězem i obětním darem. Vojáci byli jenom nástroji, jichž Ježíš Kristus použil. Kdyby Ježíš Kristus nebyl chtěl, nebyli by měli žádné moci nad ním. To jim ukázal již na hoře Olivetské, kde je pouhým slovem: „Jáť jsem“, porazil na zem. Vojáci již proto nemohli býti obětujícími kněžími, protože usmrcením Ježíše Krista nevykonali bohumilého skutku, nýbrž dopustili se největšího zločinu. Ježíš Kristus byl obětován, protože sám chtěl. (Is. 53, 7.)

II. Obětí na kříži Ježíš Kristus vysvobodil nás od hříchu dědičného i ode všech hříchů osobních a dokonale za nás dosti učinil; proto stačí, že se oběť ta jednou vykonala. Ale Nový zákon nemohl zůstati po zrušení obětí starozákonných bez oběti, neboť by bohoslužba křesťanská byla méně dokonalá, nežli bývala u Židů ve Starém zákoně, který byl jen přípravou k Novému zákonu. — Mimo to Ježíš Kristus prokázal nám oběti

na kříži největší milost, dosti učiniv Bohu za hříchy celého světa a zaslouživ nám nebe. Aby však věřící na všech místech a ve všech dobách na ni stále pamatovali a ovoce jejího kdykolivěk účastnými se stávali, bylo třeba, by se na všech místech a ve všech dobách opakovala neboli obnovovala takovým způsobem, aby všem lidem bylo možno osobně se jí účastniti. Ježíš Kristus se skutečně o to postaral.

Když při poslední večeři umyl apoštolům nohy, posadil se za stůl, vzal chléb a víno, proměnil je v tělo své a krev svou a nad to obojí, nebo lépe řečeno, sebe sama pod způsoby chleba a vína svému Otci nebeskému *obětoval* a dával apoštolům požívat. V tu chvíli byla Bohu přinesena *oběť*, a to *nekrvavá*, jelikož se tam krev neprolila, ale zůstala ukryta v kalichu; vykonána tam oběť *pravá*, poněvadž se tam tělo a krev Ježíše Krista podaly darem Bohu, a ten dar se zničil požitím.

Ale Ježíš Kristus nejen sám se při poslední večeři svému otci nebeskému obětoval, nýbrž přikázal apoštolům, aby tu oběť na jeho památku obnovovali, když řekl: „To činte na mou památku!“ Apoštolové uposlechli rozkazu Ježíšova, brali jako on chléb a víno, obětovali Otci nebeskému, proměňovali, požívali sami a podávali i jiným za pokrm. Byli kněžími a konali oběť, oběť nekrvavou, památku a obnovu krkavé oběti na kříži. Aby pak i po jejich smrti mohla se oběť ta konati, posvětili jiné na kněze, ti zase jiné, a tak děje se až podnes. Kněžský úřad Ježíše Krista zastávají nyní biskupové a kněží, kteří činí totéž, co činil Ježíš Kristus při poslední večeři. Proměňují totiž chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista a obětují obojí otci nebeskému. Obětuje se vlastně Ježíš Kristus sám, avšak skrze biskupy a kněze, kteří ve jménu jeho pronášejí slova: „Totoť jest tělo mé“ a „Totoť jest krev má“. Tak se krvavá oběť Ježíše Krista na kříži ustavičně nekrvavým způsobem obnovuje a bude se obnovovati až do skonání světa, dokud bude trvati církev katolická.

Té oběti, ve které se ustavičně obnovuje obět Ježíše Krista na kříži, říká se „**mše svatá**“.

Je tedy mše svatá ustavičná obět Nového zákona, ve které se Ježíš Kristus způsobami chleba a vína Otci svému nebeskému nekrvavým způsobem obětuje.

Čím se obět Ježíše Krista na kříži ustavičně obnovuje?

Obět Ježíše Krista na kříži se ustavičně obnovuje mší svatou. (Otáz. 594.)

Co jest mše svatá?

Mše svatá jest ustavičná obět Nového zákona, ve které se Ježíš Kristus pod způsobami chleba a vína Otci svému nebeskému nekrvavým způsobem obětuje. (Otáz. 595.)

Slovo „*mše*“ pochází z latinského slova „*missa*“ (= *missio*), což znamená tolik co „rozpuštění“. V prvních dobách církve nesměli totiž katechumeni a veřejní kajícíníci býti přítomni celé bohoslužbě, která sestávala hlavně ze slavení oběti; říkalo se jí tehdy „tajemství víry“, „díkůčinění“, „liturgie“, „večeře Páně“, „obětování“. Než začalo obětování, čtlo se evangelium a potom biskup měl kázání. Po kázání nastalo slavení „tajemství víry“. Proto jáhen vyzýval katechumeny a veřejné kajícíky, aby opustili chrám. Činil tak slovy: „*Ite, missa est!*“ A tak se stalo, že obět, která se konala po tomto rozpuštění, dostala jméno „*missa*“, „*mše*“. Výrazu toho užívá již papež Pius I. r. 142; ve spisech sv. Ambrože a sv. Augustina vyskytá se již velmi často.

Sv. Tomáš Akvinský praví, že obět oltáře může se nazývati mší proto; že při proměňování posílá se Syn Boží s nebe na zem. A sv. Bonaventura ještě nad to dí: „Potom posílá církev téhož Syna k Otci, aby prosil za hříšníky“.

Mše svatá byla ve Starém zákoně **předobrazena**. Předobrazy jejími byly nekrvavé oběti, které se spojovaly s oběťmi krvavými, zvláště pak *obět Melchisedechova*.

Když se Abraham, poraziv nepřítele a odňav mu všecku kořist, vracel vítězem z boje, vyšel mu naproti Melchisedech, král salemský a spolu kněz Boha nejvyššího,

a obětoval Hospodinu na poděkování za vítězství *chléb a víno*. Proto také David nazývá Ježíše Krista „*knězem na věky dle řádu Melchisedechova*“ (Žalm 109. 5.) Je-li Ježíš Kristus knězem *na věky*, musí i jeho obět trvati na věky. A je-li knězem dle řádu Melchisedechova, musí se jeho obět podobati oběti Melchisedechově, t. j. musí se při ní obětovati chléb a víno. A takovou obětí jest právě mše svatá.

Mše svatá byla ve Starém zákoně také **předpověděna** od proroka Malachiáše slovy: „*Nemám zalíbení ve vás a darů nepřijmu z ruky vaší. Nebo od východu slunce až na západ veliké jest jméno mé mezi národy, a na každém místě posvěcena a obětována bývá jménu mému obět čistá*“ (Malach. 39, 7.—9.)

Tato slova prorokova nemohou se vztahovati k oběti na kříži, poněvadž mluví o oběti, která bude konána *po-vždy a na každém místě*, naproti tomu obět, kterou Ježíš Kristus přinesl na kříži, stala se jen jednou a na jednom místě. Mají-li tedy slova prorokova míti platnost, musí až do dnešního dne býti ještě jiná obět, která by se obětovala Bohu na každém místě. A že je to mše svatá, do-svědčuje výrok sněmu tridentského: „*To je ta obět čistá, o které předpověděl Bůh skrze Malachiáše, že jménu jeho, které bude veliké v národech, obětována bude na každém místě*“ (Sez. XXII. kan. 1.)

Na celém světě koná se *denně* na 350.000 mší svatých. V každou hodinu denní se koná mše svatá; u nás v Evropě od rána až do 12 hodin v poledne; když je u nás poledne, koná se mše svatá v Americe; když je u nás večer, koná se na ostrovech Atlantského oceánu; když my spíme, koná se v Australii a potom v Asii. Tedy ustavičně dle pro-roctví Malachiášova od východu slunce až na západ, mezi všemi národy a na každém místě koná se obět čistá a bude se konati až do soudného dne. Mše svatá jest v pravdě *ustavičná* obět Nového zákona.

Jak se má obět mše svaté k oběti na kříži.

Mše svatá není snad jen *obrazem* oběti na kříži, nebo jen její *památkou*, nýbrž je **touž obětí**, která byla přinesena Bohu na kříži.

Kdo byl při oběti na kříži obětujícím knězem? (Ježíš Kristus.) — Který byl obětní dar při oběti na kříži? (Ježíš Kristus sám.)

Ve mši svaté je také Ježíš Kristus **obětujícím knězem**. Kněz u oltáře jest jen náměstkem neboli nástrojem, jehož Ježíš Kristus užívá. To plyne ze slov, která kněz říká při proměňování; praví totiž: „*Totož jest tělo mé*“, „*Totož jest krev má*“, ačkoli neproměňuje chleba ve své tělo a vína ve svou krev. Kněz tu nemluví za sebe, nýbrž ve jménu Ježíše Krista, jenž sám působí proměnu. — Ježíš Kristus jest ve mši svaté též **obětním darem**; obětuje Otci nebeskému své tělo a svou krev. Není tedy v tom, co činí obět obětí, rozdíl mezi obětí mše svaté a obětí na kříži, protože jest v obojí též obětující kněz a též obětní dar, totiž Kristus sám.

Jak nazýváme to, co některou věc činí tou věcí, kterou právě jest? (Podstata.) — Co náleží k podstatě oběti? (Aby při ní byl obětující kněz a obětní dar.)

Tudíž místo: Mezi obětí mše svaté a obětí na kříži není rozdíl v tom, co činí obět obětí, můžeme říci, že mezi nimi není v podstatě neboli **podstatného** rozdíl.

Proč není mezi obětí mše svaté a obětí na kříži *podstatného* rozdíl?

Co do podstaty není tedy rozdíl mezi obětí mše svaté a obětí na kříži. Avšak **způsob** obětování jest rozdílný. *Na kříži* obětoval se Ježíš Kristus **způsobem krvavým**, t. j. dal se přibiti na kříž, z jeho ran stékala krev na zem, po hrozných bolestech oddělila se duše jeho od těla, a on umřel. *Ve mši svaté* však obětuje se Ježíš Kristus **způsobem nekrvavým**, t. j. při mši svaté se krev neprolévá, a Ježíš Kristus znova netrpí a ne-

umírá. Smrt jeho se jen při mši svaté představuje, a to tím, že se mše svatá koná ve dvou oddělených způsobách, čímž se naznačuje oddělení krve od těla při smrti na kříži. — Jiný rozdíl záleží v tom, že *na kříži* obětoval Ježíš Kristus tělo **hmotné**, přirozené a viditelné, *ve mši svaté* obětuje tělo **svátostné**, zázračné, neviditelné. — *Na kříži* se Ježíš Kristus obětoval **jen jednou a na jednom místě**, *ve mši svaté* obětuje se tolikrát, **kolikrát se mše svatá slouží, a na tolika místech, na kolika se slouží**. — *Na kříži* nám Ježíš Kristus **získal** zásluhy a milosti, *při mši svaté* nám je **přivlastňuje**.

Jest *podstatný* rozdíl mezi obětí mše svaté a obětí na kříži? — Co jenom jest rozdílné při obojí oběti? (Způsob obětování.)

Pamatujte si:

Mezi obětí mše svaté a obětí na kříži není p o d s t a t - n é h o rozdílu; jenom způsob obětování jest rozdílný. (Otáz. 596.)

Proč není mezi obětí mše svaté a obětí na kříži podstatného rozdílu?

Mezi obětí mše svaté a obětí na kříži není podstatného rozdílu proto, že jest v obojí týž obětující kněz a týž obětní dar, totiž Ježíš Kristus sám. (Otáz. 597.)

Který rozdíl je mezi obětí mše svaté a obětí na kříži co do způsobu obětování?

Co do způsobu obětování je mezi obětí mše svaté a obětí na kříži ten rozdíl, že se Ježíš Kristus na kříži obětoval způsobem k r v a v ý m, ve mši svaté však se obětuje způsobem n e k r v a v ý m, totiž tak, že znova netrpí a neumírá. (Otáz. 898.)

* * *

Když jsem vám vysvětloval, že se obět Ježíše Krista ustavičně obnovuje mší svatou, pověděl jsem vám, *kdy a kterak* Ježíš Kristus mši svatou ustanovil. (Viz str. 111.) Zopakujeme si to.

Kdy ustanovil Ježíš Kristus obět mše svaté?

Ježíš Kristus ustanovil obět mše svaté při poslední večeři. (Otáz. 599.)

Kterak ustanovil Ježíš Kristus obět mše svaté?

Ježíš Kristus ustanovil obět mše svaté takto:

1. proměnil chléb a víno v tělo své a krev svou a nad to sebe sama pod způsoby chleba a vína svému Otci nebeskému obětoval;

2. přikázal apoštolům, aby tuto obět na jeho památku obnovovali. (Otáz. 600.)

Také jsem vám při zmínce o ustanovení mše svaté krátce naznačil, *proč* Ježíš Kristus mši svatou ustanovil. Kdo si to pamatuje?

Ano. Ježíš Kristus ustanovil obět mše svaté za prvé proto, **aby nám svou krvavou obět na kříži ustavičně připomínal.** A také skutečně obět mše svaté nám připomíná obět Ježíše Krista na kříži. Oddělené způsoby chleba a vína představují nám smrt Ježíše Krista na kříži, kde se krev jeho od těla oddělila. — Když kněz vyřkne slova proměny, jest na oltáři přítomen týž Ježíš Kristus, který za nás pŕel na kříži. Způsob chleba představuje nám jeho nejsvětější tělo, které bylo na kříž přibito a kopím probodeno; způsob vína představuje nejsvětější krev Ježíše Krista, která z ran těla jeho stékala po kříži na zem. — Když kněz pozdvihuje svatou hostii a kalich Páně, představuje se nám tím, **kterak Ježíš Kristus byl na kříži pozdvižen a na něm po tři hodiny v hrozných bolestech umíral.** — Požitím způsob chleba a vína při přijímání připomíná se smrt Kristova na kříži.

Dále jsme pravili, že Ježíš Kristus ustanovil obět mše svaté, **aby nám ovoce oběti na kříži přivlastňoval.** Obcujeme-li s pravou nábožností mši svaté, přivlastňuje nám Ježíš Kristus cenu a moc svého utrpení a své smrti neboli dává nám podíl na svých zásluhách na kříži dobytých a uděluje nám milostí, jichž smrtí svou na kříži k našemu spasení zasloužil.

Jak mnoho milostí uděluje se nám mši svatou, zjevil Ježíš Kristus sv. Mechtildě, již pravil: „Kdo mi mé utrpení, jež jsem mu daroval, obětuje, tomu je v odplatu přivlastňuji dvojnásob“.

Proč ustanovil Ježíš Kristus obět mše svaté?

Ježíš Kristus ustanovil obět mše svaté:

1. aby nám svou krvavou obět na kříži ustavičně připomínal;

2. aby nám ovoce oběti na kříži přivlastňoval. (Otáz. 601.)

Mše svatá konala se vždycky v církvi svaté.

Kdy byla obětována první mše svatá? (Při poslední večeři Páně.) — Kterou moc dal Ježíš Kristus apoštolům slovy: „To činte na mou památku“?

Apoštolové, poslušní rozkazu Kristova, konali obět mše svaté, jak zřejmě dosvědčuje **Písmo svaté**. Vypravuje o apoštolech, že trvali ve sdílnosti lámání chleba a v modlitbách (Sk. ap. 2, 42.), že Pánu sloužili, t. j. obětovali. (Sk. ap. 13, 2.) — Sv. Pavel píše: „*Máme oltář, z něhož nemají moci jísti, kteří stánku slouží*“ (Žid. 13, 10.) Měli-li křesťané oltář, měli zajisté také obět, neboť kde jest oltář, tam jest i obět. O té oběti praví sv. Pavel, že z ní nesmějí jísti ti, kteří stánku slouží, t. j. Židé. Čeho pak křesťané při oběti té požívali, vysvětluje sv. Pavel v listu ke Korinským, když praví: „*Nemůžete kalicha Páně píti a kalicha zlých duchů (= modloslužebníků); nemůžete býti účastníci stolu Páně i stolu zlých duchů*“ (I. Kor. 10, 20. 21.) Z těchto slov poznáváme, že sv. Pavel srovnává oběti pohanské s křesťanskými a poučuje věřící, že jim není dovoleno píti z kalicha, který se na oltáři Páně obětuje, a zároveň z kalicha, který pohané obětují svým bohům, ani že nesmějí požívat z oběti, která se přináší Pánu a zároveň se účastniti hostin pohanských a požívat obětního masa a jiných pokrmů. Že pak ten kalich Páně, který se na oltáři obětuje, a ten pokrm, který se u něho podává, jest tělo a krev Ježíše Krista, vykládá sv. Pavel slovy: „*Kalich*

požehnání, který žehnáme, zdaliž není společenství krve Kristovy? A chléb, který lámeme, zdaliž není účastenství těla Páně?“ (I. Kor. 10, 16.)

Že apoštolové konali obět mše svaté, dosvědčují nám vedle Písma svatého též **letopisy**, v nichž jsou zaznamenány osudy apoštolů z doby pronásledování církve. O sv. Matoušovi praví letopisy ty, že byl proboden kopím, právě když konal obět mše svaté. O sv. Ondřeji jste již slyšeli, že pohanskému soudci, který ho nutil, aby obětoval pohanským bohům, odpověděl: „*Já obětuji každodenně na oltáři všemohoucímu a pravému Bohu ne maso z býků ani krev kozlů, ale neposkvrněného Beránka Božího*“.

Také nástupcové apoštolů konali obět mše svaté. Když r. 258 byl papež Sixtus veden k mučednické smrti, jáhen jeho sv. Vavřinec spěchal za ním a volal: „*Svatý Otče, beze mne nyní odcházíš, kdežto jindy jsi nikdy beze mne nekonal svaté oběti*“.

Všickni **svatí otcové a církevní učitelé** nejstarších dob mluví též o oběti mše svaté. Tak na př. sv. Justin († 167) popisuje řád, kterým se koná mše svatá. — Sv. Ireneus († 203) píše tato slova: „*Kristus nás naučil nové oběti Nového zákona, kterou církev svatá od apoštolů přijala a po všem světě Pánu Bohu obětuje*“. Sv. Cyprian († 258) píše: „*My kněží každého dne obětuje*“. — A sv. Hippolit († 235) dí: „*Denně se obětuje Kristovo předražené tělo a krev na stole tajemném*“. — Sv. Augustin († 430) ve svých spisech na mnohých místech nazývá mši svatou nejvyšší a nejsvětější obětí. O něm je také známo, že zvláště za svou zemřelou matku sám mši svatou sloužil a sloužiti dával.

I všeliké **bohoslužebné knihy, oltáře a kalichy**, jež se zachovaly z nejdávnějších dob, svědčí o tom, že se obět mše svaté konala v církvi katolické vždycky, od dob apoštolských počínajíc. Tak na př. posaváde jest zachován v Římě dřevěný oltář, u něhož sv. Petr a jeho nástupcové až do časů sv. Silvestra († 335) obět mše sv. sloužili. — V katakombách římských, t. j. v pod-

zemních chodbách, kde první křesťané pochovávali své zemřelé a kde se v době pronásledování scházeli k bohoslužbě, byly nalezeny oltáře, nápisy a obrazy, které jasně hlásají, že se tam konala mše svatá.

Zdali se vždycky v církvi katolické konala obět mše svaté?

Obět mše svaté konala se v církvi katolické vždycky od dob apoštolských počínaje. (Otáz. 602.)

A táž obět, která se konala v církvi Kristově, od dob apoštolských počínaje, koná se v ní dosud. Konají ji biskupové a kněží, nástupci apoštolů. Jak známo, dal Ježíš Kristus apoštolům moc konati obět mše svaté, když jim řekl: „To činite na mou památku!“ Apoštolové odevzdali moc tu svým nástupcům, které posvětili na biskupy a kněze, z těch přešla zase na další jejich nástupce, a tak až dodnes biskupové a kněží mají moc konati obět mše svaté. Když ji konají, činí totéž, co činil Ježíš Kristus při poslední večeři. Berou totiž do svých rukou chléb a kalich s vínem a obětují obojí Otci nebeskému; žehnají chléb a víno a říkají nad nimi slova, jimiž Ježíš Kristus proměnil chléb a víno ve své tělo a ve svou krev; přijímají tělo a krev Páně a podávají též věřícím k požívání.

Kdo koná obět mše svaté?

Obět mše svaté konají biskupové a kněží, činíce totéž, co činil Ježíš Kristus při poslední večeři. (Otáz. 603.)

Komu a na který úmysl se mše svatá obětuje.

I. Co jest obět? — Komu toliko smí se přináseti obět? — O čem nám ve příčině přinášení obětí svědčí Písmo svaté a dějiny? (Srov. str. 107.)

Poněvadž mše svatá jest pravá obět, obětuje se také **toliko Bohu** a nesmí se obětovati žádnému svatému. Kdybychom obětovali mši svatou některému svatému, prohlašovali bychom tím, že uznáváme toho svatého za

boha, že jej uznáváme za hodna božské pocty, což bylo proti prvnímu přikázání Božímu. Že se mše svatá obětuje toliko Bohu, jest zřejmo z modliteb, jež se kněz při mši svaté modlí; všechny odnášejí se jedině k Bohu.

Je však dovoleno obětovati mši svatou *ke cti* svatých.

Církev svatá hned v prvních dobách spojovala uctívání svatých s obětí mše svaté. Stavělať na hrobech sv. mučedníků oltáře, na nichž se konala mše svatá. Také úmrtní den svatých oslavovala zvláště mši svatou. Když se počet mučedníků a svatých rozmnožil, ustanovila na každý den památku některého svatého a sestavila modlitby, které se kněz modlí při mši svaté *ke cti* toho svatého obětované. Ale i když se mše svatá obětuje *ke cti* svatých, obětuje se toliko *Bohu*; uctívání svatých jest jen vedlejším účelem. Proto také církev neobrací se při mši svaté ve svých modlitbách přímo k svatému, jehož památka se koná, nýbrž k Bohu, činíc při tom ovšem zmínku vždy o svatém. Tak na př. na slavnost „Zvěstování Panny Marie“ se modlí: „Bože, jenž jsi chtěl, aby ze života blahoslavené Marie Panny Slovo Tvé skrze andělské zvěstování tělem přiodíno bylo, dejž, prosíme Tebe, abychom, kteří ji v pravdě Rodičkou Boží býti věříme, jejím orodováním u Tebe podporováni byli“. O svátku sv. Aloisia se modlí: „Bože, rozdavači darů nebeských, jenž jsi v andělském panici Aloisiovi zázračnou nevinnost života se stejnou kajícností spojití ráčil, dejž nám pro zásluhy a na přimluvu jeho, abychom, nenásledovavše ho v nevinnosti, alespoň v kajícnosti se mu podobati hleděli“.

Z modliteb těchto poznáváme aspoň poněkud, proč se koná mše svatá i *ke cti* svatých. Při mši svaté konané *ke cti* svatých vzpomínáme si na milosti, které Bůh svatým udělil, a děkujeme mu za ně. Ale zároveň vzpomínáme na zásluhy svatých, na jejich svatý život a oslavení na věčnosti a tak je ctíme. Tím působíme svatým zvláštní radost, oni bývají pak pohnuti, že tím ochotněji a horlivěji za nás u Boha se přimlouvají. Není tedy mše svatá, která se koná *ke cti* svatých, vlastně

ničím jiným, než obětí díky a prosby, neboť děkujeme při ní Bohu za milosti, které svatým udělil, a prosíme, bychom dosáhli jejich přimluvy u Boha, t. j. prosíme Boha, by dovolil svatým se za nás přimlouvati a byl nám na jejich přimluvu milostiv. Neobětujeme tedy mše svaté svatým, i když ji konáme ke cti jejich, nýbrž obětujeme ji Bohu. Církev svatá ve příčině té prohlásila na sněmě tridentském: „*Ačkoli jest obyčej v církvi časem některé mše k uctění svatých slaviti, přece církev tomu neučí, že by se jim měla obět vzdávati, nýbrž jen Bohu jedinému, který je korunoval*“ (Sez. XXII. kan. 3.)

Komu se obětuje mše svatá?

Mše svatá se obětuje toliko Bohu; i když se koná ke cti svatých, obětuje ji kněz toliko Bohu samému. (Otáz. 604.)

Proč se koná mše svatá i ke cti svatých?

Mše svatá se koná i ke cti svatých:

1. abychom děkovali Bohu za milosti, které svatým udělil;

2. abychom dosáhli jejich přimluvy u Boha. (Otáz. 605.)

II. Na který úmysl konaly se oběti ve Starém zákoně? (Viz str. 108.)

Z týchž úmyslů koná se obět mše svaté.

a) Člověk jest povinen Boha, svého Tvůrce a Pána, ctíti a chváliti. Může tak činiti rozmanitým způsobem. Avšak všecka i ta největší čest a chvála Bohu od člověka vzdávaná jest nedostatečna; člověk nemůže nikdy Boha svého dokonale a náležitě uctíti a chváliti. To může zase jenom Bůh. Proto Ježíš Kristus ustanovil obět mše svaté, a tou jediné jest možná Boha náležitě ctíti a chváliti. Vždyť při mši svaté sestupuje na oltář sám Syn Boží, Ježíš Kristus, obětuje se Bohu, čímž jej nejlépe ctí a chválí. Ctihodný Martin z Kochému ve příčině té praví: „*Kristus velebí Boha na oltáři takovou chvalou, jaké Bůh zasluhuje, a jaké mu nemohou prokázati ani andělé ani svatí, tím méně lidé. Jednou jedinou mší svatou jest Bůh více chválen než ode všech andělův a svatých v nebi*“ (Je tedy obět mše svaté nejvhodnější obět chvály, a také

se v církvi svaté koná na ten úmysl, **abychom Boha náležitě ctili a chválili.**

Na který úmysl koná se obět mše svaté za prvé? — Jakou obětí jest proto mše svatá? (Obětí chvály.)

b) Boha máme nejen ctíti a chváliti, nýbrž máme mu též děkovati za všechna dobrodiní, jež nám denně prokazuje pro duši i pro tělo. Ale člověk nemůže ničím vzdáti Bohu náležité díky. Kdyby mu přinesl v obět veškeré jmění své i život svůj, ještě by to byly díky nedostatečné. Tu však Ježíš Kristus přichází nám ku pomoci se mší svatou; jí můžeme Bohu za všechna dobrodiní náležitě poděkovati. Nebo jako při poslední večeři Ježíš Kristus díky činil Otci nebeskému, tak mu činí díky i nyní při mši svaté; a díkůčinění, které koná osoba božská, jest nekonečné a převyšuje díkůčinění všech andělův a lidí. Kdyby všechny zástupy nebeských duchů a všickni zbožní lidé bez ustání s námi Bohu děkovali, ještě nikterak bychom Bohu nevzdali takových diků, jaké se mu vzdávají jedinou mší svatou od jeho Syna. Proto mše svatá jest nejvhodnější obět **dikův** a také se koná na ten úmysl, **abychom Bohu za všechna dobrodiní děkovali.**

Na který úmysl koná se mše svatá za druhé? — Jakou obětí jest proto mše svatá? (Obětí dikův.)

c) Který byl hlavní cíl, pro který se Ježíš Kristus na kříži obětoval? (Usmíření Otce nebeského.)

Cíle toho bylo obětí Ježíše Krista na kříži dokonale dosaženo. Bůh byl usmířen. Ale aby se užitky oběti Kristovy na kříži lidem přivlastňovaly, ustanovil Ježíš Kristus obět mše svaté, v níž se znova Otci nebeskému obětuje, svou obět na kříži mu připomíná, její ovoce jednotlivým lidem přivlastňuje a tak spravedlnost Boží usmiřuje. Je tudíž obět mše svaté obětí **smíření** a koná se také nejčastěji na ten úmysl, **abychom spravedlnost Boží usmířili** za hříchy, jichž se denně dopouštíme.

Avšak pravíme-li, že mší svatou usmiřujeme spravedlnost Boží, nesmíme se domnívati, že mší svatou,

kte­ré jsme přítomni nebo kte­rou dáme za odpuštění hří­chů svých obětovati, dosahujeme již odpuštění těžkých hří­chů. Nikoli! Chceme-li dosáhnouti odpuštění těžkých hří­chů, musíme činiti pravé pokání, t. j. musíme hří­chů svých srdečně litovati, z nich se upřímně vyzpo­vídati, míti opravdovou vůli se polepšiti a za hříchy dosti učiniti. Ale mši svatou, které jsme nábožně pří­tomni, můžeme dosáhnouti od Boha milosti, bychom nad hříchy svými pocítili pravou lítost a z nich se káli, neboli můžeme dosáhnouti **milost pravé lítosti a kajíc­nosti**. Bůh působí milostí svou na naše srdce, tak že se obměkčí a pokání činí. Přemnozí hříšníci byli obráceni a k pokání přivedeni mši svatou.

Hrabě Lopoforti dopustil se vraždy. Znepokojován výčit­kami svědomí bloudil zoufale v lesích. V tom zaslechl zvonek vy­bízející na mši svatou. I šel do chrámu a byl pobožně přítomen mši svaté. Patře k oltáři vzpomněl si na obět, kterou Ježíš Kristus přinesl na kříži za všechny hříšníky, plakal nad hříchy svými a umínil si, že se dokonale obrátí na cestu ctnosti. Po mši svaté vyznal se biskupu z vraždy a odebral se do Říma, kde po delší dobu činil tuhé pokání. Vrá­tiv se domů vedl život v pravdě křesťanský a vážil si vnitřního pokoje, jehož byl nabyt.

Mši svatou dosahujeme též **odpuštění trestů za hříchy**, a to trestů *časných*. Věčné tresty odpouštějí se nám řádným způsobem jen ve svátosti pokání, do­sáhneme-li odpuštění těžkých hří­chů, za které jsme trestů těch zasloužili. Ale odpuštění časných trestů, které bychom musili po odpuštění hří­chův a věčných trestů ještě trpěti na tomto světě nebo v očistci, můžeme dosáhnouti skrze mši svatou, neboť při ní stáváme se účastnými zásluh Kristových, jimiž se činí spravedlnosti Boží zadost. Proto koná se v církvi svaté obět mše svaté za zemřelé, aby jim Bůh tresty, které snad v očistci trpí, buď zkrátil nebo docela promí­nul. Také za odvrácení různých pozemských trestů, jako na př. neúrody, moru, hladu, války atd. se nejednou obětuje mše svatá.

Pamatujte si: Mše svatá, jako obět **smíření**, koná se na ten úmysl, **abychom spravedlnost Boží usmířili a mi-**

losti pravé lítosti a kajícího, jakož i odpuštění trestů za hříchy dosáhli.

Na který úmysl koná se mše svatá za třetí? — Jakou obětí jest proto mše svatá?

d) Mnoho jest věcí, jichž nám třeba k zachování tělesného i duševního života. Ale bez pomoci Boží nedosáhneme potřeb těch. Máme tedy veškeru příčinu, abychom Boha prosili za pomoc ve svých potřebách. Než, žádnou modlitbou ba ani nejlepšími dary nepohneme dobrotivostí a láskou Boží tak rychle, jako obětováním mše svaté. Mše svatá má nekonečnou sílu, chceme-li sobě nebo jiným něco dobrého pro tělo nebo pro duši vyprositi. Neníť možno, aby Bůh, který nenechá ani číše vody bližnímu podané bez odměny, nechal nás bez odměny, obětujeme-li mu zbožně kalich plný krve jeho božského Syna. Proto církev svatá koná mši svatou jakožto obět **prosebnou** na ten úmysl, **abychom všechno dobré pro tělo i pro duši sobě i jiným vyprosili**, jako na př. abychom sobě nebo jiným vyprosili zdraví, odvrácení neštěstí, pomoc v bídě a soužení, zachování úrody zemské, požehnání Boží pro různé bohumilé práce, posilu v pokušení, tu neb onu ctnost, setrvání v dobrém, dobré vnuknutí, šťastnou hodinku smrti atd., a jest přesvědčena, že Bůh splní prosby naše, protože ve mši svaté prosí za nás sám Ježíš Kristus.

Na který úmysl koná se mše svatá za čtvrté? — Jakou obětí jest proto mše svatá? (Obětí **prosebnou**.) Na který úmysl koná se mše svatá za první? za druhé? za třetí? za čtvrté?

Na který úmysl koná se mše svatá?

Mše svatá se koná:

1. **abychom Boha náležitě ctili a chválili (obět c h v á l y);**
2. **abychom Bohu za všechna dobrodíní děkovali (obět d í k ů v);**
3. **abychom spravedlnost Boží usmířili a milosti pravé lítosti a kajícího, jakož i odpuštění trestů za hříchy dosáhli (obět s m í ř e n í);**

4. bychom všechno dobré pro tělo i pro duši sobě i jiným vyprosili (obět p r o s e b n á). (Otáz. 606.)

Užitky mše svaté.

Jest mezi mší svatou a obětí Ježíše Krista na kříži podstatný rozdíl?

Mše svatá je tedy obnovování oběti Kristovy na kříži, a proto také můžeme v každé mši svaté dosáhnouti toho ovoce a těch užitků, kterých Ježíš Kristus smrtí svou na kříži nám vydobyl.

a) α) Krvavá obět na kříži obětovala se za spásu celého světa a byla pramenem milosti a požehnání pro všechny lidi. Podobně i nekrvavá obět Kristova — mše svatá — obětuje se za všechny lidi, a jejích milostí neboli užitků dostává se **veškerému lidstvu vůbec**. Svědčí o tom modlitba, kterou říká kněz při obětování kalicha: „*Obětuje se tobě, o Pane, kalich spasení, dobrotu tvou vzývající, aby před obličej tvé božské velebnosti za spasení naše a celého světa s líbeznou vůní vstoupil*“. Na Veliký pátek modlí se církev při tak zvané „mši předposvěcených“ za všechny lidi a stavy: za kacíře, rozkolníky, ano i za židy a pohany.

Je tedy mše svatá ustavičným pramenem milosti a požehnání, z něhož Ježíš Kristus veškerému lidstvu rozdává. Ano možno říci, že hlavně mše svatá jest příčinou, že Bůh je světu milostiv a netrestá ho, jak by za hříchy své zasluhoval, neboť Ježíš Kristus se ustavičně u Otce za lidstvo přimlouvá a jej usmíruje. Proto dobře praví sv. Leonard: „*Věřím, že by svět musil zahynouti, kdyby nebylo mše svaté, poněvadž by tíhy hříchů dále neunesl*“.

β) Dostává-li se užitků mše svaté veškerému lidstvu vůbec, dostává se jich tím více věřícím, kteří jsou údy církve katolické, neboli **církvi bojující**. Zřejmo to z modlitby, kterou říká kněz po Sanktus: „*Tebe tedy, nejdobrotivější Otče, skrze Ježíše Krista, Syna tvého, Pána našeho, pokorně prosíme a žádáme, abys milostivě přijal a požehnal tato dání, tyto dary, tyto svaté a neposkvrněné*

oběti, které tobě zvláště obětuujeme za tvou svatou katolickou církev, již pokojem obdařiti, chrániti, v jednotě zachovati a řídití račiž po celém okrsku světa spolu se služebníkem svým, papežem naším a biskupem naším, císařem a králem naším i se všemi pravověřícími jakož i víry katolické a apoštolské ctiteli“.

γ) Jak známo z článku víry o obcování svatých, náležejí do církve katolické nejen věřící na zemi a svatí v nebi, nýbrž i duše v očištcí. Proto i duše v očištcí mají podíl na všech milostech a zásluhách církve katolické, tedy i na užitečích mše svaté. Jako totiž Ježíš Kristus umřel nejen za živé, nýbrž i za všechny zemřelé, tak obětuje se též ve mši svaté nejen za živé, nýbrž i za zemřelé, a jejich užitek dostává se nejen živým údům církve svaté, nýbrž i zemřelým, t. j. duším v očištcí neboli **církvi trpící**. Svatí v nebi užitek mše svaté pro sebe nepotřebují; proto obětuje se mše svatá ke cti jejich. Zavržencům v pekle není již pomoci; proto ani oběť mše svaté jim neprospívá.

Že se mše svatá může obětovati za zemřelé, prohlásila církev na sněmě tridentském těmito slovy: „*Oběť mše svaté obětuje se netoliko za hříchy, tresty, dostiučinění a jiné potřeby věřících, nýbrž dle apoštolského podání za mrtvé v Kristu ještě úplně neočištěné*“ (Sez. XXII. k. 2.)

A také skutečně hned od počátku církve křesťané se nejen za zemřelé modlili, ale i mši svatou obětovali, jak potvrzují svatí otcové. Sv. Jan Zlatoústý na př. praví: „*Ne bez příčiny jest od apoštolův ustanoveno, aby se při těch tajemstvích vzpomínalo na zemřelé*“ (Sez. XXII. k. 2.). A sv. Augustin píše: „*Není pochybnosti, že zemřelým přimluvami církve, zvláště pak spasitelnou obětí se pomáhá*“.

Jako tomu bylo hned na počátku církve a ve všech dobách pozdějších, tak je tomu dosud. Dokazuje to modlitba, kterou se kněz modlí po pozdvihování: „*Rozpomeň se také, o Pane, na služebníky a služebnice své, kteří nás předešli se znamením víry a odpočívají ve snu pokoje. Račiž, prosíme, jim i všem v Kristu odpočívajícím místa občerstvení, světla i pokoje popřáti*“.

Komu dostává se milostí neboli užitků mše svaté, jak jsem vám teď vyložil?

Milosti neboli užitky mše svaté, jichž se dostává veškerému lidstvu vůbec, zvláště však církvi bojující a trpící, jsou „**obecné**“ užitky mše svaté.

Kterým užitkům mše svaté říkáme *obecné*?

b) Ačkoli obět Kristova na kříži prospěla všem lidem, přece některým přítomným prospěla *zvláště*. Na prvním místě sluší jmenovati Pannu Marii. Ona obětovala Syna svého a za to nabyla zvláštních milostí, jakých se nedostalo žádnému člověku. — Lotr na pravici nabyl skrze obět kříže daru kajícího, setník pohanský našel pod křížem víru, sv. Jan utvrdil se v lásce k svému Mistru, a jiní lidé dobré vůle s jinou milostí odcházeli od kříže. Jako obět Ježíše Krista na kříži některým lidem zvláště prospívala, podobně je tomu i se mší svatou. I mše svatá prospívá některým lidem zvláště, t. j. některým lidem dostává se vedle obecných užitků mše svaté ještě jiných. Povíme si, kdo to jsou.

α) Nejvíce užitků mše svaté dostává se knězi, který ji obětuje. A není divu! Vždyť kněz při mši svaté zastupuje Ježíše Krista a jest jeho nástrojem; je tedy nejbližší pramenu milosti, a proto se mu také nejvíce milosti dostává. Také proto dostává se knězi, který mši svatou obětuje, nejvíce užitků z ní, že nejen koná obět, nýbrž i přijímá obětní dary a tak se stává spolustolovníkem Kristovým.

β) Více užitků mše svaté než ostatním věřícím dostává se též těm, za něž ji kněz zvlášť obětuje. Kněz jakožto zástupce Ježíše Krista a prostředník mezi Bohem a lidmi může vlastní užitky mše svaté přivlastniti tomu, komu chce. Proto bylo již ode dávna a je dosud v církvi obyčejem dávat knězi peněžitý dar, aby obětoval mši svatou na jistý úmysl. Avšak dar ten nedává se nikterak proto, aby se mše svatá zaplatila, — mše svatá nedá se ani zlatem celého světa zaplatiti, neřkuli několika haléři, — nýbrž je to nepatrná odměna, nebo lépe řečeno,

dobrovolná almužna udělená knězi za službu obětováním mše svaté prokázanou. V prvních dobách církve nedávaly se knězi peníze, nýbrž věřící přinášeli a kladli na oltář obětní dary: chléb a víno. Z darů těch se něco proměnilo v tělo a krev Páně, něco bylo rozdáno chudým a ostatní náleželo kněžím k výživě. Později dávaly se místo darů obětních peníze se žádostí, aby kněz na ten neb onen úmysl mši svatou obětoval.

Mše svatá může se obětovati za každého *katolického křesťana* neboli jménem a na úmysl každého katolického křesťana, *který v jednotě s církví živ jest anebo v jednotě té zemřel.*

Za *zemřelé katolíky*, kteří za živa dali hříchy svými věřícím veliké pohoršení, jako jsou na př. tupitelé víry, sebevrazi, v souboji usmrcení a vůbec všickni, kterým nelze povolití církevního pohřbu, neobětuje se mše svatá přímo a zřejmě, t. j. tak, aby se napřed ohlašovala, nebo aby se jména těch, za něž se obětuje, připomínala hlasitě v modlitbách; avšak kněz může za takové osoby také obětovati mši svatou a jména jejich soukromě při vzpomínce na mrtvé připomínati, ač-li není jist, že zemřeli v nekajícnosti.

Za *živé nekatolíky a nevěřící* může se mše svatá obětovati soukromě na úmysl, aby pravou víru přijali.

Za *zemřelé nekatolíky a za zemřelé katolíky z církve vyobcované* mše svatá nemůže býti obětována, není-li jisto, že před smrtí poznali svůj blud nebo hřích a opravdově ho litovali.

Komu dostává se nejvíce užitků mše svaté? — Komu ještě vedle kněze dostává se více užitků mše svaté?

γ) Z oběti Ježíše Krista na kříži dostalo se, jak jsme slyšeli, některým přítomným zvláště cenných užitků. Podobně užitků mše svaté dostává se zvláště těm, kteří jsou jí nábožně přítomni. Zřejmo to z toho, že kněz modlí se při obětování netoliko za sebe, nýbrž i za přítomné věřící; modlí se: „*Přijmiž, svatý Otče, všemohoucí věčný Bože, tuto neposkvrněnou obět, kterou . . .*

oběluji tobě . . . za nesčíslné hříchy, urážky a nedbalosti své, za všechny okolostojící . . .“ A před pozdvihováním se modlí: *„Rozpomeň se, Hospodine, . . . na všechny přítomné, jejichž víra a pobožnost tobě známa jest!“*

Míra užitků, jichž mši svaté přítomní z ní dosahují, závisí na jejich zbožnosti, s kterou mši svaté obcují. Proto, chceme-li co nejvíce užitků mše svaté dosáhnouti, budme při ní co nejpobožněji přítomni! Když vejдем do chrámu, jděme tiše na své místo, poklekněme a pokloňme se uctivě Ježíši Kristu ve svatostánku skrytému. Jestliže jsme doma nevykonali ranní modlitby, vykonějme ji v kostele přede mší svatou. Když se počne mše svatá, sledujme pozorně všechny úkony kněze u oltáře, nábožně se modleme modlitby ke mši svaté z modlitební knížky nebo zpívejme mešní píseň. Varujme se všeliké dobrovolné roztržitosti a nepozornosti. Kdo je při mši svaté roztržitý a nepozorný, podobá se těm židům a katanům, kteří se při smrti Kristově neslušně a rouhavě chovali, kdo však pozorně sleduje všechny části mše svaté a v duši Bohem se obírá, podobá se Panně Marii a všem ostatním nábožným lidem, kteří pokorně stáli pod křížem a rozjímali o neskončené lásce Ježíšově.

Nábožnou přítomností při mši svaté docházejí hříšníci jako lotr na pravici daru pravé kajícího, spravedliví pak rozmnožení posvěcující milosti, odpuštění všedních hříchův a časných trestů. (Srov. o oběti smíření str. 123.). — Modlitba při mši svaté konaná bývá rychleji vyslyšena než jiné modlitby, poněvadž ji podporuje modlitba Kristova. — Také pomoci Boží, štěstí a požehnání ve svých pracích a počínáních docházíme nábožným slyšením mše svaté. Dochází-li požehnání Božího již ten, kdo svou denní práci začíná „ve jménu Páně“, oč více ho dojde, kdo ji začíná mší svatou! Slovem, kdo jest nábožně přítomen mši svaté, nikdy neodchází z chrámu s prázdnem. Proto choďme rádi na mši svatou, nejen v neděli a ve svátek, ale podle možnosti též ve všedních dnech! Vezměme si příklad z prvních křesťanů,

kterí byli hotovi raději život svůj ztratiti než zanedbat mši svatou.

Komu dostává se zvláště užitek mše svaté vedle kněze, který ji obětuje, a vedle těch, za které ji obětuje?

Milostem neboli užitek mše svaté, jichž se vedle užitek obecných dostává ještě zvláště knězi, který mši svatou obětuje, dále těm, za něž kněz mši svatou obětuje, a těm, kteří jsou mši svaté nábožně přítomni, říkáme „zvláštní“ užitek mše svaté.

Jsou tudíž dvojí milosti neboli užitek mše svaté: obecné a zvláštní.

Kolikere jsou milosti neboli užitek mše svaté?

Milosti neboli užitek mše svaté jsou dvojí: obecné a zvláštní. (Otáz. 607.)

Komu se dostává obecných užitek mše svaté?

O b e c n ý c h užitek mše svaté dostává se veškerému lidstvu vůbec, zvláště však církvi bojující a trpící. (Otáz. 608.)

Komu se dostává zvláštních užitek mše svaté?

Z v l á š t n í c h užitek mše svaté dostává se:

1. knězi, který ji obětuje;
2. těm, za něž kněz zvlášť obětuje;
3. těm, kteří jsou jí nábožně přítomni. (Otáz. 609.)

*

*

*

Důstojný a vznešený význam mše svaté poznáváme ze všeho, co se při ní zachovává. A tu sluší především uvést: a) *osoby* při mši svaté zúčastněné, b) *místo*, kde se slouží mše svatá, c) *mešní nádoby* a jiné potřeby; d) *mešní roucha*, e) *obřady* mše svaté.

O všem tom si postupně pohovoříme.

Osoby zúčastněné při mši svaté.

Při mši svaté obětuje se neviditelně *Ježíš Kristus*, viditelně pak koná ji *kněz*, jenž jest zástupcem Ježíše Krista. *Věřící lid* představuje apoštoly přítomné při

poslední večeri a osoby pod křížem na hoře Kalvarii. Knězi přisluhuje „*ministrant*“, jenž mu odpovídá za věřící lid. Při slavné mši svaté přisluhují osoby duchovní, „*assistenti*“, jáhen a podjáhen, některé modlitby se při ní zpívají a *zpěváci* při nich odpovídají.

Každý kněz smí sloužiti denně jen jednu mši svatou, a to v době od východu slunce až do 12 hodin v poledne. Jen o Hodu Božím vánočním smí sloužiti tři mše svaté. Někdy dovoluje biskup duchovním správcům větších farních osad v neděle a zasvěcené svátky sloužiti dvě mše svaté (*binovati*), aby se věřící mohli ve slyšení mše svaté vystřídati.

Na Veliký pátek nesmí žádný kněz sloužiti mše svaté. (Srov. část. I. str. 253.) Na Zelený čtvrtek a Bílou sobotu smí se sloužiti v každém farním kostele jen jedna mše svatá. (Srov. část I. str. 237. a 273.)

Padne-li na Zelený čtvrtek svátek Zvěstování Panny Marie, smí se více mší svatých sloužiti; nikoli však, padne-li svátek ten na Veliký pátek nebo na Bílou sobotu. V tomto případě překládá se svátek na pondělí po Bílé neděli.

Místo, kde se slouží mše svatá.

Mše svatá se koná obyčejně v *kostele* neboli *chrámě*, avšak se svolením biskupovým může se konati také na jiném místě, když na př. jediný kostel v místě shoří nebo se přestavuje, v čas války v poli před bitvou a p.

Ježíš Kristus konal první mši svatou ve světnici soukromého domu, a tak se dalo i v prvních dobách křesťanských. První křesťané scházeli se na mši svatou v domě některého křesťana; později, v dobách pronásledování, ve sklepích, v tajných skrýších a v podzemních chodbách, kterým říkali „*katakomby*“ a kde i své mrtvé pochovávali. Když za císaře Konstantina Velikého pronásledování přestalo a křesťanů přibývalo, stavěly se ozdobné chrámy. Chrámy zasvěcovaly se modlitbami, a stěny jejich mazaly se sv. olejem, odkudž

má původ slavnost „*posvěcení chrámu Páně*“. Budovy ke službě Boží ustanovené zdobívaly se buď jménem některého svatého, a výroční slavná památka a úcta toho, po němž kostel byl jmenován (= patrona), nazývala se *poutí*.

Vlastním místem, na němž se mše svatá děje, jest *oltář*.

Oltář je stůl představující nám onen stůl, na kterém Ježíš Kristus při poslední večeři proměnil chléb a víno ve své tělo a ve svou krev. Apoštolové a první křesťané konali mši svatou při stole obyčejném, jak jest viděti v Římě, kde se dosud ukazuje stůl, na němž sv. Petr sloužil mši svatou. Nyní jest oltář buď celý z kamene nebo ze dřeva. Je-li ze dřeva, jest v prostřed jeho vrchní dřevěné desky zapuštěna menší čtyřhranná deska kamenná. V té jest vytesán důlek, a v něm jsou uloženy ostatky svatých. Důlek je přikryt kamennou destičkou, jež je zatmelena. Pakli je oltář celý z kamene, důlek ten jest vytesán ve vrchní jeho desce samé. Ostatky svatých připomínají nám první dobu církve svaté, kdy se obět mše svaté konala nad hroby sv. mučedníků; odtud také mnohé oltáře mají podnes podobu rakve.

Přední strana oltářního stolu bývá buď holá nebo se zdobívá stkvostným vyšívaným rouchem, jemuž se říká „*antependium*“. Uprostřed oltářního stolu stojí v pozadí *svatostánek*: (Srov. str. 84.). Nad svatostánkem stojí kříž se soškou ukřižovaného Spasitele na znamení, že obět, která se na oltáři koná, je táž obět, kterou Ježíš Kristus přinesl na kříži. Na oltářích, které nemají svatostánku, stojí tento kříž přímo na oltářním stole. Po obou stranách kříže stojí svícny se svícemi. Při mši svaté mají hořeti aspoň dvě. V prvních dobách křesťanských, kdy se posvátné úkony konaly na místech tmavých, v podzemních chodbách (= katakombách), užívalo se světla, poněvadž jich potřeba vyžadovala. Když pak církev svatá mohla si volně stavěti chrámy, podržela obyčej užívati na oltáři světla, že se jím ukazuje významně na Ježíše, světlo světa, a na jeho rozkaz, abychom

byli „synové světla“, t. j. abychom poznávali pravdu a činili dobré skutky. Oltářní svíce mají býti voskové, poněvadž vosk je dílem včel, jež znamenají panickost a pamatují nás na panickost Kristovu.

Povrch oltáře je přikryt trojí bílou lněnou pokrývkou. To trojí plátno připomíná plátna, v něž byl zahalen Ježíš Kristus, když dán byl do hrobu, a má za účel, aby vssálo svatou krev, která by snad ukápla nebo se rozlila, a tak uchránilo ji od zneuctění. Mimo to bývají na oltáři „*mešní tabulky*“, jež obsahují modlitby, které kněz říká z paměti; „*relikviáře*“, ozdobné schránky s ostatky svatých; „*poduška*“ nebo stojánek, na který se klade „*mešní kniha*“ (missál).

Nad hlavním oltářem bývá obraz nebo socha světce (patrona), jemuž kostel je zasvěcen. Před hlavním oltářem visí tak zvaná „*věčná lampa*“, v níž svítí dnem i nocí „*věčné světlo*“. (Srov. str. 85.).

Ve větších chrámech bývá na straně evangelní „*kredenčník*“, t. j. oltářík, na kterém bývá o slavné mši svaté postaven kalich až do obětování; na straně epištolní bývají „*sedadla*“, na nichž duchovenstvo sedává při některých částech slavné mše svaté.

Mešní nádoby a jiné potřeby.

Nejdůležitější nádobou při mši svaté jest „*kalich*“. Do kalicha lije kněz při mši svaté víno, jež proměňuje v krev Páně. Kalich má býti, pokud možno, celý ze zlata nebo ze stříbra, ale dobře pozlacen; kde to však není možno, stačí, když hořejší část kalicha (= kupa) je stříbrná a uvnitř dobře vyzlacená; podstavec může být i z lacinějšího kovu. Ke kalichu náleží miska zvaná „*patena*“, na niž kněz klade hostii, kterou proměňuje v tělo Páně. Také patena má býti ze zlata nebo aspoň ze stříbra a pozlacená.

K pokrytí, zahalení a čištění kalicha a pateny slouží zvláštní roucha, jež kněz přede mši svatou na ně klade. Nejčirvě položí na kalich lněný napříč ploše slo-

žený šáteček zvaný „*purifikatorium*“, jímž se při mši svaté čistí kalich; potom dá na kalich patenu s hostií a přikryje ji malou, tuhou, čtverhrannou pokryvkou z bílého plátna, která se nazývá „*palla*“. Na pallu položí tak zvané „*velum*“, t. j. velkou čtverhrannou pokryvku, a to tak, aby kalich zahalovala. Na to vše položí „*bursu*“, t. j. ploché pouzdro podobné deskám od čtvercové knihy, do něhož vloží se složený čtverhranný lněný šátek zvaný „*korporál*“, který se prostírá při mši svaté na oltáři, aby na něm tělo Páně spočívalo a kalich s krví Páně stál. Víno a voda přinášejí se k oltáři ve dvou „*konvičkách*“, jež stojí na skleněném nebo kovovém tácku.

Ve kterých nádobách přechovává se svátost oltářní ve svatostánku? (Viz str. 85.)

Mešní roucha.

Kněz přistupuje k oltáři ve zvláštním rouše. Již ve Starém zákoně předepsal Hospodin zvláštní oděv pro kněze. (II. Mojž. 28, 4.). Na základě toho zavedli apoštolové také zvláštní bohoslužebné roucho, kterýžto obyčej se až dosud v církvi svaté zachovává. Není to plýtvání penězi, když se pořizují stkvostná a drahocenná mešní roucha. Vždyť lidé, jdou-li na návštěvu k vznešené osobě, oblékají se ve slavnostní oděv; podobně kněz, když předstupuje k oltáři krále nebeského, blíží se k němu ve zvláštním drahocenném rouše. Mimo to kněz u oltáře jest zástupcem Ježíše Krista, a proto bylo by nedůstojno, kdyby přistupoval k oltáři v obyčejném světském rouše.

Má-li kněz sloužiti mši svatou, obléká se nejprve v „*kleriku*“ neboli „*talár*“, t. j. v dlouhý až ke kotníkům sahající oděv.

Kněží mají kleriku černou, biskupové fialovou, kardinálové červenou a papež bílou. — Klerika kněží řeholních nazývá se „*hábit*“ a jest u různých řádů barvy rozmanité. Na př. premonstráti, dominikáni a cisterciáci mají hábit bílý, františkáni a kapucíni hnědý, benediktini, jesuité a redemptoristé černý.

Na kleriku obléká kněz ke mši svaté „*humerál*“ (= náramník), t. j. bílou lněnou roušku opatřenou na koncích dvěma tkanicemi k zavázání, kterou dává přes hlavu na ramena a zahaluje jí krk a plece. V dřívějších dobách zahalovali si kněží touto rouškou hlavu, aby zapudili všelikou roztržitost při mši svaté. V některých řeholích činí tak kněží dosud. Humerál uvádí na paměť ono roucho, kterým vojáci zahalovali tvář Kristovu, když ho bili a potupně říkali: „Hádej, kdo jest, který tebe udeřil?“ Při zahalování krku humerálem se kněz modlí, aby mu byl přilbou spasení ku přemáhání pokušení.

Potom obléká kněz „*albu*“ (= bílé [roucho]), t. j. bílé lněné roucho s rukávy, až k zemi sahající, na okraji vyšíváním nebo krajkami ozdobené. Připomíná potupné bílé roucho, do něhož dal Herodes obléci Ježíše Krista a v něm ho odvésti k Pilátovi, a značí čistotu srdce, jíž nám Kristus krví svou vydobyl.

Albu připevňuje si kněz k bokům „*cingulem*“, t. j. bílou lněnou šňůrou na obou koncích třapci opatřenou. Cingulum připomíná provazy, jimiž byl Ježíš Kristus spoután, a značí zdrželivost od zlých žádostí.

Na levou ruku dává si kněz „*manipul*“, t. j. úzký pás přeložený na dvě a sešitý tak, aby se mohl navléci na ruku. Původně to byl lněný šátek k utírání potu. Manipul připomíná roucho, které Veronika podala Ježíši Kristu těžký kříž nesoucím, aby si jím utřel tvář, a značí namahavé práce úřadu kněžského.

Potom bere kněz „*štolu*“, t. j. dlouhý pás, jehož střední část položí si vzadu kolem krku, části pak s ramenou splývající přeloží si křížem přes prsa a cingulem upevní. Štola připomíná řetěz, jež Ježíš Kristus po svém odsouzení musil nésti na krku, a značí jho Kristovo, jež kněz radostně nésti má, vykonáváje svůj úřad; je tudíž štola také odznakem kněžského úřadu; proto ji kněz nosí při všech kněžských úkonech.

Konečně obléká kněz vrchní roucho mešní zvané „*kasule*“ nebo také „*ornát*“. Původně to byl široký až

k zemi sahající plášť, který zahaloval na způsob stanu nebo zvonu celé tělo a toliko nahoře měl otvor pro hlavu. Měl-li kněz konati posvátný obřad, musil si dříve plášť s obou stran rukama vyzdvihnouti. Později šat ten byl po stranách až k ramenům prostřižen, aby se ruce volněji v něm pohybovati mohly; potom byl ještě zkrácen, až dostal nynější podobu, tak že se skládá ze dvou částí, přední a zadní, jež jsou spolu na ramenou spojeny. Zhotovuje se ze stkvostných vzorkovaných látek hedvábných nebo sametových. Zadní a někdy i přední strana bývá ozdobena vyšitým křížem. Ornát připomíná kříž Kristův a značí, rovněž jako štola, sladké jho Kristovo.

Z téže látky, ze které jest ornát, šije se také manipul, štola, velum na kalich a bursa.

Hlavu pokrývá kněz čtverhrannou pokrývkou se třemi vypuklými výběžky nahoře, tak zvaným „*bi-retem*“.

Při slavné mši svaté přísluhují jáhen a podjáhen, kteří mají též svůj vlastní oblek.

Jáhen obléká místo ornátu „*dalmatiku*“, t. j. roucho podobné kabátci s krátkými rukávy a skládající se jako kasule ze dvou částí, přední a zadní, jež se po stranách tkanicemi navzájem svazují. Ostatně má jáhen táž roucha jako kněz, jen že má štolu přeloženou přes levé rameno a svázanou pod pravou paží na znamení své menší moci duchovní.

Podjáhen při pravomoci ještě menší nenosí štoly; ostatně má stejná roucha jako jáhen, vrchní pak roucho, „*tunicella*“ zvané, podobá se dalmatice jáhenské, jen že má býti kratší a s užšími rukávy.

Dalmatika a tunicella zhotovují se z téže látky jako kasule.

Ostatní *nižší duchovní* oblékají k přísluhování při mši svaté na kleriku „*rochetu*“, t. j. zkrácenou albu sahající až po kolena.

Biskup na znamení, že v sobě soustřeďuje pravomoc všech nižších stupňů duchovenských, obléká ke *slavné* mši svaté veškerá roucha, jež obléká nejen kněz, nýbrž

i jáhen a podjáhen. Obléká tedy: humerál, albu, cingulum, manipul, tunicellu, dalmatiku a kasuli. Štoly nepřekládá na prsou křížem, nýbrž nechává oba její konce zpředu viseti volně dolů. Tunicella a dalmatika biskupská jsou sice téhož střihu jako tunicella podjáhenská a dalmatika jáhenská, jsou však zhotoveny z tenké látky hedvábné.

Mimo to obléká biskup ještě *zvláštní odznaky* svého důstojenství: na nohy obouvá si „sandály“, zvláštní to střevíce z hedvábí barvy roucha mešního s vyšitým křížem, jež značí, že chce býti vždy ochoten jíti kázat evangelium; na ruce navléká „rukavice“ na znamení, že skutky jeho mají býti vždy bez úhony; na krk zavěšuje zlatý „náprsní kříž“ (= pektorál) s ostatky svatých, jenž mu má připomínati utrpení Ježíše Krista a svatých mučedníků; na prst navléká „prsten“, který značí nerozlučné spojení jeho s diecesí; hlavu přikrývá „mitrou“ neboli „infulí“ skládající se ze dvou do špice vybíhajících částí. K zadní části jsou na dolejším okraji přišity dvě stužky, jež splývají biskupovi na šíji. Mitra značí přilbici spasení v boji proti úkladům zlého ducha a připomíná biskupovi, že má býti věřícím v boji tom statečným vůdcem. Také značí Starý a Nový zákon, jež biskup dokonale má znáti. Do levé ruky bere biskup „berlu“ neboli „pedum“, dlouhou hůl z kovu nahoře závitovitě stočenou a ozdobenou, jež znamená pastýřský úřad biskupův.

Arcibiskup mívá o velikých slavnostech na kasuli kolem krku zavěšené „pallium“; je to pásek z bílé vlny s dvěma svislými výběžky vpředu i vzadu, do něhož černým hedvábím jest vetkáno šest černých křížků. Pallium značí plnost moci kněžské.

Pallia zhotovují se v Římě. Každého roku na svátek sv. Anežky římské, 21. ledna, světí kanovníci lateránští v Římě na hrobě této svaté mučednice dva beránky, kteří se pak v klášteře benediktinek při basilice sv. Cecilie živí až do Velikého pátku. Na Veliký pátek se beránkové ti zabíjejí, a z jejich vlny tkají se pallia. Dne 28. června před svátkem sv. apoštolů Petra a Pavla papež posvětil zhotovená pallia a zavěsí je na zlaté tyči nad hrobem

sv. Petra. Odtud je bere, když ho potřebuje některému arcibiskupovi.

Papež má lýž oblek jako arcibiskup; na hlavě mívá mitru, při velikých slavnostech však tak zvanou „*tiaru*“, t. j. vysokou kuželovitou kovovou pokryvku, obklopenou třemi korunami nad sebou. Při dolejší obrubě zadní strany tiary visí stužky jako u mitry. Tiara jest odznakem trojího úřadu papežova.

(Učitel hled' mešní nádoby a roucha žákům ukázati, ne-li ve zmenšených modelech, tedy aspoň na obrazech, o něž není nouze.)

Mešní roucha mají rozličné barvy, které mají též svůj význam.

a) *Barva bílá*, barva světla, jest obrazem Ježíše Krista, který se sám nazýval světlem světa; proto užívá se jí na všechny svátky Páně, pokud nepřipomínají umučení a smrti Kristovy. Barva bílá značí dále nevinnost a čistotu; proto užívá se jí o svátcích Panny Marie, andělů, svatých vyznavačů, panen a vdov. Též jest barva bílá barvou radosti; užívá se jí tudíž při slavnostních průvodech majících radostný ráz jakož i při všech slavnostních obřadech.

b) *Barva červená*, ohni a krvi podobná, znamená planoucí lásku; proto užívá se jí o svátcích svatodušních, neboť Duch svatý, jenž zapaluje v srdci našem oheň lásky k Bohu a bližnímu, sestoupil v podobě ohnivých jazyků na apoštoly. Dále o svátcích připomínajících utrpení Páně a o svátcích svatých mučedníků a mučednic.

c) *Barva zelená* jest barvou naděje; vzbuzujeť pohled na zelenající se osení v rolníkovi radostnou naději v bohatou žeň. Znamená tedy zelená barva rouch mešních naději života věčného, a užívá se jí o nedělích a všedních dnech po Zjevení Páně a po svatém Duchu (tedy před postem a před adventem), nepřipadá-li svátek některého svatého:

d) *Barva fialová*, vlastně šedomodrá, jest barva popela, jímž kajícíci kdysi posypávali hlavy své; značí tudíž kajícnost, a užívá se jí v dobách a dnech kajících

a postních, t. j. v adventě, v postě, o suchých dnech (vyjímajíc suché dny v týdnu svatodušním, kdy se užívá barvy červené), o svatvečerech neboli vigiliích, ve dnech prosebných, o svátku mladátek a při některých svěceních.

d) *Barva černá* jest barva smutku a smrti. Užívá se jí na Veliký pátek, v den Dušiček, při pohřbech a mších za zemřelé.

Obřady mše svaté.

První mše svatá, již Kristus konal, byla velmi prostá. Kristus vzal totiž chléb a kalich s vínem, požehnal obojí a řekl nad chlebem: „Totoť jest tělo mé“, a nad kalichem: „Tentoť jest kalich krve mé“, a dal obojího přítomným požívat. Tak i apoštolové a první křesťané bez pochyby konali mši svatou, neboť Skutkové apoštolští činí zmínku jen o modlitbách a lámání chleba. Ale záhy, snad ještě za časů apoštolských, povstaly v církvi rozličné vzdělávatelné obřady, neboť již sv. Augustin r. 150 vypisuje ve své obraně křesťanů řád, jehož se tehdy vůbec užívalo při mši svaté.

Z letopisů křesťanských je známo, že se mše svatá dříve dělila ve dvě části. Když se totiž lid shromáždil, konaly se rozličné modlitby, pak se četla a vykládala některá část Písma svatého; po té jáhen vyvolával slovy: „Ite, missa est!“, aby odešli z chrámu všickni, kdož nepatří ke spolku církve, poněvadž jen po tu dobu směli býti přítomni mši svaté také křtěníci (katechumeni) a kajícíci, kteří byli pro zjevné hříchy vyloučeni na čas z církve. Proto slula ta část mše svaté „mši katechumenů“. Potom obětovali teprve věřící, neboli byla konána „mše věřících“.

Nyní není již takového rozdílu, a jakkoli nejeden dávnověký obřad mešní zašel nebo se změnil postupem času, přece zůstaly ještě podnes patrné známky a připomínky prvotních služeb Božích.

Nyní se mše svatá skládá ze čtyř hlavních částek, které jsou: 1. evangelium, 2. obětování, 3. proměňování neboli pozdvihování, 4. přijímání.

Které jsou hlavní **částky** mše svaté?

Hlavní **částky** mše svaté jsou:

1. **evangelium;**
2. **obětování;**
3. **proměňování neboli pozdvihování;**
4. **přijímání. (Otáz. 610.)**

1. Kněz, obléknuv se v sakristii v roucha mešní, pokryje hlavu biretem, vezme kalich do levé ruky, pravou položí na bursu a ubírá se k oltáři. Před ním jde ministrant, který nese mešní knihu (missál). Při východu ze sakristie ministrant zazvoní na zvoneček u sakristie zavěšený, aby se přítomní upozornili, že mše svatá začíná.

Když přijde k oltáři, sejme kněz biret, podá jej ministrantovi a poklekne před oltářem, je-li na něm svátost oltářní, na pravé koleno; není-li na oltáři svátosti oltářní, hluboko se ukloní. Potom vystupuje po stupních k oltáři, postaví kalich po levé straně, vyjme z bursy korporál, rozestře jej uprostřed oltáře, postaví naň kalich zahalený velem. Bursu postaví v levo ke svícům.

Mezi tím ministrant položí mešní knihu na levou stranu oltáře.

Strany oltáře označují se dle toho, je-li kněz obrácen od oltáře k lidu; strana, kterou má po pravici, nazývá se stranou pravou, ač divákovi obrácenému tváří k oltáři je levou, strana pak, kterou má kněz po levici, sluje stranou levou.

Kněz, jde pak ke knize a otevře ji na příslušném místě. Se sepiatýma rukama vrací se doprostřed oltáře, hluboko se ukloní před křížem na oltáři, sestupuje po stupních dolů a postaví se před stupni oltářními jsa tváří obrácen k oltáři. Tam se modlí „**stupňovou modlitbu**“.

Nejprve říká: „*Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého*“, při čemž se znamená sv. křížem, dáváje tím na jevo, že to svaté jednání bude se díti ke cti a chvále

trojjediného Boha, a že se bude obnovovat krvavá oběť kříže. Potom říká čtvrtý verš žalmu 42.: „*Vejdouť k oltáři Božímu, k Bohu, kterýž obveseluje mladost mou*“, a pak celý žalm 42., jenž počíná slovy: „*Sud' mne, Bože, a rozeznej při mou od národa nesvatého, od člověka nepravého a lstivého vytrhni mne*“. Žalm tento složil král David, když utíkal z Jerusalema za Jordán před synem svým Absolonem; tam ve vyhnanství zatoužila duše jeho po chrámu jerusalemském; i kojil se nadějí, že mu Bůh popřeje brzy tam vstoupiti. Kněz vyjadřuje slovy tohoto žalmu sklíčenost svou i všech přítomných, jakož i prosbu, aby byl zbaven hříchů a tak mohl hodně přistoupiti k oltáři. Na to hned hluboce jsa ukloněn říká „**obecnou zpověď**“ neboli „**konfiteor**“, kde vyznává před Bohem i přede všemi přítomnými svou hříšnost a na znamení lítosti bije se třikráte v prsa a prosí, by se blahoslavená Matka Boží, všickni svatí a přítomní u Boha za něho přimlouvali. Ministrant, odpovídaje jménem přítomných, prosí Boha, aby se nad knězem smiloval, hříchy mu odpustil a k životu věčnému jej přivedl. Potom říká ministrant jménem přítomných obecnou zpověď. Kněz odpovídaje prosí zase navzájem Boha, aby se nad přítomnými smiloval.

Po stupňové modlitbě vystupuje kněz po stupních oltáře vzhůru modle se při tom, aby Bůh od něho i od přítomného lidu odňal všelikou nepravost. Když vystoupí nahoru, políbí oltář na znamení úcty a prosí Boha, aby mu pro zásluhy svatých, zvláště pak těch, jejichž ostatky jsou v oltáři uloženy, odpustiti ráčil všechny hříchy jeho.

Potom pokročí na levou stranu oltáře k mešní knize, znamená se znamením sv. kříže a modlí se modlitbu směřující k tomu svátku, jenž se právě toho dne slaví. Dříve zpíval se některý příhodný žalm, a zatím lid vcházel do chrámu Páně a sbíral svou mysl ke službám Božím; odtud je té části jméno „**introit**“ (z latinského slova *introire* = vcházeti).

Dle začátku introitu některé mše svaté mají jména, jako: *rorate*, *rekviem*.

Po introitu se kněz vrací do prostřed oltáře a prosí Boha střídavě s ministrantem o smilování a milosrdenství, říkáje třikráte: „**Kyrie, eleison !**“, třikráte: „**Christe, eleison !**“, zase třikráte: „**Kyrie, eleison !**“ („Pane, smiluj se nad námi!“, „Kriste, smiluj se nad námi!“, „Pane, smiluj se nad námi!“) Potom modlí se andělský chvalozpěv „**Gloria in excelsis Deo**“ („Sláva na výsostech Bohu“) na oslavu Boha trojjediného.

„Gloria“ vynechává se v dnech kajících a smutečních.

Po gloria kněz líbá oltář, obrátiv se k lidu a vztáhnuv ruce jako k bratrskému objetí všech přítomných, praví: „**Dominus vobiscum !**“ („Pán s vámi!“) Na to ministrant odpoví: „**Et cum spiritu tuo !**“ („I s duchem tvým!“).

Po tomto vzájemném pozdravení jde kněz na levou stranu oltáře k mešní knize a modlí se z ní „**modlitbu mešní**“ neboli „**oraci**“ (z latinského oratio = modlitba). V této modlitbě shrnují se v jedno prosby všeho lidu, jež kněz jako prostředník mezi Bohem a lidmi přednáší. Odtud vznikl název této modlitby „**kollekt**“ (z latinského colligo = shromažďuji, v jedno shrnuji).

Kollekty začínají slovy „*Modleme se!*“ (oremus), obacejí se obvykle k Bohu Otci (Srov. str. 120.) a končí prosbou: „*Skrze Pána našeho Ježíše Krista, Syna tvého, který s tebou živ jest a kraluje v jednotě Ducha svatého Bůh po všechny věky věkův. Amen*“.

Při kollektách má kněz ruce rozpiaté na znamení, že se modlí ve jménu Ukřižovaného.

O velikých svátcích, kdy církev hledí soustřediti mysl věřících jedině k významu toho dne, bývá jen jedna kollekt; o jiných dnech, kdy více svátků se připomíná, bývá kollekt více.

Po kollektách kněz čte „**epištolu**“, t. j. některou částku ze Starého nebo Nového zákona, která není v evangeliích; nejčastěji to bývá vyňatek z některého listu sv. apoštolů, odkud má název epištolu (lat. epistola = list). Po přečtení epištolý lid říká ústy ministrantovými: „**Deo gratias!**“ („Bohu díky!“), což děje se na poděkování, že nás Bůh ráčil skrze proroky a apoštoly naučiti pravdám spasitelným.

Levá strana oltáře, na níž se čte epištolu, nazývá se stranou „**epištolní**“.

Po epištole modlí se kněz tak zvané „**graduale**“, krátkou modlitbu ze žalmů vzatou.

Dříve zpíval lektor na stupních oltáře (lat. gradus = stupeň, odtud gradual) celý žalm, mezitím co se jáhen na stupních oltářních připravoval modlitbou na čtení evangelia a po stupních ke knězi přistupoval, aby též od něho obdržel k tomu požehnání, jak se to posud děje při slavné mši svaté.

Ke **graduale** přidává se obyčejně verš počínající a končící slovem „**alleluja**“, jenž se vynechává o dnech kajících: od devítníku až do Bílé soboty, ve dnech adventních a na svátek mladátek, když se slaví všedního dne, buď úplně nebo se místo něho připojuje ke **gradualu** „**traktus**“ (= táhlý zpěv), krátká modlitba významu žalostného. Od soboty před Bílou nedělí až do soboty před Nejsvětější Trojicí **graduale** se vynechává a místo něho říkají se dva verše některého žalmu se čtyřmi **Alleluja**.

Po **graduale** nebo **traktu** následuje někdy „**sekvence**“ (píseň následní) buď radostného nebo žalostného obsahu.

Sekvencí jest *patero*, a to *radostné* o svátcích velikonočních a svatodušních a o Božím Těle; *žalostné* o slavnosti Panny Marie sedmibolestné a o mši svaté za mrtvé.

Po těchto modlitbách jde kněz doprostřed oltáře a koná přípravnou modlitbu ke čtení evangelia. Zatím přenáší se mešní kniha na druhou stranu na znamení, že zákon Páně byl přenesen od Židů k jiným národům země, kteří jej s radostí přijali. Na to kněz přistoupí ke knize a čte „**evangelium**“, t. j. částku jednoho ze čtyř životopisů Ježíše Krista.

Kdo napsal evangelia?

Při evangeliu všickni přítomní povstávají a žehnají se sv. křížem na znamení, že jsou hotovi učení svatého evangelia před světem vyznávat i a dle něho žíti.

Pravá strana oltáře, protože se na ní čte evangelium, nazývá se stranou „*evangelní*“.

Po přečtení evangelia kněz políbí knihu z úcty a vděčnosti k slovu Božímu, a lid na poděkování za obdržené naučení praví skrze ústa ministrantova: „**Laus tibi, Christe!**“ („Chvála tobě, Kriste!“).

Již v dobách apoštolských po evangeliu následovalo *kázání*. Mnohde se tak ještě děje; kněz obrátí se k lidu, přečte epištolu a evangelium v jazyku mateřském a koná pak od oltáře kázání.

Potom následuje vyznání víry neboli „*kredo*“, jež kněz uprostřed oltáře se modlí. Je to vyznání víry zvané nicejsko-cařihradské, protože bylo sestaveno na církevních sněmích v Niceji (r. 325) a v Cařihradě (r. 381).

Při slovech „*A vtělil se*“ kněz kleká, aby uctil hluboké tajemství vtělení Syna Božího.

„*Kredo*“ se kněz modlí při mši svaté na všechny neděle a zasvěcené svátky, jakož i ve dnech slavení tajemství Božích, ve svátky Panny Marie, andělů, apoštolů a učitelů církevních.

Vyznáním víry končí první částka mše svaté.

Jak se jmenuje první částka mše svaté?

Co máme činiti při evangeliu?

Při evangeliu máme povstati a svatým křížem se poženati na znamení, že jsme hotovi učení svatého evangelia před světem vyznávat i dle něho žiti. (Otáz. 611.)

II. Jak se jmenuje druhá částka mše svaté?

Po „*kredo*“, a není-li některého dne „*kredo*“, tedy po evangeliu políbí kněz oltář, obrátí se k lidu a pozdraví jej slovy: „***Dominus vobiscum!***“ Potom obrátí se k oltáři a modlí se krátkou modlitbu „*offertorium*“ (= obětování) zvanou.

Dříve říkal se celý žalm, a zatím věřící přistupovali a skládali obětní dary na oltář; z darů těch jedna část přicházela na obět, druhá na podporu chudých a na potřeby chrámu, třetí na výživu duchovenstva.

Po offertoriu odkryje kněz kalich, vezme do rukou patenu s hostií a drže ji vzhůru (jako by ji Bohu podával) prosí Boha, aby přijal tuto neposkvrněnou obět, kterou mu obětuje za své hříchy, za všechny přítomné a za všechny věrné křesťany, živé i mrtvé. Potom učiní patenu v poloze vodorovné kříž, sejme s ní hostii a položí na korporál; patenu pak podstrčí v pravo pod korporál, tak aby poněkud vyčnívala.

Po té vezme do levé ruky kalich, vytře jej purifikatoriem, vezme pravou rukou od ministranta konvičku s vínem a nalije vína do kalicha. Potom učiní nad konvičkou s vínem znamení kříže, vezme ji z ruky ministrantovy a nalije z ní několik kapek do kalicha.

Proč přimichuje kněz do vína něco vody? (Srv. str. 87.)

Kněz vezme kalich oběma rukama a drží jej před sebou vzhůru pozdvižený, máje oči upřeny na oltářní kříž; při tom říká modlitbu, kterouž Bohu kalich s vínem obětuje. (Viz str. 125.) Ke konci modlitby učiní kalichem nad oltářem kříž a postaví jej doprostřed korporálu a přikryje pallou.

Potom se hluboce skloní, modlí se modlitbu, kterou sama sebe i lid Bohu obětuje, a žehná obětní dary.

Při obětování máme svůj úmysl spojití s úmyslem kněze a Bohu se obětovati. Když obětování začíná, dává ministrant znamení zvonkem.

Požehnav obětní dary, jde kněz na stranu epištolní a umývá si ruce. Ministrant lije mu z konvičky na ně vodu tak, aby stékala na tácek, který drží v druhé ruce. Za starých dob, kdy kněží přijímali od věřících obětní dary, pošpinili si ruce; bylo tudíž nutno si je umýti. Nyní má umývání rukou význam obrazný; připomíná knězi, že má býti ode všech hříchů čist, zvláště nyní, když se chystá proměnit chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista. Při umývání rukou modlí se část žalmu 25., která se začíná slovem „lavabo“ (= umyji). Proto se tento obřad nazývá krátce „lavabo“.

Navrátiv se doprostřed oltáře, modlí se hluboce skloněn, sepiaté ruce máje položeny na oltář, k nejvyšší Trojici, aby milostivě přijala obět na oltáři uchystanou. Potom políbí oltář, obrátí se k lidu a vyzývá jej k modlitbě řka: *„Modlete se, bratři, aby má i vaše obět příjemnou se stala u Boha Otce všemohoucího“*. Na toto vyzvání modlí se lid ústy ministranta: *„Přijmiž Hospodin obět z rukou tvých ke cti a chvále jména svého*

jakož i k užitku našemu a celé církve svaté". Kně, obrátiv se zase k oltáři, odpoví: „*Amen*".

Potom se modlí potichu jednu nebo několik modliteb (tolik, kolik bylo kollekt), ve kterých taktéž prosí Boha za milostivé přijetí oběti. Tato modlitba nazývá se „**tichá modlitba**" neboli „**sekreta**".

Zakončiv sekretu modlí se tak zvanou „**praefaci**", t. j. chvalozpěv, v němž vybízí přítomné, aby spojili hlasy své s hlasy andělů a vzdávali Bohu slávu a díky, a ku konci dí: „Svatý („**Sanktus**") svatý, svatý Pán Bůh zástupů! Plná jsou nebesa i země velebností a slávy tvé. Hosanna na výsostech! Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně! Hosanna na výsostech!" Při tom ministrant zvoní třikráte zvonkem.

S počátku bylo toliko jedno znění praeface; později pak, když byl církevní rok upraven, povstaly různé praeface, které obsahem svým vyjadřují tajemství jednotlivých slavností církevního roku. Celkem jest 11 různých praefací, a to: praeface vánoční, o slavnosti „Zjevení Páně", postní, o svatém kříži, velikonoční, o slavnosti „Na nebe vstoupení Páně", svatodušní, o nejsvětější Trojici, o slavnostech Panny Marie, o svátcích sv. apoštolů, všeobecná.

Praefací končí druhá částka mše svaté — obětování.
Co máme činiti při obětování?

Při obětování máme svůj úmysl spojití s úmyslem kněze a Bohu se obětovati. (Otáz. 612.)

III. Která je třetí částka mše svaté?

Modlitby od sanktus až po přijímání slují „**kanon**" (= pravidlo), poněvadž jako pravidlo, tak i ty modlitby po většině se nemění; kněz modlí se je kromě několika slov po tichu; proto ta část mše svaté sluje také jinak „**tichá mše svatá**".

Kněz pozdvihuje oči i ruce své k nebesům, sklání se hluboce před oltářem, líbá jej, čímž dává na jevo vroucí pobožnost, žehná obětní dary třikráte křížem prose za milostivé jich přijetí a modlí se za církvev, papeže, svého biskupa a zeměpána; vzpomíná živých, za které si umínil se modliti („**Memento**" za živé) jakož

i všech přítomných. (Modlitbu viz na str. 129.) Aby modlitba jeho byla tím spíše vyslyšena, připomíná Bohu zásluhy Panny Marie, sv. apoštolův a mučedníkův, stavě svou modlitbu na jejich přímluvu.

Potom vloží ruce nad obětní dary a prosí Boha, aby oběť milostivě přijal a udělil těm, kteří ji přinášejí, časné i věčné blaho. Na to žehná chléb a víno znamením sv. kříže a prosí Boha, by je ráčil proměnit v tělo a krev Ježíše Krista.

Pak si připomíná, co činil Ježíš Kristus při ustanovení svátosti oltářní, a koná totéž, co on konal při poslední večeři. Vezme do rukou chléb (hostii), pozdvihne oči k nebesům, žehná chléb a říká nad ním slova: „**Totoť jest tělo mé**“. Slovy těmi děje se zázračná proměna podstaty chleba v podstatu těla Kristova; od té chvíle Ježíš Kristus je skutečně přítomen na oltáři. Proto kněz ihned poklekne a klaní se přítomnému tělu Páně, pak je pozdvihuje, aby je i věřící viděli a jemu se klaněli. Položiv pak tělo Páně na korporál zase poklekne. Potom sejme s kalicha pallu, vezme kalich do rukou, žehná jej a dí nad ním: „**Tentoť jest kalich mé krve, nové a věčné úmluvy, tajemství víry, jež za vás a za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů**“. Dodávaje: „Kolikrátkoli to činiti budete, čiňte to na mou památku“, poklekne, klaní se sám krvi Páně, pozdvihuje kalich, aby se jí i věřící klaněli, pak postaví kalich na korporál a zase poklekne.

Při obojím pozdvihování dává se třikráte znamení zvonkem, a přítomní mají se Ježíši Kristu pod způsoby chleba a vína klaněti, víru, naději a lásku vzbuzovati a hříchů svých litovati.

Při tom mohou se modliti takto: „*Pozdraveno budiž, pravé tělo Ježíše Krista, které za mne na kříži obětováno bylo! V nejhlubší pokoře klaním se tobě. Ježíši, tobě jsem živ! Ježíši, tobě umírám! Ježíši, tvůj jsem živý i mrtvý! Amen. — Pozdravena budiž, předrahá krev Ježíše Krista, která za mne na kříži vylita byla! V nejhlubší pokoře klaním se tobě. Ježíši, smiluj se nade mnou! Ježíši, slituj se nade mnou! Ježíši, odpusť mi hříchy mé. Amen*“.

V modlitbách po pozdvihování kněz prosí, aby ta oběť byla Bohu mila jako oběť Abelova, Abrahamova a Melchisedechova. Při tom žehná několikrát sv. hostii i kalich a posléze i sebe. Pak prosí za mrtvé („**Memento za mrtvé**“), aby je Bůh vysvobodil z muk očistcových a přijal do stanů nebeských. K modlitbě za zemřelé připojuje prosbu za všechny přítomné věřící, aby Bůh ráčil i nám hříšníkům býti milostiv a přijal nás jednou do společnosti vyvolených Božích, z nichž některé jménem uvádí. K tomu dokládá, že vše to očekává pro zásluhy Ježíše Krista, skrze něhož se nám od Boha všeho dostává. Při tom opět žehná sv. hostii a kalich třikrát znamením sv. kříže. Na to odkryje kalich, poklekne, ihned zase povstane, vezme uctivě svatou hostii do pravé ruky a dělá jí třikrát znamení sv. kříže nad kalichem a dvakrát mezi kalichem a prsy. Pak drže hostii nad kalichem oboje maličko nad oltář pozdvihuje.

Tento obřad připomíná nyní již zaniklý obyčej starých dob, kdy kněz pozdvíhoval kalich se sv. hostií ještě jednou po pozdvihování vysoko vzhůru, aby věřící tělu a krvi Páně opět se klaněli.

Která je třetí částka mše svaté? — Proč se této částce mše svaté říká „proměňování“? — Proč se nazývá „pozdvihováním“?

Co máme činiti při pozdvihování?

Při pozdvihování máme Ježíši Kristu pod způsoby chleba a vína se klaněti, víru, naději a lásku vzbuzovati a hříchů svých litovati. (Otáz. 613.)

III. Která je čtvrtá částka mše svaté?

Přípravou k přijímání jest modlitba Páně „**Pater noster**“ (= Otče náš), kterou kněz říká hlasitě na znamení, že všickni přítomní mají díl v té modlitbě a oběti. Šest prvních proseb říká sám, sedmou, poslední prosbu „Ale zbav nás od zlého“ pronáší jménem přítomných ministrant, k čemuž kněz tiše doloží: „Amen“.

K modlitbě Páně připojuje kněz modlitbu, v níž se šíře rozvádí poslední prosba Otčenáše; prosit v ní

Boha, aby nás zbavil všeho zla minulého, přítomného i budoucího a udělil nám pokoje. Při modlitbě té vezme patenu do pravé ruky a požehná se jí při prosbě o udělení pokoje znamením sv. kříže, čímž vyjadřuje přání, aby byl účasten pokoje, jehož nám Ježíš Kristus smrtí svou na kříži zasloužil. Na to políbí patenu a položí na ni svatou hostii.

Potom **rozlomí sv. hostii** nad kalichem na dvě polovice; pravou položí na patenu, z levé pak ulomí dole částčku, kterou drží v pravé ruce a větší část položí na patenu. Na to dělá onou částčkou třikrát kříž nad kalichem a spustí ji do něho modle se, aby toto sloučení těla a krve Pána našeho bylo přijímajícím k životu věčnému.

Lámání sv. hostie nám připomíná, že Ježíš Kristus při poslední večeři chléb lámal.

Sloučení malé částčky sv. hostie s krví Páně v kalichu značí, že jak ve způsobě chleba, tak i ve způsobě vína, ač jsou při mši svaté od sebe odděleny, jest přítomno tělo Páně s krví a krev s tělem.

Potom kněz, vzdav pokleknutím úctu svátosti oltářní, skloní hlavu nad oltářem a pohlížeje na sv. hostii bije se třikrát v prsa říká: „*Beránku Boží („Agnus Dei“), který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi!*

Beránku Boží, který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi!

Beránku Boží, který snímáš hříchy světa, uděl nám pokoje!“

Pak říká, jsa skloněn a maje ruce sepiaté, tré krásných modliteb; v první prosí Boha za pokoj a jednotu církve, ve druhé za odpuštění hříchů svých a ve třetí za milost hodného přijímání.

Po těch modlitbách pokleknuv vezme do levé ruky tělo Páně a bije se třikrát v prsa říká: „**Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovem, a uzdravena bude duše má**“. Ministrant dává při tom třikrát znamení zvonkem. Přendav pak sv. hostii do pravé ruky udělá jí před sebou kříž říká při tom: „*Tělo Pána našeho Ježíše Krista zachovej duši mou k ži-*

votu věčnému. Amen“, a přijímá uctivě tělo Páně. Potom sejme s kalicha pallu, sebere patenou částičky ze svaté hostie, které zůstaly na korporálu, a dá je do kalichu; pak vezme kalich, udělá jím zase před sebou kříž řka: „*Krev Pána našeho Ježíše Krista zachovej duši mou k životu věčnému. Amen*“, a přijímá krev Páně.

Často přistupují potom i věřící k svatému přijímání.

Při přijímání kněžském máme, skutečně-li nepřijímáme, duchovně přijímati, t. j. máme mít svatou touhu, tělo Páně, kdybychom mohli, skutečně přijmouti.

Hned po přijetí krve Páně dává si kněz naliti od ministranta trochu vína do kalicha, jímž pak otáčí tak, aby vínem byly smyty veškery zbytky nejsvětější krve, načež víno vypije. Potom vezme kalich oběma rukama za kuppu, tak aby měl prsty, v nichž držel sv. hostii, (palce a ukazováčky obou rukou) nad kalichem, a dává si přes ně liti trochu vína a vody do kalichu. Činí tak proto, aby žádná částička sv. hostie nezůstala na prstech a nepřišla k zneuctění. Utřev si prsty purifikatoriem, vypije ono víno s vodou z kalicha, načež jej purifikatoriem vytře.

Potom upraví kalich; položí naň purifikatorium, patenu a pallu, zahalí jej velem, složí korporál, zastrčí jej do bursy, kterou položí na kalich. Zatím ministrant přeneseme mešní knihu na stranu epištolní.

Zahalením kalicha končí kanon mešní.

Když upraví kněz kalich, jde k mešní knize a modlí se krátkou modlitbu zvanou „**kommunio**“ (= přijímání). Dříve zpíval se celý žalm a věřící zatím přistupovali k sv. přijímání. Nyní je to jen vyňatek z Písma svatého vztahující se k příslušnému svátku.

Pomodliv se **kommunio**, jde kněz doprostřed oltáře, políbí jej, obrátí se k lidu a pozdraví jej slovy: „**Dominus vobiscum!**“ Pak se vrátí ke knize a modlí se „**postkommunio**“ (modlitby po přijímání). Modliteb těch je tolik, kolik bylo kollekt a sekret. Zpravidla obsahují prosbu, aby nám sv. přijímání bylo k blahu duševnímu i tělesnému.

Po těchto modlitbách jde kněz opět doprostřed oltáře, políbí jej a obrací se k lidu s pozdravem: „**Domini vobiscum!**“ Na to oznamuje konec mše svaté slovy: „**Ite, missa est!**“ (= „Odejděte, mše svatá je skončena!“) K tomu jménem lidu odpoví ministrant: „**Deo gratias**“ (= „Bohu díky“). Ve slovech těch jest obsažen dík věřících, že jim bylo popřáno obcovati mši svaté a vrátiti se s mnohými milostmi při ní získanými zase k svému povolání.

Ve dnech kajících říká kněz místo „**Ite, missa est!**“ „**Benedicamus Domino!**“ (= „Dobrořečme Pánu!“), poněvadž v ty dny věřící zůstávali i po mši svaté ve chrámě, a kněz vybízel je těmi slovy k další modlitbě.

Při mši svaté za zemřelé — při rekviem — místo „**Ite, missa est!**“ nebo „**Benedicamus Domino!**“ říká se „**Requiescant in pace!**“ (= „Ať odpočívají v pokoji!“), načež lid odpovídá : „**Amen**“.

V prvních dobách církve slovy: „**Ite, missa est!**“ končivala mše svatá: později však bylo přidáno ještě žehnání lidu a čtení evangelia.

Po „**Ite, missa est!**“ obrátí se kněz k oltáři a modlí se, maje sepjaté ruce položeny na oltář, modlitbu k nejvyšší Trojici, v níž ji prosí, aby užitky obětované mše svaté byly přivlastněny jemu, těm, za které ji obětoval, a všem přítomným. Na to políbí oltář, pozdvihne oči i ruce ke kříži, aby lidu požehnání vyprosil, obrací se a žehná přítomné znamením sv. kříže řka: „*Požehnejž nás všemohoucí Bůh Otec, Syn a Duch svatý!*“, k čemuž jménem lidu odpoví ministrant: „**Amen**“.

Když kněz uděluje požehnání, přítomní klekají a znamenají se sv. křížem.

Po udělení požehnání jde kněz na stranu evangelní a čte **počátek evangelia sv. Jana**, v němž jest úchvatným způsobem vyjádřeno tajemství vtělení Syna Božího. Při slovech: „*A Slovo tělem učiněno jest*“ kněz pokleká na znamení úcty před tajemstvím vtělení Syna Božího.

V neděli, na kterou připadá nějaký svátek, čte se při mši svaté evangelium vztahující se k tomu svátku;

na konci mše svaté však místo počátku evangelia sv. Jana čte se evangelium nedělní. Za tím účelem přenáší se mešní kniha na stranu evangelní. Počátek evangelia sv. Jana říká kněz z paměti nebo je čte z tabulky.

Na rozdíl od evangelia, jež se čte po epištole, nazývá se evangelium na konci mše svaté „*poslední*“. Také při tom evangeliu přítomní povstávají a znamenají se sv. křížem. Po přečtení evangelia řekne ministrant ve jménu přítomných: „**Deo gratias!**“ (= „Bohu díky!“), čímž děkuje Bohu za slovo Boží.

Po posledním evangeliu při tiché mši svaté jde kněz po stupních oltáře dolů, poklekne na posledním stupni oltářním a modlí se s lidem třikrát „Zdráva's, Maria“, potom jednou „Zdráva's, Královno“ a dvě modlitby za blaho a ochranu církve, jak to nařídil papež Lev XIII.

Která je čtvrtá částka mše svaté?

Co máme činiti při přijímání kněžském?

Při přijímání kněžském máme, skutečně-li nepřijímáme, duchovně přijímati, to jest, máme mítí svatou touhu tělo Páně, kdybychom mohli, skutečně přijmouti. (Otáz. 614.)

Po mši svaté bývá obyčejně požehnání svátostí oltářní. Na to kněz vystoupí na nejvyšší stupeň oltáře, vezme kalich do levé ruky, sestoupí dolů, poklekne před svatostánkem, pokryje hlavu biretem a odejde do sakristie. Tam svlékne mešní roucho a pomodlí se modlitby po mši svaté.

C. O svatém přijímání.

Co je svaté přijímání. Přijímání pod jednou způsobou.

K čemu ustanovil Ježíš Kristus svátost oltářní?

O tom, že Ježíš Kristus je skutečně ve svátosti oltářní přítomen a že se za nás ve mši svaté svému nebeskému otci ustavíčně obětuje, jsme již hovořili. Nyní

budeme se učit o svatém přijímání, v němž se Ježíš Kristus podává za pokrm našim duším.

I. Když Ježíš Kristus proměnil při poslední večeři chléb a víno ve své tělo a ve svou krev, dal obojího apoštolům požívat a nařídil, aby totéž činili na jeho památku. Apoštolové tak činili, a po nich činí tak stále jejich nástupcové, biskupové a kněží; proměňují z moci Kristovy při mši svaté chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista a nejen sami toho požívají, nýbrž dávají též požívat věřícím, kteří přistupují. Tomu požívání těla a krve Ježíše Krista v nejsvětější svátosti oltářní říká se „**svaté přijímání**“.

Co je **svaté přijímání**?

S v a t é p ř i j í m á n í je požívání těla a krve Ježíše Krista v nejsvětější svátosti oltářní. (Otáz. 615.)

II. Při poslední večeři Ježíš Kristus podal apoštolům nejsvětější svátost pod obojí způsobou, protože to byla zároveň oběť Nového zákona, při níž bylo potřebí obou způsob k naznačení oddělení krve od těla při oběti jeho na kříži; avšak **přijímání pod obojí způsobou není k spasení potřebné**; dostačuje úplně přijímání pod jednou způsobou. Přesvědčíme se o tom.

a) Kterak jest Ježíš Kristus ve svátosti oltářní přítomen? (Pod každou způsobou i v každé částě obou způsob celý.) — Koho tedy přijímá, kdo přijímá svátost oltářní pod způsobou chleba? (Celého Ježíše Krista.) — Koho přijímá, kdo přijímá svátost oltářní pod způsobou vína? (Také celého Ježíše Krista.) — A koho přijímá, kdo přijímá svátost oltářní pod obojí způsobou? — Co ze všeho toho plyne? (Že stačí přijímati svátost oltářní pod jednou způsobou.)

b) Ježíš Kristus nedal sice určitého předpisu o způsobu přijímání věřících, avšak z jeho slov lze dokázat, že ku spasení dostačuje přijímání toliko pod jednou způsobou. Práví na př. „*Bude-li kdo jísti z chleba tohoto, živ bude na věky*“. (Jan 6, 52.) Nebo: „*Kdo jí mne, i on živ bude pro mne*“. (Jan 6, 58.) Ježíš Kristus mluví zde

jen o přijímání pod způsobou chleba a slibuje za ně život věčný. Zřejmě tedy z výroků těch, že přijímání pod jednou způsobou dostačuje ku spasení.

c) Již za časů apoštolských se sv. přijímání podávalo věřícím jen pod jednou způsobou, a to pod způsobou chleba, neboť ve Skutcích apoštolských se činí zmínka toliko o lámání chleba, nikoli o pití z kalicha. Čtemeť tam o prvních křesťanech: „*Trvali pak v učení apoštolském a ve sdílnosti lámání chleba*“ (Sk. ap. 2, 42.) A jinde: „*Tedy první den po sobotě, když jsme se sešli k lámání chleba, mluvil k nám Pavl*“ (Sk. ap. 20, 7.)

d) Z ústního podání jest patrné, že křesťané prvních věků přijímali svátost oltářní často jen pod jednou způsobou, buď chleba, buď vína, ale také pod obojí způsobou. Pod obojí způsobou přijímali v kostele při mši svaté. Ale láska k Ježíši Kristu vedla mnohé k tomu, že nespokojovali se přijímáním při mši svaté, nýbrž brali si svátost oltářní pod způsobou chleba do svých příbytků. Vložili svatou hostii do bílého lněného roucha a přechovávali ji s největší uctivostí na zvláštním důstojně upraveném místě, aby se, zvláště v době pronásledování, mohli posilniti tělem Páně na cestu do věčnosti. — Nemocným a uvězněným křesťanům donášela se svátost oltářní jen pod způsobou chleba. Také poustevníci brali si na pouště svátost oltářní pod způsobou chleba, protože způsob chleba déle vydrží než způsob vína. Dětem zase podávala se svátost oltářní pod způsobou vína.

Že se podávalo zhusta přijímání toliko pod způsobou chleba, je zřejmo i z toho, že papežové Lev I. († 461) a Gelasius I. († 496) nařídili, aby se přijímalo také pod způsobou vína. Ale nařídili tak proto, aby potřeli blud Manicheů, kteří učili, že víno jest „dábelský nápoj“, a že tedy požívání jeho jest zlé a záhubné. Zevně drželi s pravověřícími křesťany, chodili s nimi na služby Boží a přijímali též svátost oltářní, jež se podávala pod způsobou chleba. Tím způsobem bylo jim snadno zakrýti svůj blud. Proto, aby byli snáze poznáni a z církve buď

vyloučeni nebo k rozumu přivedeni, zmínění papežové nařídili, aby se přijímání podávalo pod obojí způsobou. Když pak později blud Manicheů zanikl, zaveden zase obyčej podávati jen pod způsobou jednou na důkaz, že Ježíš Kristus není ve svátosti oltářní rozdělen, nýbrž pod každou způsobou všecek a celý. Nařízení to bylo později často obnoveno, tak že nyní z rozkazu církve všickni věřící směji přijímati jen pod jednou způsobou, a to pod způsobou chleba. Pod obojí způsobou, chleba a vína, přijímá jen kněz, koná-li obět mše svaté, aby se dvěma oddělenými způsoby naznačila obět Ježíše Krista na kříži, při níž se krev oddělila od těla. Neslouží-li kněz mše svaté a jde-li k přijímání s věřícími, přijímá jako oni toliko pod způsobou chleba.

Budeme si tedy pamatovati, že kněz přijímá svátost oltářní pod způsoby chleba a vína, kdykoli koná obět mše svaté; jinak že přijímají i kněz i ostatní věřící toliko pod způsobou chleba.

Pod kterou způsobou přijímáme svátost oltářní?

Kněz přijímá svátost oltářní pod způsoby chleba a vína, kdykoli koná obět mše svaté; jinak přijímají i kněz i ostatní věřící toliko pod způsobou chleba. (Otáz. 516.)

Církev zavedla přijímání pod způsobou chleba z důležitých a rozumných příčin.

1. Chtěla tím zabrániti možnému zneuctění svátosti oltářní, neboť víno může se snadno i při vší pozornosti z kalicha vyliti, zvláště když je mnoho přijímajících a veliká tlačénice.

2. Víno nedá se dlouho držeti; v otevřené nádobě se kazí, v létě brzy zkysne, v zimě zmrzne; bylo by tedy těžko svátost oltářní pod způsobou vína po delší dobu chovati pro nemocné a pro přijímání věřících. Také by se nesnadno nosila k nemocným, zvláště musí-li kněz jíti v noci a po neschůdné cestě. Ve mnohých nemocech nesmí se víno ani požívat.

3. Kdyby se podávalo přijímání pod způsobou vína, mnozí by se štilili píti po jiných z téhož kalicha, a často

není ani radno pít z téže nádoby po lidech nečistých a neduživých, protože se tak mohou snadno různé nemoci přenést. Tato okolnost je také příčinou, že i protestanté touží nyní po odstranění kalicha poukazující na nebezpečí rozšiřování tuberkulózy společným přijímáním z kalicha.

4. Ve mnohých krajinách se víno nerodí, je drahé, a lze jen s velikými výlohami je opatřit, a při tom nelze mít vždy jistoty, že je pravé, přírodní.

Všecky tyto obtíže se odstraní přijímáním pod způsobou chleba.

Přes to přijímání pod jednou způsobou není článkem víry, a je-li důležitá příčina, církev povoluje přijímání pod obojí způsobou, jak máme toho důkaz v 15. století, kdy sněm basilejský r. 1433 povolil kališníkům přijímání pod obojí způsobou, avšak s tou výminkou, když budou věřit, že pod způsobou chleba není jen tělo, a pod způsobou vína není jen krev Páně přítomna.

Povinnost svatého přijímání.

I. Svaté přijímání není sice ku spasení nevyhnutelně potřebné jako křest, přece však jsme povinni svátost oltářní přijímat, a to proto, že Ježíš Kristus ji ustanovil, aby duše naše živil k životu věčnému. Proto chceme-li duchovní život zachovati a spasení dojít, musíme svátost oltářní přijímat právě tak, jako musíme požívat pokrmů, chceme-li zachovati život tělesný.

K zachování života duševního napomíná Ježíš Kristus slovy: „*Pracujte o pokrm, ne kterýž hyne, ale který zůstává k životu věčnému, jež Syn člověka dá vám . . . Jáť jsem chléb živý, jež jsem s nebe sestoupil. Bude-li kdo jísti z chleba tohoto, živ bude na věky*“ (Jan 6, 27. 51. 52.)

Kdo tedy v tomto pozemském životě nejí z toho chleba, jež s nebe sestoupil, t. j. kdo nepřijímá svátosti oltářní, nebude věčně živ, ale umře, t. j. bude zavržen.

Ale Ježíš Kristus nejenom napomínal, abychom svátost oltářní přijímali, nýbrž i výslovně to přikázal.

Pravilť: „*Amen, amen pravím vám: Nebudete-li jísti těla syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života*“.
(Jan 6, 54.)

Všickni tedy jsme povinni svátost oltářní přijímati, a to proto, že Ježíš Kristus svátost oltářní ustanovil, aby duše naše k životu věčnému živil, a proto, že výslovně přikázal, abychom ji přijímali.

Jsme-li povinni svátost oltářní přijímati?

Jsme povinni svátost oltářní přijímati:

1. protože Ježíš Kristus svátost oltářní ustanovil, aby duše naše k životu věčnému živil;

2. protože výslovně přikázal, abychom ji přijímali.
(Otáz. 617.)

Povinnost přijímati svátost oltářní netýká se dítek, které ještě nedosáhly užívání rozumu, nýbrž jen dospělých věřících. Na počátku církve bylo sice zvykem, že i dítkám pokřtěným se podávala svátost oltářní pod způsobou vína (srov. str. 154.), ale později (así ve 12. století) bylo od zvyku toho upuštěno a odůvodněno to tím, že dítky nepotřebují ku spasení svatého přijímání, poněvadž ještě neztratily posvěcující milosti, již nabyly na křtu svatém, jakož i tím, aby se zabránilo zneuctění svátosti oltářní, jelikož dítky nedovedou ještě pro nedostatek rozumu rozeznávati pokrm nadpřirozený od přirozeného. Obyčej ten trvá dosud, a dítky vedou se k sv. přijímání teprve tehdy, když jsou vyučeny nejdůležitějším pravdám víry a mravů a dostatečně poučeny o svátosti oltářní. O tom, je-li dítě schopno přistoupiť k sv. přijímání, může nejlépe rozhodnouti jeho učitel náboženství.

II. Ježíš Kristus přikázal, jak jsme poznali, přijímati svátost oltářní, ale neustanovil, kdy a jak často mají tak věřící činiti.

a) Za starší doby věřící přijímali svátost oltářní, kdykoli byli přítomni mši svaté, tedy každý den aneb aspoň každou neděli. Svědčí o tom slova Písma svatého: „*A na každý den trvajíce jednomyslně v chrámě a lámajíce po domích chléb, přijímali pokrm s veselím a sprostností*

srdce chválice Boha“ (Sk. ap. 2, 46. 47.) Totéž potvrzují sv. otcové a spisovatelé církevní ve svých spisech. Později však věřící ochabli v té horlivosti, tak že církev byla nucena nedbalé mnohými nařízeními pobádati k častějšímu sv. přijímání. Tak papež Fabián († 250) nařídil, aby každý věřící aspoň třikráte do roka přistoupil k stolu Páně, a to o svátcích velikonočních, svatodušních a vánočních. Kdo by tak nečinil, neměl býti považován za křesťana. Bohužel, přemnozí křesťané nedbali napomínání církve a nechodili k sv. přijímání po celá léta. Proto bylo za papeže Innocence III. na IV. sněmu lateránském r. 1215 nařízeno, aby každý věřící, chce-li se uvarovati těžkého hříchu, **alespoň jednou za rok přijímal svátost oltářní, a to v čas velikonoční**, protože ji Ježíš Kristus v ten čas ustanovil, a že toho času slavíme obzvláště památku umučení Ježíše Krista. Kdo by tohoto přikázání neplnil, tomu má býti po smrti odepřen křesťanský pohřeb. (Více viz při 4. přík. církevním v části III. str. 395. a násl.) Přikázání to má dosud platnost, a dle něho jsme pod těžkým hříchem povinni přijímati svátost oltářní alespoň jednou za rok, a to v čas velikonoční.

Kdy jsme povinni přijímati svátost oltářní?

Církev sice přikazuje přijímati svátost oltářní o Velikonocích, ale přeje si, abychom ji častěji do roka přijímali, což vysvětluje ze slov, „alespoň jednou“, t. j. nejméně jednou za rok. A také mnozí zbožní křesťané chodí k sv. přijímání měsíčně nebo vícekrát za rok.

b) První křesťané v době pronásledování, kdy nebyli ani hodiny jisti životem, brali si svátost oltářní domů nebo ji nosili na těle ukrytou, aby se v nebezpečství smrti mohli tím nebeským pokrmem posílniti na cestu do věčnosti. Uvězněným a k mukám odsouzeným křesťanům byla svátost oltářní často i s nebezpečstvím života donášena, aby se jí posílili k nastávajícím mukám. A sv. přijímání udělovalo mučedníkům křesťanským zázračnou posilu, tak že s radostí snášeli

i nejhroznější muka a statečně podstupovali smrt. Také nám je v nebezpečnosti smrti třeba posily; smrti bojí se každý člověk, a mimo to umírajícího očekává těžký boj se zlým duchem, který se snaží ještě v poslední chvíli svést nemocného k nedůvěře v Boha, k netrpělivosti, malomyslnosti a i k zoufalství. Když však se nemocný posilní tělem a krví Páně, zmizí najednou veškerá bázeň před smrtí, a nemocný odevzdán do vůle Boží snáší trpělivě své bolesti, dokud ho Bůh k sobě nepovolá. Pro tento blahý účinek, jež působí sv. přijímání v nemoci, nařizuje církev svatá, bychom svátost oltářní přijímali **v nebezpečnosti smrti** jakožto pokrm na cestu do věčnosti. I těžce nemocné děti, které již došly užívání rozumu (tedy asi v 7. roce), mohou přijmouti svátost oltářní, třeba ještě nebyly u sv. zpovědi a sv. přijímání. Kněz je napřed poučí zcela krátce o svátostech, které mají přijmouti, a potom jim svátostmi těmi poslouží.

Kdy jsme za druhé povinni přijímati svátost oltářní?

Kdy jsme povinni přijímati svátost oltářní?

Svátost oltářní jsme pod těžkým hříchem povinni přijímati:

1. alespoň jednou za rok, a to v čas velikonoční;

2. **v nebezpečnosti smrti jakožto pokrm na cestu do věčnosti. (Otáz. 618.)**

Účinky svatého přijímání.

Sv. přijímání přináší nám veliké milosti. O těch si nyní pohovoříme.

a) Jako pokrm, kterého požíváme, přechází z větší části v krev, maso, kosti, slovem v tělo naše, a co nejúžeji se s ním spojuje: podobně Ježíš Kristus když se nám dává ve svatém přijímání za pokrm, spojuje se co nejúžeji s naší duší, a to tak, že potom přebývá v nás a my v něm. Dokud není způsob chleba ztrávena, přebývá v nás Ježíš Kristus i jako člověk; po ztrávení způsobu chleba zůstává v nás duchovně, se svou milostí. Při sv. přijí-

mání stáváme se tedy, jak učí sv. Cyrill jerusalemský, „Kristonoši“, t. j. Krista v těle svém nosícími, a dle slov sv. Petra stáváme se účastníky božské přirozenosti. Ježíš Kristus pak ukazuje na spojení to slovy: „*Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm*“. (Jan 6, 57.)

První milost, kterou v nás sv. přijímání působí, tedy jest, že **spojuje nás co nejúžeji s Kristem**.

Kterou milost působí v nás svaté přijímání za prvé?

b) Ku kterým svátostem náleží svátost oltářní; k svátostem živých, či mrtvých? — Jakým tedy musí býti na duši, kdo chce hodně přijmouti svátost oltářní? — Kdy jest člověk na duši živ?

Abychom, když jdeme k sv. přijímání, měli posvěcující milost, nařizuje církev před sv. přijímáním vykonati zpověď, v níž se nám odpouštějí hříchy, tak že nabýváme milosti posvěcující. Sv. přijímání v nás pak milost posvěcující rozmnožuje, jako dobrý a záživný pokrm zvětšuje sílu tělesnou. Ovšem i ostatní svátosti živých rozmnožují v nás milost posvěcující, avšak sv. přijímání činí tak mnohem větší měrou, protože obsahuje samého původce a dárce milosti, Ježíše Krista, a poněvadž jest ustanoveno k tomu, aby duši naši živilo k životu věčnému. Pravíť Ježíš Kristus: „*Kdo jí mne, živ bude pro mne*“. (Jan 6, 58.)

Druhá milost, kterou v nás sv. přijímání působí, jest, že **rozmnožuje milost posvěcující**.

Kterou milost působí v nás sv. přijímání za druhé?

c) α) Každému z nás jest ustavičně bojovati proti mnohým zlým náklonnostem, které v nás povstaly hříchem dědičným a jsou posilovány hříchy osobními. Abychom v boji tom nepodlehli, jest nám třeba pomoci Boží. A pomoci té dostává se nám zvláště sv. přijímáním. Jako lékař předpisuje tělesně slabým dobrou stravu, aby sesílili, tak sv. přijímání jest pokrmem pro duši, který zapuzuje její slabost, zmírňuje její zlé náklonnosti a uhašuje jejich plamen jako hojivý lék utišuje nebo

mírní prudkou horečku. Proto sv. otcové právem nazývají sv. přijímání lékem proti zlým náklonnostem.

β) Sv. přijímání však nejen zeslabuje zlé náklonnosti, nýbrž dodává nám i chuti ke konání dobrých skutků, a to tím, že posiluje naši lásku k Bohu. Ve sv. přijímání spojujeme se totiž s Ježíšem Kristem, jenž jest sama láska; proto rozlévá se láska i v srdci našem a působí, že dáváme Bohu přednost před světem a jeho rozkošemi a z lásky k němu snažíme se konati dobré.

Třetí milost, kterou v nás sv. přijímání působí, jest, že **zeslabuje zlé náklonnosti a posiluje naši lásku k Bohu.**

Kterou milost působí v nás sv. přijímání za třetí?

d) α) Jako tělesný pokrm poznenáhlu nahraňuje tělu, co na síle ztratilo, podobně hodné sv. přijímání, t. j. přijímáme-li proti smrtelného hříchu, zbavuje duši naši malých provinění, všedních hříchů, jimiž život její bývá zeslabován, a činí ji zdravější, krásnější. Proto, kdo se po sv. zpovědi, ještě před sv. přijímáním, dopustí *všedního* hříchu, nemusí jíti opět ke sv. zpovědi, neboť sv. přijímání očišťuje ho od hříchů všedních, vzbudí-li jen nad nimi lítost.

β) Sv. přijímání podobá se ohni, který stravuje sice slámu a dřevo, nikoli však kámen a železo; sv. přijímání očišťuje od hříchů všedních, nikoli však od hříchů smrtelných. Od těchto jen chrání, a to tím, že v nás zeslabuje zlé náklonnosti a posiluje naši lásku k Bohu. Zeslabením zlých náklonností zamezují se pak hříchy, a posilněná láska k Bohu působí, že se srdce naše uzavírá všemu, co Boha uráží, a že statečněji bojujeme proti pokušením. Duch zlý nemá nad námi moci. To potvrzuje sv. Jan Zlatoústý, jenž praví: „*Sv. přijímání proměňuje ty, kteří napřed byli bojácni, ve lvy; proto se chvěje pekelný duch, vidí-li rty zbarvené krví Kristovou*“.

γ) Poněvadž sv. přijímání očišťuje od hříchů všedních a chrání od hříchů smrtelných, působí také, že nám Bůh odpouští následky hříchů, totiž časné tresty, které bychom musili trpěti buď na světě nebo v očistci. Sv.

přijímání není sice ustanoveno k dostiučinění za hříchy ale tím, že nás spojuje co nejúžeji s Kristem, vymáhá nám na jeho milosrdenství a lásce, že nám odpouští nejen všední hříchy, nýbrž i časné tresty za hříchy.

Poznali jsme, v čem záleží čtvrtá milost, kterou v nás sv. přijímání působí, že totiž **očisťuje od hříchů všedních, chrání od hříchů smrtelných a zhlazuje časné tresty za hříchy.**

Kterou milost působí v nás sv. přijímání za čtvrté?

e) Sv. přijímání dle učení sv. otců uděluje tělu člověka takovou důstojnost a výsost, že ten, kdo třebas jen jednou přijal tělo Kristovo, musí vstáti z mrtvých. Proto Ježíš Kristus slíbil: *„Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný, a já ho vzkřísím v den nejposlednější“*. (Jan 6, 55.) Sv. přijímání jest nám dle těchto slov Ježíšových ujištěním, že vstaneme z mrtvých. Místo ujištění můžeme také říci: závdavek, rukojemství. Sv. přijímání jest nám závdavkem, rukojemstvím budoucího z mrtvých vstání. Ovšem nesmíme si uvedená slova Ježíšova vykládati tak, jakoby Ježíš Kristus jimi popíral z mrtvých vstání zlých, kteří jeho těla a krve nepřijímali; všickni vstaneme jednou z mrtvých, ale jen dobří, kteří vždy hodně přijímají svátost oltářní, vstanou oslaveni. Je-li tedy řeč o vztahu sv. přijímání ku z mrtvých vstání, myslí se vždy *oslavené* z mrtvých vstání. A poněvadž každý, kdo oslaven vstane z mrtvých, bude i s tělem svým účasten života věčného, neskonale blaženého, je sv. přijímání také rukojemstvím věčné blaženosti. To je pátá milost, kterou v nás sv. přijímání působí; **je nám rukojemstvím slavného z mrtvých vstání a věčné blaženosti.**

Kterou milost působí v nás sv. přijímání za páté?

Kdo dovede pověděti všecko: Které milosti působí v nás sv. přijímání?

Svaté přijímání působí v nás tyto milosti:

- 1. spojuje nás co nejúžeji s Kristem;**
- 2. rozmnožuje milost posvěcující;**

3. zeslabuje zlé náklonnosti a posiluje naši lásku k Bohu;
4. očišťuje od hříchů všedních, chrání od hříchů smrtelných a zhlazuje časné tresty za hříchy;
5. je nám rukojemstvím slavného z mrtvých vstání a věčné blaženosti. (Otáz. 619.)

Příprava k sv. přijímání.

Veliké jsou, jak jsme se přesvědčili, milosti, které v nás sv. přijímání působí. Ale třeba si pamatovati, že milosti ty působí jen *hodné* přijímání.

Kdo přijímá některou svátost hodně? (Kdo se k ní náležitě připraví.)

Proto také ten, kdo chce přijmouti hodně sv. přijímání a dojiti milostí, jež se v něm udělují, musí se **k němu dobře připraviti**, jak napomíná sv. Pavel řka: „*Zkusiž pak sám sebe člověk a tak z toho chleba jez a z kalicha pij!*“ (I. Kor. 11, 28.), t. j. zkoumej sebe sama, jsi-li hoden k sv. přijímání přistoupiti; shledáš-li, že nejsi, připrav se opravdově a potom teprve přijímej tělo a krev Páně!

Poněvadž se ve sv. přijímání Ježíš Kristus spojuje nejen s naší duší, ale i s naším tělem, které se stává po čas, po který je v něm způsob chleba neztrávena, tak-kořka svatostánkem, vyžaduje se, abychom nejen duši, ale i tělo připravili k důstojnému uvítání tak vznešeného hosta, vyžaduje se, abychom se k sv. přijímání připravili **jak podle duše tak i podle těla**. Z toho plyne, že příprava ku sv. přijímání je dvojí: podle duše a podle těla.

Co máme činiti, abychom se stali účastni milostí svatého přijímání?

Abychom se stali účastni milostí svatého přijímání, musíme se k němu **dobře připraviti**. (Otáz. 620.)

Kolikrá je příprava ku svatému přijímání?

Příprava ku sv. přijímání je dvojí: podle duše a podle těla. (Otáz. 621.)

I. Pohovoříme si nejprve o přípravě **podle duše**.

1. Má-li vznešený host zavítati do domu, bývá v něm všecko pečlivě očištěno a do nejlepšího pořádku uvedeno. Ve sv. přijímání přichází do duše naší host nejvznešenější, host nebeský, sám Ježíš Kristus. Božská velebnost jeho žádá, aby ta duše naše byla čista, t. j. aby byla alespoň beze všech těžkých hříchů neboli aby byla ve stavu posvěcující milosti. Je-li duše naše taková, říkáme, že máme **čisté svědomí**.

Míti čisté svědomí, t. j. býti alespoň beze všech těžkých hříchů neboli býti ve stavu posvěcující milosti, jest první a nezbytná podmínka hodného přijímání; to jest ono svatební roucho, jímž má býti oděn, kdo se chce zúčastniti hostiny nebeské. Proto, kdo chce jíti k sv. přijímání, má dle napomenutí sv. Pavla zkoumati sebe sama, t. j. má přemýšleti, nemá-li těžkého hříchu. Shledá-li, že má hřích těžký, má se z něho vyzpovídati, aby mu byl odpuštěn. Svatou zpovědí očistí svědomí své a může potom jíti k sv. přijímání.

Z toho, co jsem vám nyní pověděl, poznáváte, že, kdo chce jíti k sv. přijímání, má nejprve *pečovati* o to, aby měl **čisté svědomí**. Má-li čisté svědomí, jest podle duše připraven k sv. přijímání. Záleží tedy příprava k svatému přijímání podle duše **v péči o čisté svědomí**. Jen ten, kdo má čisté svědomí, přijímá hodně. Kdo nemá čistého svědomí, kdo je si vědom těžkého hříchu a chce jíti k sv. přijímání, musí dříve svědomí své očistiti svatou zpovědí. Proto také, dříve než půjdete k sv. přijímání, půjdete k sv. zpovědi, v níž očistíte svědomí své a obdržíte milost posvěcující.

V čem záleží příprava k svatému přijímání **podle duše** za prvé?

Příprava k sv. přijímání podle duše záleží :

1. **v péči o čisté svědomí.** (Otáz. 622. část 1.)

Co jest mítí čisté svědomí?

Míti č i s t é s v ě d o m í jest býti alespoň beze všech těžkých hříchů neboli býti ve stavu posvěcující milosti. (Otáz. 627.)

Co musí činiti, kdo je si vědom těžkého hříchu a chce jíti k svatému přijímání?

Kdo je si vědom těžkého hříchu a chce jíti k svatému přijímání, musí dříve svědomí své očistiti svatou zpovědí. (Otáz. 624.)

Kdo jde k sv. přijímání, ač je si vědom těžkého hříchu, přijímá svátost oltářní nehodně, nedosahuje žádné milosti a hřeší velmi těžce. Sv. Pavel praví o takovém: „*Kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije, jelikož nerozsuzuje těla Páně*“ (I. Kor. 11, 29.), t. j. kdo přijímá svátost oltářní nehodně, nepřijímá jí k životu věčnému, nýbrž ku svému odsouzení, k věčnému zavržení, a to proto, že nerozsuzuje těla Páně, t. j. nedělá rozdílu mezi obyčejným pokrmem a tělem Páně.

Kterého hříchu se dopouští, kdo přijímá některou svátost nehodně? (Svatokrádeže.) — Čeho se tedy také dopouští, kdo přijímá nehodně svátost oltářní?

Nehodně přijímání je zvláště těžký hřích, poněvadž ten, kdo se jím prohřešuje, zneuctívá přímo samého Ježíše Krista a takořka drzou rukou na jeho nejsvětější osobu sahá jako ti suroví žoldnéři, kteří jej svázali, jím smýkali, jej bili a ukřižovali. Kdo nehodně přijímá, jedná hůře než Jidáš, který Krista za 30 stříbrných prodal a políbením zradil; hůře než Herodes, neboť se dělá, jako by se šel klaněti Ježíškovi, zatím však jde jej usmrtiti. Kdo nehodně přijímá, počíná si jako ten, kdo čistý šat ukládá do skříně plné neřádu; jako Filištinští, kteří se zmocnili archy úmluvy a postavili ji vedle modly Dagona.

Poněvadž nehodně přijímání je tak hrozný hřích, jest se nehodně přijímajícím obávati přísných trestů.

Ve Starém zákoně trestal Bůh ty, kdož se neuctivě chovali k posvátné arše a k věcem Bohu zasvěceným. Tak na př. ztrestal Ozu náhlou smrtí, že se dotekl archy Páně; zahubil 50.000 Bethsamitských, když všetečně hleděli na archu; přísně potrestal krále Baltasara, že zneuctil posvátné nádoby. Kdo by s nečistým srdcem

požíval masa z oběti Bohu přinášené, měl býti usmrčen. Oč více budou trestáni ti, kdo se prohřešují proti tělu Kristovu, kdo se opovažují přijímati svátost oltářní do nečisté, hříšné duše! Čeká na ně trest Jidášův. Ten byl trojí. Prvním bylo nepokojné svědomí. Když Jidáš viděl ovoce svého zločinu, pobíhal ulicemi jerusalemskými jako šílený. Nikde neměl pokoje, všude viděl nevinnou obět své zrady; svědomí činilo mu hrozné výčitky. Měšec s penězi pátil ho na prsou. I běžel do radního domu a hodil peníze k nohám knížat kněžských řka: „Zradil jsem krev spravedlivou!“ Avšak ani tím neupokojil rozbouřeného svědomí. Znova bloudil ulicemi jako pomatený a stále měl zločin svůj před očima. Podobně vede se každému, kdo se osmělil poprvé nehodně přijmouti svátost oltářní. Svědomí činí mu ustavičně výčitky a nedá mu pokoje, dokud se z hříchu nevyzná. A štěstí pro každého, kdo včas uzná hřích svůj a napraví jej! Utlumí-li však výčitky svědomí a odváží-li se po druhé, po třetí a dále nehodně přijímati, propadne druhému trestu Jidášovu, jímž byla zatvrzelost srdce a nekajícnost.

Jidáš mohl jíti k Ježíši, mohl plakati jako Petr, mohl dosáhnouti odpuštění. Ale srdce jeho bylo tvrdé a neumělo plakati. On se zatvrdil ke všemu dobrému vnuknutí, běhal s místa na místo, až konečně vzal provaz a oběsil se. Podobně děje se hříšníkům, kteří nehodně přistupují k sv. přijímání. Trvají ve svých hříších, nepolepšují se a jak žili, tak umírají — nekajícně, zatvrzele! I když se před smrtí zpovídají, činí tak obyčejně povrchně, neplatně, tak že i přes to umírají ve hříších svých.

Třetí trest Jidášův byl neočekávaná, náhlá smrt. I ten trest velmi často Bůh vykonává na nehodně přijímajících.

Lothar II., král lotrinský, zapudil rádnou manželku svou a vzal k sobě cizí svobodnou ženu. Byl za to vyobcován z církve. I chtěl se na oko smířiti s církví. Přišel do Říma a sliboval svato-svatě, že se polepší, a prosil, aby ho papež slavnostně s církví smířil,

v jeho přítomnosti slavnou mši svatou sloužil a jemu vlastní rukou tělo Páně podal. Papež mu sice nevěřil, ale povolil přece jeho žádosti. Když se přiblížil okamžik sv. přijímání, řekl papež drže sv. hostii v ruce vážně takto: „Králi! Je-li tvé pokání upřímné, přistup sem a přijmi tělo Páně; jestliže však nemíníš hříchu svého zanechat, neodvažuj se svátost oltářní přijímati ku své vlastní záhubě!“ Podobně mluvil papež ke druhům královým, kteří hřích jeho podporovali. Král se zachvěl. Mnozí druhové jeho odstoupili od oltáře, ale nešťastný král odvážil se nejhoršího, přijal tělo Páně, a někteří jeho lidé s ním. — Trest následoval v zápětí. Král odjížděl po nehodném přijímání z Říma. Sotva dorazil do Luccy, dostal se všemi, kteří s ním byli přijímali, silnou horečku. Vlasy a nehty jim slézaly a ve hrozných bolestech umírali. Naposledy zemřel král, když byl po delší čas pozbyl vědomí a řeči. Z těch, kteří od sv. přijímání odstoupili, nezemřel ani jediný.

Hrozná věc jest nehodné přijímání! Je hříchem tak těžkým jako vražda, vražda Ježíše Krista. Proto praví sv. Pavel, že ten, kdo nehodně přijímá svátost oltářní, „vinen jest tělem a krví Páně“ (I. Kor. 11, 27.), t. j. proviňuje se právě tak, jako kdyby Ježíše Krista zabil. Proto bojte se nehodného přijímání, připravte se co nejsvědomitěji, očistěte duši svou ve sv. zpovědi od každého těžkého hříchu a umiňte si, že se nedáte nikterak svést k tomu, abyste některý těžký hřích úmyslně buď ze studu nebo z bázně zamlčeli.

Ale i ze hříchů všedních se zpovídejte! Žádá toho úcta k svátosti oltářní. I Ježíš Kristus umýval při poslední večeři apoštolům nohy, dříve nežli jim podával tělo své a krev svou. Ruce si apoštolové dle zákona Mojžíšova umyli již před večeří; potom jim Ježíš Kristus umýval ještě nohy na znamení, že mají srdce své očistiti od každého i nejmenšího hříchu, který se jako prach usadil na jejich duši. — Také proto zpovídejte se ze hříchů všedních, abyste sv. přijímáním dosáhli hojnějších užitků. Kdo jde k sv. přijímání se všedními hříchy, nepřijímá sice nehodně, avšak připravuje se o mnohé milosti, jichž by mohl dosáhnouti, kdyby byl prost i všedních hříchů. Jest sice pravda, že sv. přijímání očisťuje od hříchů všedních, jak jste již slyšeli, avšak jen tehdy, když jich srdečně litujeme a máme opravdovou vůli dle možnosti se jich varovati. Abychom však mohli

s větší jistotou doufati dosažení všech milostí sv. přijímání, je dobře zpovídati se před ním i ze všech hříchů všedních.

Kdybyste někdo i při svědomitém a bedlivém zpytování svědomí bez vlastní viny zapomněl ve sv. zpovědi na některý těžký hřích a vzpomněl byste si naň ještě před sv. přijímáním, tedy se z něho, bude-li to možno, ještě před sv. přijímáním vyzpovídejte; pakli by to nebylo možno, nebo jen s velikými obtížemi, vzbudte nad ním lítost a umiňte si, že se z něho vyznáte v budoucí sv. zpovědi. Hřích ten bude vám ve sv. zpovědi, v níž jste naň zapomněli, odpuštěn s ostatními hřichy, jelikož byl zapomenut bez vlastní viny.

Kterak hřeší, kdo jde ke svatému přijímání, ač je si vědom těžkého hřichu?

Kdo jde ke svatému přijímání, ač je si vědom těžkého hřichu, hřeší velmi těžce a „jí sobě odsouzení, jelikož nerozsuzuje těla Páně“. (Otáz. 625.)

Proč je dobře zpovídati se před sv. přijímáním i ze hříchů všedních? — Co jest si pamatovati o tom, zapomeneli kdo bez vlastní viny zpovídati se z některého těžkého hřichu?

Čeho je především třeba, abychom byli dle duše připraveni k sv. přijímání? (Abychom měli čisté svědomí.) — Co jest míti čisté svědomí?

2. Avšak k hodnému přijímání svátosti oltářní nestačí jen míti čisté svědomí. Jak již jsem řekl, když má přijíti do domu vzácný host, čistí se všude v domě a vše se dává do pořádku. Ale na tom nebývá dosti. Když je dům vyčištěn, ozdobuje se, jak jen nejlépe možno. Podobně i my máme činiti před sv. přijímáním, když očekáváme nebeského hosta, krále všech králů, Ježíše Krista. Máme duši svou nejen očistiti od hříchů, nýbrž ji též všemožně ozdobiti. A čím ji ozdobíme nejlépe? Slyšte!

α) Ježíš Kristus vždycky od těch, jimž uděloval milosti, žádal víry. Tak na př. dříve než uzdravil slepce, kteří naň volali: „Smiluj se nad námi, synu Davidův!“

ptal se jich: „Věříte-li, že vám to mohu učiniti?“ A teprve když řekli: „Ovšem, Pane“, uzdravil je. (Mat. 9, 27. 28.) Také od nás, když nám chce udělit sv. přijímání, žádá víry, a to víry vůbec, zvláště však víry ve svátost oltářní, abychom totiž věřili, že jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen se svým tělem a se svou krví. Proto, když jdeme k sv. přijímání, máme duši svou ozdobiti ctností víry; máme Ježíše Krista ujišťovati, že věříme všechno, čemu učil a co nám skrze katolickou církev k věření předkládá, zvláště že věříme, že jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen, aby se podával za pokrm duší našich, a vyznati, proč tak věříme, neboli před sv. přijímáním máme *vzbuzovati víru*.

Víru můžeme vzbuditi asi takto: „*Božský Spasiteli můj! Věřím pevně všechno, co jsi zjevil; zvláště pak věřím, že jsi ve svátosti oltářní skutečně přítomen. Věřím tak proto, že ty, jenž jsi věčná a neomylná pravda, sám jsi to řekl. Rozmnož tuto víru mou!*“

β) Když Ježíš Kristus žil na zemi, nepropustil bez pomoci nikoho, kdo přicházel k němu s důvěrou. Tak byla uzdravena žena 12 let nemocná pouze pro svou velikou důvěru, kterou se dotkla roucha jeho. (Mat. 9, 20.) Tak i my, když jdeme k sv. přijímání, máme duši svou ozdobiti pevnou důvěrou v Ježíše Krista; máme si zvláště uvést na mysl všechno, co nám slíbil, budeme-li hodně přijímati tělo a krev jeho, a ujišťovati ho, že na jisto doufáme, že nám to dá, a proč tak doufáme, neboli před sv. přijímáním máme *vzbuzovati naději*.

Možno to učiniti asi takto: „*Doufám v tebe, Ježíši Kriste; doufám, že mi ve sv. přijímání udělíš všechny milosti, které jsi slíbil všem, kdož tě budou hodne přijímati; zvláště pak doufám, že mi dáš jednu život věčný. Doufám to proto, že jsi všemohoucí, věrný, neskončeně milosrdný a dobrotivý. Posilniž tuto naději mou!*“

γ) Že se nám Ježíš Kristus podává ve sv. přijímání za pokrm, tím ukazuje velikou lásku svou k nám. Lásku ta má nás vybízeti, abychom i my měli lásku k němu.

Máme ovšem Ježíše Krista vždycky milovati, ale když jdeme k sv. přijímání, máme zvláště cítiti lásku tu a Ježíše Krista o ní ujišťovati neboli před sv. přijímáním máme *vzbuzovati lásku*.

Můžeme to učiniti asi takto: „*Miluji tě, Pane Ježíši Kriste, z celého srdce, poněvadž jsi vši lásky hoden, z lásky ke mně přebýváš ve svátosti oltářní a duši mé za pokrm se v ní podáváš. Rozněl tuto lásku mou!*“

Které ctnosti máme vzbuzovati před sv. přijímáním? (Víru, naději a lásku.)

b) Mimo víru, naději a lásku máme ještě jiné ctnosti vzbuzovati a tak srdce své ozdobiti.

α) Ve sv. přijímání mocný král nebes a země, Ježíš Kristus, přichází k nehodným a nevděčným tvorům, kteří ho tak často urážejí a hněvají. Ó jak velikou máme příčinu volati: „*Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou! Nejsem hoden tak velikého vyznamenání, že sám Bůh přichází ke mně!*“ Proto pokoríme se při sv. přijímání před Bohem svým, potlačme v srdci svém všelikou domýšlivost a pýchu, uznejme svou nehodnost a hříšnost, *vzbuzujme pokoru!*

Rceme: „*Pane Ježíši, Spasiteli můj! Kterak smím do srdce svého přijmouti tebe, jehož jsem tak často a tolik urážel? Věru, nejsem hoden, abys vešel do srdce mého. Avšak toliko rci slovem, a uzdravena bude duše má!*“

β) Když vzbudíme pokoru, uveďme si na mysl všecky hříchy své, které nás činí nehodnými spojení s Ježíšem Kristem, a *vzbuzujme lítost nad nimi*. Zvláště litujme těch hříchů, kterých se dopouštíme nejčastěji, a slibujme Bohu, že se s pomocí jeho chceme opravdově polepšiti!

Modleme se: „*O, můj Ježíši! Z celého srdce lituji všech hříchů svých, poněvadž jsem jimi urazil tebe, svého nejdobrotivějšího Boha, jehož nade všechno miluji. Buď mi milostiv! Chci se polepšiti a opravdové pokání činiti!*“

Které cínosti máme vzbuzovati před sv. přijímáním mimo víru, raději a lásku? (Pokoru a lítost.)

c) α) To ještě není dosti! Když jel Ježíš Kristus do Jerusalema na oslátku, provázeli ho zástupové lidu, kladli na cestu roucha, volali: „Hosanna Synu Davidu!“ a vůbec vzdávali mu poctu jako Vykupiteli. Ve sv. přijímání týž Ježíš Kristus přichází k nám. Jak bychom neměli v srdci svém *vzbuditi nejhlubší úctu* k němu, která mu jako Bohu náleží, jak neměli bychom se mu ve vši pokoře klaněti?

Proto modleme se před sv. přijímáním: „*Ježíši můj! Se všemi anděly a svatými klaním se tobě v nejsvětější svátosti oltářní jako svému Pánu a Bohu, jako Stvořiteli a Vykupiteli svému*“.

Před nedlouhým časem zemřel jistý staříčský rakouský generál, muž výtečných vlastností a hned od mladosti slavený pro bystrost ducha a odvalu na bojišti. Když tušil konec svého života, poslal si pro kněze, aby ho zaopatřil. Po sv. zpovědi nastal okamžik sv. přijímání. Byla přítomna celá rodina a mnoho přátel a známých generálových. Když se kněz modlil před svátostí oltářní přípravné modlitby k sv. přijímání, povstal nemocný s lože a chtěl kleknouti. Kněz, znaje jeho slabost, kynul mu, aby jen sedě přijal Pána Boha. „K Bohu na kolenu“, volal generál a již klečel pln úcty k Ježíši Kristu, aby přijal tělo jeho. — Pamatujte si! Před Bohem na kolena! Proto vždy pokorně se klaňte Ježíši Kristu ve svátosti oltářní přítomnému!

β) *Sv. Gertruda* ustavičně myslila na svátost oltářní a vždy po ní toužila, tak že celý její život možno nazvati ustavičným sv. přijímáním. Před každým sv. přijímáním dlouho napřed se připravovala a po něm dlouho Bohu děkovala. Na sv. přijímání nejraději myslila, o něm nejraději mluvila a sestry své k němu povzbuzovala.

Kdo Ježíše Krista opravdově miluje, jistě (jako sv. Gertruda) vroucně touží po spojení s ním ve sv. přijímání. Protož i my na důkaz lásky k Ježíši Kristu před sv. přijímáním *vzbuďme vroucí touhu po spojení s ním!*

Čiňte tak asi takto: „*Přiď, o Ježíši, přiď a učiň sobě trůn v srdci mém; tobě je celé odevzdávám; přiď, navštiv mne a posilni mne svou milostí!*“

Co máme před sv. přijímáním ještě vzbuzovati mimo víru, naději a lásku, pokoru a lítost? (Nejhlubší úctu ke Kristu a vroucí touhu po spojení s ním.)

Pověz celé, co máme vzbuzovati před sv. přijímáním?

Vzbuzujeme-li před sv. přijímáním: 1. víru, naději a lásku, 2. pokoru a lítost, 3. nejhlubší úctu ke Kristu a vroucí touhu po spojení s ním, máme **pobožné srdce**.

Kdy máme pobožné srdce?

Pobožnost srdce, jež záleží ve vzbuzování víry, naděje a lásky, pokory a lítosti, nejhlubší úcty ke Kristu a vroucí touhy po spojení s ním, je druhá nezbytná podmínka hodného sv. přijímání.

Která jest první podmínka hodného sv. přijímání? (Míti čisté svědomí.)

Jen ten, koho mimo čisté svědomí zdobí též pobožnost srdce, jest podle duše náležitě připraven k sv. přijímání. Záleží tudíž příprava k sv. přijímání podle duše vedle péče o čisté svědomí též v **pobožnosti srdce**.

V čem záleží příprava k sv. přijímání podle duše za druhé?

Příprava k sv. přijímání podle duše záleží:

2. v pobožnosti srdce. (Otáz. 622. část 2.)

V čem záleží **pobožnost srdce**?

P o b o ž n o s t s r d c e záleží ve vzbuzování:

1. víry, naděje a lásky;

2. pokory a lítosti;

3. nejhlubší úcty ke Kristu a vroucí touhy po spojení s ním. (Otáz. 626.)

Kdo tedy jest podle duše náležitě připraven k sv. přijímání?

Pověz nyní celé: V čem záleží příprava k svatému přijímání **podle duše**?

Příprava k svatému přijímání podle duše záleží v péči o čisté svědomí a v pobožnosti srdce. (Otáz. 622.)

II. Která jest ještě příprava k sv. přijímání vedle přípravy podle duše? (Příprava podle těla.)

O té si nyní něco povíme.

1. Josef z Arimathie nechtěl uložití předraženého těla Páně na místě popravním, kde již mnoho těl před tím bylo pohřbeno, kde těla lotrů nalezla svůj hrob, nýbrž s dovolením Pilátovým uložil vzácný poklad — tělo Kristovo — ve hrob do skály vytesaný, v němž ještě nikdo neležel. Naše nitro, naše tělo má při svatém přijímání býti jakýmsi hrobem Ježíše Krista. Kněz nese nám tělo Páně s oltáře a klade nám je do úst a do nitra našeho. A tu máme Ježíše Krista ctíti, jako jej ctil Josef z Arimathie. Nesmíme do hrobu nitra svého vložití před pokrmem nebeským, tělem Páně, pokrmu obyčejného, t. j. nesmíme před svatým přijímáním od dvanácté hodiny půlnoční nic jísti ani píti; máme tedy **býti úplně lačni**. Kdybychom toho opominuli, rovnali bychom se odpůrcům Kristovým, kteří si přáli viděti svaté tělo jeho pohozené s mrtvolami zločinců na místě potupném. To by byl zajisté hřích hrozný! Pouze člověk nebezpečně nemocný smí přijímati tělo Páně, i když není lačen. To dovoluje církev svatá proto, že nechce, aby nemocný zdržováním se léku nebo pokrmu až do příchodu kněze si snad uškodil, anebo následkem čekání, až bude lačen, zemřel bez sv. přijímání. — Kdo jest jen churav a ne těžce nemocen, má býti při sv. přijímání, třeba se mu donášelo domů, od půl noci úplně lačný. Proto se doporučuje, aby k takovým nemocným, u nichž se není obávati smrti, byl volán kněz ráno po mši svaté.

Od povinnosti, abychom před sv. přijímáním byli od dvanácti hodin v noci lačni, může v důležitých případech osvoboditi jen papež. Osvobození toho dostává se na př. císaři a králi před korunovací a starým nebo churavým kněžím, kteří musejí mši sv. sloužiti a nemohou býti lačni bez veliké škody na svém zdraví. Dovoluje se jim však obyčejně jen něco málo píti. — Kdyby někdo při čištění úst *mimovolně* polkl něco vody, neporušuje

tím lačnosti a může tedy jít k sv. přijímání; kdyby však to učinil *úmýslně*, nebyl by již lačen a nemohl by tudíž jít k sv. přijímání.

Od kdy máme být lačni, když jdeme k sv. přijímání? Kdo jedině může přijímati, i když není lačný?

Budete si tedy pamatovati: Příprava k sv. přijímání podle těla záleží za prvé v tom, abychom kromě nebezpečné nemoci byli úplně lačni, t. j. abychom od dvanácti hodin v noci ničeho nepožívali.

V čem záleží příprava k sv. přijímání podle těla za prvé?

b) Jsme-li pozváni k svatební hostině nebo k hostině u některé vznešené osoby, bereme si lepší šat, který máme, šat sváteční. Bylo by to velikou urážkou pro hostitele, kdybychom přišli ke stolu ve všedních a snad dokonce v roztrhaných a nečistých šatech. Při sv. přijímání jdeme též k hostině svatební, k hostině, kterou strojí Pán nejvyšší. Žádá toho tedy slušnost, abychom se k hostině té dostavili ve slušném, čistém oděvu. Roucho nečisté, roztrhané nehodí se k hostině královské, a byla by to veliká nevážnost k Ježíši Kristu, kdyby někdo v takovém rouše šel k sv. přijímání. Bůh nežádá ovšem roucha drahého, nádherného; vždyť Ježíš Kristus sám byl zahalen v chudé plénky. Ale roucho čisté, spravené a počestné může i chudý mít. Proto, kdo nemá lepších šatů, ať jde k sv. přijímání v těch, které má; jen si je očisti a sprav, neboť Bůh hledí více na srdce a jeho ozdobu než na tělo. Kdo má několikéré šaty, vezme si k sv. přijímání ty nejlepší. Nikomu z vás ať však nenapadne, ani teď ani později, až budete velcí, přistoupiti k sv. přijímání v oděvu neslušném, příliš svěťáckém, nepočestném! Nejdete do divadla ani na svatbu, ani k nějaké světské zábavě, nýbrž jdete k hostině nebeské, a k té se má přistoupiti **v oděvu počestném**, prostém veškeré parády a marnivosti. Oděv nepočestný značil by duši nestoudnou, a duše taková není schopna přijímati tělo Páně.

Abychom k sv. přijímání přistoupili v počestném oděvu, je druhé, čeho žádá příprava k sv. přijímání podle těla.

V čem záleží příprava k sv. přijímání podle těla za druhé?

V čem záleží příprava ke sv. přijímání **podle těla?**

Příprava ke svatému přijímání podle těla záleží v tom:

1. abychom kromě nebezpečné nemoci byli úplně lačni, t. j. abychom od dvanácti hodin v noci ničeho nepožívali;
2. abychom v počestném oděvu ke svatému přijímání přistoupili. (Otáz. 627.)

Jak se máme chovati při svatém přijímání.

Až se přiblíží den sv. přijímání, půjdete den před tím k sv. zpovědi. (Proč?) Vyzpovídejte se upřímně ze všech hříchů, na které si při zpytování svědomí vzpomene, litujte jich srdečně, učíňte dobré předsevzetí, že se polepšíte, a vykonejte pobožně uložené pokání. Dejte si pozor, abyste se do sv. přijímání nedopustili těžkého hříchu, a vykonejte nábožně večerní a ranní modlitbu. Před sv. přijímáním shromáždíte se ve škole a odtud půjdete společně do kostela na mši svatou. Při mši svaté se nábožně modlete a připravujte srdce své k důstojnému uvítání Ježíše Krista.

Když konečně přijde radostná chvíle svatého přijímání, když totiž nadejde přijímání kněžské, pokleknete každý s rukama sepiatýma na svém místě. Kteří budete nejbližší oltáře, pokleknete podél mřížky, která jest před oltářem (kde mřížky není: na nejnižší stupeň oltáře). Kněz přijme tělo a krev Páně, načež přeruší mši svatou. V kostele vše utichne, a ministrant začne říkati „*obecnou zpověď*“ neboli „*konfiteor*“. „*Obecná*“ říká se zpovědi té proto, že se v ní neuvádějí jednotlivé hříchy, jako se děje ve sv. zpovědi, nýbrž věřící jenom vyznávají ústy ministranta, že jsou lidé hříšní. Zpověď tu budete naponejprv

říkati zároveň s ministrantem všickni společně. Napíšu vám ji proto na tabuli, všickni si ji opište do zpěvníku a naučte se jí. Zní takto: *„Vyznávám se Bohu všemohoucímu, blahoslavené Marii, vždy Panně, svatému Michalu, archandělu, svatému Janu Křtiteli, svatým apoštolům Petru a Pavlu, všem svatým a vám, otče, že jsem zhřešil velice myšlením, řečí a skutkem; má vina, má vina, má největší vina! Protož prosím blahoslavené Marie, vždy Panny, svatého Michala archanděla, svatého Jana Křtitele, svatých apoštolů Petra a Pavla, všech svatých a vás, otče, abyste za mne orodovali u Pána Boha našeho“.*

Až budete tuto obecnou zpověď říkati, vzbudte ještě jednou lítost nad hříchy svými. Musili jste ji sice vzbuditi již před sv. zpovědí a pak po sv. zpovědi, nežli vám zpovědník dal rozhřešení, ale doporučuje se vzbuditi ji při obecné zpovědi znovu.

Mezi tím, co budete říkati obecnou zpověď, vyjme kněz ze svatostánku ciborium, postaví je na korporál a sejme s něho víko. Potom, když vzdal pokleknutím úctu svátosti oltářní, odstoupí poněkud ke straně evangelní, obrátí se k vám a s rukama sepiatýma bude prositi Boha, aby se nad vámi smiloval a hříchy vám odpustil, při čemž udělá nad vámi pravou rukou znamení kříže. Potom obrátí se k oltáři, poklekne, vezme do levé ruky ciborium, vyjme z něho pravou rukou jednu sv. hostii, obrátí se k vám, a drže onu sv. hostii nad ciboriem, abyste ji viděli, řekne hlasitě: *„Ejhle Beránek Boží, ejhle, který snímá hříchy světa!“* načež třikráte řekne: *„Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovem, a uzdravena bude duše má“.* Při tom, až bude kněz sv. hostii ukazovati a uvedená slova říkati, klaňte se pokorně svaté hostii, bijte se v prsa a říkejte pobožně spolu s knězem: *„Pane, nejsem hoden . . .“* Tak vyznáte víru, že ve svátosti oltářní jest přítomen Ježíš Kristus, dáte na jevo pokoru a svou nehodnost a vyjádříte naději, že Ježíš Kristus může vás očistiti jediným slovem svým.

Potom sestoupí kněz ke mřížce a bude podávati každému zvlášť svátost oltářní; počne od kraje mřížky,

při straně epištolní. Dříve než vloží sv. hostii do úst vašich, učiní jí nad ciboriem kříž řka: „*Tělo Pána našeho Ježíše Krista zachovej duši tvou k životu věčnému! Amen.*“

Aby kněz mohl vám pohodlně a bez nebezpečí podati tělo Páně, pozdvihnete poněkud hlavu, otevřete slušně ústa, ne mnoho ani ne málo, a jazyk položíte na dolejší ret. Bude-li u mřížky připevněna bílá rouška, podložíte pod ni sepiaté ruce a pozdvihnete roušku až pod bradu, aby sv. hostie, kdyby snad knězi z ruky nebo vám z úst vypadla, nepadla na zem, nýbrž na roušku. Nebude-li tam roušky, dáte si pod bradu otevřené modlitební knížky nebo čistý bílý šátek. Kdyby náhodou sv. hostie upadla na roušku nebo do knížek, nesmíte si ji sami vzíti, nýbrž učiní tak kněz. — Až přijmete tělo Páně, zavřete ústa a sv. hostii požijete; při tom nesmíte ji kousati (žvýkati) aniž déle v ústech zdržovati. Kdyby se vám snad sv. hostie přilepila na ponebí, musíte ji nikoli prstem, nýbrž jazykem odloupnouti. Svátosti oltářní smí se dotýkati jen kněz těmito čtyřmi posvěcenými prsty (ukážou se); proto církev zapovídá věřícím svaté hostie se dotýkati.

K sv. přijímání ke mřížce přistoupíte s rukama sepiatýma a s největší uctivostí. Až před vámi bude kněz dělati kříž svatou hostií, poznamenate se také svatým křížem, a až sv. hostii přijmete, uděláte zase kříž, budete se bítí třikráte v prsa na znamení své nehodnosti a pokory. Potom ve vši tichosti a uctivosti vstanete, odstoupíte od mřížky na určené vám místo, a u mřížky vystřídá vás tiše zase jiný.

Až kněz podá všem tělo Páně, vrátí se k oltáři a uloží ciborium do svatostánku a bude pokračovati ve mši svaté.

Zopakujeme si, co jsem vám pověděl o tom, jak si budete počínati při sv. přijímání.

Kterak máme přistoupiti k svatému přijímání.

K svatému přijímání máme přistoupiti s rukama sepiatýma a s největší uctivostí. (Otáz. 628.)

Co máme činiti, když se před svatým přijímáním říká **konfiteor**?

Když se před svatým přijímáním říká **k o n f i t e o r** neboli obecná zpověď, máme ještě jednou vzbuditi lítost nad hříchy svými. (Otáz. 629.)

Co máme činiti, když kněz ukazuje lidu **svatou hostii**?

Když kněz ukazuje lidu **s v a t o u h o s t i i**, máme se jí pokorně klaněti, v prsa se bíti a pobožně říkati: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovem, a uzdravena bude duše má“. (Otáz. 630.)

Co máme činiti **přijímajíce** svatou hostii?

P ř i j í m a j í c e svatou hostii máme:

1. hlavu pozdvihnouti, ústa slušně otevřítí a jazyk položití na dolejší ret;

2. svatou hostii požití, ji nežvýkatí aniž déle v ústech zadržovati;

3. svatou hostii, kdyby se nám snad na ponebí přilepila, nikoli prstem, nýbrž jazykem odloupnouti. (Otáz. 631.)

Co máme činiti po svatém přijímání.

I. Po sv. přijímání zůstanete až do konce mše svaté na svém místě. Buďte opatrní, abyste nevyplivli, dokud neuplyne asi čtvrt hodiny, nebo dokud něčeho nepojíte. Než odejdete z kostela, vykonejte náležitou pobožnost po sv. přijímání. Povím vám, v čem pobožnost ta má záležeti.

a) α) Přijde-li sem do třídy vznešený pán, povstáváte a vzdáváte mu úctu. Ve sv. přijímání přichází k nám nejvyšší Pán a Bůh náš, Ježíš Kristus. Je tedy slušno vzdáti mu také úctu, která mu jakožto Bohu náleží, slušno *klaněti se* mu.

Když se Mojžíšovi ukázal Pán Bůh v podobě hořícího keře, zul Mojžíš obuv svou, zakryl tvář svou a neosmělil se ani pohlédnouti na tvář Boží. Učinil tak proto, že

věděl, jak nekonečně dokonalý jest Bůh, a jak slabý a na Bohu závislý jest sám. Proto se před Bohem pokořil. Také my máme se před Bohem pokořiti, neboť jsme slabí, na Bohu závislí a bez jeho milosti nemůžeme nic pro nebe záslužného činiti. Toho máme si býti sice vždycky vědomi, ale zvláště po sv. přijímání, kdy Ježíš Kristus k nám přišel. Tu máme se mu nejen klaněti, nýbrž i *pokořiti se* před ním, neboli máme se mu **pokorně klaněti**.

β) Kdyby nás vznešený pán navštívil, jistě bychom mu děkovali za velikou čest, kterou nám návštěvou svou prokázal. Ve svatém přijímání však sám Ježíš Kristus k nám přichází. Proto máme mu **děkovati**, že k nám ráčil přijíti, aby nás nasýtil pokrmem nebeským a obdařil hojnými milostmi. Žebrák děkuje za almužnu sebe nepatrnější. Ve sv. přijímání dává nám Ježíš Kristus své tělo k požívání a uděluje nám neskončených milostí. Jaké nevděčnosti bychom se tudíž dopustili, kdybychom mu po sv. přijímání ani díků nevzdali!

Alfons, král španělský, měl na svém dvoře dle obyčeje tehdejší doby mnoho mladíků z nejpřednějších rodin šlechtických. Jednoho dne dověděl se, že mladíci ti ani před jídlem ani po jídle se nemodlí, což ho, poněvadž byl velmi nábožný, zarmoutilo. I pozval je ke svému stolu. Mladíci s radostí se dostavili. Když král pokynul, posadili se všichni ke stolu bez modlitby. Král tentokrát také úmyslně modlitbu opominul. Mezi obědem vstoupil do jídelny z nenadání jakýs žebrák; posadil se bez okolků ke stolu a jedl a pil dle libosti nikoho si nevšímaje. Mladíci hleděli celí udivení hned na žebračka, hned na krále a čekali, že král dá jistě nezvaného hosta vyvésti. Ale král, jenž byl se žebračkem tím smlouven a jemu nařídil, jak se má chovati, pohlížel klidně na něho. Když se žebrák po chuti najedl a napil, vstal a beze slova odešel. Mladíci se chování žebračkovu nesmírně divili. Když to král Alfons viděl, otázal se jich: „Jak se vám líbí ten žebrák?“ Všichni volali: „To je nevzdělaný a nestydatý člověk!“ Ale král povstal a pravil vážným hlasem: „Vy jste mu docela podobní! Každodenně sedáte ke stolu krále nebeského bez modlitby a odcházíte zase bez modlitby! Styďte se a pamatujte vždy na tuto událost!“ Od toho dne nezanedbávali již mladíci ti modlitby před jídlem a po jídle.

Nemodliti se před jídlem a po jídle, neděkovati Pánu Bohu za jeho dary, je zajisté veliká nevděčnost. Ale mnohem větší nevděčnost jest, odchází-li kdo po sv.

přijímání z kostela, aniž by napřed poděkoval Ježíši Kristu, u jehož stolu byla duše jeho nasycena.

Proto si pamatujte: Po svatém přijímání máme Ježíši Kristu pokorně se klaněti a jemu děkovati, že k nám ráčil přijíti.

Co máme činiti po sv. přijímání za prvé?

b) α) Ježíš Kristus obětoval se za nás na kříži a až podnes obětuje se ve mši svaté; i ve sv. přijímání se nám zcela obětuje a vchází do našeho srdce. Proto máme se mu též **obětovati**; máme mu obětovati své srdce, myšlenky, přání, slova a skutky svoje, t. j. máme si umínovati, že se budeme vždy tak chovati, tak užívatí sil a schopností těla i duše, jak Ježíš Kristus chce.

β) Ovšem mnohé věci umínili jsme si již při sv. zpovědi a před sv. přijímáním. Jmenovitě umínili jsme si, že se budeme varovati zlého a činiti dobré. Abychom však na to nezapomněli, máme si to i po sv. přijímání znova umíniti, máme **učiněná dobrá předsevzetí obnoviti**.

Za druhé tedy máme po sv. přijímání Ježíši Kristu se obětovati a učiněná dobrá předsevzetí obnoviti.

Co máme činiti po sv. přijímání za druhé?

c) Ježíš Kristus zůstává v nás po sv. přijímání se svým tělem a svou krví, dokud způsoby chleba nejsou v nás stráveny, se svou milostí pak zůstává s námi, dokud se nedopustíme těžkého hříchu. Proto po sv. přijímání máme zvláště Ježíše Krista **prositi, by se svou milostí stále s námi zůstal**, by nás chránil od pokušení ke hříchu, a když pokušení na nás přijde, by nám pomáhal nad ním zvítěziti. Chvíle po sv. přijímání, kdy Ježíš Kristus přebývá v našem srdci jako na trůnu milosrdenství, aby nám udílel milosti, jest nejvhodnější a nejzpůsobilejší k tomu, bychom si potřebné milosti k setrvání v dobrém vyprosili. Proto využijme chvíle té a prosme Ježíše Krista: „Pane, zůstaň s námi, neb se připozdívá; připozdívá se v naší duši v čas pokušení, a kdo nám pomůže než ty! Zůstaň s námi!“

Co máme činiti po sv. přijímání za třetí?

d) Avšak ještě za jiné věci máme prositi po sv. přijímání. Vždyť tolik toho potřebujeme všickni pro tělo i pro duši! Za všechno to máme prositi Ježíše Krista po sv. přijímání; máme mu **přednášeti všechny tužby a potřeby duše i těla** v té pevné naději, že nás vyslyší, když je s námi tak úzce spojen. Každý z vás má toho zajisté dosti, čeho by si rád na Bohu vyprosil! Nuže, po sv. přijímání přednesete prosbu svou Ježíši Kristu, využítujte jeho přítomnosti! Proste ho za sílu, abyste trpělivě snášeli, cokoli zlého na vás dopustí, by od vás vzdálil nepřátele spasení, by vám popřál v pokoji a lásce žiti se svými bližními, by vás sílil na cestě spasení atd. Ale nejen za sebe, i za jiné se modlete! Modlete se za své rodiče, živé nebo zemřelé, za bratry, sestry a příbuzné, aby jim Pán Bůh udělil zdraví, požehnání, zvláště pak své milosti. Také za dobrodince se modlete, aby jim Pán Bůh odplatiti ráčil, co dobrého vám prokázali. Buďte jisti, že prosba, kterou přednesete Ježíši Kristu po sv. přijímání, nebude marna!

To je tedy pobožnost, kterou máme konati po sv. přijímání. Máme 1. Ježíši Kristu pokorně se klaněti . . . ; 2. jemu se obětovati . . . ; 3. jeho prositi . . . ; 4. jemu všechny tužby . . .

Co máme činiti po svatém přijímání:

P o s v a t ě m p ř i j í m á n í m á m e :

1. Ježíši Kristu pokorně se klaněti a jemu děkovati, že k nám ráčil přijíti;

2. jemu se obětovati a učiněná dobrá předsevzetí obnoviti;

3. jeho prositi, by se svou milostí stále s námi zůstával;

4. jemu všechny tužby a potřeby duše i těla přednášeti.
(Otáz. 631.)

Pobožnosti této nikdy nezanedbávejte. Umiňte si, že nikdy, zvláště až vyjdete ze školy a budete choditi sami k sv. přijímání, neodejdete po přijímání z kostela dříve, dokud byste se náležitě nepomodlili a Ježíši Kristu za milostivé navštívení nepoděkovali.

Sv. Filip Nerejský viděl kdysi člověka, který po sv. přijímání hned odcházel z kostela, aniž by se byl jen chvilku pomodlil. I poslal za ním dva ministranty s hořícími svícemi. Člověk ouen se tomu jednání ministrantů velice divil a ptal se, k čemu ty svíce. Hoši odpověděli, že je Filip poslal. Šel tedy člověk ten ke světci a tázal se, co by to znamenalo. „Milý synu“, odpovětil Filip, „když se tělo Páně donáší k nemocnému, žádá úcta, by před ním bylo neseno světlo. Tys před chvílí utekl z kostela maje tělo Páně ještě v srdci svém; bylo tudíž slušno, aby před tebou světlo bylo neseno“.

II. Den sv. přijímání jest pro křesťana dnem slavným a milostiplným. Proto máme jej prožiti svatě, abychom hned neztratili těch darů a milostí, jichž se nám ve sv. přijímání dostalo.

Proto máme den sv. přijímání *tráviti v sebranosti mysli co největší*, t. j. máme po celý den, i při práci, obírat se svým Spasitelem a potlačovati v sobě všeliké hříšné žádosti a světské myšlenky. Zvláště se máme varovati zbytečného mluvení, žertování, neslušných řečí a vůbec všeho, čím bychom duši svou poskvřnili a tak milého Ježíše ze srdce svého vypudili.

Sv. Gertrudě sám Ježíš Kristus zjevil, jak velice si toho přeje, abychom se v den sv. přijímání zdržovali všech zbytečných hovorů. Pravilť k ní: „Kdo jazyka svého na uzdě nemá a hned po sv. přijímání darebné, ošklivé, utrhačné řeči vede, chová se ke mně, svému Bohu, právě tak, jako by se zachoval člověk ku vznešenému hostu, kdyby naň házel kamením, když přišel do jeho domu“.

V den sv. přijímání máme se *vystříhati všech světských zábav a radovánek*. Byť i některé zábavy samy v sobě nebyly hříšny a byly tudíž dovoleny, přece v den sv. přijímání máme se jich vystříhati, protože velmi snadno mohou vésti ke hříchu tím, že v nás vzbuzují zlé žádosti a odvracejí mysl naši od Boha. Kdo tedy opravdu miluje Ježíše Krista, odřekne si z lásky k němu v den sv. přijímání každou zábavu a hru, každé vyrazení světské!

Dále v den sv. přijímání máme *navštívit chrám Páně, čísti nábožné knihy a konati jiné dobré skutky*. Proto, kdykoli půjdete k sv. přijímání v neděli nebo ve svátek, jděte na odpolední služby Boží, abyste se Ježíši Kristu ve svatostánku znova poklonili a za udělené

milosti mu poděkovali. Po odpoledních službách Božích jděte domů a něčím užitečným a ušlechtilým se zabývejte. Učte se, pracujte si úkoly nebo čtěte nějakou náboženskou knihu, třebaš život Pána Ježíše z biblické dějpravy nebo život Panny Marie, svatých a p. Čtením tím posilníte se v dobrých předsevzetích, která jste při sv. přijímání učinili, poučíte se a povzbudíte k ctnostnému životu. Kdo máte někoho drahého na hřbitově, zajděte k jeho hrobu a pomodlete se tam za něho, bude-li někdo ze známých vašich nemocen, navštívte ho a poslužte mu. Tak nejlépe oslavíte den sv. přijímání.

Kterak máme trávit den sv. přijímání?

 Den svatého přijímání máme trávit v sebranosti myslí co největší, máme se vystříhati světských zábav a radovánek, navštívit chrám Páně, čísti nábožné knihy a konati jiné dobré skutky. (Otáz. 633.)

Opakování.

Co je svátost *oltární*? — Odkud pochází jméno svátost „*oltární*“? — Ve kterých *nádobách* se ukládá svátost oltární ve svatostánku? — Co jest *ciborium*? — Proč bývá ciborium zahaleno pláštěm? — Kterou podobu mívá *monstrance*? — Do čeho jest v monstranci vložena sv. hostie? — Podle čeho poznáme, ve kterém svatostánku je svátost oltární? — Proč světlu tomu říkáme „*věčné*“ světlo? — Proč se jmenuje svátost oltární „*nejsvětější*“ svátost? — Jak ještě jinak se říká svátosti oltární?

Co rozumíme *způsobami* chleba a vína? — Jak říkáme tomu, co dělá chléb chlebem a víno vínem? — Co se na bytostech mění, způsobá či podstata?

Kdy *ustanovil* Ježíš Kristus svátost oltární? — Kterak ustanovil Ježíš Kristus svátost oltární? — Co způsobil Ježíš Kristus slovy: „*Totož jest tělo mé*“, „*Totož jest krev má*“? — Kterak se stala proměna chleba a vína v tělo a krev Ježíše Krista? — Co zůstalo na chlebě a víně beze změny? — Co chutnali apoštolové na jazyku? — Proč to, čeho požívali, nebyl chléb a víno? — Ve které podobě

požívali apoštolové těla a krve Ježíše Krista? — Jak jinak říkáme místo „v podobě“ chleba a vína?

Co poručil Ježíš Kristus apoštolům, když proměnil chléb a víno ve své tělo a ve svou krev a dal jim obojího požívat? — Jakou moc jim dal těmi slovy? — Na koho přešla od apoštolů moc proměňovati chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista? — Kdy proměňují biskupové a kněží chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista? — Jak se jmenuje okamžik, v němž se při mši svaté proměňuje chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista? — Proč se okamžiku tomu říká též „pozdvihování“? — V čem tedy záleží proměna chleba a vína při mši svaté? — Jak nazýváme tu proměnu, poněvadž se při ní přeměňuje podstata? — Kterými slovy děje se proměna chleba a vína při mši svaté?

Co jest *viditelným znamením* při svátosti oltářní? — Jaký má býti chléb, který se při mši sv. proměňuje? — Jak se říká chlebu tomu? — Jaké má býti víno ke mši svaté? — Co se přimichuje k vínu? — Proč se přimichuje k vínu trochu vody? — V čem záleží neviditelná *milost* při svátosti oltářní? — Kdy se koná památka ustanovení svátosti oltářní? — Na kdy se překládá radostná památka ustanovení svátosti oltářní?

K čemu ustanovil Ježíš Kristus svátost oltářní?

Odkud víme, že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní *skutečně přítomen*? — Kterými slovy *přislíbil* Ježíš Kristus svátost oltářní? — Z čeho je zřejmo, že Ježíš Kristus chtěl, aby se slova jeho vykládala ve smyslu doslovném? — Proč je třeba bráti též ve smyslu doslovném slova, jimiž Ježíš Kristus svátost oltářní ustanovil? — Kterými slovy vyjadřuje sv. Pavel víru, že ve svátosti oltářní jest Ježíš Kristus skutečně přítomen? — Z čeho můžeme poznati, že v církvi byla vždycky víra ve skutečnou přítomnost Ježíše Krista ve svátosti oltářní? — Dovede někdo říci některý výrok ze spisů sv. otců? — Co lze poznati z toho, že se v církvi vzdávala hned od počátku zvláštní úcta svátosti oltářní?

Kterak jest Ježíš Kristus ve svátosti oltářní přítomen? — Proč je pod způsobou chleba přítomna také krev a

duše Ježíše Krista? — Proč pod způsobou vína je též tělo a duše Ježíše Krista? — Proč jest Ježíš Kristus přítomen pod každou způsobou *celý*? — Proč jest Ježíš Kristus přítomen celý v každé i nejmenší částce každé způsoby? — Koho přijímá, kdo přijímá jen pod jednou způsobou svátost oltářní? — Proč ustanovil Ježíš Kristus svátost oltářní pod dvojí způsobou? — Jak dlouho jest Ježíš Kristus přítomen pod způsoby chleba a vína?

(K odstavci hořejšímu možno připojit některé otázky ze str. 97. a 98.)

Jaká *úcta* náleží svátosti oltářní? — Proč náleží svátosti oltářní *úcta nejvyšší*? — *Kde* se můžeme klaněti svátosti oltářní? — Pověz, kdy se máme *v kostele* klaněti svátosti oltářní? — Pověz, při kterých ještě příležitostech můžeme se klaněti svátosti oltářní? — Které *slavnosti* jsou ustanoveny v církvi k uctění svátosti oltářní? — Které znáš *pobožnosti* k uctění svátosti oltářní? — Které jsou nejobyčejnější *výstavy* svátosti oltářní? — Které *bratrstvo* je zřízeno k uctění svátosti oltářní?

Co jest *mše svatá*? — Která oběť se obnovuje ve mši svaté? — Které bývaly obětní dary při obětech Starého zákona? — Proč se oběti starozákonné líbily Bohu? — Kdy přestaly oběti Starého zákona? — Proč jest mše svatá „oběť“? — Proč říkáme mši svaté „ustavičná“ oběť? — *Kdy ustanovil* Ježíš Kristus mši svatou? — *Kterak* ustanovil Ježíš Kristus mši svatou? — *Proč* ustanovil Ježíš Kristus mši svatou? — Kterou oběti Starého zákona byla mše svatá *předobrazena*? — Který prorok starozákonný *předpověděl* mši svatou? — Jest *podstatný* rozdíl mezi obětí mše svaté a obětí na kříži? — Co jest jenom rozdílné při obojí oběti? — Proč není mezi obětí mše svaté a obětí na kříži *podstatného* rozdílu? — Který jest rozdíl mezi obětí mše svaté a obětí na kříži co do způsobu obětování?

Z čeho poznáváme, že mše svatá se *vždycky* konala v církvi svaté? — Kterak Písmo svaté svědčí o tom, že již za dob apoštolských konala se mše svatá? — Co se dovídáme ze spisů nejstarších spisovatelů církevních o konání oběti mše svaté? — *Kdo* koná oběť mše svaté? —

Komu se obětuje mše svatá? — Proč se mše svatá obětuje toliko Bohu? — K čí cti může se však mše svatá také obětovati? — Proč se mše svatá obětuje také ke cti svatých? — Komu se obětuje mše svatá, i když se obětuje ke cti svatých? — Na který úmysl konaly se oběti ve Starém zákoně? — Na který úmysl koná se obět mše svaté? — Jakou tudíž obětí jest mše svatá? — Které tresty za hříchy mohou nám býti odpuštěny skrze mši svatou? — Proč se nám nemohou odpustiti skrze mši svatou tresty věčné? — Kterak působí mše svatá k tomu, aby nám mohly býti odpuštěny i těžké hříchy a věčné tresty?

Kolikeré jsou užitky mše svaté? — Komu se dostává obecných užitků mše svaté? — Co svědčí o tom, že se užitků mše svaté dostává veškerému lidstvu vůbec? — Kdy modlí se kněz při mši svaté za církev bojující? — Kdy se koná při mši svaté modlitba za církev trpící? — Komu se dostává zvláštních užitků mše svaté? — Proč se knězi, který mši svatou obětuje, dostává nejvíce jejích užitků? — Za koho může se obětovati mše svatá? — Kdy jenom může kněz obětovati mši svatou za zemřelé katolíky, jimž byl odepřen církevní pohřeb? — Jak v takovém případě obětuje kněz mši svatou? (Jenom soukromě.) — Kdy se smí obětovati mše svatá za živé nekatolíky a nevěřící? (Obětuje-li se na úmysl, aby přijali pravou víru.) — V kterém případě smí se obětovati mše svatá za zemřelé nekatolíky nebo za katolíky z církve vyobcované? (Je-li jisto, že před smrtí uznali svůj blud nebo hřích a litovali ho.) — Z čeho poznáváme, že i přítomným mši svaté dostává se jejích užitků? — Na čem závisí míra užitků, jichž se dostává ze mše svaté těm, kdož jsou jí přítomni?

Co musí býti na oltáři, aby se na něm směla obětovati mše svatá? — Na kterou památku se kladou do oltáře ostatky svatých? — Proč se staví na oltář kříž? — Odkud pochází obyčej rozsvěcovati při mši svaté svíce? — Koho značí světlo hořící při mši svaté? — Co připomíná trojí pokryvka na oltáři? — Který účel mají pokryvky na oltáři? — Jak se říká knize, z níž kněz čte mši svatou?

Které nádoby užívá kněz při mši svaté? — Z kterého kovu má býti kalich? — Jak se jmenuje mistička, na niž se klade hostie

ke mši svaté? — V čem přináší ministrant víno a vodu ke mši svaté?

Kdo si pamatoval, která *roucha* obléká kněz ke mši svaté? — Kterak klade kněz štolu ke mši svaté? — Kterak si ji dává biskup? — Jak jáhen obléká štolu? — Čím pokrývá kněz hlavu ke mši svaté? — Jak se říká pokrývce na hlavu, již užívá biskup o slavných službách Božích? — Jak sluje kovová hůl, kterou má biskup v ruce o slavných obřadech? — Jak se říká papežské koruně?

Které *barvy* mají mešní roucha? — O kterých svátcích se užívá rouch barvy *bílé*? — Kdy se berou roucha barvy *červené*? — Kdy bývá o mši svaté roucha barvy *zelené*? — O kterých dnech se berou ke mši svaté roucha barvy *fialové*? — Kdy se užívá rouch barvy *černé*?

Z kolika hlavních *částek* skládá se mše svatá? — Které jsou hlavní *částky* mše svaté?

Pokud sahá první částka mše svaté — *evangelium*? — Které částky obsahuje v sobě evangelium? — Odkud jméno „*stupňová*“ modlitba? — Které modlitby se modlí kněz ve stupňové modlitbě? — Co znamená slovo „*introit*“ po česku? — Které mše svaté mají jméno po začátku introitu? — Co znamenají po česku slova „*Kyrie, eleison!*“ a „*Christe, eleison!*“ — Kolikrát říká kněz ta slova? — Co jest po česku „*gloria*“? — O kterých dnech se gloria vynechává? — Co znamenají po česku slova „*Dominus vobiscum*“? — Co slova „*Et cum spiritu tuo*“? — Jak se říká modlitbám po gloria? — Ke komu se obyčejně obracejí *kollekt*y? — Koho bývá vzpomínáno o svátcích svatých v kollektách? — Kolik může býti kollekt? — Co jest „*epištola*“? — Co znamená po česku slovo „*epištola*“? — Proč se čtení po kollektách říká „*epištola*“? — Jak se říká kratičké modlitbě, která následuje po epištole? — Co jest „*evangelium*“? — Kdo napsali evangelia? — Jak se říká straně oltáře, na níž čte kněz evangelium? — Jak se říká druhé straně oltáře?

Co máme činiti při evangeliu? — Na které znamení máme při evangeliu povstati a sv. křížem se požehnati?

Co znamená po česku „*kredo*“? — Při kterých slovech kredo kněz kleká? — Proč kleká kněz při slovech: „A vtělil se“?

Které části obsahuje druhá částka mše svaté — *obětování*? — Jak se říká kratičké modlitbě, kterou se začíná obětování? — Co ve staré době církve dalo se při „*offertoriu*“? — Který obětní dar obětuje kněz napřed? — Kterak obětuje kněz chléb? — Co přimichuje kněz do vína v kalichu? — Proč přimichuje kněz do vína trochu vody? — Kterak obětuje kněz víno v kalichu? — Proč si kněz umývá po obětování ruce?

Co máme činiti při obětování?

Jak se říká modlitbám po obětování? — Jak se jmenují tiché modlitby latinským jménem? — Kterým modlitbám odpovídají

tiché modlitby? — Kolik proto bývá tichých modliteb? — Co následuje po tichých modlitbách? — Čím končí „*praeface*“? — Jak zní slovo „svatý“ po latinsky?

Které části obsahuje třetí částka mše svaté — *proměňování*? — Jak se říká modlitbám od *sanktus* až po přijímání? — Proč se jim říká „*kanon*“? — Za koho modlí se kněz při *vzpomínce na živé*? — Čích zásluh se dovolává kněz, aby modlitba jeho za živé byla spíše vyslyšena? — Která slova říká kněz nad chlebem při proměňování? — Proč kněz po slovech proměny hned kleká? — Která slova říká kněz nad vínem? — Proč se proměňování říká jinak též *pozdvihování*?

Co máme činiti při pozdvihování? — Jak se můžeme modlit při pozdvihování?

Za koho se modlí kněz po pozdvihování? — Jak říkáme té modlitbě?

Co jest přípravou ke čtvrté částce mše svaté — *přijímání*? — Proč říká kněz „*Otče náš*“ hlasitě? — Co nám připomíná *lámání sv. hostie*? — Která slova říká kněz při „*Agnus Dei*“? — Zač prosí kněz v modlitbách před sv. přijímáním? — Která slova říká kněz, když drží sv. hostii v ruce a bije se třikrát v prsa? — Která slova říká kněz, když se chystá přijmouti tělo Páně? . . . krev Páně?

Co máme činiti při přijímání kněžském? — Co znamená „*duchovně přijímati*“?

Proč dává kněz po přijetí krve Páně nalíti do kalichu víno? — Proč si dává liti víno a vodu přes prsty? — Co jest „*kommunio*“? — Proč dříve *kommunio* záleželo z celého žalmu? — Kolik modliteb bývá po přijímání? — Jak se říká modlitbám po přijímání? — Kterými slovy ohlašuje kněz konec mše svaté? — Co znamenají slova „*Ite, missa est*“ po česku? — Co říká kněz o dnech kajících místo „*Ite, missa est*“? — Co znamená po česku „*Benedicamus Domino*“? — Proč o dnech kajících říká kněz „*Dobrořečme Pánu*“? — Co se říká o mši svaté za zemřelé místo „*Ite, missa est*“? — Co znamená po česku „*Requiescant in pace*“? — Co následuje po „*Ite missa est*“? — Kterak uděluje kněz lidu *požehnání*? — Co činí přítomní, když jim kněz uděluje požehnání? — Co čte kněz po udělení požehnání? — Které evangelium se čte obyčejně na konci mše svaté? — O kterých dnech čte se místo počátku evangelia sv. Jana jiné evangelium? — Jak se nazývá evangelium na konci mše svaté na rozdíl evangelia po epištole?

Které modlitby modlí se kněz po tiché mši svaté?

Co je *sv. přijímání*? — Pod kterou způsobou přijímáme svátost oltářní? — Kdo jenom přijímá svátost oltářní pod obojí způsobou? — Proč kněz při mši svaté přijímá

svátost oltářní pod obojí způsobou? — Jak přijímá kněz svátost oltářní, neslouží-li mše svaté a jde k sv. přijímání? — Proč postačuje přijímati svátost oltářní pod jednou způsobou? — Proč církev zavedla přijímání pod způsobou chleba?

Proč jsme povinni svátost oltářní přijímati? — Kterými slovy vyjádřil Ježíš Kristus, že svátost oltářní má nás živiti k životu věčnému? (Jáť jsem chléb živý . . . živ bude na věky.) — Kterými slovy přikázal Ježíš Kristus, abychom svátost oltářní přijímali? — Od kdy jsme povinni svátost oltářní přijímati? — Jak často jsme povinni svátost oltářní přijímati? — Kdy bylo nařízeno, aby každý katolický křesťan alespoň jednou za rok, a to v čase velikonočním, přijímal svátost oltářní? — Proč dala církev přikázání o velikonočním sv. přijímání? — Proč ustanovila církev k ročnímu přijímání dobu velikonoční? — Jakého hříchu se dopouští, kdo nejde v době velikonoční k sv. přijímání? — Co vysvětluje z toho, že církev praví, abychom „alespoň jednou“ za rok přijímali? — Proč máme přijímati svátost oltářní v nebezpečení smrti?

Které milosti působí sv. přijímání? — Z kterých slov Ježíšových poznáváme, že nás sv. přijímání s ním spojuje? — Kdy jenom v nás sv. přijímání rozmnožuje posvěcující milost? — Co jest příčinou, že sv. přijímání zeslabuje zlé náklonnosti a posiluje naši lásku k Bohu? (Že nás spojuje s Ježíšem Kristem, který nás posiluje v boji proti zlým náklonnostem a rozněcuje v srdci našem lásku.) — Kdy jen nás sv. přijímání očisťuje od hříchů všedních? (Jsme-li prosti hříchů smrtelných.) — V čem hledati příčinu, že nás sv. přijímání chrání od hříchů smrtelných? (Že zeslabuje . . . a posiluje . . .) — Co jest příčinou, že sv. přijímání zhlazuje časné tresty za hříchy? (Že nás spojuje s Kristem, na němž vymáhá odpuštění časných trestů.) — Která slova Ježíšova nás ujišťují, že sv. přijímání jest nám rukojemstvím slavného z mrtvých vstání a věčné blaženosti?

Kdo jenom dosahuje milostí sv. přijímání? — Kterak napomíná sv. Pavel, abychom se k sv. přijímání připravili?

— Kolikerá jest *příprava* k sv. přijímání? — V čem záleží příprava k sv. přijímání *podle duše*? — Kdy máme *čisté svědomí*? — Co musíme činiti, jsme-li si vědomi těžkého hříchu a chceme jíti k sv. přijímání? — Jakého hříchu se dopouští, kdo jde k sv. přijímání vědomě s těžkým hříchem? — Co praví o takovém člověku sv. Pavel? — Co znamenají slova: „poněvadž nerozsuzuje těla Páně“? Čeho jest se obávati člověku, který nehodně přijímá tělo Páně? — Jak se zachováte, kdybyste bez své viny zapomněli z některého těžkého hříchu se vyzpovídati? — Kdy máme *pobožné srdce*? — Ve příčině čeho máme před sv. přijímáním zvláště vzbuzovati viru, naději a lásku? — Proč máme před sv. přijímáním vzbuzovati pokoru a lítost? — Proč se máme Ježíši Kristu klaněti? — Ze které ctnosti má plynouti touha po spojení se s Ježíšem Kristem? (Z lásky k němu.)

V čem záleží příprava k sv. přijímání *podle těla*? — Proč smějí nemocní přijímati, i když nejsou lačni? — Jak máme přistoupiti k sv. přijímání? — Co máme činiti, když se před sv. přijímáním říká konfiteor? — Co máme činiti, když kněz ukazuje lidu sv. hostii? — Jak si máme vésti, když přijímáme sv. hostii?

Co máme činiti *po sv. přijímání*? — Co znamená „obětovati se“ Ježíši Kristu? — Proč právě doba po sv. přijímání jest vhodná k tomu, abychom Ježíši Kristu přednášeli své tužby a potřeby?

Kterak máme trávití den sv. přijímání? — Proč se v den sv. přijímání máme vystříhati světských zábav a radovánek?

O svátosti pokání.

Co jest pokání. Pokání je skutečně svátost.

Ve které svátosti se nám odpouští hřích dědičný? — Které hříchy se ještě odpouštějí ve svátosti křtu člověku dospělému? — Které tresty se odpouštějí ve svátosti křtu?

Pokřtěný člověk může tedy dojíti spasení. Avšak jak všichni víme, člověk je tvor slabý a v té slabosti přestupuje často i po křtu svatém, když dospěje, vědomě a dobrovolně zákon Boží a tak poskvrňuje duši svou opětně hříchy, kterými ztrácí posvěcující milost na křtu svatém udělenou a činí se nešťastným časně i věčně.

Ježíš Kristus znal tuto slabost lidskou, věděl, že člověk i po křtu dopustí se hříchu, a poněvadž miloval lidi a chtěl, aby došli spasení, postaral se o to, aby jim hříchy po křtu svatém spáchané mohly býti odpuštěny.

Když se po svém z mrtvých vstání ukázal apoštolům, dechl na ně a řekl: „*Přijměte Ducha svatého! Kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějí se jim; a kterým zadržíte, zadržány jsou*“ (Jan 20, 22. 23.) Těmi slovy dal Ježíš Kristus apoštolům moc *hříchy odpouštěti a zadržovati* neboli neodpouštěti, jako by byl řekl: „Nyní dostáváte moc lidem hříchy poskvrněným neboli hříšníkům odpouštěti hříchy. Kterým je odpustíte, jsou i ode mne odpuštěny, kterým však je zadržíte, t. j. odpuštění odepráte, těm také ode mne nejsou odpuštěny“ — Jak víte, hříchy, kterých se člověk dopustil před křtem svatým, odpouštějí se mu na křtu svatém. Proto tedy Ježíš Kristus, když po svém z mrtvých vstání dával apoštolům moc odpouštěti hříchy, neměl na mysli hříchy před křtem svatým, nýbrž *po křtu svatém spáchané*.

Které hříchy měli apoštolové odpouštěti z moci Ježíše Krista jim udělené?

Koho urážíme hříchem? — Kdo jen nám tedy může hříchy odpouštěti?

Ale Ježíš Kristus, jenž jest pravý Bůh, dal moc odpouštěti hříchy apoštolům. Dostali tedy apoštolové moc odpouštěti hříchy místo Boha, na místě Božím, neboli *jménem Božím*.

Avšak moci té nesměli užívati libovolně, tak totiž, aby snad tomu, koho by měli rádi, odpustili, tomu však, koho by rádi neměli, neodpustili. Ne tak! Některému hříšníku musili odpustiti, jinému nesměli. Odpustiti

musili každému hříšníkovi, který ukázal, že jest odpuštění hoden; který se hodným neukázal, tomu odpustiti nesměli. Co by hříšník měl činiti, aby byl hoden odpuštění, o tom nás poučil sám Ježíš Kristus. Vypravoval příběh o marnotratném synu (Luk. 15, 11.—24.) a ukázal v něm, že hříšník, chce-li dosáhnouti odpuštění hříchů, musí činiti podobně, jako činil marnotratný syn, když chtěl dosáhnouti odpuštění od otce svého.

Kdo zná příběh ten? — Vypravuj jej! (Po případě vypravuj učitel sám.)

Ten mladší syn odešel od otce a promarnil v cizině veškerý statek svůj, když pak trpěl nouzí, dal se do služby k jednomu hospodáři, který ho poslal do svého dvora, aby pásł vepře. Ale dobře se při tom nezdárnému synu nevedlo; musil často trpěti hlad a prával si, aby se mohl nasytit mlátem, které vepři jedli, než ani toho mu nikdo nedával. Šel tedy sám do sebe, přemýšlel o tom, co učinil, a poznal, jak velice chybil, zhřešil, že odešel od otce svého; poznal své hříchy. — „Jak mnozí nádenníci v domě otce mého mají hojnost chleba, a já, syn jeho, zde hynu hladem!“ Tak pravil sám k sobě, a slzy tekly mu po tváři, plakal. Plakal proto, že mu bylo líto, že odešel od otce a tak mnoho hřešil — cítil lítost nad svými hříchy, *litoval* jich, a to od srdce neboli *srdčně*. — Potom pravil: „Již tu nezůstanu, ale vstanu a půjdu k otci svému a řeknu mu: Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou; již nejsem hoden slouiti synem tvým, ale učiň mne jedním z nádenníků svých“. Chtěl zanechat hříchů svých, chtěl se doopravdy polepšiti neboli měl *opravdovou vůli se polepšiti* a vésti zase spořádaný život. — Co si umínil, vykonal; vstal a šel k otci svému. Když se přibližoval k domu otcovskému, uzřel jej otec a milosrdenstvím jsa hnut šel mu naproti. Syn padl mu k nohám a s pláčem zvolal: „Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou; již nejsem hoden slouiti synem tvým, ale učiň mne jedním z nádenníků svých“. *Vyznal se upřímně* otci svému ze svých hříchů a chtěl býti u něho

nádenníkem. Tím chtěl podstoupiti trest a alespoň poněkud napravit vinu svou — chtěl *za hříchy své dosti učiniti*.

Ten marnotratný syn, když poznal své hříchy, srdečně jich litoval, vrátil se k otci svému a upřímně se mu vyznal ze všech hříchů svých a měl opravdovou vůli se polepsiti a za hříchy dosti učiniti. Tím ukázal, že již není tak zlý, jak byl, a že tudíž je hoden odpuštění. A otec mu také odpustil. A podobně chtěl Ježíš Kristus, aby činil hříšník, chce-li dosáhnouti odpuštění hříchů, aby totiž, když pozná své hříchy, jich srdečně litoval, upřímně se z nich vyznal neboli vyzpovídal a opravdovou vůli měl se polepsiti a za hříchy dosti učiniti. Jen tomu hříšníkovi, který by všechno to činil, měli apoštolové odpustiti hříchy, který by však ničeho z toho nevykonal, tomu jako nehodnému měli hříchy zadržeti.

Co řekl Ježíš Kristus apoštolům, když se jim ukázal po svém z mrtvých vstání? — Kterou moc dal Ježíš Kristus apoštolům těmi slovy? — Které hříchy mohli apoštolové odpouštěti nebo zadržovati? — Čím jménem měli apoštolové odpouštěti hříšníkům hříchy po křtu svatém spáchané? — Komu jen měli apoštolové odpouštěti hříchy po křtu svatém spáchané?

Moc odpouštěti hříchy po křtu svatém spáchané nedal však Ježíš Kristus jen apoštolům. On věděl, že i po smrti apoštolů budou lidé hřešiti, a chtěl, aby i jim mohly býti hříchy odpouštěny. Proto dovolil apoštolům, aby moc odpouštěti hříchy po křtu svatém spáchané přenášeli na své nástupce, biskupy a kněze. Biskupové a kněží mají tedy moc odpouštěti nebo zadržovati hříchy po křtu svatém spáchané.

Moc odpouštěti hříchy dostává každý kněz od Boha, když je svěcen na kněze. Ale když ji dostane, nesmí jí hned užívat. Musí k tomu míti zvláštní povolení. Povolení to dává biskup, a to jen pro svou diecesi; kdyby kněz přešel do jiné diecese, musí žádati biskupa té diecese za dovození, aby i tam směl zpovídati. Povolení tomu

říká se „pravomoc“ ke zpovídání, a kněz, který povolení to má, sluje „*kněz ke zpovídání zplnomocněný*“. Kdyby některý kněz nebyl řádně ke zpovídání zplnomocněn, a přece by zpovídal, dopouštěl by se hříchu a nezpovídal by platně. — Biskupa zplnomocňuje ke zpovídání v celé diecesi papež.

Na koho přešla od apoštolů moc hříchů odpouštět? — Kdy jen vykonávají biskupové a kněží moc tu platně?

Který hříšník chce dosáhnouti odpuštění hříchů po křtu svatém spáchaných, musí jíti k biskupovi nebo knězi ke zpovídání zplnomocněnému, a ten mu jménem Božím hříchů ty odpustí; ovšem musí jich srdečně litovati, upřímně se z nich zpovídati a míti opravdovou vůli se polepšiti a za hříchů dosti učiniti. Když všechny tyto podmínky vyplní, dělá nad ním kněz *znamení svatého kříže* a při tom říká slova: „*Rozhřešuji tě ze hříchů tvých ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen*“. Tomu znamení svatého kříže a slovům, která při něm kněz pronáší, říká se „*rozhřešení*“. Rozhřešení naznačuje a zároveň uděluje hříšníkovi odpuštění hříchů, t. j. vnitřní neviditelnou milost; je tedy viditelným a působivým znamením neviditelné milosti.

Který jen hříšník jest hoden rozhřešení?

Když hříšník hříchů svých lituje, z nich se zpovídá a má opravdovou vůli se polepšiti a za hříchů dosti učiniti, lze to pozorovati, a hříšník zasluhuje si tím odpuštění. Jsou tudíž věci ty také viditelným a působivým znamením neviditelné milosti.

Rozhřešení, jímž kněz odpouští hříšníkovi hříchů po křtu svatém spáchané, jest viditelným a působivým znamením se strany kněze, lítost nad hříchů, zpověď, opravdová vůle se polepšiti a za hříchů dosti učiniti viditelným a působivým znamením se strany hříšníka.

Kdo ustanovil, aby hříšníkovi, který hříchů svých lituje, z nich . . ., mohlo býti uděleno rozhřešení? — Jak říkáme viditelnému a působivému znamení neviditelné milosti ustanovenému od Ježíše Krista?

Poněvadž při úkonu, kterým kněz ke zpovídání zplnomocněný jménem Božím odpouští hříšníkovi hříchy po křtu svatém spáchané, když jich srdečně lituje, upřímně se z nich zpovídá a opravdovou vůli má se polepšiti a za hříchy dosti učiniti, shledáváme viditelné a působivé znamení neviditelné milosti ustanovené od Ježíše Krista, jest úkon ten *svátostí*, již se říká „*pokání*“. Je tedy pokání svátost, ve které kněz . . .

Co jest pokání?

Pokání je svátost, ve které kněz ke zpovídání zplnomocněný jménem Božím hříšníku odpouští hříchy po křtu svatém spáchané, když jich srdečně lituje, upřímně se z nich zpovídá a opravdovou vůli má se polepšiti a za hříchy dosti učiniti. (Otáz. 634.)

Proč jest pokání svátost? — Co jest při svátosti pokání viditelným znamením? — Které neviditelné milosti dosahuje hříšník ve svátosti pokání? (Odpustění hříchů.)

Kdy ustanovil Ježíš Kristus svátost pokání?

Ježíš Kristus ustanovil svátost pokání, když se po svém z mrtvých vstání ukázal apoštolům, na ně dechl a jim řekl: „Přijměte Ducha svatého! Kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterýmž zadržíte, zadržány jsou“. (Otáz. 635.)

Na koho přešla od apoštolů moc hříchy odpouštěti?

Moc hříchy odpouštěti přešla od apoštolů na biskupy a kněze, kteří však musejí, aby ji platně vykonávali, řádně k tomu býti zplnomocnění. (Otáz. 636.)

Potřeba svátosti pokání.

Kdo se před Kristem dopustil osobních hříchů a chtěl dojíti odpustění, musil svého hříšného života litovati a opravdově si umíniti, že se polepší a zase k Bohu obrátí. Učinil-li tak, byl kající, činil *pokání*. Pokání to bylo *ctností*, k níž Bůh často vzbuzoval lid israelský a jiné národy skrze proroky. Tak na př. Ezechiel napomínal: „*Obráťte se a čiňte pokání ze všech nepravostí svých,*

a nebude vám ku pádu nepravost vaše“. (Ezech. 18, 30.) Jan Křtitel kázal na poušti Judské: „*Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské“.* (Luk. 3, 1.) Ježíš Kristus volal: „*Nebudete-li pokání činiti, všickni podobně zahynete“.* (Luk. 13, 3.)

Když pak hříšníci litovali hříchů svých a jsouce hotovi opravdu se polepsiti vykonali jisté kající skutky na usmíření Boha, Bůh ohledem na budoucí zásluhy Vykupitelovy odpustil jim hříchy; tak stalo se na př. Davidovi, Ninivanům a j.

Avšak těm, kteří po křtu svatém těžce zhřešili, je třeba *svátosti* pokání, chtějí-li dojít odpuštění; ctnost pokání tu nestačí, poněvadž hříchy spáchané po křtu svatém pro větší milosti, kterých se pokřtěným dostává, a jichž, hřešíce, zneužívají, jsou větší a těžší, a proto třeba k odpuštění jich podnikati těžší věci. Poněvadž pak po křtu svatém všickni hřešíme, do nebe však nic poskvrněného nevejde, a po křtu, jehož nelze opakovati, je svátost pokání jediným prostředkem, kterým od Boha odpuštění těžkých hříchů dosáhnouti lze, plyne z toho, že svátosti pokání je ke spasení třeba.

Jen tenkrát, když jest naprosto nemožno svátost pokání přijmouti, na př. když není kněze po ruce, stačí dokonalá lítost a touha po svátosti pokání.

Kdo se dopustí jen všedních hříchů, těm svátost pokání není sice potřebna ku spasení jakožto prostředek, ovšem však jakožto přikázání, neboť církev nařizuje přísně, aby se každý katolický křesťan alespoň jednou za rok zpovídal. Kdo by tedy přikázání toho neplnil, dopouštěl by se těžkého hříchu a nemohl by tudíž dojíti spasení.

Je-li svátosti pokání ke spasení **třeba?**

Svátosti pokání je ke spasení t ř e b a, protože je po křtu jediným prostředkem, kterým od Boha odpuštění těžkých hříchů dosáhnouti lze. (Otáz. 637.)

Účinky svátosti pokání.

a) Ve svátosti pokání *odpouštějí se všechny hříchy*, jichž se kdo po křtu svatém dopustil, byť jich bylo sebe více, a byť byly sebe těžší, neboť Ježíš Kristus, když uděloval apoštolům moc odpouštět hříchy, nevyňal žádného hříchu, jehož by nebyli mohli odpustiti, nýbrž prostě řekl: „*Kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějí se jim*“. (Jan 20, 22.) Jindy pravil: „*Všeliký hřích, i rouhání, bude lidem odpuštěno*“. (Mat. 12, 31.) Na základě moci té apoštolové také skutečně, jak svědčí Písmo svaté, odpouštěli hříchy i největším hříšníkům. Tak na př. sv. Pavel odpustil krveprzniteli v Korintě hřích jeho a přijal jej zase zpět do církve. (II. Kor. 2, 10.)

Svátostí pokání tedy především nabýváme **odpuštění hříchů**. Které hříchy byly odpuštěny ve svátosti pokání, těch nebude Ježíš Kristus při soudu připomínati.

Propustí-li zpovědník hříšníka někdy bez rozhřešení, děje se tak buď proto, že bylo při něm shledáno, že není rozhřešení hoden, nebo proto, že se zpovídal ze hříchu, z něhož kněz nesmí rozhřešiti beze zvláštního zplnomocnění. Ačkoli totiž ve svátosti pokání mohou býti odpuštěny všechny hříchy, přece každý kněz nemůže všechny hříchy odpouštět, poněvadž některé těžké a ohavné hříchy vyhradili si k odpouštění papež a biskupové, a to z té příčiny, aby se hřích objevil hříšníkovi ve vší velikosti a pohnul jej ku pokání. Z takových hříchů, jejichž odpuštění si vyhradili papež nebo biskupové, nesmějí kněží beze zvláštního dovolení rozhřešiti. Hříchům těm říká se „*vyhrazené hříchy*“ (reserváty), a náleží k nim na př. odpadnutí od víry, vražda, paličství, křivá přísaha a j. Stane-li se, že kněz musí hříšníkovi pro vyhrazený hřích odepřít rozhřešení, dokud nedostane od biskupa povolení, má se hříšník ochotně tomu podrobiti. Kněz takového hříšníka poučí, aby nechodil k sv. přijímání, a určí mu den, kdy má přijíti ještě jednou k svaté zpovědi. Mezi tím

opatří si od biskupa zplnomocnění k rozhřešení z vyhrazeného hříchu, hříšníka znova vyzpovídá a rozhřeší.

V nebezpečí života, o milostivém létě, o missiích, na některých poutních místech a v době velikonoční může každý kněz rozhřešovati i z vyhrazených hříchů.

Čeho nabýváme svátostí pokání za prvé?

b) Čeho zasluhuje člověk za každý hřích? — Jakých trestů zasluhuje člověk za hřích těžký? — Jakých trestů zasluhuje člověk za hřích všední? — Kolikere jsou tedy tresty za hřích? — Kde trestá Bůh hříšníka věčnými tresty? — Kde musí hříšník vytrpěti tresty časné?

Slyšeli jste, že ve svátosti pokání odpouštějí se všechny, i nejtěžší hříchy. Za hříchy těžké zasluhuje člověk věčných trestů; odpouštějí-li se však ve svátosti pokání hříchy těžké, příčina to věčných trestů, *promíjejí se* spolu s hříchy těmi i tresty za ně, t. j. *tresty věčné*, neboť odpuštěním těžkých hříchů stává se člověk zase přítelem Božím a nemůže tudíž býti trestán věčným zavržením. — *Časné tresty* však se nepromíjejí ve svátosti pokání všechny, nýbrž *jen z části*; ostatní musíme vytrpěti buď ještě zde na zemi snášením rozličných strastí a konáním dobrovolných kajících skutků, nebo po smrti v očištcí. Bůh nepromíjí nám za odpuštěné hříchy všech časných trestů proto, abychom nepokládali hřích za věc nepatrnou a lehkomylně se ho znova nedopouštěli. Na křtu svatém odpustily se nám všechny tresty za hříchy, i časné, ve svátosti pokání se však již tak neděje, a to proto, že hřích spáchaný po křtu svatém jest mnohem těžší nežli hřích přede křtem svatým spáchaný, a proto zasluhuje většího trestu. Jenom tehdy, má-li hříšník velikou lítost nad hříchy, promíjejí se mu ve svátosti pokání také časné tresty úplně, neboť „*kdo mnoho miluje, tomu bývá mnoho odpuštěno*“, řekl Ježíš Kristus Marii Magdaleně. (Mat. 7, 47.)

Budeme si tudíž pamatovati, že svátostí pokání nabýváme za druhé **prominutí trestů věčných, a alespoň části trestů časných.**

Čeho nabýváme svátostí pokání za druhé?

c) Čím ztrácíme posvěcující milost? — Kdy můžeme zase posvěcující milosti nabýti? (Když se nám těžký hřích odpustí.) — Ve svátosti pokání odpouštějí se nám těžké hříchy; co tedy z toho následuje?

Ano; svátostí pokání, přijímáme-li ji poskvrnění těžkými hříchy, nabýváme **posvěcující milosti**, neboť se nám v ní hříchy ty odpouštějí, a duši vrací se zase krása, kterou ji Bůh ozdobil na křtů svatém. Z hříšníka stává se zase dítko Boží a dědic království nebeského. — Kdo přijímá svátost pokání nemaje těžkého hříchu, tedy ve stavu posvěcující milosti, ten nabývá **jejího rozmnožení**. Přijetím svátostí pokání dosahuje vyššího stupně čistoty a svatosti, stává se Bohu milejším a zasluhuje hojnější odměny v nebi. Pošetile tedy jedná, kdo, nejsa si vědom těžkého hříchu, nepřijímá svátostí pokání, domnívaje se, že jí nepotřebuje. Připravujet se o rozmnožení milosti posvěcující.

Čeho nabýváme svátostí pokání za třetí? — Kdy svátostí pokání nabýváme milosti posvěcující? — Kdy nabýváme svátostí pokání rozmnožení milosti posvěcující?

d) Konáme-li dobré skutky ve stavu posvěcující milosti, získáváme jimi zásluhy pro nebe, t. j. zasluhujeme jimi věčné blaženosti a jejího rozmnožení. Zásluhy ty se nám přivlastňují, dokud trváme ve stavu posvěcující milosti. Dopustíme-li se smrtelného hříchu, pozbýváme zásluh těch; smrtelný hřích, pokud v něm trváme, nás o ně olupuje, tak že po ten čas nemají ceny před Bohem, jsou umrtveny, a kdybychom v tom stavu zemřeli, nepomohly by nám do nebe. Když však se ve svátosti pokání od hříchu očistíme, *zásluhy* ty zase *obživují*, vracejí se nám a nabývají opět své ceny. (Srov. část V. str. 89.) Na stupni naší kajícínosti pak závisí, do jaké až míry obživují. Je to tak, jako by vypráhlý trávník mírným deštěm a příznivou povětrností zase nabyl dřívější svěžesti; čím jest počasí příznivější, tím více se zazelená a rozkvetе trávník ten.

Svátostí pokání nabýváme tudíž za čtvrté **obživnutí zásluh pro nebe, o které nás smrtelný hřích oloupil.**

Čeho nabýváme svátostí pokání za čtvrté?

e) Když dosáhneme ve svátosti pokání odpuštění hříchů, jest nám třeba zvláštní posily a pomoci Boží, abychom se na cestě přikázání udrželi a znova do hříchů neklesali. I té se nám dostává ve svátosti pokání, neboť jí nabýváme vedle milosti posvěcující též **zvláštních milostí k životu bohumilému.** Hlavně dostává se nám *osvícení rozumu*, bychom poznali nebezpečnosti, nástrahy a pokušení, jež nás se všech stran obkličují a duši naší záhubou hrozí, a nabýváme *síly*, bychom zlé náklonnosti a vášně potlačovali a tak nového pádu se uvarovali. Je tedy svátost pokání také ochranným prostředkem proti hříchu. Zkušenost potvrzuje, že obrácení hříšníci bývají obvykle věrnými a horlivými služebníky Božími, a že člověk, čím přijímá častěji svátost pokání, tím ctnostnější a zbožnější jest.

Čeho nabýváme svátostí pokání za páté?

f) Kdo jest poskvrněn těžkým hříchem, není šťasten; je znepokojován častými výčitkami svědomí a obavou, že bude zavržen, zemře-li ve hříchu tom. Když však dosáhne ve svátosti pokání odpuštění hříchu, navrácení posvěcující milosti a tím i práva na nebe, již není mu třeba se báti hněvu Božího ani trestů na věčnosti; do duše vrací se mu útěcha, pokoj a mír, on nabývá *pokojného svědomí*. Mnozí lidé se slzami v očích odcházeli od zpovědnice a vroucně děkovali Bohu za pokoj duše, který po přijetí svátosti pokání našli, říkajíce, že jest jim, jako kdyby jim někdo sňal s prsou nesmírný balvan, že jsou šťastnější, než kdyby našli sebe větší poklad a p.

Missionář Hamerle znal jistého důstojníka ve Vídni, na němž pozoroval, že mu jistě něco těžkého leží na srdci. I domlouval mu několikrát, aby šel k sv. zpovědi. Konečně důstojník svolil. Po vykonané zpovědi řekl se slzami v očích knězi, který ho zpovídal, tato slova: „Velebný pane, vězte, že jste největším dobrodincem mého života, a kdybych byl ministrem, vydal bych ve všech zemích zákon, že pod těžkým trestem musí každý jednou za měsíc

přijmouti svátost pokání; jistě by byl na zemi brzy pokoj, ba učiněný ráj“.

Pravdu pověděl onen důstojník, neboť svátostí pokání nabýváme **pokojného svědomí**, které jest nejdražším pokladem pro člověka, jako zase nepokojné svědomí jest pro něho nejhroznější trýzní.

Čeho nabýváme svátostí pokání?

Svátostí pokání nabýváme:

1. **odpuštění hříchů;**
2. **prominutí trestů věčných a alespoň části trestů časných;**
3. **posvěcující milosti nebo jejího rozmnožení;**
4. **obživení zásluh pro nebe, o které nás smrtelný hřích oloupil;**
5. **zvláštních milostí k životu bohumilému;**
6. **pokojného svědomí. (Otáz. 638.)**

Těchto velikých milostí svátosti pokání nabýváme jen tehdy, když ji, jako každou jinou svátost přijímáme hodně, t. j. když se k ní náležitě připravíme. Proto, abyste svátost pokání vždy hodně přijímali, vysvětlím vám jednotlivé části, které náležejí k jejímu hodnému přijetí.

A. O zpytování svědomí.

Kdy jenom smí kněz ve svátosti pokání odpustiti hříšníkovu hříchy?

Ale to všecko může hříšník vykonati jen tehdy, když hříchy své zná, neboť kdo hříchů svých nezná, nemůže jich ani litovati ani se z nich zpovídati, neví, v čem se má polepšiti a zač dosti učiniti. Aby však hříšník své hříchy poznal, musí o nich přemýšleti, t. j. musí *přemýšleti, kterých hříchů se dopustil*. Musí si při tom počínati *vážně*, opravdově a přísně. Činí-li tak, přemýšlí-li vážně, kterých hříchů se dopustil, říkáme, že „*zpytuje svědomí*“.

Co jest zpytovati svědomí?

Jistě jste se všickni sami na sobě již přesvědčili, když jste chtěli dělati něco zlého, že se vám zdálo, jako byste slyšeli hlas, který vás varoval: nečiň toho, je to zlé a hříšné; a když jste chtěli učiniti něco dobrého, povzbuzoval vás: toto učiň, to je dobré. A také jistě mi dosvědčíte, že po spáchaném hříchu vás ten vnitřní hlas káral a hrozné výčitky vám činil, kdežto po vykonaném dobru vás chválil a v srdci vašem zvláštní radost a slast působil. Co je to za hlas? Je to hlas *svědomí*, jež Bůh vložil do nitra každého člověka. Hlasem tím mluví k nám sám Bůh a ohlašuje nám, co je dobré a co zlé, co máme činiti a čeho se varovati, po činu pak nás soudí, kárá a hrozí nebo chválí. Je tedy svědomí naším soudcem, který zná všechny naše skutky dobré i zlé, naším žalobníkem, který nás volá před soud, abychom se zodpovídali ze všeho, co jsme proti zákonu Božímu učinili, jest knihou, v níž všechny naše hříchy jsou zapsány. Proto, chceme-li se ze hříchů svých vyznati, musíme se ptáti (pytati) svého svědomí, kterých hříchů jsme se dopustili, — musíme „zpytovati svědomí“.

Kdo jde po prvé k zpovědi, musí zpytovati svědomí od toho času, kdy počal rozeznávat, co je dobré a zlé, neboli kdy počal hříchy poznávat. To bývá obyčejně v 7. roce věku. — Kdo byl již u zpovědi a platně se vyzpovídal, tomu byly hříchy, kterých se před zpovědí tou dopustil, odpuštěny; proto při nové zpovědi musí zpytovati svědomí své za dobu uplynulou od té poslední zpovědi. — Kdo však se zpovídal neplatně, musí zpytovati svědomí od poslední platné zpovědi. — Kdo se chce zpovídati za delší dobu, na př. za 10 let, třebaž byl v době té u zpovědi, musí zpytovati svědomí právě za tu dobu.

Prve jsme si řekli, že zpytovati svědomí jest vážně přemýšletí, kterých hříchů jsme se dopustili. Na základě toho, co jsem vám řekl nyní, za kterou dobu musíme svědomí své zpytovati, doplníme odpověď a budeme si pamatovati, že zpytovati svědomí jest vážně přemýšletí, kterých hříchů jsme se *od jisté doby* dopustili.

Za kterou dobu musí svědomí své zpytovat, kdo jde k první zpovědi? Za kterou dobu musíme svědomí své zpytovat při obyčejných zpovědích? — Za kterou dobu musíme svědomí své zpytovat při zpovědích za delší dobu?

Co jest zpytovat svědomí?

Zpytovat svědomí je vážně přemýšlet, kterých hříchů jsme se od jisté doby dopustili. (Otáz. 641.)

Za kterou dobu musíme svědomí své zpytovat?

Svědomí své musíme zpytovat:

1. při první zpovědi za dobu uplynulou od času, kdy jsme počali hříchy poznávat;

2. při obyčejných zpovědích za dobu uplynulou od poslední platné zpovědi;

3. při zpovědích za delší dobu právě za tuto dobu. (Otáz. 642.)

Zpytovat svědomí není snadno. Člověk se někdy nemůže upamatovat na to, co dělal nebo mluvil včera nebo před týdnem. Při zpytování svědomí má se však upamatovat na hříchy, jichž se dopustil za delší dobu. A to není snadné. Třeba k tomu tudíž pomoci Boží. Bůh udělí potřebnou pomoc každému, kdo za ni prosí. Proto, než začneme svědomí své zpytovat, máme se pomodlit k Duchu svatému, aby osvítil náš rozum, abychom se dokonale na hříchy své upamatovali.

Po té máme se rozpomínati, **kdy jsme se naposledy platně zpovídali**, abychom věděli, za kterou dobu máme svědomí své zpytovat.

Za kterou dobu bude zpytovat své svědomí, kdo se rozpomene, že se posledně, na př. před půl rokem platně zpovídal? (Za dobu od poslední zpovědi.) — Za kterou dobu musí své svědomí zpytovat, kdo se rozpomene, že poslední zpověď anebo i více zpovědí vykonal neplatně? (Za dobu od poslední platné zpovědi.)

Seznáme-li při zpytování svědomí, že jsme se posledně zpovídali neplatně, musíme se sami sebe tázati po příčině neplatné zpovědi. Proto tažme se svého svědomí: zamlčel jsem některý těžký hřích anebo jsem

úmyslně udal menší počet těžkých hříchů? Litoval jsem upřímně všech hříchů? Měl jsem opravdovou vůli polepšiti se? Poznáme-li, že jsme z kterékoli příčiny vykonali poslední zpověď neplatně, musíme si to zapamatovati, bychom se z toho mohli ve zpovědi, ke které se chystáme, vyznati.

Při rozpomínání se na poslední zpověď musíme se také tázati svědomí svého, **zdali jsme vykonali uložené pokání**; neboť kdo si myslel, když mu zpovědník pokání ukládal, že ho nevykoná, toho zpověď byla neplatná; kdo opomenul vykonati uložené pokání, ač, dokud byl u zpovědnice, chtěl je vykonati, dopustil se hříchu. Tu třeba se rozpomenouti, *co* bylo uloženo, abychom to mohli oznámiti zpovědníkovi, a ten pak rozsoudil, máme-li těžký či všední hřích.

Nač se máme nejprve rozpomínati při zpytování svědomí?

Když se rozpomeneme na poslední platnou zpověď, máme pak přemýšleti, čím jsme od té doby Boha urazili. Abychom se tím spíše na všechno upamatovali, je dobře při zpytování svědomí zachovávat jistý pořádek. Nejlépe jest **připomínati si desatero přikázání Božích a patero přikázání církevních, jakož i sedmero hlavních hříchů a při tom se tázati, zdali jsme zhřešili myšlením a žádostmi, slovy a skutky neb opomenutím dobrého, jež jsme mohli nebo měli konati.** Při každém jednotlivém přikázání Božím neb církevním máme si uvést na mysl, *co* se v něm poroučí a zapovídá, a potom přemýšleti, zdali, jsme se proti příkazu nebo zákazu nějak prohřešili.

Ukáži vám, kterak asi měli byste si při tom vésti.

Desatero přikázání Božích. 1. *V jednoho Boha věřiti budeš!* Co se v přikázání tom *poroučí*? (Abychom v Boha věřili, v něho doufali, jej milovali a jemu se klaněli.) — Co se v něm *zapovídá*? (Všecky hříchy proti víře, naději a lásce jakož i hříchy proti povinnosti Bohu se klaněti.) — Čím jsem se prohřešil proti prvnímu přikázání Božímu? — Jaká byla moje víra? — Pochyboval jsem dobrovolně

o některé pravdě sv. víry? — Styděl jsem se za úkoný sv. náboženství? — Poslouchal jsem rád řeči proti sv. víře? — Četl jsem věci víře nepřátelské? — Zanedbával jsem vyučování sv. náboženství? — Reptal jsem proti Bohu a řízení Božímu? — Činil jsem věci pověrečné? — Zanedbával jsem povinné modlitby? — Modlil jsem se nepobožně a nepozorně?

2. *Nevezmeš jména Božího nadarmo!* Co se v přikázání tom *zapovídá*? (Zneuctívati jméno Boží.) — Kdo zneuctívá jméno Boží? (Kdo je neuctivě t. j. lehkomylně, ve hněvu a při klení vyslovuje, kdo se Bohu rouhá, kdo hříšně přísahá a sliby Bohu učiněné ruší.) — Kterak jsem se prohřešil proti druhému přikázání Božímu? — Vyslovoval jsem svatá jména lehkomylně? — Vyslovoval jsem svatá jména ve hněvu? — Klel jsem? — Posmíval jsem se svatým věcem? — Přisahal jsem bez potřeby? — Přisahal jsem na lež?

3. *Pomni, abys den sváteční světil!* Co se *poroučí* v tomto přikázání? — Kterak světíme den sváteční? — Přemýšlejte: Konal jsem v neděli a ve svátek bez potřeby práce služebné? — Zanedbal jsem v neděli a ve svátek vlastní vinou mši svatou? — Přišel jsem v neděli a ve svátek vlastní vinou na mši svatou značně pozdě? — Choval jsem se v kostele neuctivě, neslušně?

4. *Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi!* Co se *poroučí* ve čtvrtém přikázání dětem? — Které děti se prohřešují proti rodičům? — Ke komu se mají děti chovati jako k rodičům? — Vzpomínejte: Byl jsem vzdorovitý nebo hrubý k rodičům anebo k představeným? — Přál jsem jim něčeho zlého? — Zarmucoval a hněval jsem je? — Modlil jsem se za ně? — Byl jsem jich neposlušný? — Posmíval jsem se starým lidem?

5. *Nezabiješ!* Co se *zapovídá* v tomto přikázání? — Kdo škodí sobě na těle? — Kdo škodí bližnímu na těle? Kdo škodí bližnímu na duši? — Na koho ještě vedle lidí vztahuje se páté přikázání Boží? — Uvažujte: Škodil jsem si na zdraví? Kterak? — Vydával jsem se svévolně v ne-

bezpečí? — Bil jsem jiné? — Ublížil jsem jim? — Naváděl jsem někoho k věcem zdraví škodlivým? — Nadával jsem jiným? — Přál jsem jim něčeho zlého? — Choval jsem proti jiným v srdci zášť a nepřátelství? — Svedl jsem jiného k hříchu? — Trápil jsem zvířata? — Zkazil jsem ptákům vajíčka? — Vybral jsem mladé ptáčky? — Tloukl jsem nemilosrdně zvířata?

6. *Nesesmilníš! Co se zapovídá v tomto přikázání?* — Taž se: Myslil jsem dobrovolně na něco nestydatého? — Žádal jsem si dobrovolně něco nestydatého viděti, slyšeti nebo činiti? — Mluvil jsem něco nestydatého? — Zpíval jsem nestydaté písně? — Před kým? — Poslouchal jsem se zalíbením něco nestydatého? — Četl jsem se zalíbením něco nestydatého? — Dal jsem to čísti též jiným? — Díval jsem se dobrovolně na něco nestydatého? — Byl jsem nestydatý při oblékání, svlékání, koupání? — Psal nebo kreslil jsem něco nestydatého? — Sahal jsem si nestydatě po těle? — Sahal jsem jiným nestydatě po těle? — Kdo to byl? — Kde to bylo? — Připustil jsem, aby se někdo choval nestydatě ke mně? — Dělal jsem něco nestydatého? — Sám či s jinými?

7. *Nepokradeš! Co se zapovídá v tomto přikázání?* — Čím se škodí bližnímu na jeho majetku? — Rozpomínej se: Bral jsem rodičům věci k jídlu nebo peníze? — Vzal jsem jinému něco? — Co to bylo? — Mám to posud? — Ošidil jsem někoho? — Prodal jsem něco bez dovolení rodičů? — Nechal jsem si něco nalezeného nebo vypůjčeného? — Zacházel jsem nešetrně se svým oděvem, s obuví, knihami a dělal jsem tak svým rodičům škodu? — Poškodil jsem úmyslně cizí věci? — Přijal jsem něco ukradeného? — Chtěl jsem něco ukrásti?

8. *Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému!* Co se zapovídá v tomto přikázání? — Které jsou hříchy proti cti a dobrému jménu bližního? — Ptejte se: Lhal jsem? — Koho jsem přelhával? — Uškodil jsem svou lží jiným? — Domýšlel jsem se bez příčiny o jiných něčeho zlého? — Vymýšlel jsem chyby o jiných? — Roznášel jsem bez potřeby chyby jiných?

9. *Nepožádáš manželky bližního svého!* Toto přikázání jest obsaženo v přikázání šestém a 10. *Aniž požádáš statku jeho!* v přikázání sedmém.

Církevní přikázání.

Připomínati si první a druhé přikázání církevní není třeba, neboť přikázání ta jsou obsažena ve třetím přikázání Božím.

Při třetím přikázání církevním: *Ustanovené posty zachovávat* se ptejte: Jedl jsem v pátek neb jiný den postní maso? — Vzal jsem si je tajně nebo koupil?

Při čtvrtém přikázání církevním: *Alespoň jednou za rok zřízenému knězi se zpovídati a v čas velikonoční velebnou svátost oltářní přijímati* se rozpomeňte: Zanedbal jsem dobrovolně předepsanou zpověď nebo velikonoční sv. přijímání? Dokud chodíte do školy, neprohřešíte se tak snadno proti tomuto přikázání, ale po vyjití ze školy mnozí, bohužel, zanedbávají úmyslně sv. zpověď a sv. přijímání. Je tedy u dospělých důležité zpytovat svědomí své ohledně tohoto přikázání.

Páté přikázání církevní: *V zapověděný čas svatebního veselí nedržeti* týká se také více dospělých. Ale i děti mohou se prohřešiti zábavami. Dětem je zapověděno choditi do hostinců se dívat, když tam hudba hraje a dospělí tancují. Proto se tažte: Chodil jsem se dívat do hostinců na tance? — Kolikrát jsem tam byl? — Bylo to večer, za tmy?

Hlavní hříchy.

Které jsou hlavní hříchy? — Kdo se prohřešuje *pýchou*? — Vzpomínejte: Byl jsem pyšný? — Nač? — Pohrdal jsem jinými? — Vynášel jsem se nad jiné?

Kdo se prohřešuje *lakomstvím*? — Přemýšlejte: Byl jsem lakomý? — Dal jsem ze svého jiným, když jsem dáti mohl? — Byl jsem tvrdý k chudým?

Kdo se prohřešuje *smilstvem*? — O tom nemusíte již zvlášť přemýšlet, neboť jste o něm přemýšleli v šestém přikázání Božím.

Kdo se prohřešuje *závistí*? — Ptejte se: Záviděl jsem jiným? — Co jsem záviděl? — Radoval jsem se, stala-li se někomu škoda? — Mrzelo mne, byl-li někdo chválen?

Kdo se prohřešuje *nestřídmostí*? — Rozpomínejte se: Přejedl jsem se někdy? — Pil jsem tajně pivo, kořalku, víno? — Opil jsem se někdy? — Byl jsem mlsný?

Kdo se prohřešuje *hněvem*? — Ptejte se: Hněval jsem se na bratry a sestry? — Na jiné děti? — Hněvám se ještě? — Byl jsem svárlivý?

Kdo se prohřešuje *leností*? — Vzpomínejte: Byl jsem lenivý v práci? — Zanedbal jsem z lenosti školu? — Zanedbával jsem psát školní úkoly? — Dělal jsem nedbale, co mi rodiče poručili? — Bylo mi mrzuto jít do kostela na mši svatou? modliti se? — Býval mi na mši svaté dlouhý čas?

Tím způsobem asi přemýšlejte, jak jste se proti kterému přikázání Božímu a církevnímu prohřešili a kterého hlavního hříchu jste se dopustili. Při zpytování zlých myšlenek se rozpomínejte, zdali jste v nich měli dobrovolné zalíbení, neboť jen tenkrát jsou hříšny; při žádostech, zdali jste v ně svolili, byť ke skutku bylo nedošlo, neboť před Bohem vševědoucím zlý úmysl platí za skutek.

Dle čeho jest nejlépe zpytovatí svědomí? — Co si tedy máme připomínati, abychom náležitě svědomí své prozpytovali? — Po čem se máme při každém přikázání a hlavním hříchu tázati?

Hříchům, kterých jsme se sami dopustili, říkáme hříchy *vlastní*; ale je vám známo, že člověku přičítají se někdy za vinu i hříchy, jichž se někdo jiný dopustil; přičítají se mu proto, že nějakým způsobem byl vinen, že jiný hřešil, neboli že byl hříchy jiného spoluvinen. Hříchům těm říkáme hříchy *cizí*. A při zpytování svědomí nestačí rozpomínati se jen na hříchy vlastní; třeba se též rozpomínati, zdali jsme byli příčinou, že jiný hřešil, nebo zdali jsme se dopustili hříchů cizích.

Které jsou hříchy cizí? — Proto při zpytování svědomí se rozpomínejte: Pomáhal jsem jiným ke hříchu? — Radil

jsem jinému, jak by měl něco zlého udělati? — Naváděl jsem jiného ke hříchu? — Mlčel jsem ke hříchu jiných, když jsem jej měl oznámiti rodičům aneb učitelům?

Každý člověk má nějaký stav, nějaké povolání. Někdo je na př. synem nebo dcerou, někdo jest manželem nebo manželkou, otcem nebo matkou. Někdo je služebníkem, dělníkem, jiný pánem nebo hospodářem. Někdo je žákem, jiný učitelem. Někdo je poddaným, jiný představeným. Někdo je knězem, jiný lékařem, jiný soudcem, jiný vojínem atd. Podle toho, kterého jest kdo stavu, má také jisté povinnosti; nekoná-li jich, hřeší proti povinnostem svého stavu. Proto při zpytování svědomí máme též přemýšleti, **zdali jsme konali povinnosti svého stavu.**

Tažte se tedy, jak jste se chovali k rodičům a k učitelům, neboť jste především děti a žáci.

Nač se ještě máme rozpomínati, když prozpytujeme své svědomí podle desatera Božích a patera církevních přikázání a podle hlavních hříchů?

Povíme si teď celé, kterak zpytujeme svědomí. Nač se rozpomínáme nejdříve? — Co si připomínáme potom? — Nač se ještě máme rozpomínati?

Kterak zpytujeme svědomí?

Svědomí zpytujeme takto:

1. rozpomínáme se, kdy jsme se naposledy platně zpovíдали a zdali jsme vykonali uložené pokání;

2. připomínáme si desatero přikázání Božích a patero přikázání církevních jakož i sedmero hlavních hříchův a při tom se tážeme, zdali jsme zhřešili myšlením a žádostmi, slovy a skutky neb opomenutím dobrého;

3. rozpomínáme se, zdali jsme se dopustili hříchův cizích a zdali jsme konali povinnosti svého stavu. (Otáz. 643.)

Ke zpytování svědomí můžeme také použiti pomůcky, tak zvaného „zrcadla zpovědního“, které bývá obvykle v každých modlitebních knížkách; také jest v katechismu v „Přídavku“ na str. 212. Ovšem nesmíme se domnívati, že otázky v zrcadle tom uvedené, neb otázky, které já jsem vám prve uvedl, jsou všechny. Jest ještě mnoho jiných otázek, které si musíme položit, chceme-li dokonale svědomí své prozpytovat. Ale aké se nesmíme

domnívati, že snad musíme jmenovati všechny hříchy, které jsou v zrcadle zpovědním uvedeny; každý zapamatuje si z něho jen ty hříchy, kterých se skutečně dopustil.

Při zpytování svědomí nesmíme se spokojiti jen s tím, abychom se rozpomínali, zdali toho neb onoho hříchu jsme se dopustili, nýbrž musíme též uvažovati, zdali poznáný hřích jest těžký či lehký, všední. **U hříchů těžkých musíme se zvláště rozpomínati na jejich počet, t. j. kolikrát jsme se jich dopustili.** Někdy ovšem nelze si vzpomenouti na určitý počet hříchů, ale tu si můžeme pomoci slovem „asi“. Také se doporučuje, abychom se na počet hříchů snáze upamatovali, rozpomínati se, stali se ten neb onen hřích každý den, každý týden anebo měsíc a kolikrát za den, za týden anebo za měsíc.

Též se musíme u hříchů těžkých rozpomínati na všecko, co bylo s hříchem spojeno, zvláště na místo, kde jsme se hříchu dopustili, na čas, kdy jsme hřešili, na osoby, proti nimž jsme se prohřešili nebo s kterými jsme se hříchu dopustili a p. Všecko to tvoří „*okolnosti*“ hříchu; musíme se tedy u hříchů těžkých zvláště rozpomínati též **na okolnosti**, za kterých hřích byl spáchán.

Některé okolnosti *druh hříchu proměňují*. Na př. ukradl-li kdo věc bližnímu, dopustil se krádeže; ukradl-li věc, která náleží chrámu Páně, dopustil se svatokrádeže; vzal-li co jinému násilím, dopustil se loupeže. — Mluvil-li někdo potupně o Bohu nebo svatých, hřešil rouháním; mluvil-li to veřejně, prohřešil se též pohoršením.

Jiné okolnosti *hřích jinak všední mění v těžký*. Na př. pomlouvati někoho je vždy hříchem; kdyby však někdo pomlouval bližního v kostele, dopouští se těžšího hříchu; *okolnost místa* hřích pomluvy velice zvětšuje. Kdyby dítě pomlouvalo své rodiče, má těžší hřích, než kdyby pomlouvalo jiného bližního, protože *okolnost osoby* hřích jeho zvětšuje. Kdyby někdo pomlouval bližního za úmyslem, aby mu uškodil, aby se mu pomstil a p., dopustil by se těžšího hříchu, jelikož *okolnost úmyslu* zlého hřích ten zvětšuje. Proto při zpytování svědomí musíme se zvláště rozpomínati nejen na počet těžkých

hříchů, ale též na okolnosti, a to alespoň na ty, které druh jejich proměňují nebo hřích jinak všední v těžký mění.

Nač se musíme u hříchů těžkých zvláště rozpomínati?

U hříchů těžkých musíme se zvláště rozpomínati:

1. na jejich p o č e t ;

2. alespoň na o k o l n o s t i, které druh jejich proměňují nebo hřích jinak všední v těžký mění. (Otáz. 644.)

Kterak se můžeme při zpytování svědomí na počet hříchův upamatovati?

Při zpytování svědomí můžeme se na počet hříchův upamatovati, když se rozpomínáme, stal-li se ten hřích každý den, každý týden aneb měsíc a kolikrát za den, za týden aneb měsíc. (Otáz. 645.)

Zpytování svědomí jest velmi důležitě, neboť bez něho bychom nevěděli, kterých hříchů máme litovati, ze kterých se zpovídati, které napravovati a za které dosti činiti, a tudíž nemohli bychom ani obdržeti odpuštění hříchů. Proto na zpytování svědomí máme si dáti co nejvíce záležitosti, máme na ně vynakládati tolik píce, co jí vynakládáme na díla důležitá; nemáme při tom býti ani povrchní a lehkovážní, t. j. nemáme zpytování svědomí odbývati jen tak letmo, ani bráti hříchy na lehkou váhu, omlouvati je a považovati za maličkost. Ani však nemáme býti příliš úzkostliví, t. j. nemáme hledati hříchu tam, kde ho skutečně není, nebo se strachovati, že jsme si snad nedobře vedli a na něco zapomněli. Střední cesta jest nejlepší.

Kdybychom zpytovali svědomí své nedbale, nevěděli bychom při zpovědi, z čeho se máme vyznati, a mohlo by se snadno stát, že bychom na některý smrtelný hřích zapomněli. Zapomenutí to bylo by zaviněno naší nedbalostí při zpytování svědomí a tudíž hříšno. Zpověď naše byla by neplatna. Proto varujte se při zpytování svědomí veškeré nedbalosti a pamatujte si, že nedbalost při zpytování svědomí je hříchem těžkým,

když se jí člověk vydává vědomě v nebezpečenství zapomenouti hříchů smrtelných.

Kolik píle máme vynakládati na zpytování svědomí?

Na zpytování svědomí máme vynakládati tolik píle, co jí vynakládáme na díla důležitá, nemáme při tom býti ani povrchní a lehkovážní ani příliš úzkostliví. (Otáz. 646.)

Kdy je nedbalost při zpytování svědomí hřichem těžkým?

Nedbalost při zpytování svědomí je hřichem těžkým, když se jí člověk vydává vědomě v nebezpečenství zapomenouti hříchů smrtelných. (Otáz. 647.)

Snad si někdo z vás pomyslí, že je těžko před sv. zpovědí tak důkladně svědomí prozpytovat, aby se na nic nezapomnělo. Ale není to tak těžké, jak se mnohému zdá. Poradím vám, jak si můžete zpytování svědomí *usnadniti*. Zpytujte svědomí své každý den, nejlépe před spaním. Když vykonáte večerní modlitbu, rozpomínejte se, nač jste večer myslili, po čem jste toužili, co jste mluvili a činili. Vzpomínejte nejen na dobré, které jste vykonali, ale zvláště na zlé, jehož jste se dopustili. Takové každodenní zpytování svědomí bude vám velmi užitečné, neboť si jím usnadníte zpytování svědomí před sv. zpovědí a nezapomenete tak snadno na některý hřích.

Příkladem v každodenním zpytování svědomí jsou nám mnozí svatí.

Sv. Ignác z Loyoly po celý život zpytoval své svědomí několikráte za den. Konal je tak bedlivě, že i před smrtí zaznamenával si ještě své všední hříchy do knížečky, kterou po jeho smrti pod hlavou našli. — *Sv. Jeroným* sám o sobě vypravuje, že se mu zdá, jako by stále slyšel troubu soudného dne, a to že ho povzbuzuje, aby denně svědomí zpytoval.

Ještě více usnadní si zpytování svědomí, kdo se často zpovídá, neboť před každou zpovědí jest nucen zpytovat svědomí, čímž za nějaký čas nabude zvláštní zručnosti a dokonalosti.

Kterak si usnadníme zpytování svědomí?

Zpytování svědomí si usnadníme, když je budeme zpytovat každý den a často se zpovídati. (Otáz. 648.)

O čem jsme se nyní učili? (O zpytování svědomí.)

Kdo chce hodně přijmouti svátost pokání, musí především zpytovat svědomí. **Zpytování svědomí je tedy první část, která náleží k hodnému přijetí svátosti pokání.**

Která jest první část náležející k hodnému přijetí svátosti pokání?

B. O lítosti.

Kdy jen smí kněz ve svátosti pokání odpustiti hříšníkovi hříchy?

Hříšník má tedy přede vším hříchů svých, na které se při zpytování svědomí rozpomenul, srdečně litovati. Co to znamená? — Vysvětlím vám.

I. Když se marnotratný syn rozpomenul, kterak od svého dobrého otce odešel, peníze promrhal, hříšně žil a do hanby se uvedl, dal se do pláče, bylo mu líto a *bolelo ho*, že dobrého otce tak velice zarmoutil a rozhněval. Místo „bolelo ho“ můžeme říci „*měl bolest*“.

Nad čím měl marnotratný syn bolest? (Že zarmoutil a rozhněval otce.)

Když se řízneme, máme také bolest. Na čem máme bolest, když se řízneme; na těle či na duši? — Když někomu umře otec nebo matka, pláče — má bolest. — Na čem má tu bolest? — Na čem měl bolest marnotratný syn, když plakal, že zarmoutil a rozhněval otce? — Čeho bolest to tedy byla, když marnotratný syn plakal, že zarmoutil a rozhněval otce? (Bolest duše.)

Ano! Marnotratný syn, když se rozpomenul, kterak otce svého zarmoutil a rozhněval a tím hříchu se dopustil, měl, cítil **bolest duše nad spáchanými hříchy.**

Ale on se také hanbil za své chování; uznal, že bylo *ošklivé*, ohyzdné, co po odchodu z domova učinil. Přál si, aby to vše nebylo pravda, aby se mu to jen zdálo, aby

to byl pouhý sen. Ale bylo to všechno pravda, smutná pravda! S ošklivostí odvracel se od spáchaných hříchů svých, měl, cítil nad nimi **ošklivost**.

Kde měl marnotratný syn ošklivost nad spáchanými hřichy, na těle či na duši? — Čeho tedy ošklivost to byla? (Ošklivost duše.)

Marnotratný syn měl bolest a ošklivost duše nad spáchanými hřichy. Podobně každý hříšník, když se rozpomene na spáchané hřichy, má nad nimi mít bolest a ošklivost duše. Je-li tomu u něho tak, pravíme o něm, že hříchů svých „*lituje*“, že má nad nimi „*lítost*“. Lítost je tudíž bolest a ošklivost duše nad spáchanými hřichy.

Co je lítost?

Lítost je druhá část, která náleží k hodnému přijetí svátosti pokání; je tolik potřebná, že bez ní žádný hřích nemůže být odpuštěn — je proto **nejpotřebnější částka** při svátosti pokání.

Sv. František Saleský pozoroval jednou, že hříšník ve zpovědi vyznával se mu z největších nepravostí beze vší známky lítosti. I dal se do pláče. Hříšník tázal se ho, proč pláče. Světec s největší vlídností odpověděl: „Milý synu, pláči proto, že ty nepláčeš“. Slovy těmi byl hříšník tak dojat, že s pravou lítostí hřichy své oplakával.

Která jest nejpotřebnější částka při svátosti pokání?

Lítost je nejpotřebnější částka při svátosti pokání, protože bez lítosti žádný hřích nemůže být odpuštěn. (Otáz. 649.)

Co je lítost?

Lítost je bolest a ošklivost duše nad spáchanými hřichy. (Otáz. 650.)

II. Poněvadž bez lítosti nemůže žádný hřích být odpuštěn, je třeba, abyste o ní byli náležitě poučeni. Ne každá lítost postačuje k odpuštění hříchů. Proto vám vyložím, jaká musí být lítost, aby nám zjednala odpuštění hříchů. Buďte pozorní!

a) Jakýsi hoch dopustil se těžkého hřichu. Potom říkal: „Bože, lituji toho, že jsem tě urazil“. Při tom však

si myslil: „Eh, co pak na tom? Pro jeden hřích není zle“. Nahlížíte zajisté sami, že ta jeho lítost, kterou projevoval jen ústy, neměla ceny, protože neměl hřichu svého v ošklivosti a také si nepřál, aby se ho byl nedopustil, nýbrž bylo mu to jedno, a nic si z toho nedělal, že Boha urazil.

A podobně činí mnozí lidé. Odříkávají z modlitebních knížek dlouhou modlitbu kajícnou, snad i pláčou a bijí se pokorně v prsa, nařikají, jak litují hříchů svých, ale srdce jejich o lítosti neví, duše necítí bolesti a hříchů spáchaných si neoškliví. Lítost taková nemůže se ovšem líbiti Bohu a nepostačuje k odpuštění hříchů.

Zcela jinak to činil marnotratný syn. Nejen ústy litoval svých hříchů, nýbrž měl je též skutečně v ošklivosti a upřímně si žádal, aby se jich byl nedopustil. A tak musí každý hříšník činiti, chce-li si svou lítostí zasloužiti odpuštění hříchů. Nesmí jen ústy kajícnou modlitbu říkati, nýbrž musí míti hřích též skutečně v ošklivosti a upřímně si žádati, aby se ho byl nedopustil, musí také *v nitru* cítiti lítost, neboli musí míti lítost „**vnitřní**“. Jen taková zaslouží mu odpuštění hříchů.

K vnitřní lítosti Bůh vybízel již ve Starém zákoně ústy proroka Joela, řka: „*Roztrhněte srdce svá a ne roucha svá!*“ (Joel 2, 13.) t. j. mějte v srdci bolest a ošklivost nad hřichem a neříkejte jen kajícná slova bez vnitřního pohnutí! Žalmista Páně pak dí: „*Obět Bohu duch zkormoucený; duchem zkroušeným a pokorným, Bože, nepohrdneš*“. (Žalm 50. 19.)

Jaká musí býti lítost za prvé?

Lítost musí býti:

1. vnitřní. (Otáz. 651, 1.)

Kdy je lítost **vnitřní**?

Lítost je **v n i t ě r n í**, když hříšník nejen ústy kajícnou modlitbu říká, nýbrž hřích též skutečně v ošklivosti má a upřímně si žádá, aby se ho byl nedopustil. (Otáz. 652.)

Někdy se stává, že hříšník vnitřní lítost nad spáchanými hřichy projevuje kajícími slzami. Tak činila na př. Marie Magdalena v domě Šimonově a sv. Petr po zapření

Krista. Takové slzy jsou drahocenné a mají veliký účinek; nutí takořka Boha, aby odpustil. Ale připomínám důrazně, že musejí vycházeti z opravdové lítosti vnitřní. Bez té byly by jen pokrytectvím.

č. b) Člověk jeden ztratil 5 korun; jindy ztratil 20 korun. Nad těmi ztrátami cítil bolest. Kdy měl větší bolest? (Když ztratil 20 korun.) Ano.

Čím více kdo ztratí, tím větší má bolest. Ale nikdy nemůžeme ztratiti více, než když ztratíme lásku a milost Boží. A čím ztrácíme lásku a milost Boží? (Těžkým hříchem.) — Poněvadž těžkým hříchem ztrácíme lásku a milost Boží, bez níž nikdo nemůže dojíti spasení, jest nám těžký hřích velice škodlivý, škodlivější než cokoli jiného, než i to největší neštěstí časné; je tudíž největším neštěstím, největším zlem. — Co nám škodí, co jest pro nás zlem, to si ošklivíme; hřích jest pro nás největším zlem; aspoň jej máme za největší zlo pokládati a tudíž máme jej více míti v ošklivosti než každé jiné zlo. Kdyby nás potkalo jakékoliv časné neštěstí, nemá nám to působit takové bolesti a ošklivosti v duši, jako když se dopustíme hříchu. Jestliže takto o hříchu soudíme, jestliže jej pokládáme za největší zlo a více jej máme v ošklivosti nežli každé jiné zlo a jestliže toho, že jsme se dopustili hříchu, litujeme více než bychom litovali ztráty sebe větší, tehdy jest lítost naše pravá a sluje lítostí „nade všecko“. A to je druhá vlastnost, kterou musí míti lítost, aby nám zjednala odpuštění hříchů.

Jaká musí býti lítost za druhé?

Lítost musí býti:

2. nade všecko. (Otáz. 651. 2.)

Kdy je lítost nade všecko?

Lítost je n a d e v š e c k o, když pokládáme hřích za největší zlo a více jej máme v ošklivosti nežli každé jiné zlo. (Otáz. 653.)

c) Sv. Šebestian činil mnoho zázraků; proto se lidé v rozličných utrpeních a strastech utíkali k němu o pomoc. Jednou onemocněl též Chromacius, tehdejší praefekt

(= vrchní představený soudů a policie) v Římě; prosil tedy též sv. Šebestiana, by ho uzdravil. Světec mu sliboval, že jistě dosáhne zdraví, zničí-li všecky své bůžky. Chromacius slíbil, že tak učiní; zničil také skutečně všecky bůžky své kromě jednoho, který mu byl nejmilejší, protože měl velikou cenu, a že mu také již předchůdcové jeho vzdávali velikou úctu. Když pak světec k němu přišel, stěžoval si Chromacius, že posud nedosáhl zdraví, ačkoli prý zničil bůžky. Sv. Šebestian se ho tázal, zdali zničil skutečně *všecky*. Na to odpověděl Chromacius: „Všecky kromě jednoho“. Tu světec pravil: „Dokud nezničíš i toho, neuzdravíš se“.

Podobně mnohý hříšník nechce zničiti svého zamilovaného bůžka, t. j. nechce se odřeknouti některého zamilovaného hříchu. Všech hříchů lituje, všechny si oškliví a je hotov jich zanechat, jen jednoho nelituje, neoškliví si ho a nechce se ho odřeknouti. Taková lítost nemůže se líbiti Bohu; vždyť Boha urážíme každým hříchem, proto každého hříchu, jehož jsme si vědomi, máme litovati, a Bůh neodpustí nám bez lítosti ani jediného. Jest však třeba činiti rozdíl mezi hříchy těžkými a všedními.

Těžkým hříchem zvláště urážíme Boha a za každý zasluhujeme věčného zavržení. Proto, chceme-li Boha usmířiti, musíme litovati *všech* spáchaných *těžkých* hříchů a všech stejně nenáviděti. Kdybychom jen jediného nelitovali, neměli bychom vlastně žádné lítosti a nemohli bychom dojít odpuštění. Není ovšem třeba, abychom litovali každého těžkého hříchu zvlášť, nýbrž dostačí, litujeme-li stejnou měrou všech těžkých hříchů vůbec, vědomých i nevědomých.

Jinak má se věc, jsme-li si vědomi a zpovídáme-li se jen ze hříchů všedních.

α) Všedními hříchy neztrácíme posvěcující milosti a nestáváme se nepřáteli Božími. Proto může nám býti odpuštěn i jen jeden všední hřích bez ostatních, jimiž jsme poskvrněni. Když se tudíž zpovídáme *jen ze hříchů*

všedních, nežádá se, bychom všech litovali, nýbrž zpověď jest platna, i když jen jednoho z nich opravdově litujeme.

β) Ale poněvadž lítost jest nejpotřebnější částka při svátosti pokání, a bez ní žádný hřích nemůže býti odpuštěn, *máme se přičiniti, bychom litovali všech hříchů všedních, ze kterých se zpovídáme.* Vždyť každý, i nejmenší, hřích jest urážkou nejsvětějšího Boha, jest nevděkem k Bohu a pohrdáním jeho zákonem. A třeba se za všední hříchy nemusíme obávati trestů věčných, zasluhujeme jimi trestů časných, které musíme vytrpěti buď na tomto světě nebo v očistci. Proto je dobře zasloužiti si lítostí nad nimi odpuštění jich.

γ) Také je dobře, když se zpovídáme jen ze hříchů všedních, *zahrnouti v lítost a zpověď hříchy, z nichž jsme se už dříve zpovídali,* i těžké, abychom tím jistěji pravou lítost měli. Zvláště máme litovati hříchů, z nichž jsme se již zpovídali, jsme-li v pochybnostech, zdali jsme při dřívější zpovědi hříchů spáchaných srdečně litovali, nebo byl-li ten neb onen hřích těžký či všední.

Co si budete pamatovati o lítosti nad hříchy těžkými? (Že máme litovati všech hříchů těžkých.) — Co platí o lítosti, když se zpovídáme jen ze hříchů všedních?

Dostačuje tudíž k odpuštění hříchů, vztahuje-li se lítost alespoň na všechny hříchy těžké. Lítosti takové říkáme „**obecná**“, a to je třetí vlastnost, kterou musí míti lítost.

Jaká musí býti lítost za třetí?

Lítost musí býti :

3. obecná. (Otáz. 651. 3.)

Kdy je lítost **obecná**?

Lítost je **o b e c n á**, když se vztahuje alespoň na všechny hříchy těžké. (Otáz. 654.)

Co platí o lítosti, když se zpovídáme jen ze hříchů všedních?

Když se zpovídáme jen ze hříchů všedních, platí o lítosti toto:

1. zpověď je platná, i když jen jednoho z nich opravdu litujeme;

2. máme se však přičinit, bychom litovali všech hříchů všedních, ze kterých se zpovídáme;

3. radno je také zahrnouti v lítost a zpověď hříchy, z nichž jsme se již dříve zpovídali, bychom tím jistěji pravou lítost měli. (Otáz. 655.)

d) Jistý otec měl tři syny. Každému svěřil s jara k opatrování milou ovečku doloživ: „Kdo na podzim bude mít svou ovečku nejtučnější a nejkrásnější, dostane dle zasloužení odměnou dary, jako: nové šaty, knížky atd.“ Synové opatrovali svých oveček po nějaký čas bedlivě; ale když žádní škůdcové se neukazovali, o nichž jim otec vyprávěl, oddali se beze starosti svým hrám, na ovečky své zapomínajíce. Tu vyběhl z lesa vlk a ovečky udávil. Když to lehkomyšní hráči zpozorovali, dali se všickni tři do usedavého pláče. „Proč pláčete?“ otázal se jich soused mimo jdoucí. „Ach, způsobil jsem otci svému veliký zármutek, já nešťastný“, bědoval první; „jak že mám nyní jíti na oči otci, který nás tak miluje, tolik na ovečkách nám svěřených si zakládá, jen tak malé služby na mně žádal, a ani té jsem nevykonal! O kéž by mne otec dle zasloužení potrestal, jen aby se pak na mne nehněval.“ — Druhý řekl: „Ach, nyní je veta po nových šatech a pěkných knížkách, když jsem otci takový zármutek připravil! O kéž bych otce byl nezarmoutil!“ — A třetí pln slz bědoval: „Ach, vím, jak otec můj je přísný, a proto již napřed představuji si šlehy, které do jista na mé tělo dopadnou, až se vrátím bez svěřené ovečky! Hu, již cítím rány na těle, a bolest, která mne očekává, naplňuje mne hrůzou již nyní! Ó, že jsem nebyl pozornější!“

Pozorujme ty hochy! Všickni tři litovali své nedbalosti a lehkomyšlnosti, ale z různých příčin neboli pohutek. První litoval proto, že svého dobrého a lásky hodného otce zarmoutil, a nic si nedělal z toho, že nedostane slíbené odměny a že bude potrestán. Druhý pamatoval více na ztracené dary, třetí pak obával se zaslouženého trestu.

Podobně hříšník může litovati svých hříchů z rozličných pohnutek. Tak některý lituje jich proto, že ví, že Bůh nekonečně dokonalý a vši lásky hoden jest, a hříšník jím pohrdá, jakož i proto, že ví, že Ježíš Kristus pro hříchy naše přehořké utrpení a smrt podstoupil, a hříšník se mu za to odměňuje nevděkem a neposlušností. Kdo z těchto pohnutek hříchů svých lituje, podobá se onomu prvnímu chlapci. — Jiného pobádá k lítosti to vědomí, že hříchem ztrácí nebe, protože do nebe nevejde nic nečistého. Takový hříšník podobá se hochovi druhému. — Opět jiný lituje hříchů proto, že ví, že hříchem si zasluhujeme trestu v pekle jakož i jiných trestů. Takový podoben jest hochovi třetímu. — Také z té příčiny litují mnozí hříchu, že vědí, že hřích už sám sebou jest ošklivý, neboť jest urážkou Boha a hanebným nevděkem k němu.

Které pohnutky k lítosti jsem vám nyní uvedl? (1. Že Bůh nekonečně . . . ; 2. že Ježíš Kristus . . . ; 3. že hříchem ztrácíme nebe; 4. že hříchem si zasluhujeme . . . ; 5. že hřích už sám . . .) — Mohli bychom všecko toto, co jsem vám teď o hříchu řekl, poznati pouhým svým rozumem? — Odkud se všecko to dovídáme? (Z víry.)

Poněvadž se o všech uvedených pohnutkách k lítosti dovídáme z víry, neboli poněvadž nám je udává víra, nazýváme je pohnutkami *nadpřirozenými*.

Vzbuditi lítost z pohnutek nadpřirozených není tak lehké. Víte, že bez pomoci milosti Boží nemůžeme nic učiniti ku spáse své, tedy ani lítosti nemůžeme bez ní vzbuditi. Vzpomeňte na sv. Petra! Zapřel Ježíše Krista jednou, nelitoval; zapřel ho po druhé, nelitoval; zapřel po třetí a litoval. Teprve když vedli Ježíše z domu veleknězova, teprve když Ježíš v tu chvíli pohlédl na Petra, „vyšel ven plakal hořce!“ (Luk. 22, 62.) Tak i na hříšníka musí Ježíš Kristus milostivě pohlédnouti, musí mu svou milostí pomoci, aby hříchů litoval. A když hříšník pomocí milosti Boží a z pohnutek nadpřirozených hříchů lituje, jest lítost jeho „*nadpřirozená*“, a to je

čtvrtá vlastnost, kterou musí míti lítost, aby nám zjednala odpuštění hříchů.

Jaká musí býti lítost za čtvrté?

Lítost musí býti :

4. nadpřirozená. (Otáz. 651. 4.)

Kdy je lítost nadpřirozená?

Lítost je nadpřirozená, když hříšník pomocí milosti Boží a z pohnutek nadpřirozených hříchu lituje. (Otáz. 656.)

Co rozumíme nadpřirozenými pohnutkami k lítosti?

Nadpřirozenými pohnutkami k lítosti rozumíme pohnutky, které nám udává víra. (Otáz. 657.)

Které hlavní pohnutky k lítosti nám víra udává?

Víra nám udává tyto hlavní pohnutky k lítosti:

1. že Bůh nekonečně dokonalý a vší lásky hoden jest, a hříšník jím pohrdá;

2. že Ježíš Kristus pro hříchy naše přehořké utrpení a smrt podstoupil;

3. že hříchem ztrácíme nebe;

4. že hříchem si zasluhujeme trestu v pekle jakož i jiných trestův;

5. že hřích už sám sebou ošklivý jest. (Otáz. 658.)

Člověk jeden dopustil se krádeže; byl dopaden a potrestán žalářem. Potom naříkal, bědoval a litoval, že kradl, ale ne proto, že krádež je hřích, a že jí rozhněval Boha, nýbrž proto, že si udělal hanbu a byl potrestán. — Opilec promarnil statek svůj a uškodil si na zdraví. V nemoci litoval, že byl nestřídmý, a umiňoval si, pozdraví-li se, že se bude hříchu nestřídmosti chrániti, aby zase ne-onemocněl.

Jak ten zloděj, tak ten opilec litovali svých hříchů. Ale co je pohnulo k lítosti? Jenom to, že hříchem upadli do časného neštěstí, do hanby a škody. Oni nelitovali hříchu, nýbrž jen jeho následků, a kdyby za svůj hřích nebyli utrpěli škody a hanby, nebyli by ho litovali. Že

taková lítost nestačí k odpuštění hříchů, to zajisté sami poznáváte.

Lituje-li hříšník hřichu jen proto, že jím upadl do časného neštěstí, do hanby nebo škody a p., lituje pouze z *přirozených* pohnutek, pro přirozené, pozemské následky hřichu, a proto lítost jeho jest pouze „*přirozená*“, a ta k odpuštění hříchů nestačí.

Dokladem toho jest syrský král *Antioch Epifanes*. Ten páchal mnohé ukrutnosti a pronásledoval Židy pro víru v jednoho pravého Boha, v něhož sám nevěřil; vyloupil chrám jerusalemský a dopustil se mnohých jiných nešlechtností. Za to ho Bůh potrestal, že upadl do těžké nemoci. Když mu bylo snášeti hroznou bolest, litoval svých hříchů a sliboval, že zase navrátí vše, co vzal z chrámu jerusalemského, že nebude již pronásledovati lidu vyvoleného, ano že sám přijme jejich víru a bude v jednoho Boha věřiti a jej ctíti. To však mu nepomohlo; zemřel ve svých hříších. Bůh mu neodpustil, nesmiloval se nad ním, protože jeho lítost nad spáchanými hříchy byla jen přirozená; litoval pouze, že musil snášeti hroznou bolest a že se bál o svůj život. (II. Mak. 9, 7 . . .)

Kdy je lítost pouze přirozená?

Lítost je pouze *p ř i r o z e n á*, když hříšník pouze z přirozených pohnutek hřichu lituje, na příklad: že hříchem do časného neštěstí, do hanby nebo škody upadl. (Otáz. 659.)

Stačí-li lítost pouze přirozená k odpuštění hříchů?

Lítost pouze přirozená nestačí k odpuštění hříchů. (Otáz. 660.)

Vysvětlil jsem vám, jaká musí býti lítost, aby nám zjednala odpuštění hříchů. Musí býti 1. *vnitřní*. Kdy je lítost vnitřní? — 2. *nade všecko*. Kdy je lítost nade všecko? — 3. *obecná*. Kdy je lítost obecná? — 4. *nadpřirozená*. Kdy je lítost nadpřirozená.

Jaká musí býti lítost?

Lítost musí býti:

1. *vnitřní*,
2. *nade všecko*,
3. *obecná*,
4. *nadpřirozená*. (Otáz. 651.)

Pověz ještě jednou, kdy je lítost *nadpřirozená*? — Které jsou hlavní nadpřirozené pohnutky k lítosti?

Ale všechny tyto pohnutky, ačkoli jsou nadpřirozené, nemají stejné ceny, a proto také nadpřirozená lítost má podle pohnutky, ze které pochází, větší nebo menší cenu. Abyste to snáze pochopili, zopakujeme si, čemu jsme se již učili o lásce k Bohu.

α) Jak máme milovati Boha? (Nade všecko.) — Co jest milovati Boha nade všecko? — Pro koho máme milovati Boha? (Pro něho samého.) — Co jest milovati Boha pro něho samého? — Jak se nazývá láska, kterou milujeme Boha nade všecko a pro něho samého? (Dokonalá.) — Kdy jest naše láska k Bohu nedokonalou? (Viz v části III. str. 6. a 7.)

Něco podobného shledáváme při nadpřirozené lítosti. Jako můžeme milovati Boha jen pro něho samého bez ohledu na sebe, tedy z lásky dokonalé, tak můžeme také litovati hříchu jen z ohledu na Boha, totiž proto, že jsme Boha, nejdokonalejší a lásky nejhodnější dobro, urazili. V tom případě litujeme hříchu z dokonalé lásky k Bohu; nemyslíme ani na sebe ani na nebe ani na peklo, nýbrž jen na Boha, nejdokonalejší a lásky nejhodnější dobro, jehož jsme urazili. Nadpřirozené lítosti pocházející z dokonalé lásky k Bohu říkáme „**dokonalá**“ lítost.

Tedy si pamatujte: Jako je dokonalá láska k Bohu, tak je také dokonalá lítost.

Kdy je lítost **dokonalá**?

Lítost je d o k o n a l á, když litujeme hříchu z dokonalé lásky k Bohu, protože jsme totiž Boha, nejdokonalejší a lásky nejhodnější dobro, urazili. (Otáz. 662.)

Dokonalou lítost měl král *David*, který do smrti oplakával hříchy své a kajícím volal: „Tobě, o Bože, jsem zhřešil a zlé před tebou učinil“. (Žalm 50. 6.) — *Marie Magdalena* litovala hříchů svých nikoli z bázně před trestem, nýbrž jedině z lásky k Ježíši Kristu. — Podobně *sv. Petr* nebyl pohnut k lítosti nad zapřením svého Mistra strachem před zavržením anebo ztrátou přátelství Ježíšova, nýbrž pohledem Ježíšovým, který způsobil v srdci jeho hroznou bolest, že zapomněl na lásku Pána svého a takovým nevděkem se mu odplatil.

Vzbuditi lítost dokonalou, která pochází z lásky k Bohu, není věc tak lehká tvrdému srdci lidskému, ale také nikoli nemožná nebo příliš obtížná. Abychom to snadněji dokázali, je dobře *uvažovati, kdo jest Bůh, jehož jsme hříchem urazili, že jest nejdokonalejší a lásky nej-honějši dobro, a že nám tolik dobrého na těle i na duši prokázal*, a my že jsme tak nevděčni, že hříchy svými zlehčujeme jeho božskou velebnost, nevděkem splácíme jeho dobrodiní a nevážíme si lásky a přátelství jeho. Taková úvaha o božské dokonalosti a dobrotě a o naší hříšnosti a nevděčnosti přivede nás snadno k poznání, že jsme povinni Boha pro něho samého a nade všecko milovati a z té lásky hříchu nenáviděti, jeho se varovati a dopustíme-li se ho, srdečně ho litovati.

Také se doporučuje, abychom snadněji vzbudili dokonalou lítost, *uvažovati, že Ježíš Kristus za nás na kříži umřel*. Když si živě představíme hroznou bolest Ježíše Krista, jeho zsinale tělo, četné jeho rány, jeho nakloněnou bledou tvář a uvážíme, že naše hříchy a hříchy celého světa uchystaly mu bolestnou a ponižující smrt na kříži, jistě srdce naše pocítí bolest a zármutek nad utrpením Spasitelovým a pozná, jak velikým jest nevděkem znova hříchy jej bičovati a křižovati — srdce naše bude pohnuto k dokonalé lítosti. A ještě větší lítosti budeme jati, když uvážíme, že Ježíš Kristus i přes to, že pro hříchy naše tolik vytrpěl, přece jest k nám nejvyšš milosrdný a *tak ochotně nám hříchy odpouští*, když jich srdečně litujeme.

Pamatujme si: Abychom snadněji vzbudili lítost dokonalou, máme uvažovati: 1. že Bůh, jehož . . .; 2. že Ježíš Kristus

Co máme činiti, abychom snadněji vzbudili lítost dokonalou?

Abychom snadněji vzbudili lítost dokonalou, máme uvažovati:

1. že Bůh, jehož jsme urazili, jest nejdokonalejší a vši lásky nejhodnější dobro, a že nám tolik dobrého na těle i na duši prokázal;

2. že Ježíš Kristus na kříži za nás umřel a nám tak ochotně hříchy odpouští. (Otáz. 663.)

Dokonalá lítost má velikou moc; jí nabýváme hned, také již před zpovědí, odpuštění hříchů. Je tudíž mimořádným prostředkem k odpuštění hříchů. Tomu netřeba se diviti. Dokonalá lítost, jak víme, pochází z dokonalé lásky k Bohu. Kdo má dokonalou lásku k Bohu, toho i Bůh miluje. Miluje-li však Bůh někoho, jistě srdce jeho jest očištěno od hříchů. — Ale tento blahodárný účinek má dokonalá lítost jen tehdy, je-li spojena s touhou po zpovědi. Shledáváme tu něco podobného jako při křtu žádosti. Křest žádosti je touha po křtu, kterého nelze dojíti; při tom však třeba Boha dokonalou láskou milovati a hříchů svých litovati. Jako Bůh přivádí ke spasení i touhou po křtu, tak činí i touhou po zpovědi. Můžeme tedy dokonalou lítost spojenou s touhou po zpovědi nazvati pokáním žádosti. — Není třeba po vzbuzení dokonalé lítosti hned se zpovídati; stačí vykonati sv. zpověď třeba tehdy, když nás k tomu zavazuje příkázání církevní, ale ve zpovědi té jsme povinni ze hříchů, které nám byly pro dokonalou lítost odpuštěny, se vyznati.

Čeho nabýváme dokonalou lítostí?

Dokonalou lítostí nabýváme hned, také již před zpovědí, odpuštění hříchů; jsme však povinni v nejbližší zpovědi z nich se vyznati. (Otáz. 664.)

Poněvadž dokonalá lítost má tak velikou cenu, máme ji často vzbuzovati. V té příčině třeba pamatovati, že někdy jsme *povinni* dokonalou lítost vzbuditi, jindy pak je to *velice radno* neb aspoň *velmi prospěšno*.

Představte si, že jsme v kostele. V tom někdo vykřikne: „hořel“ Nastane zmatek, hrozná tlačence; lidé padají na zem, druzí po nich šlapou, mnoho životů se zmaří. — Nebo na moři praskne lodní parní kotel, loď se potopí i s lidmi.

V takovém nenadálém nebezpečení života nemůžeme se zpovídati, buď že nedostává se nám k tomu času nebo příležitosti. Máme-li na sobě těžký hřích a

chceme-li duši svou zachrániti, pak jsme *povinni* vzbuditi dokonalou lítost. Ta jest jediným prostředkem k dosažení odpuštění hříchů.

V jakém stavu musíme býti, když máme přijmouti některou svátost živých? (Ve stavu milosti.) — Jak přijímáme svátost živých, když ji přijímáme ve stavu nemilosti? (Nehodně.) — K čemu jsme zavázáni, když chceme přijmouti některou svátost živých a jsme si vědomi těžkého hříchu? (Ze hříchu se vyzpovídati.)

Ale může se státi, že, když máme přijmouti některou svátost živých, jsme ve stavu nemilosti a nemáme příležitosti se zpovídati. Na př. vyzpovídali jsme se a máme přistoupiti k sv. přijímání; ale v tom si vzpomeneme, že jsme se z jednoho těžkého hříchu nevyzpovídali. Co máme činiti? Měli bychom se ještě jednou zpovídati. Ale není-li to již možno, jsme povinni vzbuditi nad zapomenutým hříchem dokonalou lítost s úmyslem, že se z něho v nejbližší zpovědi vyzpovídáme, a můžeme přistoupiti k stolu Páně. — Nebo někdo chce přijmouti svátost biřmování, ale když již biskup začal biřmovati, vzpomene si na těžký hřích. Rád by se z něho vyzpovídal, nemá však k tomu příležitosti a ví, když tentokráte nepřijme svátosti biřmování, že později nebude mu to již tak snadno možno. Takový jest povinen vzbuditi dokonalou lítost a může svátost biřmování přijmouti.

Z toho poznáváte, že lítost dokonalou jsme *povinni* vzbuditi: 1. v nebezpečnosti života . . .; 2. kdykoli máme přijmouti . . .

Kdy jsme *povinni* vzbuditi lítost dokonalou?

Lítost dokonalou jsme p o v i n n i vzbuditi:

1. v nebezpečnosti života, zvláště když na sobě máme hřích těžký a nemůžeme se zpovídati;

2. kdykoli máme přijmouti některou svátost živých, ale jsme ve stavu nemilosti a nemáme příležitosti se zpovídati. (Otáz. 665.)

Poněvadž nevíme dne ani hodiny, kdy nás Bůh k sobě povolá, máme míti ustavičně péči o to, abychom

byli ve stavu milosti. Potom nemusíme se báti smrti a býti v nejistotě a nebezpečnosti o spásu duše. Jsme-li tak nešťastní, že se dopustíme těžkého hříchu, máme se z něho co nejdříve vyzpovídati. Ale někdy není nám možno hned se po spáchaném hříchu zpovídati. V tom případě jest *velice radno* vzbuditi dokonalou lítost, aby duše naše nebyla v nebezpečnosti věčného zahynutí, kdyby ji snad Pán Bůh náhle k sobě povolal.

Ale ještě z jiné příčiny jest *velice radno* vzbuditi dokonalou lítost, kdykoli se dopustíme těžkého hříchu a nemůžeme se hned zpovídati. Víte, že dobré skutky, které konáme ve stavu hříšném, neprospívají nám ke spasení. Proto nemáme ve stavu hříšném dlouho setrávati; není-li nám však možno hned se od hříchu očistiti, jest *velice radno* nad ním vzbuditi aspoň dokonalou lítost, aby dobré skutky, které vykonáváme, dříve než se z hříchu vyzpovídáme, neztrácely ceny před Bohem.

Kdy jest *velice radno* vzbuditi lítost dokonalou?

Když jsme se učili o zpytování svědomí, slyšeli jste, že si zpytování svědomí usnadníme, když je zpytujeme každý den. Ale zpytování svědomí málo by nám prospívalo, kdybychom hříchů, na které se při něm rozpomeneme, nelitovali. Proto jest *velmi prospěšno* každého dne nejen zpytovat svědomí, nýbrž vzbuditi též dokonalou lítost, a to nejlépe večer, než jdeme spat.

Kdy jest *velice radno* vzbuditi lítost dokonalou?

Vzbuditi lítost dokonalou jest *velice radno*, kdykoliv se dopustíme těžkého hříchu a nemůžeme se hned zpovídati; *velmi prospěšno* je vzbuditi ji každého dne večer, než jdeme spat. (Otáz. 666.)

β) Z jaké lásky k Bohu pochází dokonalá lítost? — Kdy jest naše láska k Bohu nedokonalá?

Litujeme-li hříchu z nedokonalé lásky k Bohu, t. j. proto, že jsme jím utrpěli škodu na duši, že jsme totiž nebe ztratili a pekla jakož i jiných trestů zasloužili, nebo že hřích ve světle víry *velice ošklivým* se ukazuje, máme sice také nadpřirozenou lítost, neboť litujeme

z pohnutek, které nám udává víra; ale poněvadž tu máme na mysli sebe a osud své duše, nejsou pohnutky naší lítosti tak čisté, jako je tomu při lítosti dokonalé; lítost naše je „**nedokonalá**“.

Kdy je lítost **nedokonalá**?

Účinky lítosti nedokonalé jsou mnohem menší než lítosti dokonalé.

Kdy nabýváme lítostí dokonalou odpuštění hříchů? (Již před zpovědí.)

Jinak je tomu, máme-li jen lítost nedokonalou. Ta činí nás pouze schopnými, abychom mohli nabýti odpuštění hříchů, a ve skutečnosti nabýváme jí ho jen tehdy, přijímáme-li zároveň svátost pokání. Tudíž lítost nedokonalá postačuje k hodnému přijetí svátosti pokání. Přece však je lépe a svědčí to o pravé lásce k Bohu, vzbuzujeme-li lítost dokonalou.

Chceme-li nedokonalou lítostí dosáhnouti při svátosti pokání odpuštění hříchů, musíme ji vzbuditi před zpovědí neb alespoň před rozhřešením. Kdybychom opomenuli tak učiniti, nebo kdybychom vzbudili lítost až po zpovědi, byla by zpověď naše neplatná. Vzbuzujme lítost hned při zpytování svědomí!

Kdy je lítost **nedokonalá**?

Lítost je **n e d o k o n a l á**, když hříchu litujeme z nedokonalé lásky k Bohu, protože jsme jím totiž nebe ztratili a pekla jakož i jiných trestů zasloužili, nebo že hřích ve světle víry velice ošklivým se ukazuje. (Otáz. 667.)

Čeho nabýváme lítostí nedokonalou?

Lítostí nedokonalou nabýváme odpuštění hříchů, přijímáme-li zároveň svátost pokání. (Otáz. 668.)

Kdy musíme při svátosti pokání vzbuditi lítost?

Při svátosti pokání musíme vzbuditi lítost před zpovědí neb alespoň před rozhřešením. (Otáz. 669.)

Kolikerou nadpřirozenou lítost jsme poznali?

Proto si pamatujte, že lítost nadpřirozená je dvojí: dokonalá a nedokonalá.

Kolikerá je lítost nadpřirozená?

Lítost nadpřirozená je dvojí: dokonalá a nedokonalá.
(Otáz. 661.)

Ke vzbuzování lítosti nepředpisují se určité modlitby nebo určitá slova. Ba není ani slov třeba, nýbrž dostačí vnitřní bolest nad spáchanými hříchy. Přece však nábožní muži sestavili modlitby ke vzbuzování lítosti. V katechismu máte také modlitbu takovou. Najděte si stránku 206. (ve středním katechismu 175.) Přečti: „*Vzbuzení lítosti*“!

Bože můj! Mám v ošklivosti všechny hříchy své a žádám si upřímně, bych se jich byl nikdy nedopustil. Vím, jak jsem se trestuhodným stal a jak jsem i nebe ztratil a pekla zasloužil. Proto lituji všech hříchů svých a na vždycky se jich odříkám. Ještě více však jich proto lituji, že jsem tak nevděčně více miloval tvory nežli tebe, svého Stvořitele a nejlepšího Otce, nejvyšší a lásky nejhodnější dobro, a že jsem tvoji nekonečnou velebnost tak těžce urazil.

Ovšem můžeme vzbuditi lítost také kratšími slovy, neboť na slovech nezáleží tolik jako na vnitřní bolesti.

C. O opravdovém předsevzetí.

I. Které částky k hodnému přijetí svátosti pokání jsme již poznali? (Zpytování svědomí a lítost.)

Ale lítost sama o sobě nestačí k odpuštění hříchů. Třeba k ní ještě něco připojiti.

Představte si, že byste udělali něco zlého a potom byste řekli otci nebo matce: „Tatínku, maminko, odpusťte mi to; lituji toho, ale za nějaký čas udělám to zas“. Co myslíte, odpustili by vám rodiče? Ovšem že nikoli. Abyste došli odpuštění, musili byste slíbiti, že již se toho zlého nedopustíte, že se polepšíte. — Podobně musí činiti hříšník, chce-li dojíti odpuštění. Nestačí, aby jen litoval hříchů svých, nýbrž musí si umíniti, že se jich nebude již dopouštět, ale že se polepší.

Tak to učinil marnotratný syn. Když poznal své hříchy, litoval jich srdečně a umínil, předsevzal si bídneho

dosavadního života nechat, kotci se vrátiti, za odpuštění prositi i pokutu za provinění své na se přijmouti. Pravitel: „Vstanu a půjdu k otci svému a dám jemu: Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou; již nejsem hoden slouiti synem tvým. Učiň mne jako jednoho ze služebníků svých!“

Marnotratný syn chtěl, neboli předsevzal si život svůj polepšiti a nikdy už nehřešiti; pravíme, že měl *vůli* život svůj polepšiti a nikdy už nehřešiti. A předsevzal si to opravdově, ne jen na oko; myslil to upřímně neboli měl *upřímnou* vůli život svůj polepšiti a nikdy už nehřešiti. Krátce pravíme: Marnotratný syn měl „**opravdové předsevzetí**“.

Co znamená: Marnotratný syn měl „opravdové předsevzetí“? (Měl upřímnou vůli život svůj polepšiti a nikdy už nehřešiti.) — Co je tedy „opravdové předsevzetí“?

Opravdové předsevzetí, jak jsem vám již prve naznačil, musí býti nezbytně spojeno s lítostí, protože bez předsevzetí skutečná lítost jest nemožná. Nedá se totiž mysliti, že by hříchu srdečně litoval, kdo nemá upřímné vôle se ho varovati. Proto bez opravdového předsevzetí nemůže hříšník dojiti ve svátosti pokání odpuštění. **Je tudíž opravdové předsevzetí třetí část, jež náleží k hodnému přijetí svátosti pokání.**

Co musí s lítostí nezbytně býti spojeno?

S lítostí musí nezbytně býti spojeno opravdové předsevzetí, protože bez předsevzetí skutečná lítost je nemožná. (Otáz. 670.)

Co jest opravdové předsevzetí?

O p r a v d o v é p ř e d s e v z e t í jest upřímná vůle život svůj polepšiti a nikdy už nehřešiti. (Otáz. 671.)

II. a) α) Kdo tedy činí opravdové předsevzetí, musí míti upřímnou vůli nikdy už nehřešiti neboli musí si umíniti, že se bude varovati hříchů. Ovšem všech hříchů neuvaruje se člověk docela, protože je slabý a z té sla-

hosti alespoň někdy dopustí se všedního hříchu. Ale těžkých hříchů může se každý uvarovati úplně, neboť Bůh dává k tomu každému potřebnou milost; a má se jich každý varovati tím spíše, poněvadž nás zbavují milosti posvěcující, a kdybychom v nich zemřeli, připravily by nám záhubu věčnou. Proto, kdo činí opravdové předsevzetí, má si umíniti, že *se bude varovati alespoň všech těžkých hříchů.*

Co si musí umíniti, kdo činí opravdové předsevzetí?

Kdo se jenom ze hříchů *všedních* zpovídá, o tom ve příčině opravdového předsevzetí platí totéž, co jsme pravili o lítosti nad hříchy všedními.

Co platí o lítosti, když se zpovídáme toliko ze hříchů všedních? — Oč se však máme přičiňovati?

Podobně je tomu s opravdovým předsevzetím. Kdo se zpovídá jenom ze hříchů všedních, je zpověď jeho platná, když učiní předsevzetí, že *se alespoň jednoho z nich už nedopustí, neb alespoň vynasnaží, by počet jich umenšil.*

Jaké musí učiniti předsevzetí, kdo se jenom ze hříchů všedních zpovídá?

β) Avšak uvarovati se hříchů těžkých, ba i všedních, není tak snadno. Jsouť mnohé případy, v nichž člověk upadá do nebezpečství zhřešiti. Tak na př. kdo chodí mezi špatné kamarády nebo na taková místa, kde se mluví a dělají špatné věci, nebo kdo čte špatné knihy a p., může snadno zhřešiti.

Osoby, společnost, místo a vůbec všecko, čím upadáme do nebezpečství zhřešiti, nazýváme „**příležitostí**“ ke hříchu.

Co rozumíme **příležitostí** ke hříchu?

Kdo se chce uvarovati hříchů, obzvláště těžkých, musí se varovati také každé příležitosti k nim.

Avšak každá příležitost ke hříchu není stejně nebezpečná; v některé hřeší člověk velice snadno, ne tak v jiné. Příklady vám to objasní.

Vejde-li člověk zvyklý opilství do hostince, jest velmi málo naděje, že se zase neopije. Vejití do hostince jest mu tedy příležitostí ke hříchu nestřídmosti, a to příležitostí velmi nebezpečnou, neboť jest *veliké* nebezpečství, že se opije a tím zhřeší. — Nebo kdo chodí do špatné společnosti, kde se mluví nevěrecké a nemravné řeči, velmi snadno se prohřeší proti víře a mravům. Taková společnost jest mu velmi nebezpečnou příležitostí ke hříchu.

Příležitosti, ve které upadáme do *velikého* nebezpečství zhřešiti, říká se „**blízká**“ **příležitost** ke hříchu.

Co rozumíme příležitostí ke hříchu? (Osobu, společnost, místo a vůbec všecko, čím upadáme do nebezpečství zhřešiti.)

Co rozumíme **blízkou příležitostí** ke hříchu?

B l í z k o u p ř í l e ž i t o s t í ke hříchu rozumíme osobu, společnost, místo a vůbec všecko, čím upadáme do *velikého* nebezpečství zhřešiti. (Otáz. 674.)

Vejde-li člověk střídmý do hostince, může se tam také opiti; tedy vejítí do hostince jest mu také příležitostí ke hříchu, ale ne tak nebezpečnou jako člověku opilství oddanému, neboť se dá očekávati, že zachová střídmost a neopije se.

Příležitosti, ve které neupadáme ve veliké nebezpečství zhřešiti, říká se „**vzdálená**“ **příležitost** ke hříchu.

Kdy nazýváme příležitost ke hříchu *vzdálenou*? (Když neupadáme v ní ve veliké nebezpečství zhřešiti.)

Kdo chodí dobrovolně mezi zkažené lidi nebo čte špatné knihy, navštěvuje nestoudná a bezbožná divadla a p., snadno se zkazí, neboť zkažení lidé, špatné knihy a nestoudná divadla jsou příležitostí ke hříchu. Ale člověk může se takové příležitosti snadno vyhnouti a tak se uchrániti hříchu. Trvá-li v ní přece, je to jeho vinou.

Příležitost, které se můžeme snadno vyhnouti, ale nečiníme tak, nýbrž schválně jí vyhledáváme, nazýváme „**dobrovolnou**“ **příležitostí** ke hříchu.

Kdy nazýváme příležitost ke hříchu „*dobrovolnou*“?

Často se stává, že hodný člověk je nucen na př. plouti s člověkem zkaženým na jedné lodi nebo je s ním zavřen v jedné místnosti a p.; lékař musí mnohdy ohledávati těla nemocných, má-li je s prospěchem léčiti; kněz musí často poslouchati ve zpovědnici i nejhorší věci atd. Ti všichni ocitají se v příležitosti ke hříchu, a to dosti blízké, a nemohou se jí nikterak vyhnouti.

Takovou příležitost, které se nemůžeme nikterak vyhnouti, nazýváme „**nedobrovolnou**“ nebo také „**nezbytnou**“ **příležitostí** ke hříchu.

Kdy nazýváme příležitost ke hříchu „*nedobrovolnou*“ neboli „*nezbytnou*“?

Kolikerou rozeznáváme příležitost ke hříchu? (Blízkou a vzdálenou: dobrovolnou a nedobrovolnou.)

Jak jste již slyšeli, kdo se chce uvarovati těžkých hříchů, musí se uvarovati také každé příležitosti k nim, zvláště však *dobrovolné blízké příležitosti*, t. j. nesmí vyhledávati osob, společností, míst a vůbec ničeho, čím by mohl upadnouti do velikého nebezpečství zhřešiti. Kdo příležitosti ke hříchům dobrovolně vyhledává, ukazuje, že se nechce opravdově polepšiti, a již tím hřeší. Mnohý spoléhá se při tom na svou sílu; ale jak nemoudře jedná, poučuje ho sv. Petr. Ten měl nejlepší úmysl, že Ježíše nezapře, a přece ho zapřel. Vešel na dvůr Kaifášův; čeládka a noční stráž tam shromážděná stala se mu blízkou příležitostí ke hříchu, a on v té příležitosti zhřešil. Proto nikdo neříkej: „nic se mi nestane, půjdu-li do té neb oné společnosti; nedám se svěsti“. Tak říkali již velmi mnozí, a přece se dali svěsti.

Kdo se octne v nedobrovolné blízké příležitosti ke hříchu, má, je-li to možná, ihned ji opustiti — zachrániti se útekem, jako to učinil Josef egyptský, když byl pokoušen od ženy Putifarovy ke hříchu. Útěk před zlou příležitostí Ježíš Kristus výslovně doporučí, když dí: „*Pohoršuje-li tě oko tvé, vylup je a vrz od sebe. A pakli ruka tvá tě pohoršuje, utni ji a vrz od sebe; nebo užitečnější je tobě, aby zahynul jeden úd tvůj, než aby celé tělo uvr-*

ženo bylo do pekelného ohně“. (Mat. 5, 29. 30.) Tím Ježíš Kristus řekl: „Kdyby ti některá věc neb osoba byla tak milá jako oko nebo ruka, ale přiváděla by tě ke hříchu, vrz ji od sebe, odstraň ji, vzdal se od ní, prchni . . .“ Není-li možná opustiti blízké příležitosti ke hříchu, třeba užívati všech prostředků, abychom v ní neklesli, nýbrž abychom ji proměnili ve vzdálenou příležitost.

Ve příčině vzdálené příležitosti, již může býti všecko ve světě, i věci dobré, jest si pamatovati, že se máme míti na pozoru, aby se naší vinou nestala příležitostí blízkou.

Které příležitosti se musí zvláště varovati, kdo se chce uvarovati těžkých hříchů? (Dobrovolné blízké.)

Proto také, kdo činí opravdové předsevzetí a umíňuje si, že se bude varovati alespoň všech těžkých hříchů, musí si zároveň umíniti, že se bude varovati i každé dobrovolné blízké příležitosti k nim. Kdo by tak učiniti nechtěl, kdo by se příležitosti ke hříchu nevaroval, ale spíše jí vyhledával, neměl by opravdového předsevzetí a nedošel by odpuštění, byť se denně zpovídal.

Pamatujte si: Kdo činí opravdové předsevzetí, musí si umíniti za prvé, **že se bude varovati alespoň všech těžkých hříchův a každé dobrovolné blízké příležitosti k nim.**

Co si musí umíniti za prvé, kdo činí opravdové předsevzetí?

Jaké musí učiniti předsevzetí, kdo se jenom ze hříchů všedních zpovídá? — Co rozumíme příležitostí ke hříchu? — Které příležitosti ke hříchu říkáme „dobrovolná“? — Kterou příležitost ke hříchu nazýváme „blízkou“? — Co se doporučuje v nedobrovolné blízké příležitosti? — Oč se máme starati ve vzdálené příležitosti ke hříchu?

b) *α)* Varovati se příležitosti ke hříchu je nezbytno tomu, kdo se chce polepšiti. Ale nepostačuje to.

Jaká jest vůle naše následkem hříchu dědičného? (Více ke zlému než k dobrému nakloněna.)

Ano. Všickni nosíme v sobě následek hříchu dědičného, náklonnost ke zlému neboli zlou náklonnost. Zlá náklonnost jest velmi nebezpečna, je takoruka druhou naší přirozeností; všude nás pronásleduje a ke hříchu svádí. Chceme-li se hříchu uchrániti, musíme *všem zlým náklonnostem statečně odpírati*. A to si musí také umíniti, kdo činí opravdové předsevzetí.

β) Také pokušení jest nebezpečno naší duši.

Co rozumíme pokušením? — Odkud pochází pokušení? — Proč jest pokušení nebezpečné?

Pokušení svádí ke hříchu, ale jen toho, kdo se svéstí dá. Kdo však pokušení odpírá a je přemáhá, tomu neškodí. Proto, kdo se chce uvarovati hříchů, musí nejen zlým náklonnostem, ale i *pokušením ke hříchu statečně odpírati*; a to je další, co si musí umíniti, kdo činí opravdové předsevzetí.

γ) Abychom se po sv. zpovědi snadněji nových hříchův uvarovali, zlým náklonnostem a pokušením statečněji odpírali a tak milost posvěcující co nejdéle zachovali, k tomu nám pomáhají některé vydatné pomůcky neboli *prostředky*.

Prvním prostředkem k zachování milosti jest *modlitba*. Kdo denně vykonává svědomitě modlitbu, má v ruku mocnou zbraň proti hříchu, neboť snadno odolá zlým náklonnostem a přemůže každé pokušení. Proto Ježíš Kristus napomíná: „*Bděte a modlete se, abyste nevěšli v pokušení*“ (Mat. 17, 20.) Jestliže kdo často hřeší a se nelepší, jistě často nebo docela zanedbává modlitbu.

Jiným mocným prostředkem k zachování milosti jest *rozjímání o věčných pravdách*, jako na př. o utrpení a smrti Páně, o smrti, o soudu, o věčnosti, o nebi, o pekle a p. Rozjímání o pravdách těch povzbudí nás k opatrnosti před hříchem, jímž maříme na sobě zásluhy smrti Kristovy, ztrácíme nebe a zasluhujeme pekla. Proto moudrý Sirach napomíná: „*Ve všech skutcích svých pamětliv buď na poslední věci své a na věky nezhřešiš*“ (Sir. 7, 40.)

Také *vzpomínání na přítomnost Boží* jest mocným prostředkem k zachování milosti Boží.

Když znamenitý dánský básník Andersen byl ještě chlapcem, chtěl ho jakýs ukrutný člověk bez práva bít. Zbožný hoch však zvolal: „Jak pak mne můžeš bít, vždyť to Pán Bůh vidí!“ A člověk onen neopovážil se udeřiti ho. — Také naši duši chce často raniti ranou smrtelnou buď tělo naše, nebo svět a ďábel. V čas pokušení řekněme pokušiteli: „Kterak mne můžeš bít, vždyť to Pán Bůh vidí!“ a pokušení jistě odejde.

Kdyby lidé pamatovali, že Bůh je všudy přítomen a všechno vidí, jistě by se báli hříchy svými jej urážeti a tak zachovali by si spíše milost Boží.

Zvláště mocným prostředkem k zachování milosti jest *časté přijímání svatých svátostí*, t. j. svátosti pokání a oltářní. Ve svátostech těchto dostává se nám posily k boji proti zlým náklonnostem a pokušením jakož i povzbuzení k životu bohumilému, což nemálo přispívá k zachování milosti.

K zachování milosti přispívá též *poslouchání slova Božího*. Slovem Božím, které se v kostele hlásá, bývá tak mnohý upamatován na své hříchy, jimž jest oddán, na příležitost, v níž vězí, na své povinnosti, které zanedbává, a zároveň povzbuzován k dobrému. Řídí-li se slovem tím, snáze se uvaruje hříchu a milost si zachová. Týž účinek přináší *čtení dobrých knih*, zvláště životopisů svatých a světic Božích, kde se nám staví před oči, množství stkvělých příkladů hrdinského boje proti zlým náklonnostem a pokušením ke hříchu a snahy zachovati si milost Boží.

Které prostředky k zachování milosti jsem vám uvedl?

Jsou ještě mnohé jiné, ale ty, které jsem vám jmenoval, jsou zvláště potřebné — hlavní; těch máme přede všemi jinými užívat.

Které jsou hlavní prostředky, jichž máme k zachování milosti užívat?

Poněvadž tyto prostředky jsou potřebny k zachování milosti, musí si každý, kdo činí opravdové předsevzetí, umíniti, že jich bude svědomitě užívat; kdyby tak neučinil, dával by tím na jevo, že mu o polepšení valně nejde.

Čemu musí odpírati, kdo činí opravdové předsevzetí? — Čeho musí užívat, aby si zachoval milost Boží?

Pamatujte si: Kdo činí opravdové předsevzetí, musí si umíniti za druhé, **že bude zlým náklonnostem a pokušením ke hříchu odpírati a k zachování milosti potřebných prostředkův užívat.**

Co si musí umíniti za druhé, kdo činí opravdové předsevzetí?

c) V podobenství o nemilosrdném služebníkovi poučil nás Ježíš Kristus, že musíme odpustiti ze srdce svým nepřátelům a všem, kdož nám ublížili, chceme-li dosáhnouti od Boha odpuštění svých hříchů. (Viz část II. str. 52.) Proto, kdo činí opravdové předsevzetí, musí si za třetí umíniti, **že odpustí ze srdce svým nepřátelům a všem, kdož mu ublížili.** Kdyby tak neučinil, nemohl by doufati odpuštění od Boha, třeba by se denně modlil několik hodin, slyšel mnoho mší svatých, postil se a tělo své trestal po dlouhá léta.

Co si musí umíniti za třetí, kdo činí opravdové předsevzetí?

d) *a) Zacheus*, jsa celným, měl při vybírání cla velikou příležitost nepravým způsobem shromažďovati si statek. Když jednoho dne Ježíš Kristus přišel do příbytku jeho, Zacheus jsa pohnut v srdci svém umínil si, že všecken statek nepravým způsobem nashromážděný vrátí a mimo to že bude udíleti hojné almužny. Řekl: „Polovici statku svého, Pane, dám chudým, a oklamal-li jsem v čem koho, navrátím čtver násobně“. Za to dostalo se mu od Ježíše Krista blaživé odpovědi: „Dnes stalo se spasení domu tomuto“. (Luk. 19, 8. 9.)

Mnohý člověk jest si vědom, že se dopustil krádeže a podvodu, že nespravedlivým způsobem pomohl si

k majetku, kterého užívá. Takovému nestačí, chce-li dojítí odpuštění, jenom se ze hříchů těch vyzpovídati, nýbrž musí všecken cizí statek navrátiti. Nemůže-li navrátiti všeho, má ho navrátiti aspoň tolik, kolik může, neboli „dle možnosti“, „seč jest“. (Srov. část III. str. 305.) Kdyby tak neučinil, nedosáhne odpuštění. Proto, kdo činí opravdové předsevzetí, musí si též umíniti, *že cizí statek, seč bude, navrátí.*

β) Sv. Markéta Kortonská vedla v letech mladosti své rozpustilý a pohoršlivý život. Ale spatřivši zohavenou mrtvolu zavražděného milence svého, všecka zděšena hrůzou nad smrtí nešťastníkovou, zřekla se ihned prostopášného života a odešla do města Kortony, kde činila veřejné pokání. Jsouc oděna v roucho žíněné, provaz majíc na krku, tvář postem a bděním ztýranou, tak poklekala u dveří chrámových, s pláčem odprošujíc všech vstupujících za pohoršení, jež jim dávala. Nestačila jí litost a zpověď soukromá; veřejně hřešila, proto veřejně činila pokání, chtějíc napravit pohoršení, které způsobila před očima všeho lidu.

Příklad tento nás poučuje, že ten, kdo dal pohoršení, má se, chce-li dojítí odpuštění, vynasnažiti, aby pohoršení to napravil zbožným a křesťanským životem. Kdyby k tomu nebyl odhodlán, nemohl by dojítí odpuštění. Tudíž, kdo činí opravdové předsevzetí, musí si umíniti, *že napraví dané pohoršení.*

γ) Jedenkráte přišel ke znamenitému knězi Alfonsu de Castro mladý šlechtic na poradu. „Byl jsem“, tak vypravoval, „ve vznešené společnosti a opovážil jsem se o vážené paní říci, že vede tajně život hříšný a nestoudný. To však jest a bylo lež a nemám tedy pokoje ve svědomí mém“. Kněz Alfons mlčel nějakou chvíli, načež řekl: „Pane, vám není pomoci; vy jste ztracen na věky“. Slova ta ovšem šlechtice velmi soužila. I jel do Salamanky k jinému duchovnímu a pověděl vše jako dříve, i to, co mu Alfons řekl. Druhý rádce těšil šlechtice a vyslovil, že Alfons příliš přísně soudil. Nepokojný hříšník

se zaradoval a žádal za uložení pokání sebe těžšího. Kněz však mu řekl: „Není zapotřebí ničeho jiného než jíti ke všem osobám, které řeč vaši slyšely, a říci, že vše jest vymyšlená lež, co jste o té paní pověděl“. Šlechtic se zarazil, tvář jeho se zarděla, oko vzplanulo, a on nadmíru jsa rozčilen zvolal: „Toho neučiním! Jest mi nemožno před osobami tak vznešenými prohlásiti se za lháře a pomluvače!“ Kněz vzdychl a řekl: „Nyní vidím, že kněz Alfons lépe soudil než já. Ano, pane, vám není pomoci; vy jste ztracen na věky!“

Kdo způsobil bližnímu škodu na jeho cti, musí, chce-li dojíti odpuštění, škodu tu napravit podle sil svých. Jak to má učiniti, slyšeli jste při výkladu osmého přikázání Božího.

Co jest povinen učiniti, kdo bližního pomluvil? — K čemu je zavázán, kdo bližnímu spílal? (Viz část III. str. 334. a 335.)

Proto, kdo činí opravdové předsevzetí, musí si dále umíniti, že *napraví i škodu, kterou bližnímu na jeho cti způsobil*. Kdyby tak nechtěl učiniti, není mu pomoci, je ztracen na věky. — Totéž platí o tom, kdo způsobil bližnímu škodu *na časných jeho statcích anebo jakkoli jinak*.

Co si musí umíniti, kdo má na svědomí cizí statek? — Co si umíní, kdo dal pohoršení nebo způsobil bližnímu škodu na jeho cti, na časných jeho statcích anebo jinak?

Ano. Kdo činí opravdové předsevzetí, musí si umíniti za čtvrté, že *cizí statek, seč bude, navrátí a že napraví dané pohoršení i škodu, kterou bližnímu na jeho cti, na časných jeho statcích aneb jinak způsobil*.

Co si musí umíniti za čtvrté, kdo činí opravdové předsevzetí?

e) Slyšeli jste již zpytování svědomí, že každý člověk má svůj stav, který mu ukládá jisté povinnosti. Povinnosti stavu svého má každý bedlivě konati. Kdo jich nekoná, hřeší a vydává se mimo to v nebezpečství

jiných hříchů, pocházejících z porušování povinností stavovských. Kdo tedy činí opravdové předsevzetí, musí si též umíniti, **že bude pečlivě konati všechny povinnosti stavu svého.**

Co si musí umíniti za páté, kdo činí opravdové předsevzetí?

Co si musí umíniti, kdo činí opravdové předsevzetí?

Kdo činí opravdové předsevzetí, musí si umíniti:

1. že se bude varovati alespoň všech těžkých hříchův a každé dobrovolné blízké příležitosti k nim;

2. že bude zlým náklonnostem a pokušením ke hříchu statečně odpírati a k zachování milosti potřebných prostředkův užívati;

3. že odpustí ze srdce svým nepřátelům a všem, kdož mu ublížili;

4. že cizí statek, seč bude, navrátí a že napraví dané pohoršení i škodu, kterou bližnímu na jeho cti, na časných statech anebo jinak způsobil;

5. že bude bedlivě konati všechny povinnosti stavu svého. (Otáz. 672.)

Jaké musí učiniti předsevzetí, kdo se jenom ze hříchů všedních zpovídá?

Kdo se jenom ze hříchů všedních zpovídá, musí učiniti předsevzetí, že se alespoň jednoho z nich už nedopustí, neb alespoň se vynasnaží, by počet jich umenšil. (Otáz. 673.)

Co rozumíme blízkou příležitostí ke hříchu?

Blízkou příležitostí ke hříchu rozumíme osobu, společnost, místo a vůbec všecko, čím upadáme do velikého nebezpečení zhřešiti. (Otáz. 674.)

Které jsou hlavní prostředky, jichž máme k zachování milosti užívati?

Hlavní prostředky, jichž máme k zachování milosti užívati, jsou: modlitba a rozjímání o pravdách věčných, vzpomínání na přítomnost Boží, časté přijímání svatých svátostí, poslušání slova Božího, čtení dobrých knih a p. (Otáz. 675.)

D. O zpovědi.

I. Byť hříšník sebe bedlivěji zpytoval svědomí, byť vzbudil lítost a učinil opravdové předsevzetí, že se polepší, nedosáhl by tím přece ještě vždy odpuštění hříchů; třeba ještě, by se ze spáchaných hříchů vyznal.

I marnotratný syn vyznal se otci svému. Navrátil se k němu, padl před ním na kolena a zvolal: „Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou!“ Podobně hříšník musí činiti; chce-li dosáhnouti odpuštění spáchaných hříchů, musí se z nich vyznati. Ale každé vyznání nestačí k odpuštění hříchů; kdyby se na př. hříšník vyznal ze svých hříchů otci, matce, soudci atd., nedosáhne odpuštění; musí se vyznati knězi od biskupa ke zpovídání zplnomocněnému, a musí se vyznati za tou příčinou, aby dostal od něho odpuštění neboli rozhřešení, a nikoli snad jen proto, aby u něho hledal rady a útěchy; posléze musí se vyznati s opravdovou lítostí a s ponížením sebe neboli zkroušeně. Činí-li tak hříšník, t. j. vyznává-li zkroušeně spáchané hříchy knězi ke zpovídání zplnomocněnému, by od něho rozhřešení dostal, *zpovídá se*, a jeho zkroušenému vyznání říká se „*zpověď*“.

Co je zpověď?

Z p o v ě ě je zkroušené vyznání spáchaných hříchů knězi ke zpovídání zplnomocněnému, bychom od něho rozhřešení dostali. (Otáz. 676.)

Zpověď je čtvrtá částka, jež náleží k hodnému přijetí svátosti pokání.

II. Chceme-li dosáhnouti odpuštění hříchů, **musíme se zpovídati**. Dokud Ježíš Kristus obcoval viditelně mezi lidmi, odpouštěl sám hříšníkům hříchy. Jemu se hříšníci nezpovídali, protože věděl, kterých hříchů se kdo dopustil. Aby i po jeho odchodu na nebesa hříchy mohly býti lidem odpouštěny, dal moc, kterou sám měl, apoštolům a jejich nástupcům, biskupům a kněžím, když pravil: „*Kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a*

kterýmž zadržíte, zadržány jsou“. (Jan 20, 23.) Těmi slovy dal apoštolům a jejich nástupcům moc nejen odpouštět, nýbrž v jistých případech i zadržovati hříchy; ustanovil je tedy za *duchovní soudce*. Má-li soudce vynést nad někým rozsudek, musí dokonale znáti jeho provinění, jinak nemůže ho ani osvoboditi, ani odsouditi. Podobně kněz, má-li ve svátosti pokání, která je také soudem, vynést nad námi rozsudek, musí znáti náš duševní stav. Poněvadž však hříchy bývají velmi často páchány skrytě, může kněz jenom skrze zpověď věděti, z čeho nás má souditi a má-li nám hříchy odpustiti či zadržeti. Proto se musíme ze hříchů svých zpovídati.

Proč se musíme ze hříchů svých zpovídati?

Musíme se ze hříchů svých zpovídati, protože svátost pokání je také soudem, a kněz jenom skrze zpověď může věděti, z čeho nás má souditi a má-li nám hříchy odpustiti či zadržeti. (Otáz. 677.)

Proto také apoštolové žádali od věřících vyznávání z hříchů. Tak na př. sv. Jakub píše: „*Vyznávejte se tedy jedni druhým z hříchů svých, abyste spaseni byli“.* (Jak. 5, 15.) Podobně sv. Jan píše: „*Budeme-li vyznávati hříchy své, věrnýť jest Bůh a spravedlivý, aby nám odpustil hříchy naše“.* (I. Jan 1, 9.)

Že se věřící zpovíдали již za časů apoštolských, dovidáme se ze Skutkův apoštolských, kde čteme, že, když sv. Pavel byl v Efesu, „*mnozí z věřících přicházeli vyznávající a vypravující skutky své“.* (Sk, ap. 19, 18.)

Ústní podání rovněž svědčí, že zpověď bývala již v prvních stoletích. Sv. Klement římský na př. píše: „*Kdyby se hřích nějaký do srdce člověka vloudil, nemá se styděti, je-li o spasení duše své starostliv, představenému církve se zpovídati, aby slovem Božím a spasitelnou radou byl uzdraven“.* Podobně sv. Augustin píše v knize o navštěvování nemocných: „*Pros tedy, aby tě kněz navštívil, a zjev mu úplně tajemství svědomí svého“.*

Totéž vysvítá i z toho, že všechny sbory náboženské, které se již v dřívějších dobách od církve odtrhly, mají zpověď.

Nezavedl jí tedy teprve papež Innocenc III. r. 1215, jak odpůrcové církve hlásají. Ten papež dal na IV. sněmu lateránském pro tehdejší vlažnost křesťanů jen nařízení, aby se každý alespoň jednou v roce zpovídal. Nařízením tím nezavedl zpovědi, nýbrž uváděl toliko na pamět starou povinnost, které mnozí zanedbávali. Zavést zpověď ustanovením lidským bylo by bývalo zcela nemožno, poněvadž zpověď, jsouc smyslnému a pyšnému člověku obtížná, nebyla by došla nikdy všeobecného přijetí v církvi; ani nelze nijak dokázati, kdy a kterým člověkem zpověď byla zavedena.

Zpověď mimo to vyhovuje úplně požadavkům přirozenosti lidské, která sama pobádá člověka, aby vyjevoval, co jej tíží, a tak si zjednával pokojné svědomí. Proto i osvícenější nekatolici a nepřátelé víry křesťanské uznávají zpověď za výborný prostředek, který odstraňuje člověka od hříchu a vede k pokoře a poznání sebe. Tak na př. sám Voltaire praví: „*Zpověď je mocná uzda, která d nepravosti zdržuje*“. Protestant Leibnitz pak dí: „*Jestliže co krásného a milování hodného jest v křesťanském náboženství, je to jistě zpověď. Člověčenstvu byla by zasažena citelná rána, kdyby tato pevná ohrada křesťanských ctností byla zbořena*“.

Zpověď byla již ve Starém zákoně předznačena. Israelité byli totiž vázáni zákonem Hospodinovým obětovati skrze ruce kněží za rozličné hříchy rozličné oběti. Kněží podle oběti poznali hřích, což zajisté bylo zpovědí. Tak na př. člověk, který zbytečně přísahal, musil obětovati ovci, nebo byl-li chudý, dvě holoubátek.

III. Zpovědi je k odpuštění hříchů nezbytně třeba. Ale aby zpověď působila odpuštění hříchů, musí mít jisté vlastnosti. Povím vám, jaká musí býti zpověď, aby nám zasloužila odpuštění hříchů.

a) α) Kterých alespoň hříchů musíme litovati, aby naše lítost byla obecná? (Alespoň všech hříchů těžkých.)

Jako musíme litovati alespoň všech hříchů těžkých, tak také musíme se zpovídati *alespoň ze všech hříchů těžkých*, které jsme poznali při zpytování svědomí.

Těžké hříchy, na které jsme se přes pilné zpytování svědomí neupamatovali, nebo na které jsme bez své viny zapomněli, považují se za zahrnuté ve zpovědi a bývají nám s vyznanými hříchy také odpuštěny. Jsme však povinni, vzpomeneme-li si na ně později, dodatečně se z nich vyzpovídati.

β) Nač se máme při zpytování svědomí zvláště rozpomínati u těžkých hříchů? (Na jejich počet a okolnosti . . .)

Při zpytování svědomí máme se rozpomínati na *počet* těžkých hříchů proto, abychom se mohli z počtu toho zpovídati. Zpovídati se z počtu těžkých hříchů je nutno, protože každým těžkým hříchem znova urážíme Boha, a tudíž, chceme-li dosáhnouti odpuštění všech urážek, Bohu učiněných, musíme se z každého spáchaného hříchu zvlášť vyznati. Kdybychom *lživě* udali menší počet některého těžkého hříchu, zamlčeli bychom tolik těžkých hříchův; o kolik bychom jich méně udali, a zpověď naše byla by proto neplatná. Nemůžeme-li si vzpomenouti na určitý počet hříchů, můžeme si pomoci slovem „asi“.

γ) Na které okolnosti hříchů máme se rozpomínati při zpytování svědomí? — Uveď některou okolnost, která druh hříchu proměňuje? — Která okolnost na př. hřích jinak všední mění v těžký? (Viz str. 210.)

Z těchto *okolností*, které druh hříchu proměňují nebo hřích jinak všední v těžký mění, jsme povinni se zpovídati.

Kdyby na př. někdo ukradl v kostele kalich, nesmí říci při zpovědi: „Kradl jsem“, nýbrž musí říci „ukradl jsem v kostele kalich“. Okolnost, že se krádež stala v kostele, a že byla ukradena věc službě Boží zasvěcená, proměňuje druh hříchu; z krádeže stává se svatokrádež. — Kdo způsobil lži veliké pohoršení nebo škodu, musí tu

okolnost také ve zpovědi vyznati, protože ona hřích jinak všední mění v těžký.

Z kterých alespoň hříchů se musíme zpovídati? —
Z čeho se musíme zpovídati ještě u hříchů těžkých? —
Z kterých okolností jsme povinni se zpovídati?

Když se zpovídáme alespoň ze všech hříchů těžkých, které jsme poznali, i z jejich počtu a těch okolností, ze kterých jsme povinni se zpovídati, t. j. z těch, které druh hříchu proměňují nebo hřích jinak všední v těžký mění, je zpověď naše „úplná“. A to jest první, jaká musí býti zpověď, aby nám zasloužila odpuštění hříchů.

Jaká musí býti zpověď za první?

Zpověď musí býti:

1. úplná. (Otáz. 678. část 1.)

Kdy je zpověď úplná?

Zpověď jest úplná, když se zpovídáme alespoň ze všech hříchů těžkých, které jsme poznali, i z jejich počtu a těch okolností, ze kterých jsme povinni se zpovídati. (Otáz. 679.)

Za kterých okolností jsme povinni se zpovídati?

Jsme povinni se zpovídati alespoň z těch okolností, které:

1. druh hříchu proměňují;

2. hřích jinak všední v těžký mění. (Otáz. 680.)

Co platí o lítosti, když se zpovídáme toliko ze hříchů všedních?

Co se týče zpovědi, jest si pamatovati, že ze všedních hříchů nejsme povinni se zpovídati, neboť hříchy všední nezbavují nás milosti a mohou ještě jiným způsobem i beze zpovědi býti odpuštěny, na př. vzbuzením dokonalé lítosti, almužnou, pobožným obcováním mši svaté a jinými dobrými skutky. Avšak je velmi radno a užitečno i ze všedních hříchů se zpovídati.

Hlavním důvodem pro to jest, že vždy nevíme určitě, zda to, co považujeme za hřích všední, je také skutečně jen hřích všední, a není-li to snad hřích těžký. V tom případě vydávali bychom se v nebezpečení neplatné zpovědi, když bychom se z domnělého všedního

hříchu nezpovídali. — Mimo to, zpovídáme-li se ze všedních hříchů, míváme se pak více na pozoru a varujeme se jich bedlivěji, kdežto kdybychom si hříchů všedních nevšímalí, upadali bychom potom snadno i do těžších.

Sv. Aloisius, jsa asi pětiletým chlapcem, vzal vojákovi svého otce něco střelného prachu ke hře. Též slyšel od vojáků všelijaká hříšná slova, která po nich z nerozumu opakoval. Byv upozorněn na tyto malé hříchy své, ihned jich velmi litoval. Lítost ta beze zpovědi zajisté smyla tyto lehké skvrny s duše jeho. Ale tím se andělský mládenec nespokojil, nýbrž zpovídal se z těchto malých hříchů po celý život. Radno a užitečno jest následovati velikou kajícínost tohoto světce a zpovídati se také ze hříchů všedních.

Jsme-li povinni také ze všedních hříchů se zpovídati?

Nejsme povinni ze všedních hříchů se zpovídati, ale je to velmi r a d n o a u ž i t e ě n o. (Otáz. 681.)

b) Aby nám zpověď zasloužila odpuštění hříchů, musíme se zpovídati alespoň ze všech hříchů těžkých, které jsme poznali, i z jejich počtu a těch okolností, ze kterých jsme povinni se zpovídati. Ale to ještě nestačí.

Mnohý hříšník je si dobře vědom svých hříchů, zná jejich počet, ví, že jimi dal pohoršení, ale chce se před knězem zdáti lepším, nežli opravdu jest, a proto nežaluje na sebe, jak se před Bohem vinným poznal, nýbrž zamlčuje některé hříchy neb okolnosti, omlouvá své chyby nebo je svaluje na jiné. To není správné; to je trestuhodné zlehčování svátosti pokání a známkou neupřímnosti, pokrytectví. Ve zpovědi máme na sebe žalovati právě tak, jak se před Bohem vinnými poznáváme, nemáme nic zamlčovati. Zpovídáme-li se tak, je zpověď naše „upřímná“. To je druhé, jaká musí býti zpověď, aby nám zasloužila odpuštění.

Jaká musí býti zpověď za druhé?

Zpověď musí býti:

2. upřímná. (Otáz. 678. část 2.)

Kdy je zpověď upřímná?

Zpověď jest u p ř í m n á, když na sebe žalujeme právě tak, jak se před Bohem vinnými poznáváme, aniž co zamlčujeme neb omlouváme. (Otáz. 682.)

Jaká musí býti zpověď?

Zpověď musí býti:

1. úplná,

2. upřímná. (Otáz. 678.)

IV. a) Zpověď jest posvátný úkon; proto máme se při ní chovati vážně a vyjadřovati se v ní *počestnými slovy*, t. j. máme se varovati všelikých hrubých, necudných a oplzlých slov, kde toho není třeba. Kdyby se na př. někdo zpovídal, že dával potupná jména, že mluvil necudné řeči atd., není třeba, aby všecka ta potupná jména, ty necudné řeči při zpovědi opakoval. — Má-li který hřích, jehož se hříšník dopustil, několik jmen, má užívati slova slušnějšího.

b) Nestačí, abychom se ve zpovědi ke všemu přiznali, nýbrž máme se tak vyjadřovati, aby nám zpovědník rozuměl a dokonale poznal stav duše naší. Proto máme se vyjadřovati *zřetelně*, t. j. máme hříchy jmenovati jejich pravým jménem, aby zpovědník poznal, co myslíme. Nevyjadřoval by se zřetelně, kdo by se na př. zpovídal takto: „Dopustil jsem se něčeho, zač bych se před lidmi musil stydět“. Kajícník snad by myslel hřích nečistoty, avšak zřetelné to není, protože i krádež a vůbec každý hřích jest něco, zač se musíme stydět. Rovněž nevyjadřoval by se zřetelně, kdo by se zpovídal: „Hřešil jsem proti sedmému přikázání“, protože proti sedmému přikázání lze se prohřešiti rozličným způsobem: krádeží, loupeží, podvodem, lichvou a j.

Ve zpovědi máme mluvit *tak hlasitě*, aby nás slyšel *sice zpovědník, ale neslyšeli okolostojící*. Kdo se zpovídal příliš tiše, prozrazuje, že by si přál, aby zpovědník některé hříchy přeslechl. — Aby okolostojící neslyšeli něčeho z naší zpovědi nebo aby nebyli rušeni v pobožnosti, zpovídejme se šeptem a držme modlitební knížky tak, aby se hlas ve zpovědnici zesiloval, mimo zpovědnici pak nebyl slyšen.

Je-li více lidí u zpovědi, může se snadno státi, že ti, kteří stojí blízko zpovědnice, zaslechnou něco z cizí

zpovědi. Aby se tak nestalo, jest radno, abychom, když se někdo zpovídá, stáli ve slušné vzdálenosti od něho. Bylo by to neslušné a svědčilo by o zvědavosti, kdybychom se úmyslně tlačili ke zpovědníci, abychom vyslechli, z čeho se kdo zpovídá. Když bychom však náhodou, proti své vůli, z cizí zpovědi něco zaslechli, jsme zavázáni k nejprísnější mlčelivosti. Těžkého hříchu se dopouští, kdo vykládá, co z cizí zpovědi slyšel, protože může uvést v podezření zpovědníka, že on to vyzradil a tak porušil zpovědní mlčelivost. Také není dovoleno vypravovati jiným, z čeho jsme se zpovídali, a co nám zpovědník řekl.

Kterak se máme ve zpovědi vyjadřovati?

Ve zpovědi se máme vyjadřovati:

1. počestnými slovy;

2. zřetelně a tak hlasitě, by nás slyšel sice zpovědník, ale neslyšeli okolostojící. (Otáz. 683.)

K čemu jsme zavázáni, když jsme náhodou z cizí zpovědi něco zaslechli?

Když jsme náhodou z cizí zpovědi něco zaslechli, jsme zavázáni k nejprísnější mlčelivosti. (Otáz. 684.)

V. Sv. Augustin vypravuje toto krátké, ale vhodné podobenství: Když vlk odnáší ovci, zavírá prý hrdlo její, aby nemohla hlasem svým volati pastýře ku pomoci. Právě tak zavírá protivník duší mnohému hříšníku ústa, aby se ve zpovědi nedovolal pomoci pastýře duchovního, sváděje ho ke zpovědi neúplné a neupřímné hlavně tím, že v srdci jeho probouzí *lichý stud*, jenž mu brání pak úplně a upřímně se zpovídati.

a) Aby takový lichý stud překonal, hříšník má uvážiti, že *se nestyděl hřešiti před Bohem, jenž všechno vidí*, že se tudíž nemusí a nemá stydět ani před zpovědníkem ze hříchu se vyznati. Hřešiti, jako by Boha nebylo, jest hanba, nikoli však vyznávati se ze hříchu! Toho byli si dobře vědomi a dle toho jednali mnozí kajícíci a kajícnice a nestyděli se veřejně se vyznati ze svých hříchů, jako na př. Marie Magdalena a sv. Augustin; ano tento

světec se nejen zpovědníku vyznal, ale zaznamenal také ve zvláštní knize nejen hříšné skutky, jichž se dopustil před svým obrácením, nýbrž i nejtajnější své myšlenky a žádosti, aby tím sama sebe zahanbil a jiným byl výstrahou. V tom má ho každý hříšník následovati; když ho ďábel svádí, aby ze studu některý hřích zamlčel, má si říci: „Když jsem se nestyděl Boha, nebudu se stydět lidí!“ a má uvážit, co mu to prospěje, bude-li se zdáti zpovědníkovi nevinným, čistým, cudným, když takovým není před Bohem, jenž ví, že zpovědníkovi lže a tak velmi opovážlivě a drze páše nový hřích!

Co má uvážit, kdo by se styděl upřímně se zpovídati?

b) Kdosi způsobil si svým prostopášným životem nemoc, za kterou se styděl. Bylo potřebí zjeviti vše lékaři; ale stud tomu bránil. Nešťastník raději nepokojně žil, než by byl v soukromí lékaři tajemství své svěřil. Věděl, že mu nikdo nemůže pomoci než lékař; věděl, že nemoc je smrtelná. Co učinil? — Zavraždil se! — A co následovalo? — Lékaři ohledavše mrtvolu shledali tajnou nemoc, a zpráva jak o nemoci, tak i o nešťastné smrti roznesla se ústy i tiskem do celého světa.

Zrovna tak pošetile jedná hříšník, který se stydí upřímně se zpovídati. Než by vyznal tajně zpovědníku své hříchy, raději v nich žije. Je jisto, že nemá vnitřního pokoje, protože svědomí mu stále jeho poklesky vyčítá a děsí jej hroznými tresty, které ho čekají na věčnosti, kdyby snad ve hříších zemřel. Kdykoli si vzpomene, že zamlčel ve zpovědi těžký hřích, vždy slyší hlas svědomí, který jej kárá: „Ty's se neplatně zpovídal a svatokrádežně přijímal tělo Páně“.

A dejme tomu, že se člověk takový nezpovídá ze zamlčeného hříchu ani v nemoci a že raději zemře s hříchem tím, než by se z něho knězi vyzpovídal! Jaká bude jeho smrt, jaká čeká jej věčnost? Nešťastná! Jak rád by pak vyznal hřích svůj nejen tajně knězi, ale všem lidem: je však pozdě! Z pekla nepomůže mu již nikdo!

A jeho zamlčované hříchy budou přece vyjeveny, a to před celým světem. Přejde den soudný! Tam vše se objeví, co bylo na světě tajno. Hříšník tedy přece bude zahanben. Chtěl ujíti a ušel hanbě na světě, ale za to neujde jí na věčnosti, kde každý zamlčený hřích bude veřejně souzen a trestán. Tenkrát budou mnozí zavrženci volati: „Stude nepravý, co jsi nám připravil! Jediné slovo ve zpovědi mohlo nás uvarovati této hanby věčné a bídy; ale nyní je pozdě! Z toho plyne naučení: Kdo by se styděl upřímně se zpovídati, má uvážiti, *že jest lépe hříchy své zpovědníku tajně vyznati, než ve hříchu nepokojně žiti, nešťastně umřiti a při posledním soudu proto před celým světem zahanbenu býti.*

Co má za druhé uvážiti, kdo by se styděl upřímně se zpovídati?

c) Některý kající se bojí, že by snad zpovědník mohl vyraziti, z čeho se mu zpovídal. Ale k takové bázni nemá příčiny, neboť *zpovědník je pod těžkým hříchem a pod velmi přísnými tresty časnými i věčnými k mlčivosti zavázán.* A také nikdy nebylo slýcháno, že by kněz zpovědník byl vyrazil něco ze zpovědi.

Sv. Jan Nepomucký na př. raději se nechal mučiti a do Vltavy hoditi, než aby byl vyrazil, z čeho se mu královna zpovíдалa. — Podobnou mlčivostí vyznamenal se blahoslavený *Jan Sarkander*, farář v Holešově na Moravě. Než by byl vyrazil zpověď katolického pána z Lobkovic odpůrcům pravé víry, nechal se raději mučiti skřipcem, pálení ohněm.

Ano ani tehdy nesmí zpovědník nic vyraziti, kdyby se ve zpovědi dozvěděl o tajné vzpouře nebo vraždě, ba ani kdyby jemu samému hrozilo nebezpečí, a on o něm zvěděl jen ze zpovědi, nesmí chováním svým prozraditi, že o nebezpečí tom ví.

V městě Dublině byl r. 1793 zavražděn nějaký mladík. Do podezření z vraždy upadl jeden důstojník, proti němuž různé okolnosti svědčily. Důstojník se před soudem živým Bohem dokládá, že jest nevinný; nevěřilo se mu však a byl odsouzen k smrti. Tu přišel skutečný vrah k bratru důstojníkovu, knězi Patrikovi, ke zpovědi. I domlouval kněz vrahu, aby se sám u soudu udal, ale ten tak neučinil. Patrik však přece zpovědi nevyrazil a s kr-

vácejícím srdcem hleděl na to, když jeho nevinný bratr byl popraven a matka zármutkem zemřela. Později se skutečný vrah sám udal, a tu teprve přišla na jevo nevinnost důstojníkovy a obdivuhodná mlčelivost zpovědníkovy.

Proto, kdyby vám někomu napadlo zamlčeti některý hřích ze strachu, že by jej zpovědník mohl někde vyzraditi, uvažte, co jste nyní slyšeli o zpovědní mlčelivosti, k níž je zpovědník zavázán, a jistě pak ten strach přemůžete a upřímně se vyzpovídáte.

Co má za třetí uvážiti, kdo by se styděl upřímně se zpovídati?

Co má uvážiti, kdo by se styděl upřímně se zpovídati?

Kdo by se styděl upřímně se zpovídati, má uvážiti:

- 1. že se nestyděl hřešiti před Bohem, jenž všecko vidí;**
- 2. že jest lépe hříchy své zpovědníku tajně vyznati, než ve hříchu nepokojně žiti, nešťastně umříti a při posledním soudu proto před celým světem zahanbenu býti;**
- 3. že zpovědník je pod těžkým hříchem a pod velmi přísnými tresty časnými i věčnými k mlčelivosti zavázán. (Otáz. 685.)**

Nikdy tedy ani se nebojte, ani nestyďte zpovídati se upřímně ze všech těžkých hříchů, na které jste si při zpytování svědomí vzpomněli. Ale také vždy zpytujte bedlivě svědomí a nechodte nikdy ke sv. zpovědi bez náležité přípravy. Kdybyste vlastní vinou, na př. z bázně, z tichého studu nebo proto, že jste svědomí své příliš nedbale zpytovali, z některého těžkého hříchu se nezpovídali, zpovídali byste se neplatně a dopustili byste se nového těžkého hříchu. A kdybyste chodili ke sv. zpovědi několik let, ale kdybyste se z toho zamlčeného hříchu nezpovídali, všechny zpovědi byly by neplatny. Také každé vaše sv. přijímání bylo by nehodné, svatokrádežné. A kdybyste v tom stavu šli k břimování, přijímali byste je také nehodně. Kolik bylo by tu nových hříchů, svatokrádeží! Proto chraňte se všickni z některého těžkého hříchu vlastní vinou se nezpovídati, chraňte se nedbalosti při zpytování svědomí!

Zpovídá-li se platně, kdo vlastní vinou z některého těžkého hříchu se nezpovídá?

Kdo vlastní vinou, na př. z bázně, z lichého studu nebo proto, že svědomí své příliš nedbale zpytoval, z některého těžkého hříchu se nezpovídá, zpovídá se neplatně a dopouští se nového těžkého hříchu. (Otáz. 686.)

Stává se často, že člověk, který se z některého těžkého hříchu vlastní vinou nezpovídal, ano snad jej ve mnohých zpovědích zamlčoval, časem toho lituje a umíní si chybu svou napravit. Co musí takový činiti?

a) Především musí se vyznati, že zneuctil svátost pokání neplatnou zpovědí a že ji chce napravit. Potom musí *ze zamlčeného hříchu se zpovídati*; bylo-li jich více, musí všechny jmenovati a udati též jejich počet.

b) Dále musí *udati, v kolika zpovědích hřích ten zamlčel*, protože všechny ty zpovědi byly neplatny, a každou z nich byl spáchán nový těžký hřích.

c) Proto musí *všecky tyto zpovědi*, když se v nich vyznával i z jiných těžkých hříchů, *zevrubně opakovati*, t. j. musí se znova vyznati ze všech hříchů, nejen ze zamlčených, ale také z těch, ze kterých se zpovídal, protože mu žádný hřích v neplatných zpovědích nebyl odpuštěn. Jen kdyby se od první neplatné zpovědi nebyl dopustil těžkých hříchů, nemusil by opakovati zpovědi potom vykonaných; stačilo by jen říci, kolikrát se zpovídal od té doby, co ten hřích těžký po prvé zamlčel.

d) Také musí se *zpovídati, kolikrát ve stavu tom přijal nejsvětější svátost oltářní*, neboť ji přijímal pokaždé svatokrádežně a tím se dopouštěl pokaždé těžkého hříchu; ano musí se zpovídati, *stalo-li se to i v čas velikonoční*, protože nehodným přijímáním nevyplnil povinnosti velikonočního přijímání.

e) Konečně musí *udati, přijal-li ve stavu tom i jiné svátosti*, protože všechny přijal nehodně a dopustil se svatokrádeže.

Co musí činiti, kdo se vlastní vinou z některého těžkého hříchu nezpovídal?

Kdo se vlastní vinou z některého těžkého hříchu nezpovídá, musí:

- 1. ze zamlčeného hříchu se zpovídati;**
- 2. udati, v kolika zpovědích hřích ten zamlčel;**
- 3. všecky tyto zpovědi, když se z nich vyznával i z jiných těžkých hříchů, zevrubně opakovati;**
- 4. zpovídati se, kolikrát ve stavu tom přijal nejsvětější svátost oltářní, a stalo-li se to i v čas velikonoční;**
- 5. udati, přijal-li ve stavu tomto i jiné svátosti. (Otáz. 687.)**

Někdy se stane i zbožnému a svědomitému kajícníkov, který se ke sv. zpovědi vždy řádně připravuje a má vůli ze všech hříchů se vyznati, že přece někdy *bez vlastní viny* z některého těžkého hříchu se nezpovídá. Takovému odpouštějí se ve sv. zpovědi všecky vědomé i nevědomé hříchy, tedy také ten, z kterého se bez vlastní viny nezpovídá, ale musí se z něho dodatečně vyznati, neboť zpověď jest jediným prostředkem, jímž lze odpuštění hříchů řádným způsobem dosáhnouti. Radno jest, aby to učinil ještě před svatým přijímáním, má-li k tomu čas a příležitost. Nemusí opakovati celou zpověď, nýbrž řekne jen: „zapomněl jsem ve zpovědi ještě tento hřích...“ Ale třeba toho není, protože vykonaná zpověď byla platná. Proto, kdyby mu nebylo možno před svatým přijímáním ze zapomenutého hříchu se vyznati, může jíti k sv. přijímání, musí však vzbuditi nad hřichem tím dokonalou lítost a v budoucí zpovědi se z něho vyznati.

Co má činiti, kdo bez vlastní viny z některého hříchu se nezpovídá?

Kdo bez vlastní viny z některého těžkého hříchu se nezpovídá, musí se z něho dodatečně vyznati; radno jest, aby to učinil ještě před svatým přijímáním, ale třeba toho není, protože vykonaná zpověď byla platná. (Otáz. 688.)

Ví. Obyčejně se kajícíci zpovídají ze hříchů, jichž se dopustili od poslední zpovědi. Časem však se mnozí zpovídají ze hříchů celého života nebo několikaleté

doby životní, ačkoli v tom čase bývali u svaté zpovědi; opakují tedy buď všechny nebo několik dřívějších zpovědí. Taková zpověď jmenuje se „**zpověď životní**“, neboli „**generální**“.

Kterak se jmenuje zpověď, v níž se opakují všechny nebo několik zpovědí dřívějších?

Zpověď, v níž se opakují všechny nebo několik zpovědí dřívějších, jmenuje se z p o v ě ě ě g e n e r á l n í. (Otáz. 689.)

O generální zpovědi jest si pamatovati, že někdy je *třeba*, někdy *radno* ji vykonati.

a) Mnozí křesťané chodívají každého roku ke svaté zpovědi, ale zpovědi jejich jsou po dlouhá léta neplatny, protože kdysi, snad dávno již, zamlčeli nebo zapřeli těžký hřích, anebo úmyslně udali menší počet hříchů, neb i zakryli některou podstatnou okolnost. Nejčastěji to bývají hříchy proti šestému přikázání. Mnohý snad již za svého dětství dopustil se skutku nestoudného, ale ještě nikdy se z toho nezpovídal, ač již stářím zbělel mu mnohý vlas. Mnohdy ovšem i jiné hříchy se zamlčují, jako: krádež, loupež, vražda, žhářství, křivá přísaha a j. Všem takovým, kteří ve sv. zpovědi něco podstatného zatajili, *je třeba* zpovědi generální, neboť všechny jejich zpovědi od té, v níž po prvé těžký hřích úmyslně zatajili, byly neplatny, svatokrádežny, a jest nutno je opakovati.

Nebo také bývají zpovědi některých křesťanů neplatny, protože nemají litosti a opravdového předsevzetí, ač se vyznávají ze všeho, často až úzkostlivě. Ale sotva přijdou od sv. zpovědi, ještě téhož dne hřeší jako před sv. zpovědí; scházejí se co nejdříve s týmiž osobami, s nimiž hřešili, chodí na táž místa, která jim byla příležitostí ke hříchům, nevracejí cizího statku, udržují v srdci hněv, touhu po pomstě, závist atd. Všem takovým, chtějí-li dosáhnouti odpuštění, *je třeba* také zpovědi generální, aby ji napravili dřívější neplatné zpovědi.

Kdy *je třeba* zpovědi generální?

Zpovědi generální j e t ř e b a, když dřívější zpovědi byly neplatny. (Otáz. 690.)

b) Není-li někomu zpovědi generální třeba, protože se zpovídal vždy platně, přece nemá ji naprosto opomíjeti, neboť jest velmi užitečna každému bez rozdílu. Ostatně, kdo pak může s jistotou říci, že se od mladosti vždy dokonale připravil ke sv. zpovědi a že ji dobře vykonal? Naprosté jistoty nemá nikdo! Proto také nikomu neuškodí generální zpověď, ano naopak každému velmi prospěje. Jí odstraní člověk všecku nejistotu o platnosti dřívějších zpovědí, nabude opět klidu a pokojného svědomí, pozná dokonaleji svůj duševní stav, své naruživosti, svou lehkomyšlnost, což jej naplní dokonalou lítostí a pohne k opravdovému předsevzetí další život lépe zaříditi.

Zvláště jest radno vykonati generální zpověď v důležitějších a významnějších dobách života, a to:

α) když se připravujeme na první svaté přijímání. K prvnímu sv. přijímání je třeba dobré přípravy. Kdo se chce dobře připravit, učiní nejlépe, když opakuje všecky dřívější zpovědi, neboť tím napraví všelike nedostatky, jichž se snad ve zpovědích těch dopustil, a vzbudí v srdci svém větší pokoru a lítost, jichž je třeba k hodnému sv. přijímání.

Zpověď generální jest radno vykonati:

β) když vstupujeme do nového stavu, na př. když jde někdo do světa na učení, na studie, k vojsku, nebo vůbec když vstupuje do takových poměrů, kde by mohl snadno býti zkažen a kde potřebuje zvláštní ochrany Boží. Vzpomene-li si v takové důležité pro něho chvíli na svůj minulý život a pozná-li, že málo Bohu sloužil, ano i mnohých hříchů se dopouštěl, uzná, že, má-li býti v novém stavu spokojeným, musí zanechati dřívějšího hříšného života a začíti život nový.

Zpověď generální jest radno vykonati

γ) v čas jubilea nebo missií.

Jubileum neboli *milostivé léto* jest čas, v němž církev jménem Božím otevírá poklady zásluh Ježíše Krista a uděluje z nich věřícím pro jejich posvěcení. Milostivé léto zavedl papež Bonifác VIII. r. 1300 a ustanovil, aby se potom slavilo každých 100 let. Ale

na snažné prosby věřících doba ta byla za papeže Klementa VI. r. 1350 zkrácena na 50 let; později za papeže Urbana VI. r. 1389 byly jí vyměřeny 33 roky na památku 33 let, jež Ježíš Kristus viditelně strávil na zemi, až posleze vzhledem ke krátkosti života lidského bylo od papeže Pavla II. r. 1470 ustanoveno, aby každý 25. rok byl letem milostivým. To je tak zvané *řádné* milostivé léto; někdy však ohlašuje se milostivé léto při důležitějších událostech dříve než uplyne 25 roků, na př. při nastoupení nového papeže, v čas všeobecné bídy nebo útisků církve a p.

V čas jubilea udělují se nám hojnější milosti. Abychom se těch milostí stali účastni, je třeba vyplnění předepsaných pobožností zvláště čistoty svědomí. A k tomu jest nejvhodnější přípravou generální zpověď.

Také v čas missií jest radno vykonati generální zpověď.

Missiemi rozumíme duchovní cvičení, která na některé farní osadě konají cizí kněží, obyčejně řeholníci, zvaní missionáři. Při missiích konají se po více dní různé pobožnosti, jako růženec, křížová cesta, rozjímání a p., několikrát za den bývá kázání a ustavičně se zpovídá. Jako milostivé léto tak i missie jsou pramenem hojných milostí.

Chce-li kdo, aby z missií měl opravdový užitek, aby mu byly příležitostí k polepšení života, k odložení starých hříchů a zlých náklonností, dosáhne toho nejjistěji, vykoná-li generální zpověď.

Zpověď generální jest *radno* vykonati

δ) *v nebezpečné nemoci, bychom byli na smrt připraveni*. Vzpomínka na soud, který čeká člověka po smrti, působí každému umírajícímu bázeň a hrůzu. Abychom se té bázně a hrůzy zbavili, je dobře na smrt se připraviti. A není lepší přípravy na smrt nad generální zpověď, v níž se nemocný vyzná znova ze hříchů celého života. Potom může pokojně s odevzdaností do vůle Boží očekávati smrt.

Kdy jest *radno* vykonati zpověď generální:

Zpověď generální jest radno vykonati:

1. když se připravujeme na první svaté přijímání;
2. když vstupujeme do nového stavu;
3. v čas jubilea nebo missií;

4. v nebezpečné nemoci, bychom byli na smrt připraveni.
(Otáz. 691.)

VII. Kolikrát smíme přijmouti svátost křtu a biřmování? — Kdy jsme povinni přijímati svátost oltářní? — Kdy bylo nařízeno, abychom v čase velikonočním přijímali svátost oltářní?

Na témž sněmě (IV. lateránském r. 1215) bylo též nařízeno, aby se každý katolický křesťan zpovídal *alespoň jednou za rok*. Kdo by tak nečinil, dopouštěl by se těžkého hříchu.

Jako máme v nebezpečnosti smrti přijímati svátost oltářní, tak také máme se zpovídati, *kdykoli v nebezpečnosti života jsme si vědomi těžkého hříchu*, jako na př. když těžce onemocníme, vydáváme se na dalekou a nebezpečnou cestu, před nebezpečnou operací, při vypuknutí nakažlivé nemoci, vojíni před bitvou a p.

Ale i mimo to máme *častěji se zpovídati*, a to:

a) *proto, že jest nebezpečno smíření s Bohem odkládati, když jsme těžce zhřešili*. Kdo dlouho trvá v těžkém hříchu a smíření s Bohem odkládá, dává se snadno od hříchu opanovati, stává se jeho otrokem a upadá potom do hříchů dalších. Mimo to nikdo z nás neví dne ani hodiny, kdy nás Bůh k sobě povolá. A což kdyby nás povolal náhle, a my byli v těžkém hříchu? Jaká by nás čekala věčnost? Proto, kdykoli těžce zhřešíme, co nejdříve se vyzpovídejme a nikdy smíření s Bohem neodkládejme! Každá hodina může býti naší poslední! Nedávejme spásu duše své v sázku, nýbrž zachraňme ji včas sv. zpovědí!

Proč se máme za prvé častěji zpovídati?

b) Zkroušenou zpovědí nabýváme netoliko posvěcující milosti, nýbrž i zvláštní milosti, abychom pomocí jí uchránili se snáze hříchu a odpírali statečněji pokušením a zlým náklonnostem ke hříchu. Proto také, jak zkušenost dokazuje, lidé, kteří se častěji zpovíдают, nejsou oddáni náruživostem a zlým náklonnostem, nýbrž krácejí cestou ctnosti. Častější zpověď jejich *duši v milosti posiluje a*

náklonnosti ke hříchu zeslabuje. Častější zpověď přivedla mnohé k veliké dokonalosti, ano i ke svatosti. Nezanedbávejme jí tudíž!

Proč se máme za druhé častěji zpovídati?

c) Kdo jest poskvrněn těžkým hříchem, má nečisté svědomí. Když se ze hříchu vyzpovídá, nabývá zase čistého svědomí. Čím častěji se zpovídá, tím více svědomí své očišťuje a tím snáze uchrání se nových hříchů. Častější zpověď tudíž velice *podporuje čistotu svědomí*. — Kdo se zřídka zpovídá nebo vůbec zpověď zanedbává, snadno ohluší a otupí své svědomí, tak že se neozývá ani při nejtěžším hříchu. Kdo však se zpovídá častěji, musí také častěji zpytovat své svědomí, což působí, že se stává pozornějším na své hříchy, a to i nejmenší, snáze je postřehuje a odhodlává se je odložit; jeho svědomí stává se tak útlejším. Častější zpověď podporuje tedy též velice *útllost svědomí*.

Proč se máme za třetí častěji zpovídati?

Jak často jsme povinni se zpovídati?

Povinni jsme se zpovídati:

1. alespoň jednou za rok;
2. kdykoli v nebezpečství života jsme si vědomi těžkého hříchu.

Ale i mimo to máme se častěji zpovídati. (Otáz. 692.)

Proč se máme **častěji** zpovídati?

Máme se č a s t ě j i zpovídati:

1. protože je nebezpečno smíření s Bohem odkládati, když jsme těžce zhřešili;
2. protože častější zpověď duši v milosti posiluje a náklonnost ke hříchu zeslabuje;
3. protože častější zpověď čistotu a útllost svědomí velice podporuje. (Otáz. 693.)

VIII. Již jste poznali nejpotřebnější věci o zpovědi. Nyní vám povím, jak si povedete, až půjdete ke sv. zpovědi.

V den sv. zpovědi prozpytujte si při ranní modlitbě ještě jednou své svědomí, vzbudte lítost nad hříchy a učiňte opravdové předsevzetí, že se chcete polepšiti. Až přijдете před polednem ze školy, chystejte se na odpoledne ke sv. zpovědi. Očistěte si obuv a šaty a přichystejte si všecko, abyste se mohli brzy přistrojiti, až bude čas jíti do školy. Po obědě se někde stranou pomodlete za osvětlení Duchem svatým, opakujte si ještě jednou hříchy, ze kterých se budete zpovídati, znova jich litujte, obnovte opravdové předsevzetí a pomodlete se z modlitebních knížek modlitby před sv. zpovědí. Potom se umyjte a oblecté. Než odejdete z domova, odproste svých rodičů. Řekněte každému zvlášť: „Tatínku, maminko, prosím vás, odpusťte mi, čím jsem vás rozhněval (a)“, a polibte jim ruku. Také p. učitele odprosíte, a to dva za celou třídu. Sám určím, kteří tak učiníte.

Až budete ve třídě, kde se budete zpovídati, nebo v kostele, chovejte se tiše; nehleďte si ničeho a nikoho, jen sebe, a modlete se čekající, až na vás dojde. Když se bude zpovídati nejbližší před vámi, pokleknete se strany před zpovědníkem, v kostele ve zpovědnici, a budete čekat, až mu kněz dá rozhřešení, a on bude odcházeti. Potom uděláte kříž a řeknete: „*Prosím za svaté požehnání, bych se mohl ze hříchů svých dobře a úplně vyzpovídati*“. Kněz dá vám pak požehnání znamením kříže. Někdy kněz nečeká, až ho kající požádá za požehnání, nýbrž dá mu je hned, jakmile udělil předcházejícímu rozhřešení. Stane-li se tak u vás, můžete slova: „Prosím za svaté požehnání...“ vynechat, poznamenáte se křížem a budete říkati tak zvanou „*obecnou zpověď*“, v níž vyznáte jen všeobecně, že jste zhřešili. Řeknete: „*Já bídny hříšník*“. Slovy těmi vyznáte, že jste bídni, nebozí hříšníci, poněvadž jste hříchem ztratili milost a právo na nebe a tak nebohými, nešťastnými se stali a sami si pomoci nemůžete. Dále řeknete: „*zpovídám a vyznávám se Bohu všemohoucímu*“. Při slovech těch máte si připomenouti, že hříchy svými urazili jste Boha, který jest všemohoucí, a proto také může vám hříchy vaše od-

pustiti, ale i vás potrestati a jistě potrestá, jestliže se úplně a upřímně nevyzpovídáte. Potom řeknete: „*nejblahoslavenější Marii Panně, všem milým svatým*“, čímž učiníte vyznání své hříšnosti i před Pannou Marií a přede všemi svatými a budete je volati takořka za svědky, že se chcete náležitě zpovídati, a zároveň budete jich prositi za přímluvu, byste mohli náležitou zpověď vykonati. Na to budete se vyznávati i zpovědníkovi, poněvadž on má moc na místě Božím hříchy odpouštět. Řeknete: „*a vám, otče duchovní, na místě Božím*“. Nazvete jej „*otcem duchovním*“, protože pečuje o blaho duše. Kdo ještě nebyl u sv. zpovědi, řekne pak: „*že jsem od své maličkosti těchto hříchů se dopustil*“. Kdo již u sv. zpovědi byl, udá čas poslední sv. zpovědi; řekne tedy: „*že jsem od své poslední zpovědi, která se stala (před třemi měsíci . . . , na začátku školního roku . . . , před prázdninami) těchto hříchů se dopustil*“.

Nyní řeknu vám souvisle celou obecnou zpověď: „*Já bídny hříšník zpovídám a vyznávám se Bohu všemohoucímu, nejblahoslavenější Marii Panně, všem milým svatým a vám, otče duchovní, na místě Božím, že jsem (od své poslední zpovědi, která se stala) těchto hříchů se dopustil*“.

Kdo jde již po několikráte k sv. zpovědi, může říci krátce: „*Já bídny hříšník zpovídám a vyznávám se Bohu všemohoucímu, že jsem od poslední zpovědi, která se stala . . . , těchto hříchů se dopustil*“.

Po obecné zpovědi budete vyznávati hříchy své, na které jste se při zpytování svědomí upamatovali. Až se z nich vyznáte, zakončíte zpověď tím, že vzbudíte znova žel a lítost a učiníte opravdové předsevzetí slovy: „*Bože můj! (Těchto a) všech svých hříchů srdečně lituji, protože jsem pro ně spravedlivého trestu zasloužil. Želím jich proto, že jsem tebe, svého nejlepšího Otce, (nejvyšší a lásky nejhodnější dobro,) urazil. Činím opravdové předsevzetí s milostí tvou život svůj polepšiti, (blízké) příležitosti ke hříchu se varovati a nikdy už nehřešiti*“.

„Žádám vás, ctihodný otče, za spasitelné pokání a kněžské rozhřešení“.

Potom dá vám zpovědník případné naučení, jak byste se měli budoucně chovati. Poslouchejte naučení to s uctivostí a pozorně, abyste si všechno zapamatovali a mohli podle toho jednati. Někdy se také zpovědník táže na některé věci. Zeptá-li se vás na něco, odpovídejte upřímně; kdybyste něčemu nerozuměli, nebo potřebovali v něčem poučení, otažte se uctivě. Potom uloží vám zpovědník nějakou modlitbu (nebo jiný dobrý skutek), abyste se ji po sv. zpovědi pomodlili. Říkáme, že ukládá pokání. Dávejte pozor, abyste dobře rozuměli, co vám ukládá.

Když vám zpovědník uloží pokání, jestliže jste při zpovědi stáli, kleknete, jako jste klečeli, než jste se začali zpovídati, a budete se bít třikrát v prsa; můžete při tom říkati: „Bože, buď milostiv mně hříšnému!“ Zpovědník pomodlí se zatím modlitbu za odpuštění hříchů vašich a potom udělí vám rozhřešení slovy: „*Rozhřešuji tě ze hříchů tvých ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen*“ a udělá při tom nad vámi kříž. Vy se také poznamenáte sv. křížem. Řekne-li zpovědník, jak to na mnohých místech bývá: „Pochválen buď Ježíš Kristus“, odpovíte: „Na věky. Amen“. Pak odejdete počestně od zpovědnice děkující Bohu za přijatou milost a prosíce za sílu, byste svá předsevzetí trvale prováděli, a vykonáte uložené pokání. Dokud vám neudělí zpovědník rozhřešení, nesmíte od něho odejiti. Kdyby snad bylo při někom shledáno, že není hoden rozhřešení, má se tomu pokorně podrobiti a tím více se snažiti, by se pravým polepšením života rozhřešení hodným stal.

Kdy propouští zpovědník hříšníka bez rozhřešení? (Viz str. 197.)

Co jsem vám nyní pověděl o tom, kterak se vykonává zpověď, přečteme si z katechismu, abyste si to dobře zapamatovali. Vyndejte si katechismus a najděte si stránku 150. (ve středním katechismu stránku 131.) Čti otázku 694. (606.) N...!

Kterak budeš vykonávati zpověď?

E. O dostiučinění.

I. Marnotratný syn nejen se vyznal otci ze svých hříchů, nýbrž uznával také, že svým zpustlým životem stal se nehoden lásky otcovy a jeho statků; proto sám volil pokutu nejkrutější, totiž býti v domě otce svého, v němž byl dříve u veliké vážnosti, toliko dělníkem, aby tak byl stále pamatován na své provinění. Poněvadž provinění to bylo veliké, chtěl podstoupiti i pokutu velikou, jež by *dostačila*, aby zase nabyl, ne-li statků, alespoň lásky otcovy. — Pokutě, kterou chce kdo podstoupiti, aby dostatečně napravil provinění, jehož se proti někomu dopustil, na př. aby napravil urážku, škodu nebo křivdu učiněnou, říkáme „*dostiučinění*“, o tom pak, kdo tolik činí, aby to bylo dosti k napravení jeho provinění, říkáme, že „*dosti činí*“ za své provinění. Marnotratný syn tedy chtěl otci svému „*dosti učiniti*“ za své provinění, chtěl mu dáti „*dostiučinění*“.

Podobně hříšník, chce-li dosáhnouti ve svátosti pokání odpuštění hříchů, musí býti ochoten za ně „*dosti učiniti*“, dáti za ně Bohu „*dostiučinění*“. Proto také zpovědník, když dá kajícníkovi naučení, ukládá mu, aby vykonal některou modlitbu nebo některý jiný dobrý skutek jako *pokání* za své hříchy, z nichž se zpovídal. Konáním těch dobrých skutků má se hříšník *káti* za své hříchy; proto říká se jim „*kající skutky*“.

Konání kajících skutků, které zpovědník ukládá, jest pátá část, která náleží k hodnému přijetí svátosti pokání, a říká se mu „*dostiučinění*“.

Která jest pátá část, potřebná k hodnému přijetí svátosti pokání?

Co rozumíme *dostiučiněním*, jehož je ke svátosti pokání třeba?

D o s t i u č i n ě n í m, jehož je ke svátosti pokání třeba, rozumíme konání kajících skutků, které zpovědník ukládá. (Otáz. 695.)

Jak se nazývá dostiučení ještě jinak? (Pokání.) — Kolikery význam má slovo „pokání“? (Trojí: a) kajícnost; b) svátost pokání; c) kající skutky.)

II. Za hříchy, z nichž jsme se zpovídali, ukládají se kající skutky z důležitých příčin.

a) Ježíš Kristus dosti učinil sice dokonale Bohu za hříchy všech lidí, ale přes to spravedlnost Boží žádá, aby také hříšník za své hříchy něco trpěl a tak za *urážku, již učinil Bohu, alespoň nějakou náhradu dal* a tak ke své spáse s Ježíšem Kristem spolupůsobil. Proto se za hříchy, z nichž jsme se zpovídali, ukládají kající skutky, jež mají býti Bohu náhradou za urážky hříchy mu učiněné.

Proč se ukládají za hříchy, z nichž jsme se zpovídali, kající skutky?

b) Za každý hřích zasluhujeme trestu. Poněvadž je dvojí život, časný a věčný, jsou také dvojí tresty za hříchy: časné a věčné. Věčné tresty jsou ty, které musí zavrženci věčně trpěti v pekle. Časnými tresty za hříchy rozumíme tresty, které jest nám vytrpěti za naše hříchy buď zde na zemi nebo na onom světě v očistci. Na světě trestá nás Bůh na př. nemocí, bídou, chudobou, neúrodou, hanbou, útisky a jinými nehodami. Také smrt je trest za hříchy. Na onom světě v očistci musí časné tresty trpěti duše, které z tohoto světa odešly sice v posvěcující milosti, avšak neučinily dosti za své hříchy. Jejich tresty záležejí v tom, že trpí nesmírnou bolest nad tím, že jsou odloučeny od Boha, na něhož patřiti vroucně touží, ale ta touha jejich nedochází ještě splnění. Mimo to trpí rozličné muky, které jim spravedlnost Boží usoudila.

Trestům, které jest nám vytrpěti za naše hříchy buď zde na zemi nebo na onom světě v očistci, říkáme „časné“, protože *trvají jenom nějaký čas* a potom přetnou.

^s Co rozumíme **časnými** tresty za hříchy?

Č a s n ý m i tresty za hříchy rozumíme tresty, které jest nám vytrpěti za naše hříchy buď zde na zemi nebo na onom světě v očištění. (Otáz. 697.)

Vzpomeňte si, které tresty za hříchy se odpouštějí na křtu svatém. Pověz N.! Ano. Na křtu svatém se odpouštějí věčné i časné tresty za hříchy. Proto se neukládá dospělým křtěncům pokání.

Čemu jsme se učili ve příčině odpouštění trestů ve svátosti pokání?

Ve svátosti pokání odpouští se tedy sice vždy trest věčný, neodpouští se však vždy také všecken trest časný. Že tomu skutečně tak, toho máme několik dokladů v Písmě svatém.

Na přímluvu Mojžíšovu Bůh odpustil lidu israelskému reptání, kterým se prohřešil při návratu vyzvědačů ze země kana-nejské, ale přece jej ještě trestal tím, že nikdo z reptajících od dvaceti let výše nevešel do země té, nýbrž všickni zemřeli na poušti. — Když Mojžíš a Aron prohřešili se nedůvěrou, zda ze skály vyjde voda, ač to Bůh slíbil, odpustil jim Bůh sice hřích, ale za trest nesměli vejíti do země zaslíbené. — Když David dal nespravedlivým způsobem zprovoditi se světa Uriáše, aby mohl jeho manželku Bethsabu pojmouti za ženu, Bůh poslal k němu proroka Nathana, který mu představil hřích i trestuhodnost jeho. David poznal svou nepravost a zvolal pln zkroušenosti: „Zhřešil jsem proti Hospodinu!“ Na to Nathan mu zvěstoval: „Hospodin promíjí hřích tvůj. Neumřeš, ale syn, který se narodil tobě, smrtí umře“. (II. Král. 12, 13. 14.) Hospodin odpustil sice Davidovi hřích i věčný trest, ale časný trest přece mu bylo trpěti; dítě, které nejvíce miloval, mu zemřelo, a syn Absolon se pozdvihl proti němu.

Odpouští-li se spolu s hřichem vždy také trest za hřích?

S hřichem odpouští se sice vždy trest věčný, neodpouští se však vždy také všecken trest časný. (Otáz. 698.)

Poněvadž tedy Bůh neodpouští hříšníkovi ve svátosti pokání vždy všecken trest časný, zůstává mu trest ten k vytrpění buď zde na zemi nebo na onom světě v očištění. Podrobí-li se však ochotně kajícím skutkům, jež mu zpovědník uloží za jeho hříchy, Bůh nebude ho již tolik trestati, protože těmi kajícími skutky vytrpí časné tresty za hříchy. A v tom právě je druhá příčina,

proč se za hříchy, z nichž jsme se zpovídali, ukládají kající skutky, aby totiž hříšník *vytrpěl časné tresty za hříchy*.

Proč se ukládají za hříchy, z nichž jsme se zpovídali, kající skutky za druhé?

c) Bůh nakládá s námi jako rozumný otec lidský se svými dětmi. Chybí-li jeho dítě po,prvé a polepší-li se, otec odpouští mu všechno. Ale chybí-li po druhé a lepší-li se upřímně, nevyžene ho sice z otcovského domu, odpustí mu, ale řekne při tom: „Abys lépe poznal, že's mne rozhněval, a abys se měl budoucně lépe na pozoru a byl opatrnější, to neb ono učiníš atd.“, t. j. ukládá mu malý trest. Tak i Bůh činí. Ve svátosti křtu, k níž přistupujeme po,prvé jako hříšníci, odpouští nám hříchy a trest věčný i časný. Ve svátosti pokání, poněvadž přicházíme jako hříšníci již alespoň po druhé nebo po několika,té, odpouští nám jen hříchy a věčný trest, časný pak trest jest nám vytrpěti. Zpovědník ukládá nám totiž na místě Božím některé kající skutky jako na výstrahu, abychom byli na sebe opatrnější a neupadli znova v, předešlé hříchy. Tak na př. někdy zpovědník uloží kajícíkovi: „Po čtyři neděle nechod' do společnosti, kde jsi hřešil, na př. do hostince, do jistého domu, do taneční zábavy a p.“ Tím zpovědník chce provést, aby se kajícík učil varovati příležitosti ke hříchu, aby *budoucně byl opatrnější a již tak snadno nehřešil*. A to je třetí příčina, proč se za hříchy, z nichž jsme se zpovídali, ukládají kající skutky.

Proč se ukládají za hříchy, z nichž jsme se zpovídali, kající skutky za třetí?

Za hříchy, z nichž jsme se zpovídali, ukládají se kající skutky, by hříšník:

1. za urážku, již učinil Bohu, alespoň nějakou náhradu dal;

2. vytrpěl časné tresty za hříchy;

3. budoucně byl opatrnější a již tak snadno nehřešil.
(Otáz. 696.)

III. Dostiučinění jest k hodnému přijetí svátosti pokání potřebné zrovna tak, jako lítost nebo zpověď nebo opravdové předsevzetí. Proto, kdo by uloženého pokání úmyslně vykonati nechtěl a hned při zpovědi by si umínil, že ho nevykoná, zpovídal by se neplatně a přijímal by svátost pokání nehodně. — Kdo by při zpovědi uložené pokání vykonati zamýšlel, potom ho však svou vinou nevykonal, zpovídal se sice platně, ale dopouští se hříchu, poněvadž opominul dáti Bohu povinnou náhradu za své hříchy a projevil neposlušnost k církvi, jejímž jménem mu zpovědník pokání uložil. Hřích ten je hřích těžký, bylo-li uložené pokání uloženo za hříchy těžké nebo mělo-li býti náhradou za velikou škodu způsobenou bližnímu na majetku, nebo na cti. Jinak jest opominutí uloženého pokání jen hřích všední. Mimo to, kdo svou vinou nevykonal uloženého pokání, připravuje se o mnohé milosti, jichž mohl po zpovědi dosáhnouti, kdyby byl uložené pokání svědomitě vykonal. Nedochází na př. odpuštění časných trestů, které měl vykonáním uloženého pokání vytrpěti, připravuje se o mocný prostředek proti pokušením a náruživostem, jež konání kajících skutků poskytuje, tak že potom snadno zase upadá do starých hříchů.

Platně-li se zpovídal, kdo uloženého pokání nevykonal?

Kdo uloženého pokání svou vinou nevykonal, ale při zpovědi je vykonati zamýšlel, zpovídal se sice platně, ale dopouští se hříchu a připravuje se o mnohé milosti. (Otáz. 699.)

IV. Za starých dob, kdy náboženská horlivost věřících byla veliká, bývalo ukládáno kajícníkům dlouhé a těžké pokání. Oni se mu rádi podrobovali, poněvadž věděli, že se jim ukládá k jejich duchovnímu prospěchu, že totiž, vykonají-li pokání zde, nebude jim tak dlouho snášeti časné tresty v očistci. Později však mnozí věřící zvlažněli a nepodrobovali se již tak ochotně tuhému

pokání; ano bylo se obávati, že by mnohý raději ani nešel ke sv. zpovědi, nežli by se tomu pokání podrobil. Proto církev svatá upustila od dřívější přísnosti a ukládala lehčí pokání a činí tak dosud. Nyní se za pokání obyčejně ukládají: *modlitba, půst, almužna*, a to proto, že tyto dobré skutky jsou výborným lékem proti nemocem duševním. Kořen všeho zla, každého hříchu, jest, jak praví sv. Jan, *žádost očí, žádost těla a pýcha života*; těm jsou na odpor tři jmenované kající skutky. *Proti pýše života* ukládá zpovědník pokořování se před Bohem — *modlitbu*. Modlitbou vyrozumívají se však obecně všelike služby Boží a způsoby pobožnosti, jimiž dáváme na jevo oddanost Bohu. Poněvadž každý hřích jakožto vědomé a dobrovolné přestoupení zákona Božího je zároveň i skutkem pýchy člověka, jenž se zdráhá podvoliti se vůli Boží, kněz ukládá za pokání nejčastěji některé pobožnosti. Děje se to také proto, že jsou to skutky všem kajícím nejsnadnější. *Proti žádosti těla* ukládá zpovědník *půst*, kterým se vyrozumívá netoliko zdržování se masitých pokrmů a ujma v jídle, nýbrž veškeré zdržování se věcí tělu příjemných, aneb alespoň ujma v nich; na př. zdržování se tance, hry, chození do hostinců a p. — *Proti žádosti očí* neb žádosti majetku ukládá zpovědník *almužnu*, a to buď duchovní nebo tělesnou, jak komu která více prospívá nebo je snadnější. — Modlitbou také znovu zapínáme hříchem porušenou pásku své lásky k Bohu, postem ukazujeme opravdovou lásku k sobě, almužnou osvědčujeme křesťanskou lásku k bližnímu.

Modlitba, půst a almužna jsou obyčejné a nejmírnější kající skutky za pokání ukládané, ale nejsou jediné; ukládajíť se za pokání i *jiné skutky, velikosti a povaze hříchu přiměřené*. Zásadou při tom jest ukládati tím větší pokání, čím těžší byl hřích, nebo ukládati za pokání skutky, které jsou opakem spáchaných hříchů; na př. kdo kradl, tomu se ukládá, by ukradenou věc vrátil a učiněnou škodu nahradil; kdo se hněvá, aby se smířil, kdo se opíjel, aby se zdržoval chození do hostinců, kdo

dal pohoršení, aby je zbožným životem napravil, kdo bližního pomlouval, aby pomluvu odvolal atd.

Které skutky ukládají se obyčejně za pokání?

Za pokání se obyčejně ukládají: m o d l i t b a, p ů s t, a l m u ž n a a jiné podobné skutky, velikostí a povaze hříchu přiměřené. (Otáz. 700.)

V. Uložené pokání máme přijmouti s ochotou a pokorou, abychom tak ukázali uctivost k církvi, jejímž jménem nám zpovědník pokání ukládá, a máme je *vykonati právě tak, jak bylo uloženo*, t. j. právě tolik, kolik nám bylo uloženo, na témž místě a týmž způsobem, jak nám zpovědník nařídil. Uloží-li zpovědník na př., abychom se pomodlili třikrát Otče náš a Zdráva's, Maria, nesmíme z toho nic vynechat. (Přidati ovšem můžeme, neboť více můžeme a máme také za své hříchy vykonati.) Bylo-li nám řečeno, abychom se pomodlili uloženou modlitbu klečíce, nesmíme to měniti a modliti se stojíce. Někdy však se stává, že kající nemůže vykonati skutku, který mu byl uložen. Ani v tom případě nesmí ho o své vůli měniti, nýbrž má hned ve zpovědi říci, že ho vykonati nemůže, a žádati, aby mu bylo jiné pokání uloženo. Ale to platí jen tehda, když to skutečně není možno. — Kdyby kdo tvrdil, že mu nemožno vykonati uložené pokání, ač by je mohl vykonati, dopustil by se hříchu. — Kdyby se však stalo, že by někdo pro nastalé překážky nemohl skutečně vykonati uloženého pokání, kdyby na př. upadl do nemoci, do chudoby a p., musil by to oznámiti v příští zpovědi a vykonati jiné pokání, které by mu zpovědník uložil.

Mimo to máme uložené pokání vykonati *bez odkladu, t. j. co nejdříve*, možná-li hned. Nemůžeme-li však uložené pokání vykonati hned, nemáme s ním aspoň dlouho odkládati, neboť by se mohlo snadno státi, že bychom na ně později úplně zapomněli nebo že bychom se dopustili před vykonáním uloženého pokání těžkého hříchu; pak bychom nevykonali pokání ve stavu milosti, a vykonané pokání nemělo by ceny nadpřirozené.

Kterak máme vykonati uložené pokání?

Uložené pokání máme vykonati:

1. právě tak, jak bylo uloženo;
2. bez odkladu, t. j. co nejdříve. (Otáz. 701.)

Pokání, jež nám zpovědník ukládá, bývá obyčejně malé, proto nemáme na něm přestávati, nýbrž máme se snažiti, bychom také *dobrovolnými* kajícími skutky, zvláště pak trpělivostí v souženích, odkáli zasloužené tresty.

Vzorem a příkladem může v té příčině každému kajícíkovi býti *sv. Augustin*, jehož život po jeho obrácení nebyl nic jiného než ustavičné konání dobrovolných kajících skutků modlitby, postu, almužny. Veliký ten kajícík zavěsil si nad lože sedm kajících žalmů, jež se často se slzami v očích modlíval. Ano i když umíral, říkali vadmoucí rtové jeho slova žalmů těch. — Sv. Augustin se též po celý život postil. Obyčejně jídal jen pokrmy postní, a to nejvíce zeleninu. — Jen prostě se odíval, a co mu zbylo, rozdával chudým. — Kříže a protivenství trpělivě snášel, jsa přesvědčen, že za své hříchy mnohem více zasluhuje.

Podobně číňme i my! Nezapomínejme, že, i když vykonáme co nejsvědomitěji uložené pokání, přece ještě zůstává nám dosti časných trestů, které musíme vytrpěti buď na světě nebo v očistci. Proto hledme ty tresty odkáli dobrovolnými kajícími skutky! Konejme s větší horlivostí své denní modlitby, choďme častěji, i ve všední dny, na mši svatou, postěme se i ve dny, kdy se neukládá půst, zdržujme se dovolených radovánek a zábav, dávejme dle možnosti almužnu, zvláště však snášejme trpělivě a s odevzdaností do vůle Boží všechny nehody a kříže, které Bůh na nás dopustí. Přijímejme je jako zasloužené časné tresty za své hříchy a obětujme je Bohu na dostiučinění za ně. Tak bude život náš ustavičným pokáním, a budeme moci doufati, že Bůh nebude nás trestati na věčnosti, když se budeme sami trestati na světě.

Máme-li konati jenom pokání, které nám zpovědník uložil?

Nemáme konati jenom pokání, které nám zpovědník uložil, nýbrž máme se snažiti, bychom také dobrovolnými

kajícími skutky, zvláště pak trpělivostí v souženích odkáli zasloužené tresty. (Otáz. 702.)

* * *

Tím jsme dokončili poučení o tom, co náleží k hodnému přijetí svátosti pokání. Poznali jsme, že k hodnému přijetí svátosti pokání náleží *pět* částí, a to: 1. zpytování svědomí, 2. lítost, 3. opravdové předsevzetí, 4. zpověď, 5. dostiučinění.

Kolik částí náleží k hodnému přijetí svátosti pokání?

K hodnému přijetí svátosti pokání náleží p ě t částí:

1. zpytování svědomí,
2. lítost,
3. opravdové předsevzetí,
4. zpověď,
5. dostiučinění. (Otáz. 639.)

O odpustcích.

I. Víte již, že ve svátosti pokání odpouštějí se všechny hříchy a tresty věčné, ale časné tresty odpouštějí se jen z části. Aby nám více časných trestů bylo odpuštěno, ukládají se nám ve svátosti pokání kající skutky. Čím více kajících skutků vykonáme, tím více časných trestů si odkajeme. Kdybychom si chtěli kajícími skutky svými zasloužiti odpuštění všech časných trestů, trvalo by to dlouho a bylo by mnoho kajících skutků třeba. Ale Ježíš Kristus ve své dobrotivosti dal církvi své moc i časné tresty odpouštěti, a to *mimo* svátost pokání. Když církev té moci užívá a odpouští nám mimo svátost pokání časné tresty, které bychom i po odpuštění hříchů musili trpěti buď zde na zemi nebo v očistci, říkáme, že nám uděluje „**odpustky**“. Jsou tedy odpustky: odpuštění časných trestů, které církev po odpuštění hříchů mimo svátost pokání uděluje. Jimi nám přichází církev na pomoc, abychom si časové tresty za hříchy odkáli.

Čím nám přichází církev na pomoc, abychom si časné tresty za hříchy odkáli?

Abychom si časné tresty za hříchy odkáli, přichází nám církev na pomoc o d p u s t k y. (Otáz. 703.)

Co jsou odpustky?

O d p u s t k y jsou odpuštění časných trestů, které církev po odpuštění hříchů mimo svátost pokání uděluje. (Otáz. 704.)

II. Kdo uděluje odpustky? (Církev.)

Církví tu rozumíme církev učící, papeže a biskupy. Papež a biskupové mají tedy moc udělovati odpustky; papež má tu moc pro celou církev, biskupové jen pro svou diecesi.

a) Že církev má moc udělovati odpustky, poznáváme ze slov Ježíše Krista. Jak jest vám již povědomo, řekl Ježíš Kristus sv. Petrovi, když mu sliboval nejvyšší moc v církvi: „*Což bys koli (Petře) rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi*“ (Mat. 16, 19.) Totéž řekl při jiné příležitosti ke všem apoštolům. Slovy těmi dal Ježíš Kristus Petrovi a ostatním apoštolům neboli církvi učící moc odstraňovati všecko, co překáží spasení. Časné tresty také, aspoň na čas, překáží spasení; proto uvedenými slovy dostala církev také moc odpouštěti časné tresty za hříchy. Poněvadž však ve svátosti pokání časné tresty neodpouštějí se vždycky s hříchy a tresty věčnými, musí církev míti moc odpouštěti časné tresty mimo svátost pokání, neboli musí míti moc udělovati odpustky, sice by jinak nebyla pravda, že má moc odstraňovati vše, co překáží spasení.

Církev byla si vždy vědoma té moci od Ježíše Krista jí udělené a odpouštěla kajícím časné tresty mimo svátost pokání.

Tak na př. sv. Pavel hříšnému Korinťanovi, jehož byl vyloučil z církve, odpustil všecky zbývající tresty a přijal jej do církve, když činil tuhé pokání. Odpuštění to stalo se mimo svátost pokání, neboť sv. Pavel ani v Korintě nebyl, nýbrž zvláštním listem oznámil mu promi-

nutí zbývajících trestů. — Z nejstarších církevních spisů se dovídáme, že představení církve veřejným kajícníkům, kteří byli v pokání zvláště horliví a ukazovali polepšení, nebo kteří těžce onemocněli, nebo za které se přimlouvali mučedníci, zkracovali čas uloženého pokání nebo odpouštěli jim je celé, t. j. udělovali jim odpustky. — Když později veřejné pokání bylo zrušeno, dovolovala církev, aby hříšníci směli kající skutky na odpuštění časných trestů potřebné *nahrazovati* darováním peněz nebo statků ke kostelům a klášterům nebo propuštěním lidí z nevolnosti nebo poutmi do Jerusalema, Říma, Campostelly. V době křížáckých válek rozmohlo se udílení odpustků za služby konané v zájmu církve a její nejvyšší hlavy. Na synodě clermontské r. 1095 ohlášeno papežem Urbanem II.: „*Kdo by z lásky k Bohu, ne pro čest nebo zisk, účastnil se výpravy do Svaté země na osvobození církve Boží v Jerusalemě, tomu cesta ta bude se počítati za celé pokání*“.

V době novější doporučuje církev k získání odpustků zvláště modlitbu a přijímání sv. svátostí.

Proč smí církev udělovati odpustky? (Protože k tomu obdržela moc od Ježíše Krista.)

Tomu nás učí víra, tak máme o odpustcích věřiti.

Co máme o odpustcích věřiti? (Že církev obdržela od Ježíše Krista moc odpustky udělovati.)

Kterými slovy dal Ježíš Kristus církvi moc odpustky udělovati?

Moc odpustky udělovati dal Ježíš Kristus církvi slovy: „Což bys koli (Petře) rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi“. (Otáz. 706.)

b) Odpustky odpouštějí se nám časné tresty, které bychom musili trpěti buď zde na zemi nebo na věčnosti v očistci. Čím více tedy získáme odpustků, tím více časných trestů se nám odpustí, tak že, kdybychom zemřeli, můžeme doufati, že duše naše půjde přímo do nebe, nebo že bude jen na krátko v očistci. A to je zajisté veliký užitek! Jiný užitek, který nám plyne z toho, získáváme-li odpustky, jest, že býváme povzbuzeni k častějšímu při-

jímání sv. svátostí a k horlivějšímu konání dobrých skutků, poněvadž k získání odpustků se předpisuje přijímati sv. svátostí a konati některé dobré skutky. Je tedy velice užitečno odpustky získati. A to je druhé, co máme o odpustcích věřiti.

Co máme za druhé věřiti o odpustcích?

Co máme věřiti o odpustcích?

O odpustcích máme věřiti:

1. že církev obdržela od Ježíše Krista moc, odpustky udělovati;

2. že jest velice užitečno odpustky získati. (Otáz. 705.)

Kterými slovy dal Ježíš Kristus církvi moc odpustky udělovati?

III. Kající skutky jsou takořka peníze, kterými křesťan má zaplatiti své časné tresty za hříchy. Křesťan však není mnohdy s to, nebo jen výjimkou velmi těžce bývá s to, aby vykonal tolik kajících skutků, kolik by stačilo, aby odčinil veškeré tresty za své hříchy. V té slabosti církev svatá přichází mu na pomoc. Ježíš Kristus totiž svým utrpením a svou smrtí učinil Otci svému nebeskému dosti za hříchy celého světa, ano učinil více pro naše vykoupení, než bylo třeba. — Podobně Panna Maria, ač byla prosta všeho hříchu a nepotřebovala tudíž pokání, vykonala hojnost záslužných kajících skutkův a dostiučinění. — Rovněž svatí a světice Boží, mučedníci, vyznavači, poustevníci a kající vykonali mnohem více dobrého, než potřebovali k svému dostiučinění. Tyto přebytné zásluhy Ježíše Krista, Panny Marie a svatých nemohou přece býti ztraceny! Ježíš Kristus daroval je své církvi, která v nich má nevyčerpatelný poklad, jenž náleží všem jejím údům. Poklad ten jest *nevyčerpatelný*, protože zásluhy Ježíše Krista jsou nekonečně veliké a dostiučinění svatých jest přebytné. Z tohoto nevyčerpatelného pokladu církev bere a přispívá ku pomoci těm kajícím, kteří nemohou za své hříchy dosti činiti, jak by k odpykání zasloužených trestů bylo třeba, avšak jsou ochotni svědomitě vyplniti pod-

mínky, které církev k získání odpustků předpisuje. Podmínky ty, jak jsme již prve slyšeli, jsou: modlitba, přijímání sv. svátostí a některé dobré skutky. Vyplní-li kající tyto podmínky, doplní pak církev jeho pokání tím, že mu z nevyčerpatelného pokladu zásluh Ježíše Krista, Panny Marie a svatých uděluje odpustky a tak dává božské spravedlnosti náhradu za jeho nedostatečné pokání, aby pro zásluhy Ježíše Krista, Panny Marie a svatých tím jistěji dosáhl odpuštění časných trestů. Zakládají se tudíž odpustky na nevyčerpatelném pokladu, který má církev v zásluhách Ježíše Krista, Panny Marie a svatých, a z něhož může božské spravedlnosti dávat náhradu za časné tresty za hříchy.

Na čem se zakládají odpustky?

Odpustky se zakládají na nevyčerpatelném pokladu, který má církev v zásluhách Ježíše Krista, Panny Marie a svatých a z něhož může božské spravedlnosti dávat náhradu za časné tresty za hříchy. (Otáz. 707.)

IV. a) Udělováním odpustků nezprošťuje nás církev povinnosti, bychom za hříchy své dosti činili, nýbrž naopak snaží se povzbudit nás k horlivějšímu konání kajících skutků, jimiž bychom si odpustků zasloužili. Ona, nabízejíc nám odpustky, ukazuje, že zasluhujeme ještě trestů, ~~ale~~ třeba nám konati kající skutky, chceme-li, aby nám ty tresty byly odpuštěny. A jen tehdy, vykonáme-li předepsané kající skutky, udílí nám odpustky. Tím nikterak nepodporuje v nás lenost nebo vlažnost v konání kajících skutků, nýbrž naopak vzbuzuje v nás ducha kajícího. — Když pak kající skutky s pravou horlivostí konáme, odměňuje církev tu horlivost naši udělením odpustků. To jest hlavní a pravou příčinou, proč církev uděluje odpustky; aby v nás totiž vzbudila ducha kajícího a odměnila horlivost, s kterou kající skutky konáme.

Proč uděluje církev odpustky?

b) Již prve jste slyšeli, že nemůžeme vždy za své hříchy Bohu tak dosti učiniti, jak bychom měli; jen málokdy

je nám to možné; a tu církev přispívá na pomoc naší slabosti tím, že nám uděluje odpustky, jimiž dává božské spravedlnosti náhradu za naši nedostatečnost. A to je druhá příčina, proč církev uděluje odpustky.

Proč uděluje církev odpustky za druhé?

Proč uděluje církev odpustky?

Církev uděluje odpustky:

1. by v nás vzbudila ducha kajícího a odměnila horlivost, s kterou kající skutky konáme;

2. by přispěla na pomoc naší slabosti, protože málokdy můžeme Bohu tak dosti učiniti, jak bychom měli. (Otáz. 708.)

V. a) Odpustky jsou odpuštění časných trestů; časné tresty však se nemohou odpouštět, není-li odpuštěna vina a věčný trest. Proto, kdo jest ve stavu hříšném, nemůže získati odpustků. Aby je mohl získati, musí se napřed ve sv. zpovědi od hříchů svých očistiti a zasloužiti si odpuštění věčných trestů. Z toho plyne, že k získání odpustků se vyžaduje, bychom byli *ve stavu mitosti*.

Kdo má jen všední hříchy, může sice získati odpustky, ale vždy jen neúplně, poněvadž nelze odpouštět trestů za takové hříchy, jež samy dosud člověku nebyly odpuštěny.

Čeho se vyžaduje k získání odpustků?

b) Jest vám již známo, že církev uděluje odpustky jen za určité kající skutky, k nimž náleží sv. zpověď a sv. přijímání, modlitba, půst, almužna, návštěva jednoho nebo více chrámů a j. Kdo chce tedy získati odpustky, musí vykonati kající skutky, jež církev jakožto podmínku získání jich předpisuje, neboli musí *vykonati předepsané podmínky*, a to *zevrubně*, t. j. ani jediná z nich nesmí chybět. Kdyby na př. k získání odpustků byl předepsán mimo modlitbu také půst, kdo by se pomodlil, co bylo uloženo, ale opominul by postu, nezískal by odpustků. — Dále musí vykonati předepsané podmínky *s úmyslem získati odpustky*. Kdo by konal některý kající skutek, za nějž lze získati odpustky, jen

proto, aby na př. vyhověl rodičům, anebo aby se řeklo, že jest nábožný, ale o odpustky by nedbal, nedošel by odpustků.

Abychom vykonali předepsané podmínky zevrubně a s úmyslem získati odpustky, je druhé, čeho se vyžaduje k získání odpustků.

Čeho se vyžaduje k získání odpustků za druhé?

Čeho se vyžaduje k získání odpustků?

K získání odpustků se vyžaduje:

1. abychom byli ve stavu milosti;

2. abychom vykonali předepsané podmínky zevrubně a s úmyslem získati odpustky. (Otáz. 709.)

Z toho, že církev předpisovala k získání odpustků nějakou almužnu, vzali si nepřátelé církve záminku brojiti proti odpustkům a počali rozkřikovati, že církev prodávala odpustky. Řeči takové jest považovati jen za pomluvu vycházející buď ze zlomyslnosti nebo z neznalosti nauky o odpustcích. Když si církev vymínila za získání odpustků na př. peněžitý dárek na vystavění chrámu nad hrobem sv. Petra, nebylo to prodávání odpustků, nýbrž vybízení získati si odpustky za dobrovolnou almužnu k dobrému účelu. Kdo, jsa ve stavu milosti, almužnu nějakou dal s úmyslem získati odpustky, odpustky skutečně získal; kdo však ve stavu milosti nebyl, nezískal jich, třeba sebe větší almužnu dal. Takový nemohl si odpustků „koupiti“! — Staly-li se tu a tam při vybízení k získání odpustků zlořády, za to církev nemohla a ani toho neschvalovala, nýbrž naopak zlořády takové stíhala a odstraňovala.

VI. Když získáme odpustky, odpouštějí se nám buď *všecky* časné tresty za hříchy nebo jen *část* jich. V prvním případě udělují se nám odpustky „**plnomocné**“, ve druhém „**neplnomocné**“. Jsou tudíž odpustky dvojí: plnomocné a neplnomocné. Plnomocné jsou odpuštění všech časných trestů za hříchy, neplnomocné však jen části trestů těch, na př. 7 dnů, 40 dnů (= quadrigena), 100 dnů, jednoho roku atd. V tom ohledu třeba si uvést na paměť starou kázeň církevní, dle níž kající konávali veřejné pokání, jež trvalo mnoho dní, měsíců, ba i let. Nyní je církev mnohem shovívavější; uděluje nám odpuštění časných trestů pod mnohem mírnějšími podmínkami; za nepatrný kající skutek, za

krátkou modlitbu promíjí nám tolik časného trestu, kolik bychom si ho odkáli, kdybychom podle starých ustanovení církevních činili pokání 7, 40, 100 dní, rok atd. Tu pak říkáme krátce, že jsme získali neplnomocné odpustky 7 dnů, 40 dnů, jednoho roku nebo více let.

Kolikeré jsou odpustky?

Odpustky jsou dvojí: plnomocné a neplnomocné. (Otáz. 710.)

Co jsou **plnomocné** odpustky?

Plnomocné odpustky jsou odpuštění všech časných trestů za hříchy. (Otáz. 711.)

Co jsou **neplnomocné** odpustky?

Neplnomocné odpustky jsou odpuštění části časných trestů za hříchy. (Otáz. 712.)

a) *Plnomocné odpustky* uděluje církev v různých dobách a z různých pohnutek. Zvláště lze je získati *v milostivém létě* neboli *jubileu*. (Opakuj, co řečeno o milostivém létě na str. 255.) Milostivé léto ohlašuje se věřicím pastýřským listem, a oznamují se jim také všechny podmínky k získání odpustků. Podmínky ty obyčejně bývají: přijetí sv. svátostí, půst v některý den, almužna k dobrému církevnímu účelu, návštěva jednoho nebo více chrámů a odpustkové modlitby na úmysl církve.

Také lze získati plnomocné odpustky každoročně *o slavnosti a v oktávě „Jména Ježíše“ a „Jména Marie“*. Podmínkou k získání jich je sv. zpověď, sv. přijímání, obcování mši svaté a modlitba na úmysl církve.

Ve chrámech řádu sv. Františka, františkánů, kapucínů a minoritů lze plnomocné odpustky získati každoročně dne 2. srpna o tak zvané slavnosti „*Portiunkuli*“.

Portiunkula (= podíleček) byl kostelík nedaleko Assisi, zasvěcený „Panně Marii s anděly“, jež sv. František z almužen opravil (r. 1208) a v němž nejraději dlužil. Těm, kdož do toho kostelíka dne 2. srpna putovali a vykonali předepsané podmínky k získání odpustků, dostávalo se plnomocných odpustků. Později rozšířeny odpustky na všechny chrámy řádu sv. Františka. — Dekretem kongregace sv. Officia z r. 1911 možno získati „portiunkulové“ odpustky ve všech farních a klášterních chrámech a

kaplich, když o to jejich správcové požádají svého biskupa. Místo 2. srpna může býti zvolen též jiný den v oktávě.

Mnoho plnomocných odpustků mohou získati *členové rozličných bratrstev* církví schválených, jako: bratrstva třetího řádu sv. Františka a sv. Dominika, jednoty k uctění nejsvětější svátosti oltářní, sv. Michaela, sv. růžence a j.

Také jest *mnoho pobožností*, za jichž bedlivé konání církev po hodném přijetí svátostí pokání a oltářní uděluje plnomocné odpustky. Tak na př. získá plnomocné odpustky, kdo denně po celý měsíc vzbuzuje tři božské ctnosti. Totéž platí o modlitbě: „Pochválena a velebena budiž bez ustání nejsvětější svátost oltářní“, jakož i o jiných četných modlitbách.

Plnomocné odpustky lze získati též při *papežském* neboli *apoštolském požehnání*, jež uděluje papež o největších svátcích po slavné mši svaté. — S povolením papeže mohou i biskupové udělovati apoštolské požehnání na Hod Boží velikonoční a ještě na jiný libovolný svátek o pontifikální mši svaté. Podmínka k získání plnomocných odpustků je táž, jako o slavnosti „Jména Ježíše“. — Každý kněz jest oprávněn udělovati apoštolské požehnání neboli tak zvanou „*generální absoluci*“ umírajícím. Vyžaduje se, aby nemocný, nemůže-li přijmouti sv. svátostí, aspoň hříchů svých litoval, jméno „Ježíš“ vzýval, nemůže-li ústy, aspoň v duchu, a byl odevzdán do vůle Boží.

Plnomocné odpustky možno získati též v jisté dny *v některých poutních chrámech*, jako v Praze v metropolitním chrámu Páně sv. Víta, na Svaté Hoře, ve Staré Boleslavi a jinde.

Získati plnomocné odpustky jest velikou milostí. Kdo je získal, jest osvobozen ode všech časných trestů. Kdyby v tom stavu zemřel, má naději, že přijde do nebe. — Kdo po získání plnomocných odpustků zůstává ještě na živě, nesmí si mysliti, že již nebude ničeho na světě trpěti. Utrpení a protivenství nebudeme do smrti zpro-

štění. Avšak utrpení a protivenství, která i po získání plnomocných odpustků Bůh na nás dopouští, nejsou trestem, nýbrž zkouškou. Bůh je na nás dopouští, aby zkoušel naši stálost v dobrém a tím více nás odměnil na věčnosti, když v dobrém setrváme.

b) *Neplnomocné odpustky* lze získati i bez přijetí svátosti pokání a oltářní, když aspoň trváme ve stavu milosti Boží.

Tak můžeme získati odpustky 50 dnů, když na př. děláme s náležitou pobožností kříž a při tom jmenujeme tři božské osoby; 100 dnů odpustků získá, kdo na př. pozdravuje křesťanským pozdravením nebo kajícně vzdychá: „Můj Ježíši, milosrdenství!“ 300 dnů odpustků získá, kdo na př. chválí Boha slovy: „Svatý, svatý, svatý Pán Bůh zástupů; plna jsou nebesa i země slávy tvé; sláva Otci, Synu i Duchu svatému!“ Pokaždé získá 7 roků a 7krát 40 dnů (= 7 quadragen) odpustků, kdo vzbuzuje náležitě tři božské ctnosti atd.

Odpustky zakládají se na učení o obcování svatých, dle něhož zásluhy a dobré skutky jednotlivých údů prospívají nejen jim samým, nýbrž všem údům církve. Poněvadž do obcování svatých náleží též duše v očistci, prospívá i jim všechno dobré, jež ostatní údové církve vykonali nebo konají. Můžeme-li duším v očistci pomáhati modlitbou, postem, almužnou a obětováním mše svaté, můžeme jim také pomáhati přivlastňováním odpustků. Třeba však si ve příčině té pamatovati, že duším v očistci mohou býti přivlastněny jenom ty odpustky, o nichž to církev výslovně prohlásila. Odpustky takové přivlastňují se duším v očistci *na způsob přimluvy*, totiž tak, že věřící na zemi konají dobré skutky, které jsou předepsány k získání odpustků, a obětují je Bohu, t. j. prosí Boha, aby ty dobré skutky přijal ve spojení s dostiučiněním Ježíše Krista a svatých a odpustil pro ně duším v očistci časné tresty.

Mohou-li odpustky také duším v očistci býti přivlastněny?

Odpustky mohou na způsob přimluvy býti přivlastněny také duším v očistci, ale jenom ty, o nichž to církev výslovně prohlásila. (Otáz. 713.)

Opakování.

Ve které svátosti odpouštějí se nám hříchy po křtu svatém spáchané? — Kdo nám odpouští ve svátosti pokání hříchy po křtu svatém spáchané? — Kterému knězi říkáme „*kněz ke zpovídání zplnomocněný*“? — Čím jménem odpouští nám kněz ve svátosti pokání hříchy? — Od koho přešla na kněze moc odpouštět lidem hříchy po křtu svatém spáchané? — Od koho dostali apoštolové moc odpouštět lidem hříchy po křtu svatém spáchané? — Kterými slovy dal Ježíš Kristus apoštolům moc odpouštět lidem hříchy? — Kdy jenom odpouští kněz ke zpovídání zplnomocněný hříšníkově hříchy po křtu svatém spáchané? — Dle čeho pozná hříšník, že mu kněz ve svátosti pokání odpouští hříchy? — Kterak uděluje kněz hříšníkově *rozhřešení*? — Čím je tedy rozhřešení při svátosti pokání? — Co ještě jest mimo rozhřešení viditelným znamením při svátosti pokání? — Čeho nabýváme svátostí pokání? — Které hříchy mohou býti odpuštěny ve svátosti pokání? — Jak tedy jest vysvětliti, propouští-li zpovědník někdy hříšníka bez rozhřešení? — Kdy jenom se odpouštějí ve svátosti pokání časné tresty úplně? — Kdo *nabývá* ve svátosti pokání milosti posvěcující? — Kdo nabývá ve svátosti pokání *rozmnožení* milosti posvěcující? — Jakými stávají se dobré skutky vykonané ve stavu milosti, dopustíme-li se těžkého hříchu? — Co znamená: dobré skutky stávají se *umrtvenými*? — Jak dlouho zůstávají dobré skutky umrtvenými? — Jakými se zase stávají umrtvené dobré skutky, přijmeme-li hodně svátost pokání? — Co znamená: umrtvené dobré skutky stávají se zase živými?

Proč je svátosti pokání *třeba* ke spasení? — Kdy jenom může hříšník dojiti spasení beze svátosti pokání? — Proč

je svátosti pokání třeba ke spasení i tomu, kdo nehřešil těžce?

Kolik *částí* náleží k hodnému přijetí svátosti pokání? — Odkud víme, že uvedených patero částí náleží k hodnému přijetí svátosti pokání?

Co je *zpytovati svědomí*? — Za kterou dobu musí zpytovati svědomí, kdo jde k *první* sv. zpovědi? — Za kterou dobu zpytujeme svědomí při *obyčejné* zpovědi. — Proč musíme při obyčejné zpovědi zpytovati svědomí od poslední *platné* zpovědi? — Za kterou dobu musíme zpytovati svědomí při zpovědi *za delší dobu*?

Zač se máme *modliti*, než začneme zpytovati svědomí? — Nač se máme nejdříve rozpomínati? — Proč se při zpytování svědomí máme rozpomínati, kdy jsme se naposledy platně zpovídali? — Nač se také při rozpomínání na poslední zpověď musíme tázati svědomí svého? — Jak se zpovídal, kdo si při ukládání pokání myslil, že pokání toho nevykoná? — Jaká byla zpověď toho, kdo uložené pokání opomenul vykonati, ač je, když byl u zpovědi, chtěl vykonati? — Nač se takový musí rozpomenouti? — Co si máme připomínati potom, když jsme se rozpomenuli na poslední zpověď? — Nač se máme tázati při každém prikázání Božím nebo církevním jakož i při každém hlavním hříchu? — O kterých hříších máme ještě přemýšleti? — Na které povinnosti máme se rozpomínati?

Nač se musíme zvláště rozpomínati *u hříchů těžkých*? — Co řekne, kdo si nemůže vzpomenouti na určitý počet hříchů? — Čím si můžeme usnadniti upamatování se na počet hříchů? — Co rozumíme *okolnostmi*, za kterých byl hřích spáchán? — Na které okolnosti hříchu máme se zvláště při zpytování svědomí rozpomínati? — Jmenuj některé okolnosti, které *druh hříchu proměňují*! — Pověz některou okolnost, která *hřích jinak všední mění v těžký*!

Kolik píce máme vynakládati na zpytování svědomí? — Čeho se máme při zpytování svědomí varovati? — Proč nemáme zpytovati svědomí nedbale? — Kdy je nedbalost při zpytování svědomí hříchem těžkým? — Kterak si usnadníme zpytování svědomí před svatou zpovědí?

Co je *lítost*? — Proč je *lítost nejpotřebnější částka svátosti pokání*? — Jaká musí býti *lítost*, aby nám zjednala odpuštění hříchů? — Kdy je *lítost vnitřní*? — Kterými slovy napomínal prorok Joel k vnitřní lítosti? — Kdy je *lítost nade všecko*? — Kdy je *lítost obecná*? — Kolika hříchů stačí litovati, když se zpovídáme toliko ze hříchů *všedních*? — Oč však se máme v takovém případě přičiňovati? — Které hříchy je radno zahrnovati také v *lítost* a zpověď, zpovídáme-li se jen ze hříchů *všedních*? — Kdy je *lítost nadpřirozená*? — Které pohnutky lítosti nazýváme *nadpřirozenými*? — Které hlavní pohnutky lítosti nám udává víra? — Kdy je *lítost pouze přirozená*? — Jakou cenu má před Bohem *lítost pouze přirozená*? — Kdo na př. měl jen přirozenou *lítost* nad svými hříchy?

Kolikerá je *lítost nadpřirozená*? — Kdy je *lítost dokonalá*? — Kdo na př. měl *lítost dokonalou*? — O čem máme uvažovati, abychom snadněji vzbudili *lítost dokonalou*? — Co jsi si pamatoval o moci dokonalé *lítosti*? — S čím však musí býti spojena dokonalá *lítost*, má-li působiti odpuštění hříchů i beze zpovědi? — K čemu je vázán, kdo po vzbuzení dokonalé *lítosti* má příležitost se zpovídati? — Kdy jsme *povinni* vzbuditi *lítost dokonalou*? — Kdy jest velice *radno* vzbuditi *lítost dokonalou*? — Kdy jest velmi *prospěšno* vzbuditi *lítost dokonalou*? — Kdy je *lítost nedokonalá*? — Kdy jen nabýváme *lítostí nedokonalou* odpuštění hříchů? — Kdy musíme při svátosti pokání vzbuditi *nedokonalou lítost*?

Co jest *opravdové předsevzetí*? — Proč musí s *lítostí* býti nezbytně spojeno *opravdové předsevzetí*? — Co si musí umíniti, kdo činí *opravdové předsevzetí*? — Jaké musí učiniti *předsevzetí*, kdo se zpovídá jenom ze hříchů *všedních*? — Co rozumíme *příležitostí* ke hříchu? — Co rozumíme *blízkou příležitostí* ke hříchu? — Uveď příklad blízké *příležitosti* ke hříchu! — Co rozumíme *vzdálenou příležitostí* ke hříchu? — Uveď příklad vzdálené *příležitosti* ke hříchu! — Kterou *příležitost* ke hříchu nazýváme *dobrovolnou*? — Kdy je *příležitost* ke hříchu *nedobrovolnou*? — Co si ve příčině *příležitosti*

ke hříchu musí umíniti, kdo činí opravdové předsevzetí? — Co jest si umíniti ve příčině příležitosti nedobrovolné? — Co si má kající umíniti o příležitosti vzdálené? — Které jsou hlavní prostředky, jichž máme k zachování milosti užívat? — Kdo jest kajícím vzorem v nahrazení škody učiněné bližnímu na majetku? — Kdo se na př. snažil napravit dané pohoršení?

Co je *zpověď*? — Proč se musíme ze hříchů svých zpovídati? — Uveď některá svědectví, že zpověď byla v církvi již od dob apoštolských! — Jaká musí býti zpověď? — Kdy je zpověď *úplná*? — Proč se musíme zpovídati z *počtu* těžkých hříchů? — Ze kterých okolností jsme povinni se zpovídati? — Proč nejsme povinni zpovídati se ze všedních hříchů? — Proč však je radno a užitečno i ze všedních hříchů se zpovídati? — Kdy je zpověď *upřímná*? — Jak se máme ve zpovědi vyjadřovati? — K čemu jsme zavázáni, když jsme náhodou z cizí zpovědi něco zaslechli? — Jak se zpovídá, kdo *vlastní vinou* se nezpovídá z některého těžkého hříchu? — Co bývá nejčastěji příčinou, že se lidé nezpovídají úplně a upřímně? — Co má uvážiti, kdo by se styděl upřímně se zpovídati? — Kdo se raději nechal umučiti, než by vyzradil něco z cizí zpovědi? — Co musí činiti, kdo chce napravit dřívější neplatné zpovědi? — Co má činiti, kdo se *bez vlastní viny* z některého těžkého hříchu nezpovídal? — Co jest *generální* zpověď? — Komu je *třeba* generální zpovědi? — Kdy je *radno* vykonati generální zpověď? — Jak často jsme povinni se zpovídati? — Kdy bylo dáno přikázání o roční zpovědi? — Proč se máme *častěji* zpovídati? — Kterak se koná zpověď? — Říkej obecnou zpověď! — Vzbud' lítost a opravdové předsevzetí! — Nač budeš dávat pozor, až se vyznáš z hříchů? — Kdy až smíš od zpovědníka odejít? — Podle čeho poznáš, že ti zpovědník dává rozhřešení?

Co rozumíme *dostiučiněním* při svátosti pokání? — Jak se nazývá dostiučinění ještě jinak? — Proč se ukládají za hříchy kající skutky? — Které skutky se ukládají obyčejně za pokání? — Kterak máme vykonati uložené pokání? — Jak by se zpovídal, kdo by hned u zpovědi

si umínil, že nevykoná uloženého pokání? — Jak se zpovídal, kdo uložené pokání vykonati zamýšlel, ale potom svou vinou ho nevykonal? — Proč nemáme přestávati na uloženém pokání? — Čím zvláště můžeme odkáti zasloužené tresty?

Čím nám přichází církev na pomoc, abychom si časné tresty za hříchy odkáli? — Co jsou *odpustky*? — Od koho má církev *moc* udělovati odpustky? — Kterými slovy dal Ježíš Kristus církvi *moc* udělovati odpustky? — Kde máme v Písmě svatém doklad, že církev udělovala odpustky? — Kterým veřejným kajícím udělovala církev zvláště odpustky? — Čím směli kající později nahrazovati kající skutky? — Co doporučuje církev v nynější době k získání odpustků? — Proč jest užitečno získati odpustky? — Na čem se *zakládají* odpustky? — Proč uděluje církev odpustky? — Čeho se vyžaduje k získání odpustků? — Proč nemůže získati odpustků, kdo není ve stavu milosti posvěcující?

Kolikeré jsou odpustky? — Co jsou *plnomocné* odpustky? — Kdy na př. možno získati plnomocné odpustky? — Které jsou obyčejně podmínky získání plnomocných odpustků? — Co jsou *neplnomocné* odpustky? — Jak jest rozuměti tomu, řekneme-li, že za ten neb onen dobrý skutek lze získati odpustky 70 dnů? — Která je podmínka k získání neplnomocných odpustků? — Komu lze také přivlastniti odpustky? — Které jen odpustky mohou býti přivlastněny duším v očištcí? — Jak se přivlastňují odpustky duším v očištcí?

O svátosti posledního pomazání.

**Co je poslední pomazání. Poslední pomazání
je skutečně svátost.**

I. Člověk potřebuje v každém okamžiku života milosti Boží; tím více tedy, když je nemocen a blíží se k smrti. V tu dobu nastává každému důležitá chvíle

odebrati se na věčnost, a na té chvíli visí věčná blaženost nebo věčné zavržení. To nepřítel našeho spasení dobře ví a proto způsobuje člověku právě na konci života největší pokušení a boje, poněvadž tu člověk nejednou bývá zcela sláb a bez pomoci, nejsa někdy schopen ani dobrou myšlenku v sobě vzbudit, sebe kratší modlitbu se pomodlit nebo jiný dobrý skutek vykonati.

Proto se též Ježíš Kristus, i když jsme nemocni a blížíme se k smrti, o nás stará volaje k nám skrze ústa sv. apoštola Jakuba: *Stůně-li kdo z vás, uveď k sobě kněží církve! Ať se nad ním modlí mažíce jej olejem ve jménu Páně! Modlitba víry uzdraví nemocného; polehčí jemu Pán, a jestliže jest ve hříších, budou mu odpuštěny*“.
(Jak. 5, 14. 15.)

Těmi slovy sv. Jakub poroučí mazatí nemocného sv. olejem a modlití se nad ním a přislubuje, že to mazání a modlitba kněžská nemocného uzdraví, jemu polehčí a hříchy odpustí, neboli že mu udělí milost Boží jak ke spasení duše tak i ku prospěchu těla. Toho by apoštol nemohl slibovati, kdyby to Ježíš Kristus tak byl neustanovil, neboť jen Ježíš Kristus mohl s mazáním svatým olejem a s modlitbou spojití milost, zvláště odpuštění hříchů.

Patrně tedy, že sám Ježíš Kristus nařídil, aby nemocní, chtějí-li dojít uzdravení nebo polehčení a odpuštění hříchů, volali k sobě kněze, kteří by se nad nimi modlili a svatým olejem je mazali. Kdy to nařídil, z Písma svatého se nedovídáme, a také netřeba nám toho vědět; postačí, víme-li, že to nařídil; a o tom nás ujišťují zmíněná slova sv. Jakuba.

Věřící se vždy napomenutím sv. Jakuba řídili a dosud řídí; volají totiž k nemocnému člověku kněze, který dle rozkazu Páně, jež ohlašuje sv. Jakub, maže nemocného svatým olejem, který bývá od biskupa na Zelený čtvrtek svěcen a sluje *olejem nemocných*, a nad nemocným se modlí. Mazání svatým olejem jest vidět, modlitbu slyšet; je tedy *mazání svatým olejem a modlitba*

kněžská viditelným znamením od Ježíše Krista ustanoveným. Poněvadž pak nemocný skrze to viditelné znamení nabývá milosti Boží ke spasení duše a ku prospěchu těla, je to též *působivé znamení* neviditelné milosti od Ježíše Krista ustanovené, a tedy *svátost*, jíž se říká „**pomazání**“ nemocných.

Křesťan bývá v životě svém častěji mazán sv. olejem. Poprvé bývá mazán sv. olejem při křtu, potom při sv. biřmování; kněží bývají mazáni sv. olejem při svěcení na kněžství. Po těchto pomazáních, neb aspoň po pomazání křestném, přijímá se teprv pomazání nemocných; bývá tedy *obyčejně* poslední ze všech svatých pomazání, jež církev člověku uděluje; proto se mu říká „**poslední pomazání**“. Nepochází tudíž jméno „poslední pomazání“ odtud, že se uděluje nemocným před smrtí, jako by potom musili umřít. Vždyť přece je známo, že neumírá každý nemocný, který přijal poslední pomazání, naopak přemnozí bývají uzdraveni.

Shrneme-li vše dohromady, co jsme dosud o posledním pomazání slyšeli, poznáváme, že poslední pomazání je svátost, ve které nemocný, a že jméno „poslední pomazání“ pochází odtud,

Co je poslední pomazání?

P o s l e d n í p o m a z á n í je svátost, ve které nemocný skrze mazání svatým olejem nemocných a skrze modlitbu kněžskou nabývá milosti Boží ke spasení duše a častěji i ku prospěchu těla. (Otáz. 714.)

Odkud pochází jméno „poslední pomazání“?

Jméno „poslední pomazání“ pochází odtud, že toto pomazání obyčejně bývá poslední ze všech svatých pomazání, jež církev člověku uděluje. (Otáz. 715.)

II. a) Co jest *viditelným znamením* při svátosti posledního pomazání?

b) Odkud víme, že *Ježíš Kristus ustanovil svátost posledního pomazání*?

Že Ježíš Kristus ustanovil svátost posledního pomazání, víme ze slov svatého apoštola Jakuba: „Stůně-li kdo z vás,

uvediš (k sobě) kněží církve! Ať se nad ním modlí mažíce jej olejem ve jménu Páně! Modlitba víry uzdraví nemocného; polehčí jemu Pán, a jestliže jest ve hříších, budou mu odpuštěny“ (Otáz. 716.)

c) *Neviditelná milost* při posledním pomazání záleží v jeho účincích. O těch si podrobněji promluvíme.

α) Ke kterým svátostem náleží poslední pomazání? — V jakém tedy stavu musí býti nemocný, aby přijal hodně poslední pomazání?

Proto, je-li nemocný v těžkém hříchu, má se dříve, než přijímá poslední pomazání, vyzpovídati; není-li mu možno zpovídati se, má vzbuditi dokonalou lítost nad hříchy. (Srov. str. 226.) Tak dosáhne milosti posvěcující, která se v něm přijetím posledního pomazání ještě *rozmnoží*. To **rozmnožení posvěcující milosti** je *první* účinek, jež poslední pomazání působí.

Co **působí** poslední pomazání za prvé?

β) Ze slov sv. Jakuba: „jestliže jest ve hříších, budou mu odpuštěny“, vysvítá, že ve svátosti posledního pomazání nabývá nemocný odpuštění hříchů. Hříchy těmi rozumíme především hříchy všední, neboť působí-li poslední pomazání rozmnožení posvěcující milosti, již se stáváme spravedlivějšími a Bohu milejšími, *působí též odpuštění všedních hříchů*. Ovšem záleží tu vždy na přípravě nemocného ku přijetí posledního pomazání. Přijímá-li svátost tu zbožně, s důvěrou v Boha, pokorně a kajícně, může doufati, že mu Bůh promine i ty malé chyby, jichž se i spravedlivý z křehkosti lidské často dopouští.

Odpuštění všedních hříchů je tedy *druhý* účinek, jež působí poslední pomazání.

Co **působí** poslední pomazání za druhé?

γ) Je-li nemocný, který chce přijmouti poslední pomazání, ve stavu hříšném, musí se zpovídati napřed. Avšak stává se často, že nemocný, ačkoli se přičinil ze všech hříchů se vyznati, přece na některý zapomene

za nevyná se z něho. Nebo se stane, že nemocný nemůže se zpovídati, ačkoli by se rád zpovídal, na př. upadne náhle do mdloby, ztratí vědomí nebo se rozstůně v krajině, kde kněz nerozumí jeho řeči a p. V takových případech dosahuje nemocný *mimořádné též odpuštění hříchů těžkých*. Ovšem jest nezbytně třeba, aby jich upřímně litoval, ne-li při posledním pomazání, tedy ještě dříve než se rozstůně nebo snad pozbude vědomí.

Třetí účinek posledního pomazání tedy jest, že působí *mimořádně též odpuštění hříchů těžkých, když se z nich nemocný nemůže už zpovídati, ale upřímně jich lituje.*

Co působí poslední pomazání za třetí?

δ) Každý kající musí po odpuštění hříchů trpěti nějaké časné tresty buď na světě nebo v očistci. Ty *časné tresty odpouští Bůh nemocnému*, přijímá-li hodně svátost posledního pomazání. Kolik mu jich odpouští, zda všechny, či jen část, není nám ovšem známo, ale tolik je jisto, že, čím zbožněji a kajícněji přijímá nemocný svátost posledního pomazání, tím více časných trestů bývá mu odpuštěno.

Víme, že v duši ve svátosti pokání očištěné zůstává ještě jako pozůstatek hříchů již odpuštěných jakási mdloba a ospalost k věcem spasení se týkajícím, náklonnost ke hříchu, slabost vůle atd. Duše očištěná svátostí pokání podobá se poněkud tělu člověka, který právě povstal z těžké nemoci; jako tělo takové jest mdlé a slabé a snadno může zase upadnouti do nemoci, podobně duše kající po zpovědi je mdlá a slabá a snadno se poddává starým náklonnostem. A od těchto *pozůstatků hříchů již odpuštěných* od náklonnosti ke hříchu, slabosti vůle a j. osvobozuje nemocného svátost posledního pomazání. Nemocný po přijetí posledního pomazání nemyslí již na věci pozemské, nýbrž obírá se Bohem a věčností.

Osvobození od časných trestů a jiných pozůstatků hříchů již odpuštěných, na př. náklonnosti ke hříchu, slabosti vůle atd. je čtvrtý účinek, jejž působí poslední pomazání,

Co působí poslední pomazání za čtvrté?

ε) Ďábel ustavičně hledí, jak by nás svedl ke hříchu. Proto sv. Petr praví: „*Střízliví buďte a bděte, neboť protivník váš ďábel obchází jako lev řvoucí hledaje, koho by pohltil*“. (I. Petr 5, 8.) Obzvláště však v poslední hodině, v zápase smrtelném ďábel pokouší nemocného a doráží na něj usilovně namáhaje se ze všech sil, aby ho svedl ještě k některému hříchu, na př. k netrpělivosti, k reptání, k malomyslnosti, k nedůvěře v Boha, k zoufanlivosti, k opovážlivému spoléhání na milosrdenství Boží atd. K tomu pak ke všemu naléhají na nemocného bolesti tělesné, pojímá jej úzkost a strach před blížící se smrtí a před nastávajícím soudem. Proto jest mu v tak důležité chvíli třeba posílnění, aby šťastně překonal všeliká pokušení, trpělivě snášel bolesti a nebál se smrtelného zápasu. A toho *posílnění* uděluje mu poslední pomazání, jak zřejmo ze slov sv. Jakuba: „a polehčí jemu Pán“. Zkušenost učí, že mnozí nemocní po přijetí posledního pomazání jsou docela změněni; kdežto dříve byli velmi netrpělivi a báli se smrti, jsou potom zcela klidni, trpělivi a odevzdáni do vůle Boží.

Posílnění nemocného v pokušeních a bolestech, obzvláště v zápase smrtelném, je pátý účinek posledního pomazání.

Co působí poslední pomazání za páté?

ζ) Poslední pomazání bývá někdy i lékem; působí častěji i *tělesné zdraví*, jak zřejmě praví sv. Jakub: „*Modlitba víry uzdraví nemocného*“. Nestává se to ovšem pokaždé, nýbrž jen tenkrát, *jestliže to duši nemocného prospívá ke spasení*. Předvídá-li totiž Bůh, že nemocný, uzdraví-li se, ostatního života svého použije pro svou věčnou spásu, uděluje mu zdraví, jakožto milostivého poshovění ještě k lepší přípravě na smrt. Předvídá-li však Bůh opak, dopouští, aby nemocný zemřel. Mnohdy jej bere proto se světa, že jest již stár, a že přirozený běh toho vyžaduje, aby zemřel. Zpravidla však každý nemocný po hodném přijetí posledního pomazání cítí aspoň úlevu. Tento účinek dá se přirozeně vysvětliti.

Zpovědí a smířením s Bohem upokojuje se mysl a svědomí nemocného, což působí blahodárně i na tělo. Proto velice pošetile jedná, kdo se bojí přijmouti poslední pomazání proto, že prý potom již *musí* umřít. Jestliže někteří nemocní po přijetí posledního pomazání umírají, nebývá příčinou toho poslední pomazání, které přijali, nýbrž ta okolnost, že poslední pomazání přijali pozdě, když již počínali umírat. Proto vhodně praví učený kardinál Bellarmin: „*Příčina toho, že za našich časů nemocní velmi zřídka se uzdravují, když byli svaté pomazání přijali, je ta, že obyčejně přijímají tu svátost později, než mělo býti*“.

Šestý účinek posledního pomazání jest, že působí častěji i tělesné zdraví, jestliže to duši nemocného ke spasení prospívá.

Co působí poslední pomazání za šesté?

Co působí poslední pomazání?

Poslední pomazání p ů s o b í:

1. rozmnožení posvěcující milosti;
2. odpuštění všedních hříchů;
3. mimořádně též odpuštění hříchů těžkých, když se z nich nemocný nemůže už zpovídati, ale upřímně jich lituje;
4. osvobození od časných trestův a jiných pozůstatků hříchů již odpuštěných, na př.: náklonnosti ke hříchu, slabosti vůle;
5. posílnění nemocného v pokušeních a bolestech, obzvláště v zápase smrtelném;
6. častěji i tělesné zdraví, jestliže to duši nemocného ke spasení prospívá. (Otáz. 717.)

Kdo poslední pomazání uděluje. Kterak se uděluje.

I. Poslední pomazání může udělovati **pouze** kněz, a to biskup ve své diecesi, pak zřízený kněz, t. j. farář a kaplan ve své osadě. Představení klášterů smějí je udělovati jen svým podřízeným; jiným osobám jen s povolením farářovým. V čas potřeby je každý kněz dovoleně

uděluje, poněvadž svěřením na kněze obdržel moc svaté svátosti udělovati.

Za doby nejstarší bylo nezřídka obyčejem, jak je tomu dosud v církvi východní, že se několik kněží účastnilo udělování posledního pomazání. Avšak není toho třeba; Ježíš Kristus zajisté nemohl učiniti platnost svátosti závislou na počtu kněží, poněvadž, kdyby jich nebylo po ruce, svátost by se nemohla udělovati. Ve slovech „uvediž kněží“ jest řeč o kněžích vůbec, tedy také v čísle jednotném. Ostatně církev nebrání, aby při udělování posledního pomazání nebylo několik kněží, avšak jen jeden smí je vykonávati.

K poslednímu pomazání musí se užívati jen oleje od biskupa posvěceného.

Kdo může udělovati poslední pomazání? — Jakým jen olejem může kněz udělovati poslední pomazání?

Pamatujte si tedy: Poslední pomazání může udělovati pouze kněz, a to jen olejem od biskupa posvěceným.

Kdo může udělovati poslední pomazání?

Poslední pomazání může udělovati pouze kněz, a to jen olejem od biskupa posvěceným. (Otáz. 718.)

II. Se svátostí posledního pomazání uděluje se nemocnému obyčejně svátost pokání a nejsvětější svátost oltářní, čemuž se říká úhrnem „*zaopatřování*“. Proto kněz nese k nemocnému velebnou svátost neboli „*jde s Pánem Bohem*“, a ti, kdož jej potkávají, mají poklekat; k tomu se dává znamení zvonkem. Před velebnou svátostí se nese světlo, a někde věřící doprovázejí kněze, nebo se aspoň scházejí u nemocného a mají účastenství v posvátném úkonu.

Ve světnici nemocného postav se stůl, a to do takové polohy a vzdálenosti, aby nemocný mohl naň beze všeho namáhání hleděti. Stůl ten má býti pokryt bílým, čistým plátnem, má na něm stát kříž a po stranách dvě rozsvícené voskovice; mimo to má býti na něm uchystána svě-

cená voda a také voda k pití, aby kněz mohl dáti nemocnému zapít, když by jinak nemohl velebné svátosti spolknouti; posléze má tam býti sůl nebo chléb a bavlnka, jimiž by si kněz po posledním pomazání otřel prsty.

Jestliže v domácnosti nemají potřebných věcí, mají to slušně ohlásiti, když volají kněze k nemocnému, aby si opatřil z věcí kostelních, čeho třeba.

Kněz vstoupiv do příbytku nemocného, žehná nemocného i klečící přítomné a dí: „*Pokoj domu tomuto a všem přebývajícím v něm!*“ Položiv velebnou svátost na stůl, kropí nemocného svěcenou vodou a pak koná před velebnou svátostí přípravné modlitby. — Potom zpovídá nemocného; přítomní jsou zatím venku a teprve na dané znamení se vracejí. Po zpovědi podává nemocnému velebnou svátost, řka: „*Přijmi, bratře (sestro), posilu na cestu do věčnosti, tělo Pána našeho Ježíše Krista, který by tě chránil nepřitele zlého a uvedl tě do života věčného. Amen*“.

Potom teprve uděluje nemocnému poslední pomazání. Nejprve se modlí za nemocného, aby ho Bůh ráčil svou milostí síliti, by až do konce setrval v dobrém a aby mu ráčil udělit ztraceného zdraví, jestliže by to prospívalo ke spáse jeho duše. Na to vzkládá na nemocného pravou ruku, modlí se nad ním a prosí svatých, aby se přimlouvali za něj, by Bůh ráčil v něm potlačit moc zla. Pak maže jej olejem nemocných znamením kříže na očích, uších, nose, ústech, dlaních a chodidlech říkáje při tom: „*Skrze toto svaté pomazání a své předobrotivé milosrdenství odpustiž tobě Bůh, cokoli jsi zavinil zrakem, sluchem, čichem, řečí, hmatem, chůzí*“. Po každé osuší pomazané místo bavlnkou.

Chybí-li nemocnému některý úd, maže se místo nejblíže, na př. rámě místo ruky; chybí-li jedna ruka, jedna noha, postačuje pomazání ruky i nohy druhé. Pomazání šestero děje se vždy, třeba nemocný některého smyslu nikdy neužíval; neboť ačkoli nemohl hřešiti skutkem, mohl hřešiti myšlenkami a žádostmi k tomu smyslu se

táhnoucími. — Bylo-li by nebezpečí tak veliké, že by se smrt nemocného musila pokládati za možnou před dokonáním šestera pomazání, vykonalo by se jen jediné, a to na čele. — Též dovoleno jest i jedno pomazání na čele při nemocech velmi nakažlivých. Umřel-li by nemocný prvé, nežli svaté pomazání je dokončeno, kněz dále ho nemáže.

Po svatém pomazání otírá si kněz palec chlebem nebo solí a omývá vodou. Věci, jichž kněz při pomazání užívá, házejí se pak do ohně. — Zatím, co kněz uděluje poslední pomazání, přítomní se modlí za nemocného pětkrát „Otčenáš“ a „Zdráva's Maria“.

Když se potom kněz pomodlí předepsané modlitby, dává nemocnému políbiti kříž a kropí jej svěcenou vodou; je-li nebezpečně nemocen, uděluje mu tak zvanou „*generální absoluci*“, t. j. apoštolské požehnání spojené s plnomocnými odpustky v hodinu smrti. Požehnání to může udělovati každý od biskupa zplnomocněný kněz, ale musí při tom užívatí předepsané formule. — Aby nemocný vskutku nabyl plnomocných odpustků, církev žádá, aby byl ve stavu posvěcující milosti, nábožně vzýval jméno „Ježíš“, a to ústy, nebo nemůže-li již mluvit, aspoň duchem vzbuzoval lítost a odevzdával se do vůle Boží. Zvláště se doporučuje kratinký odpustkový povzdech: „Můj Ježíši, milosrdenství!“

Kterak se uděluje poslední pomazání?

Poslední pomazání uděluje se takto: Kněz maže nemocného na jednotlivých smyslech, modle se zároveň: „Skrze toto svaté pomazání a své předobrotivé milosrdenství odpustiž tobě Bůh, cokoli jsi zavinil zrakem, sluchem . . .“ (Otáz. 719.)

Kdo přijímá poslední pomazání.

Poslední pomazání může přijmouti každý katolický křesťan, který už přišel do rozumu a nebezpečně onemocněl, jak dí svatý apoštol: „Stůně-li kdo z vás“.

Proto uděluje se i dětem nemocným, které dospěly užívání rozumu, třeba ještě nebyly u zpovědi, nikoli však lidem zdravým, byť i byli v nebezpečení smrti, jako vojínům před bitvou, zločincům před popravou atd. Tací lidé mohou a mají přijmouti svátost pokání a oltární. Uděluje se však lidem věkem sešlým, třeba nebyli jinak nemocni, neboť sešlost věkem jest již nemoc, a mnozí jí umírají.

U těch, kteří se podrobují nebezpečné operaci, sluší rozeznávati dvojí případ. Koná-li se operace, jen aby nějaká částečná vada nebo nějaká netvárnost byla odklizená, nelze člověka pokládati za nemocného a proto také nelze posluhovati mu posledním pomazáním, leč by za operace nastalo nebezpečí smrti. — Koná-li se však operace pro vyléčení těžkého neduhu, může se před operací udělit poslední pomazání, protože za těchto okolností nemoc nabývá povahy nebezpečné.

Kdo může přijmouti poslední pomazání?

Poslední pomazání může přijmouti každý katolický křesťan, který už přišel do rozumu a nebezpečně onemocněl. (Otáz. 720.)

Každý katolický křesťan může přijmouti poslední pomazání tolikrát, **kolikrát nebezpečně onemocní; avšak v téže nemoci a v témže nebezpečí smrti jen jednou.** Kdyby se však po pomazání uzdravil a potom zase těžce rozstonal, třeba touže nemocí, v níž byl dříve, nebo kdyby nemoc povolila tolik, že by se nebezpečí mohlo pokládati za přeslé, ale znova nastalo, nemocný zase může přijmouti poslední pomazání. — Trvá-li nemoc déle, jako na př. souchotiny, vodnatelnost a j., nemocný může dojítí svatého pomazání, když nemoc dostoupí stupně nebezpečného; zmírní-li se pak nemoc tolik, že nebezpečí pomine, může v téže nemoci znova přijmouti svaté pomazání, když za nějaký čas (aspoň za měsíc) zase nastane nebezpečí touž nemocí.

Kolikrát můžeme přijmouti poslední pomazání?

Poslední pomazání můžeme přijmouti, kolikrátkoli nebezpečně onemocníme nebo v téže nemoci do nového nebezpečství života upadneme. (Otáz. 721.)

Posledního pomazání **není ke spasení nevyhnutelně třeba**, poněvadž již ve svátosti pokání dosahujeme milosti Boží ke spasení potřebné; přece však nemocný nemá opominouti je přijmouti, by se právě pro hodinu smrti nepřipravil o tak veliké milosti, které poslední pomazání působí. Zapuzujeť z duše hřích a jeho následky, čímž se rozmnožuje posvěcující milost; uzdravuje nemocného, nepřekáží-li to úmyslům Božím, polehčuje nemocnému a dává mu sílu k snášení bolestí a k odporu proti pokušením. Proto jest radno v nebezpečné nemoci neodkládati s touto svátostí. — Ba kdybychom neštěstím přišli náhle o sebevědomí, nepřijmeme posledního pomazání ani ve stavu bezvědomí nadarmo, vzbudíme-li před tím lítost. Byť lítost naše byla nedokonalá, poslední pomazání působí s ní přece odpuštění i těžkých hříchů. A kdo dosáhne odpuštění hříchů, je spasen. — Je tedy poslední pomazání ke spasení velice prospěšné, byť ne nevyhnutelně potřebné.

Je-li posledního pomazání ke spasení třeba?

Posledního pomazání není ke spasení nevyhnutelně třeba; přece však nemocný nemá opominouti je přijmouti, by se právě pro hodinu smrti nepřipravil o tak veliké milosti. (Otáz. 722.)

Nežřídka nemocný chybuje tím, že odkládá s posledním pomazáním až na poslední chvíli, když už má smrt takoruka na jazyku. Ovšem nemocný nikdy neví, že jeho nemoc jest nebezpečná, ale domácí nebo lékař mají ho upozorniti a postarati se, aby došel včas té svátosti. Ale za našich časů se tak, bohužel, mnohdy neděje. Lékař poskytuje naději, přátelé a příbuzní bojí se učiniti zmínku o smrti; nemocný jim věří, ač ho síly životní chvatně opouštějí, a na smíření s Bohem nepomýšlí. Teprve když nastává smrtelný zápas, volá se na spěch kněz. Nepřijde-li docela pozdě, nalezne nemocného

bez vědomí. Nemoha ho vyzpovídati ani velebné svátosti mu podati, udělí mu poslední pomazání. Ale neměl-li před tím lítosti, poslední pomazání nemůže mu prospěti. A kdo o sobě neví, kdo dříve na smrt nepomýšlel, ten sotva vzbudil lítost, a bez lítosti není spasení. Proto si pamatujme, že nemocný má přijmouti poslední pomazání, dokud ještě je **při dobré paměti**. Tato povinnost jest odůvodněna tím, že nemocný, má-li dojíti účinků posledního pomazání, musí je přijmouti hodně, musí se na ně náležitě připravit. Jaká však může býti ta příprava, když nemocný přijímá poslední pomazání v poslední chvíli, v bezvědomí? Přijímá je nehodně! A po nehodném přijetí svátosti odchází na věčnost. Jaké to neštěstí! Proto chce-li nemocný ujíti věčné záhuby, nemá odkládati s přípravou na poslední pomazání. A v čem záleží příprava k poslednímu pomazání?

Poněvadž poslední pomazání je svátost živých, musí se přijmouti ve stavu posvěcující milosti. Proto nemocný, aby byl k poslednímu pomazání náležitě připraven, má **se zpovídati** a, nemůže-li se zpovídati, má se snažiti, aby vzbudil **dokonalou lítost**; mimo to má mít **živou víru a pevnou důvěru v Boha** a zcela se **odevzdati do vůle Boží**.

Krásný příklad, jak se má nemocný k poslednímu pomazání připravovati, zůstavil nám mladistvý, sedmnáctiletý král český, *Ladislav Pohrobek*. Dne 20. listopadu r. 1457 v neděli po sv. Alžbětě byl kmotrem dítěti kteréhosi velmože českého ve chrámě svatého Víta. Jda pak s hradu do měst pražských, pocítil zabolení hlavy. Druhého dne, v pondělí, vyrazily se mu dvě morové rány. I povolal k sobě své lékaře. Jeden ohledav mu ruku řekl: „Králi, neškodí nic!“ Druhý podržev jej za ruku řekl: „Králi zle se máš!“ Tento druhý lékař řekl pravdu. Ve středu se nemoc králova valně zhoršila. I povolal k sobě Jiříka z Poděbrad a řekl mu: „Nadál jsem se, že budu kralovati v tomto království; ale Pán Bůh jinak máti chce. Mně jest umříti; království bude v tvé moci a ruce. Za to tě žádám, abys nad obyvateli tohoto království spravedlivě panoval, sirotkům, vdovám a ňuzným pravý soud činil a ochrannou ruku nad nimi držel“. Jiří odpověděl na to králi: „Tyto myšlenky jsou, ó králi, příliš kvapné, neboť brzy se uzdravíš a sám podle své vůle kralovati budeš“. Tehdy král Ladislav chopiv Jiříka za ruku řekl: „Nuže, slib mi, zač tě žádám, neboť umříti musím. Naplníš-li to;

budu ti u Boha milost vyprošovati, neboť doufám, že mi království nebeské odepřeno nebude. Zemské věci rád pro nebeské opouštím; ty hled', abys mé žádosti a prosby neoslyšel!“ Na to byly vpuštěni kněží do komnaty a posloužili králi podle řádu křesťanského svatými svátostmi. On pak všecku ozdobu svou odkázal kostelu a poručil ostříhati své krásné zlatostkvoucí vlasy, aby žádná marnost po něm nezůstala. Když pak duše déle už nemohla trvati v nemocném těle, požádal posvěcené svíce a patře na obraz Ukřižovaného, počal říkati modlitbu Páně. Dopověděv poslední slova: „Ale zbav nás od zlého“, jakoby usnul, odebral se při západu slunce pokojně s tohoto světa.

Kdy má nemocný přijmouti poslední pomazání?

Nemocný má přijmouti poslední pomazání, možná-li, dokud ještě je při dobré paměti. (Otáz. 723.)

Kterak se má nemocný k poslednímu pomazání připraviti?

Nemocný se má k poslednímu pomazání takto připraviti:

1. má se zpovídati, a nemůže-li se zpovídati, má se snažiti, by vzbudil dokonalou lítost;

2. má míti živou víru a pevnou důvěru v Boha a zcela se odevzdati do vůle Boží. (Otáz. 724.)

O svátosti svěcení kněžstva.

Co je svěcení kněžstva. Svěcení kněžstva
je skutečně svátost.

I. Koho ustanovil Ježíš Kristus představenými své církve? — Kterak uzpůsobil Ježíš Kristus apoštoly, aby mohli pokračovati v jeho díle vykupitelském? — Kterými slovy odevzdal Ježíš Kristus apoštolům úřad učitelský? — Co dovolil Ježíš Kristus apoštolům, když jim odevzdal úřad kněžský? — Co směli apoštolové, když dostali od Ježíše Krista úřad královský neboli pastýřský? — Kterými slovy dal Ježíš Kristus apoštolům moc dávatí zákony?

Proč trojí úřad Kristův odevzdáný apoštolům nesměl jejich smrtí zaniknouti? — Kterak postaral se Ježíš

Kristus o to, aby trojí jeho úřad trval v církvi ustavičně až do skonání světa? — Kterými slovy dal Ježíš Kristus apoštolům moc ustanovovati za sebe nástupce?

Je vám známo, že apoštolové moci od Ježíše Krista jim udělené užívali; ustanovovali za sebe nástupce a odevzdávali jim moc, kterou sami od Ježíše Krista byli obdrželi. Činili tak *vzkládáním rukou a modlitbou*, jak svědčí Písmo svaté, kde čteme, že představení církve, když Duch svatý vyvolil Pavla a Barnabáše k úřadu apoštolskému, modlili se nad nimi a skládali na ně ruce. (Sk. ap. 13, 3.) A sv. Pavel píše svému žákovi Timotheovi: „*Nezanedbávej milosti, která jest v tobě, kteráž ti dána jest skrze vzkládání rukou kněžských!*“ (I. Tim. 4, 14.) A jindy: „*Napomínám tebe, abys opět vzbudil milost Boží, kteráž jest v tobě skrze vzkládání rukou mých!*“ (II. Tim. 1, 16.)

Jak z těchto slov sv. Pavla zřejmo, udělovali apoštolové vzkládáním rukou a modlitbou svým nástupcům *milost*, aby mohli konati úřad svůj ke cti Boží a ke spasení věřících. Že tak činili z ustanovení Ježíše Krista, slyšeli jste již prve.

Jako činili apoštolové, tak činili a činí dosud jejich praví nástupci, biskupové; vzkládají totiž ruce na ty, jež vyvolili k úřadu kněžskému, a modlí se nad nimi, čímž jim udělují kněžskou moc a zvláštní milost k řádnému konání úřadu kněžského. Úkon ten jmenuje se „*svěcení kněžstva*“. A poněvadž se v něm skrze viditelné znamení ustanovené od Ježíše Krista uděluje neviditelná milost, jest pravou *svátostí*. Je tedy svěcení kněžstva svátost, kterou se

Co je svěcení kněžstva?

S v ě c e n í k n ě ž s t v a je svátost, kterou se uděluje kněžská moc a zvláště milost k řádnému konání úřadu kněžského. (Otáz. 725.)

II. Proč je svěcení kněžstva svátost?

a) Co jest *viditelným znamením* při svěcení kněžstva?

b) *Neviditelná milost* při svěcení kněžstva záleží v jeho účincích.

α) První účinek svěcení kněžstva jest, že uděluje **moc kněžskou**, která záleží hlavně v tom, že kněz může **konati obět mše svaté a udělovati svaté svátosti**.

β) Poněvadž svěcení kněžstva jest svátost živých, třeba je přijmouti ve stavu posvěcující milosti. Je-li přijato hodně, **rozmnožuje milost posvěcující**. To je druhý účinek svěcení kněžstva.

γ) Úřad kněžský je spojen s mnohými obtížemi. Proto, kdo se mu věnuje, potřebuje zvláštní pomoci a milosti Boží, aby byl knězem podle srdce Božího. A tu **zvláštní milost k řádnému konání úřadu kněžského** uděluje svěcení kněžstva. Ta milost jest příčinou, že přese všecku zlobu času dnes jako před věky církev naše má mnoho dobrých a statečných kněží, kteří jsou hotovi dáti raději jmění i život než se zpronevěriti svému úřadu, kteří za smutných časů, kdy církev tak mnohými útrapami je stíhána, neztrácejí mysl a volají slovy Žalmisty Páně: „*Hospodin osvícení mé a spasení mé, kohož se budu báti? Byl se postavili proti mně vojenští stanové, nebudeť se báti srdce mé; byl se pozdvihl proti mně boj, v tomž já doufati budu*“. (Žalm 26. 1. 3.)

δ) Svěcení kněžstva náleží ke svátostem, jež lze přijmouti toliko jednou v životě, poněvadž vtiskují duši člověka nezrušitelné znamení.

Které svátosti lze přijmouti toliko jednou v životě? — Které znamení vtiskuje duši člověka křest? — Za koho bývá člověk označen při biřmování?

Svěcení kněžstva vtiskuje duši člověka **nezrušitelné znamení kněze Kristova**. I kdyby kněz odpadl od víry, zůstává knězem, ovšem knězem odpadlým, a bude také jako kněz od Boha souzen. Že nikdo nemůže kněžství svého ztratiti, toho žádá moudrost Ježíše Krista. Nebo kdyby kdo mohl své vysvěcení na kněžství ztratiti, povstaly by z toho v církvi veliké zmatky, jelikož by nikdo nevěděl, je-li na př. platně rozhřešen, neboť by

se musil obávati, neztratil-li kněz, který vyřkl rozhřešení, svou kněžskou moc.

To jsou účinky svěcení kněžstva: 1. uděluje moc kněžskou, 2. rozmnožuje milost posvěcující, 3. uděluje zvláštní milost . . . , 4. vtiskuje duši

Co působí svěcení kněžstva?

Svěcení kněžstva:

1. uděluje moc kněžskou;
2. rozmnožuje milost posvěcující;
3. uděluje zvláštní milost k řádnému konání úřadu kněžského;
4. vtiskuje duši nezrušitelné znamení kněze Kristova. (Otáz. 726.)

V čem záleží hlavně moc kněžská?

Moc kněžská záleží hlavně v tom, že kněz může:

1. konati obět mše svaté;
2. udělovati svaté svátosti. (Otáz. 727.)

c) Dovídáme se z Písma svatého, kdy *Ježíš Kristus ustanovil svěcení kněžstva*? — Co však se vypravuje ve Skutcích apoštolských o povolání sv. Pavla a Barnabáše k úřadu apoštolskému? — Co udělovali představení církve sv. Pavlu a Barnabáši modlitbou a vzkládáním rukou? — Kdo jedině mohl modlitbě a vzkládání rukou dáti moc udělovati zvláštní milost? — Z čího ustanovení tedy představení církve se nad sv. Pavlem a Barnabášem modlili a na ně ruce vzkládali? — Co tedy z toho poznáváme?

Protestanté popírají, že svěcení kněžstva je svátostí. I oni sice učí, že Ježíš Kristus ustanovil úřad kazatelský k zvěstování slova Božího a k posluhování svátostmi, a zřizují také k tomu cíli vzkládání rukou kazatele, avšak mají toto zřizování za pouhý obřad. Proto církev svatá se vyjádřila na sněmu tridentském: „*Kdo by řekl, že řád anebo svěcení kněžstva není pravou svátostí od Krista Pána ustanovenou, vyobcován buď*“! (Sez. 23.)

Kdo svěcení kněžstva uděluje a kdo je přijímá.

I. Svěcení kněžstva mohou udělovati **toliko biskupové**, protože jen na ně přešla tato moc od apoštolů svěcením na biskupy.

To potvrzuje Písmo svaté, kde čteme, že jen apoštolové a biskupové od nich ustanovení udělovali svátost svěcení kněžstva.

Tak na př. ve Skutcích apoštolských (14, 22.) se vypravuje, že sv. Pavel a Barnabáš zřizovali v každé obci starší, t. j. biskupy a kněze. Sv. Pavel přikazuje biskupu Titovi na Kretě, aby tam zřídil po městech starší. (Tit. 1, 5.)

Totéž potvrzuje ústní podání a stálá praxe církevní.

Tak na př. synoda alexandrinská z r. 319 prohlásila, že Ischyras, žalobník sv. Athanasia, nikdy nebyl knězem, protože jej světil pouhý kněz Kolluthus a ne biskup. Sv. Jeroným tvrdí, že biskup liší se od kněze hlavně tím, že může světit kněze.

O témž svědčí i obřadní knihy církve západní i východní.

Kdo může udělovati svěcení kněžstva?

Svěcení kněžstva mohou udělovati toliko biskupové, protože jen na ně přešla tato moc od apoštolů svěcením na biskupství. (Otáz. 728.)

II. Svěcení kněžstva smí se udělovati jen **pokřtěným mužům**, a to takovým, kteří mají přiměřený věk, nejméně 24 léta, a mohou se vykáhati potřebnými vědomostmi, dobrými mravy a chvalnou pověstí.

Proto sv. Pavel napomíná Timothea: „*Nevzkládej rychle rukou na žádného, aniž buď cizích hříchů účasten!*“ (I. Tim. 5, 22.) O ženách pak píše: „*Ženě nedopouštím učiti (v obecném shromáždění, při službách Božích) ani pano- vati nad mužem, ale aby byla v mlčení*“. (Tim. 2, 22.)

Děje se pak svěcení na kněžství tímto řádem:

Biskup po graduale připomíná svěcencům těžké povinnosti kněžského úřadu, jež na sebe berou. Po tom připomenutí se svěcenci vrhají na tváře, čímž sami vyznávají svou nehodnost k úřadu tak vznešenému. Zatím se biskup a přítomní kněží modlí litanii ke všem svatým, vzývajíce je za přimluvu, by svěcenci došli potřebné milosti. Na závěrku litanie biskup žehná svě-

cence. Po litanii **vzkládá ruce** na hlavu každého z nich a **modlí se nad nimi**. Na to překládá jim štolu křížem přes prsa a obléká je v ornát; ten však je vzadu podvinutý na označení, že svěcenci ještě nemají plné moci kněžské. Potom **maže** každému svěcenci olejem křtěnců palce a ukazováky na vnitřní straně, prose Boha, aby „cokoli rukama těma bude požehnáno nebo posvěceno, jím samým bylo požehnáno nebo posvěceno“. Pak **podává každému kalich s vínem a patenu s hostií**, říká: „Přijmiž moc přináseti Bohu obět a slaviti mši svatou jak za živé, tak za mrtvé!“ Od té chvíle noví kněží čtou nahlas mši svatou s biskupem a při sv. přijímání přijímají z jeho rukou tělo Páně. Po přijímání novosvěcenci říkají apoštolské vyznání víry, načež biskup klade na hlavu každého z nich ruce a dí: „Přijmi Ducha svatého! Kterým odpustíš hříchy, odpouštějí se jim, a kterým je zadržíš, zadržány jsou“. Při tom spouští se novému knězi vzadu svinutý ornát na znamení, že již dosáhl plné moci kněžské. Posléze biskup přijímá od každého slib úcty a poslušnosti a políbiv jej propouští se slovy: „Pokoř Páně budiž vždycky s tebou!“

První mše svatá, kterou novosvěcený kněz slouží, slove „*primice*“. Při ní uděluje první kněžské požehnání nejprve rodičům a příbuzným, potom ostatním lidem.

Krátce si pamatujte: Svěcení kněžstva uděluje se takto: biskup vzkládá

Kterak se uděluje svěcení kněžstva?

Svěcení kněžstva uděluje se takto: biskup vzkládá ruce na ty, kteří mají býti svěceni, modlí se nad nimi, maže jejich ruce svatým olejem a podává jim kalich s vínem a patenu s hostií, by se jich dotekli. (Otáz. 729.)

Mimo svěcení kněžstva jsou ještě jiná duchovní svěcení. Povím vám o nich něco.

V dřívějších dobách bývali i ti svěcení, kdož měli přísluhovati kněžím při mši svaté a jiných církevních výkonech, otevírati a zavíratí kostel, opatřovati potřeby ke službám Božím a vůbec konati takové práce, které

nyní obyčejně kostelníci a ministranti konávají. Práce jejich bývaly za prvních dob, dokud trvalo pronásledování křesťanů, s mnohými obtížemi a s nemalým nebezpečím; bylo tedy k vykonávání jich třeba zvláštní milosti Boží, která se udělovala svěcením. V pozdějších dobách se svěcení k podobným službám neudělovalo, ale dostává se ho posud ještě kněžím, nežli bývají posvěceni na kněžství.

Napřed bývají přijati do stavu duchovního tak zvanou „**tonsurou**“. Při obřadu tom biskup ustříhuje jim část vlasů a říká při tom slova Žalmisty Páně: „Pán jest údělem dědictví mého a kalicha mého. Ty jsi, jenž navrátiš mi dědictví mé“, což svěcenci po něm opakuji. Obřad ten připomíná, že ti, kteří si volí stav duchovní, mají býti hotovi odřici se marností a nepotřebných statků světských a oddati se jen službě Boží v naději, že Bůh nahradí jim hojně na věčnosti, čeho se z lásky k němu odříkají.

Pak se konají tak zvaná „**nižší svěcení**“, jež bývala udělována v prvních dobách církve. První svěcení jest na „**vrátné**“ (ostiáře). V dobách pronásledování křesťanů, kteří obdrželi to svěcení, měli povinnost přihlídati k tomu, aby se nikdo, jenž byl vyloučen z církve, nebo pohan a vůbec, kdo nepatřil k církvi, neúčastnil služeb Božích; také bylo jim ohlašovati čas a místo služeb Božích. — Druhé svěcení jest na „**čtenáře**“ (lektory). Ti přečítali za starých dob při službách Božích částku z Písma svatého nebo ze života svatých. — Třetí svěcení jest na „**zaklínače**“ (exorcisty); těm se udělovala moc zaklínati a vymítati zlé duchy. — Čtvrté svěcení jest na „**přísluhovače**“ (akolyty); ti měli povinnost opatřovati vše, čeho bylo třeba k službám Božím, jako: víno, chléb atd.; také měli se starati o potřebné světlo a pak přísluhovati knězi u oltáře.

Tato nižší svěcení nemají za našich dob takové důležitosti, jako měla ve staré církvi; udělují se však přece i nyní dílem z úcty ke starobylému církevnímu zřízení, dílem za příčinou hlubokého významu obřadů,

jichž se při svěcení tom užívá, a dílem také proto, že ta svěcení připomínají vznešenost a důstojnost stavu duchovního jakož i povinnosti stavu toho. Každý kněz má býti v jistém smyslu „*vrátným*“. Svěcením na vrátného se mu připomíná, že má otvírati srdce věřících k posloucháání slova Božího a zavíratí je před nepřáteli duší. — Kněz má konati úřad „*čtenáře*“; máť v kostele čítati a hlásati slovo Boží. — Má býti „*zaklínačem*“; má totiž především bdíti sám nad sebou, aby zlý duch neopanoval jeho srdce, ale má bdíti také nad věřícími, aby se nepodávali ďáblu. — A konečně jako „*přísluhovač*“ má se starati nejen o zaopatřování věcí potřebných k oběti, nýbrž má také sama sebe vydávati v obět Bohu líbeznou; má pečovati nejen o potřebné osvětlování domu Božího, ale má také svítiti dobrým příkladem věřícím.

Po čtveru nižších svěcení koná se troje „*svěcení vyšší*“, totiž na „*podjáhnny*“ (podjáhenství), jimž hlavně náleží přísluhovati při službách Božích; pak na „*jáhny*“ (jáhenství), kteří mimo to nabývají duchovní moci kázati, křtíti a přísluhovati svátostí oltářní. Uvedená svěcení *připravují* na kněžství, a kdo je všechna přijal, bývá pak posvěcen na „*kněžství*“.

Jen kdo je knězem, může býti posvěcen na „*biskupství*“.

Svěcením na biskupství uděluje se plnost kněžství a moc apoštolská k udělování svátosti biřmování a svěcení kněžstva jakož i k řízení církve Boží; svěcením na biskupství se tedy svěcení kněžstva *dovršuje*.

Jsou-li mimo svěcení kněžstva ještě jiná duchovní svěcení?

Mimo svěcení kněžstva jsou ještě jiná duchovní svěcení a to:

1. svěcení, která na kněžství připravují, totiž: čtvero nižších svěcení jakož i svěcení na podjáhenství a jáhenství;

2. svěcení na biskupství, kterým se svěcení kněžstva *dovršuje*. (Otáz. 730.)

Všem věřícím mnoho na tom záleží, aby měli hodné a horlivé pastýře duchovní. Proto mají často, zvláště pak v suché dni, kdy za dřívějších dob svátost svěcení kněžstva bývala udělována, a když se svěcení uděluje, prositi za hodné a horlivé kněze dle Písma svatého, „*aby Pán žní poslal dělníky na žeň svou*“. (Mat. 9, 38.) (O suchých dnech viz v části III. str. 382.)

Též mají věřící míti kněze v uctivosti pro jejich duchovní moc a vysokou hodnost; mají je pokládati za posly Boží, za služebníky Krista Pána, za rozdavače tajemství Božích, za své duchovní otce, za pastýře svých duší; proto mají si jich vážiti, ochotně jich poslouchati ve všech duchovních věcech a býti jim vděční; kdyby nebylo kněží, žili bychom posud ve tmách modloslužby pohanské, neměli bychom nikoho, kdo by nás mohl zbaviti vazeb hříchů; nemajíce pastýřů, byli bychom jako ovce bloudící, jež nemají pastvy. — Bohužel, že věřící často na povinnost ke kněžím zapominají! Svědčí o tom veliká nevšímavost, ano i neúcta ke stavu duchovnímu, již tak hojně za našich dnů všude pozorujeme. Jinak si váží katolického kněze na př. vystěhovalci v Americe. Jen zřídka, snad jednou za rok, zavítá k nim kněz, aby jim pokřtil dítky, sloužil mši svatou, slyšel zpověď. O jak ho vítají, jak se radují z jeho příchodu! A jak bolestně se s ním loučí nevědouce, kdo jim dítky k Bohu povede, kdo jim poslouží v poslední hodině! Proto si pamatujte: Víra v kněžskou moc Také máme Boha

Jaké smýšlení má v nás vzbuzovati víra v kněžskou moc a důstojnost?

Víra v kněžskou moc a důstojnost má v nás vzbuzovati úctu, poslušnost a vděčnost ke kněžím. Také máme Boha často, zvláště o suchých dnech, prositi za dobré kněze. (Otáz. 731.)

O svátosti stavu manželského.

Co je svátost stavu manželského. Stav manželský je skutečně svátost.

I. Bůh, jenž učinil z ničeho všechny věci, stvořil na-
posledy člověka a postavil ho do ráje. Než v celém ráji
první člověk neměl tvora sobě rovného; proto bylo mu
smutno a zatoužil po společenství. Což vida Hospodin,
laskavý Stvořitel a Otec jeho, řekl: „*Není dobře člověku
býti samotnému. Učiňmež mu pomocníci podobnou jemu...*“
(I. Mojž. 2. 22.) I stvořil Evu a přivedl ji k Adamovi.
Dav mu ji za manželku, požehnal jim a chtěl, aby žili
stále spolu. Chtěl to proto, aby se vespolek podporovali,
a když budou mítí děti, aby je řádně vychovávali.
Tak Bůh sám ustanovil a posvětil spojení muže a ženy
neboli „**manželství**“, a to tak, že mělo býti jen mezi jed-
ním mužem a jednou ženou a býti až do smrti jednoho
neb druhého nerozlučitelným. Dal to na jevo tím, že
stvořil jen jednoho muže a jednu ženu a oba spojil svaz-
kem nerozlučným, trvalým. A jako manželství prvních
rodičů tak i potomků jejich Bůh posvětil řka: „*Proto
opustí člověk otce i matku a přidrží se manželky své, a
budou dva v těle jednom*“ (I. Mojž. 2, 24.)

Avšak manželství nezůstalo povždy takové, jak je
Bůh původně ustanovil. Když se totiž lidstvo odtrhlo
hříchem od Boha, i původní svatost manželství se za-
temnila, a povstalo mnohoženství a rozlučování man-
želství.

Ježíš Kristus, nejvyšší zákonodárce lidstva, při-
vedl však zase manželství k původní dokonalosti a dodal
mu důstojnosti tím, že je **povýšil na svátost, a milostiplný
obraz svého nerozlučného spojení s církví**, a to, jak se sv. otcové
domnívají, tehda, když byl přítomen svatbě v Káně
Galilejské.

Manželství takto v původní svatost uvedené a na
svátost povýšené Ježíš Kristus zůstavil své církvi, která

je podnes chová neporušené mezi svými duchovními poklady. Když dle řádu od církve ustanoveného *dvě křesťanské osoby* rozdílného pohlaví, *muž a žena, svobodné* (nemající s jinou osobou manželského závazku ani slibu), před svým duchovním si slibují, že chtějí spolu do smrti setrvati a veškeré povinnosti manželské věrně plniti, a když jim duchovní uděluje znamením kříže požehnání, říkáme, že *se spojují v manželství* neboli vstupují ve stav manželský. Tím posvátným úkonem *nabývají milosti*, by povinnosti stavu manželského do smrti věrně plnily. Osoby do stavu manželského vstupující dostávají tedy neviditelnou milost, kterou naznačuje a působí vzájemný slib a kněžské požehnání. Shledáváme tedy při manželství viditelné a působivé znamení neviditelné milosti od Krista ustanovené; tedy **manželství je svátost**.

To zřejmě potvrzuje sv. Pavel v listě k Efeským, kde nazývá manželství velikou *svátostí*, poněvadž jest obrazem milostiplného spojení Krista s církví. (Efes. 5, 32.) Je-li manželství obrazem milostiplného spojení, musí samo býti také milostiplným, t. j. musí býti svátostí.

Svátost stavu manželského je tedy svátost, kterou se dvě svobodné

Co je svátost **stavu manželského**?

Svátost stavu manželského je svátost, kterou se dvě svobodné křesťanské osoby, muž a žena, nerozlučně spojují a od Boha nabývají milosti, by povinnosti stavu manželského až do smrti věrně plnily. (Otáz. 732.)

II. Proč je stav manželský *svátost*?

a) Co jest při svátosti stavu manželského *viditelným znamením*? (Vzájemný slib manželův a požehnání kněžské.)

b) Kdy bylo *manželství ustanoveno*?

Manželství bylo již v ráji od Boha ustanoveno, v Novém zákoně pak Ježíš Kristus je povýšil na svátost a na milostiplný obraz svého spojení s církví. (Otáz. 733.)

c) *Neviditelná milost* při svátosti stavu manželského záleží v účincích, jež působí.

α) Svátost stavu manželského je svátost živých. Je-li tudíž hodně přijata, působí **rozmnožení posvěcující milosti**.

β) Mimo to působí ještě **zvláštní milost**, totiž posilu, **aby manželé povinnosti stavu manželského věrně plnili**.

A které jsou ty povinnosti? Jsou mnohé a veliké?

1. Povinností manželů jest, **aby ve svornosti, lásce a věrnosti spolu živi byli, dokud je smrt nerozloučí**. Tato povinnost bývá časem těžká a s mnohými nesnázemi spojená. Někdy se na př. stává, že se muž oddá nepravostem anebo že se rozstune, a přece žena nemá se až do smrti od něho odlučovati, má s ním až do smrti žiti ve svornosti, lásce a manželské věrnosti a vše ráda snášeti. Jindy zase žena má vady nebo se roznemůže, a muž jí přece nemá opouštěti. K tomu je třeba manželům posily a milosti Boží. A té se jim dostává ve svátosti stavu manželského.

2. Řádní manželé již v tomto životě by těžce nesli, kdyby byli od sebe rozloučeni, natož kdyby byli od sebe odloučeni na onom světě na věky. Tato posvátná páska manželství má je tedy mocně vybízeti, **aby se křesťanským životem vespolek vzdělávali a podporovali**, tak aby spojení jejich zůstalo na věky. Proto mají se povzbuzovati na vzájem k dobrému, předcházeti se dobrými příklady, varovati se před hříchy a tak si pomáhati k spasení. I k tomu je třeba pomoci a milosti Boží. Ve svátosti stavu manželského se jim jí dostává.

3. Bůh svěřuje manželům děti, a jejich povinností jest, **aby děti své v bázni Boží vychovávali a o jejich časné i věčné blaho pečovali**. Ale i tato povinnost je spojena s mnohými nesnázemi a překážkami, a proto je manželům k jejímu plnění třeba milosti Boží. Ta se jim uděluje též ve svátosti stavu manželského.

Co působí svátost stavu manželského?

Svátost stavu manželského působí:

1. rozmnožení posvěcující milosti;

2. zvláštní milost, aby manželé povinnosti stavu manželského věrně plnili. (Otáz. 734.)

Co jest povinností manželů?

Povinností manželů jest:

1. aby ve svornosti, lásce a manželské věrnosti spolu živi byli, dokud je smrt nerozloučí;
2. aby se křesťanským životem vespolek vzdělávali a podporovali;
3. aby své děti v bázni Boží vychovávali a o jejich časné i věčné blaho pečovali. (Otáz. 735.)

Manželství jest nerozlučitelné.

Manželství křesťanů jest milostným obrazem svazku, jímž Kristus je spojen s církví. Kristus neopustí církev své nikdy, nýbrž je s ní, jak sám výslovně dí, po všechny dny až do skonání světa. Manželství křesťanských manželů musí tedy rovněž trvati až do skonání jednoho z nich; nemůže býti rozloučeno jinak než smrtí jednoho z manželů — musí býti nerozlučitelné, sice by nebylo obrazem Krista Pána s církví nerozlučně spojeného. Proto Ježíš Kristus, když k němu jednou přistoupili fari-seové, tážíce se ho, sluší-li člověku propustiti manželku, odpověděl: „*Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!*“ (Mat. 19, 6.)

Také apoštolové, znajíce vůli Páně, učili, že manželství jest nerozlučitelné. Sv. Pavel píše: „*Těm pak, kteří jsou v manželství, přikazuji ne já, ale Pán, ať manželka od muže neodchází! Pakli odejde, ať zůstane nevdaná nebo ať se s mužem svým smíří. A muž manželky ať nepropouští!*“ (I. Kor. 7, 10.)

Totéž potvrzuje ústní podání. Sv. Klement alexandrijský píše: „*Písmo svaté sice dovoluje ženiti se, ale nikdy nedovoluje svazek manželský rušiti!*“.

Proto církev svatá po všechny věky neústupně zastávala a zastává až do dnešního dne nerozlučitelnost manželství. „*Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!*“ jest jejím heslem v záležitosti té; od zásady té neustoupila a neustoupí nikdy. Dějiny věků minulých jsou toho

svědkem, že ani náruživost lidská, ani zloba času ani moc králů nebyla s to, aby pohnula skalou církve. „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ odpověděla vždy, kdykoli se kdo pokoušel o nové manželství za živobytí obou stran manželství prvního.

Doklad toho vidíme na anglickém králi Jindřichu VIII. Sedmnácte let žil spokojen v manželství s Kateřinou z Aragonie, máje tři syny a dvě dcery. Pojednou však, jsa překonán hříšnými žádostmi, pokoušel se o rozvedení platného manželství svého, chtěje s osobou jinou vstoupiti v nedovolený sňatek. Avšak tehdejší papež Klement VII. pozdvihl hlasu svého. Jsa pamětliv slov sv. Petra: „Více sluší poslouchati Boha než lidí“, řekl samému králi pravdu ve tvář. Jako kdysi sv. Jan Křtitel statečně provolal mocnému Herodesovi: „Nesluší tobě míti manželky bratra tvého živého“, tak Klement VII. statečně prohlásil Jindřichu VIII.: „Nesluší tobě žíti se ženou jinou, dokud živa jest prvá manželka tvá!“ Král Jindřich VIII. rozhořčiv se uchvátil všecku duchovní moc v zemi anglické a způsobil, že celý národ anglický odpadl od církve katolické. Byla to zajisté velká ztráta! Ale hlava církve Klement VII. byl odhodlán raději tuto ztrátu utrpěti než se zpro-
nevěřiti Ježíši Kristu, jenž řekl: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“

Učení církve katolické o nerozlučitelnosti manželství je základem blaha žen, mužů, dětí, rodin, obcí, zemí. Jak bídný byl by stav žen, kdyby manželství bylo rozlučitelné! Když by se muž uchvácený mrzkými choutkami nabažil manželky, když by léta a choroby, práce a starosti vryly vrásky stáří ve tvář ženinu, vyhnal by ji a s ní aspoň některé dítky a uvedl by do domu ženu jinou, cizí. Zdaž by nepukalo lítostí srdce manželky první, když by to vše viděla? Věru, kdyby manželství nebylo nerozlučitelné, nebyla by žena ničím jiným než služkou, která se dnes najímá a zítra propouští, jak tomu, bohužel, jest ve mnohých nekatolických společnostech náboženských, kde se učení Kristovo o nerozlučitelnosti manželství nezachovává. — Avšak i postavení *rádných* mužů bylo by nesnesitelné, kdyby manželství bylo rozlučitelné. Jak bylo by svědomitému a o rodinu starostlivému muži, když by lehkomyšlná žena najednou roztrhla posvátný svazek manželský a opustivši ho, zanechala mu třebas i několik dítek a odešla za mužem jiným! Štěstí a blaho mužovo

bylo by sbořeno v tu hodinu! A co bylo by s dítkami, jež by buď matka neb otec opustili? Jak bídný byl by jejich stav, o tom poučují nás děti, které byly tak nešťastny, že smrt vyrvala jim otce nebo matku, a které stojí pod vládou nevlastní matky nebo nevlastního otce. Zanedbané vychování a mravní zpousta těch, kteří před časem byli zbaveni otce nebo matky, jsou důkazem, že není většího zla, než manželství lehkou rozlučitelné. — Že pak trpí blaho obcí a zemí, snadno lze pochopiti.

Ačkoli svátostné manželství jest nerozlučitelné, duchovní vrchnost může přece z důležitých příčin někdy dovoliti, by manželé odloučení od sebe žili, ale tak, že žádný z nich nesmí za živobytí druhé strany vejíti v nové manželství.

Nejprvnější příčinou k dočasnému rozchodu jest cizoložství jedné strany; dostačuje též odpadlictví od víry, nebezpečí života nebo některé jiné. Vyšetření pak příčin těch náleží duchovní vrchnosti, t. j. biskupovi a soudu církevnímu od něho ustanovenému. Který křesťanský manžel opouští tedy druhého bez příčiny a bez povolení soudu církevního nebo *jen* po výroku soudu světského, hřeší. Každý však má se domáhati také výroku soudu světského, neboť světské moci v tom ohledu přísluší stanovit, co se má díti s dítkami a jměním.

Může-li manželství býti rozloučeno?

Manželství nemůže býti rozloučeno jinak než smrtí jednoho z manželů; duchovní vrchnost může však z důležitých příčin dovoliti, by manželé odloučení od sebe žili. (Otáz. 736.)

Přijímatel stavu manželského.

Svátost stavu manželského mohou přijmouti všickni dospělí svobodní křesťané obojího pohlaví. Vstupujícím do stavu manželského říká se „*snoubenci*“.

Snoubenci přijímají svátost stavu manželského tím způsobem, že přiklekají k oltáři a tam veřejně prohlašují před svým farářem (u nás v Čechách dle starého

vůbec zavedeného zvyku před farářem nevěstíným) anebo jeho zástupcem a dvěma svědky, že dobrovolně vstupují ve stav manželský neboli za sebe se berou. Na to podávají si pravé ruce a jeden po druhém skládají hlasitě slib, který jim kněz předříkává. Prohlášení, že se za sebe berou, a vzájemný slib, jež pak činí, jest podstatnou částí neboli viditelným znamením svátosti stavu manželského. Po slibu kněz ovine jim štolou ruce a dí: „*Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj! Bůh všemohoucí račiž vás spojit, a já mocí svého úřadu kněžského potvrzuji toto manželství vaše ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého Amen*“; při těch slovech žehná je znamením svatého kříže. Potom se modlí s přítomnými za štěstí a požehnání Boží novomanželům a pokropiv je svěcenou vodou, propouští je.

Na mnohých místech bývá obyčej, že si snoubenci dávají žehnati prsteny, které pak nosí neustále na ruce na znamení trvalé lásky a věrnosti. Po oddavkách sloužívá kněz mši svatou za snoubence, při níž ještě dvakráte se modlí nad novomanžely a vyprošuje jim od Boha požehnání a to: po „Pater noster“ a po „Ite, missa est!“ Z té příčiny oddavky mají býti dopoledne; oddavky odpolední mohou se konati jen výjimkou z podstatných důvodů a se zvláštním svolením biskupovým.

Jakým způsobem přijímají snoubenci svátost stavu manželského?

Snoubenci přijímají svátost stavu manželského tím způsobem, že prohlašují před svým farářem anebo jeho zástupcem a dvěma svědky, že se za sebe berou. (Otáz. 738.)

Tomuto způsobu přijímání svátosti stavu manželského protiví se tak zvané „**manželství občanské**“ neboli „**civilní**“, které se uzavírá před státním úředníkem.

Manželství občanské jest buď *závazné*, buď *dobrovolné* nebo *podpůrné*.

Občanské manželství jest *závazné* (obligatorní), jestliže snoubenci je *musejí* uzavřítí, má-li jejich manželství býti před státem uznáno. Takové manželství je zavedeno

v Německu, Francii, Itálii, Belgii, Holandsku, Švýcarsku a v Uhrách.

Dobrovolné (fakultativní) občanské manželství jest v tom případě, je-li snoubencům *ponecháno* na vůli, aby se dali oddati buď církevně *nebo* státně.

Podpůrné občanské manželství záleží v tom, že stát uznává občanský sňatek za platný tehdy, jestliže církev odepřela z důležitých příčin sňatek církevní. U nás je tomu tak od r. 1868.

Občanské manželství není svátostí, jelikož se neužívá způsobem od Boha a církve předepsaným, a proto není také před Bohem katolickému křesťanu pravým a skutečným manželstvím. Kde je zavedeno závazné občanské manželství, smějí se katolíci dáti občansky oddati v tom případě, kdyby jejich manželství nebylo jinak od státu uznáno. Ale co nejdříve mají se dáti oddati též církevně. Teprve po církevních oddavkách jsou před Bohem manželi.

Manželství ukládá manželům mnohé a těžké povinnosti, které musejí až do smrti věrně plniti. Aby manželé později kroku svého nelitovali a nebyli v manželství nespokojeni a nešťastni, mají se napřed vážně připraviti k tak důležitému kroku.

a) Především se od těch, kdož ve stav manželský vstoupiti míní, žádá, **aby se lehkomylně nezasnubovali**, t. j. neslibovali si vzájemně manželství, poněvadž takové lehkomylné slíbení manželství mívá smutné následky. Proto mají mladí lidé prositi Boha za pomoc a raditi se s moudrými lidmi, zvláště se svými rodiči; kromě toho mají přihlížeti k tomu, zda se svými vlastnostmi k sobě hodí, aby mohli svorně, spokojeně a šťastně žíti, a nemají se řídit při své volbě jen pozemskými ohledy, nahodilými a pomíjejícími okolnostmi a vlastnostmi, na př. bohatstvím, stavem, krásou a p., neboť takové věci jsou špatný a nestálý základ blaha a štěstí manželského. Podnětem k manželství mají býti statky ceny trvalé, a to jsou dobré vlastnosti a ctnosti, dobrota srdce,

pevná a šlechetná povaha, pravá zbožnost a při tom co nejméně slabostí, vad a poklesků. Jen taková manželství jsou jistou zárukou trvalého blaha a spokojenosti manželské.

Čeho se žádá za prvé od těch, kdož ve stav manželský vstoupiti míní?

b) α) Jako řád Boží vyžaduje, aby v manželství vstupovali jeden muž a jedna žena, a aby manželství bylo nerozlučitelné, tak i církev svatá mocí od Krista nad věřícími danou nepřipouští za jistých okolností z dobrých a užitečných úmyslů spojení manželského některých osob, buď aby jich chránila od škodlivých následků, nebo aby zachránila klesání mravopočestnosti a křesťanské kázně a zachovala neporušenou svatost svazku manželského.

Okolnostem, které ať ze zákona Božího nebo z ustanovení církve stojí v cestě manželství dvou osob, říkáme „**překážky manželské**“.

Některé z nich činí manželství **nedovoleným** (nesprávným), t. j. kdo uzavře manželství, ačkoliv mu překážka toho druhu stojí v cestě, manželství jeho jest sice platné, avšak dopouští se hříchu, protože bez dovolení církve uzavírá manželství. Překážky takové slují „**překážky vadící**“ neboli „**závady**“. K nim patří na př. zapověděný čas, rozdílnost křesťanského vyznání, platné zasnoubení s osobou jinou, slib manželský osobě jiné, jednoduchý slib čistoty atd.

Jiné překážky činí manželství docela **neplatným**, t. j. manželství uzavřené s takovými překážkami není před Bohem a před církví žádným manželstvím. Říká se jim „**překážky rušící**“. Takovými překážkami jsou na př. pokrevní příbuzenství a švakrovství ve stupních zapověděných, duchovní příbuzenství, platné manželství s osobou jinou, nedostatečný věk, vyšší svěcení a slavné sliby, různost náboženského vyznání mezi křesťanem a nekřesťanem atd.

Moc stanoviti rušící překážky manželské má **jediné církve**, a to proto, že sňatek manželský je **svátost**, a **jediné církve** obdržela od Ježíše Krista právo o tom, co se týče svátostí, dávatí nařízení a činiti rozhodnutí. A církve také hned od počátku práva svého ve věcech manželských užívala a hájila. Na sněmě tridentském bylo pak prohlášeno: „*Řekl-li by kdo, že církve nemá práva ustanoviti překážky manželství rušící, nebo že v ustanovení jich může se mýlití, budiž z církve vyloučen*“. (Sez. 24.)

Než manželství je netoliko svátostí, nýbrž zároveň smlouvou, podle níž moc světská stanoví, kdo má živiti děti, kdo má děditi a pod. — Na základě toho *stát* má také právo zapovídati jistým osobám vstupovati v manželství, a když by neposlechly, odpírati jim práva, jež přisuzuje manželství řádně uzavřenému. Dle rakouského zákona nesmějí se pod těžkým trestem připustiti k manželství: lidé nezletilí (= mladší 24 let), odvedení k vojsku, odsouzení na smrt nebo do těžkého žaláře.

Poněvadž, jak jste slyšeli, může býti manželství pro různé překážky nedovoleným (nesprávným) aneb i docela neplatným, žádá se od těch, kdož ve stav manželský vstoupiti míní, **aby mezi nimi nebylo překážek manželských**.

Co jsou překážky manželské?

P r e k á ŷ k y m a n ŷ e l s k é jsou okolnosti, které činí sňatek manželský buď nedovoleným aneb i docela neplatným. Onyno slují překážky vadící neboli **z á v a d y**, tyto pak **překážky rušící**. (Otáz. 739.)

Kdo má moc stanoviti rušící překážky manželské a rozhodovati o platnosti manželství?

Moc stanoviti rušící překážky manželské a rozhodovati o platnosti manželství má j e d i n é c í r k v e. (Otáz. 742.)

Proč má jediné církve moc stanoviti rušící překážky manželské a rozhodovati o platnosti manželství?

Moc stanoviti rušící překážky manželské a rozhodovati o platnosti manželství má jediné církve proto, že sňatek man-

želský je svátost, a jediné církev obdržela od Ježíše Krista právo o tom, co se týče svátostí, dávatí nařízení a činiti rozhodnutí. (Otáz. 743.)

Má-li církev moc stanoviti manželské překážky, má také moc udělovati tak zvanou *dispens* neboli prominutí jich.

Od mnohých překážek manželských může dispensovati jen *papež*, jako na př. od nejbližších stupňů příbuzenství a švakrovství; od ostatních stupňů dispensuje *biskup*, jednak z vlastní moci, jednak z plnomoci od papeže udělené. — Od překážek manželských, které pocházejí ze zákona přirozeného nebo božského, nemůže ani papež dispensovati, jako na př. od nedostatečného věku, od omylu v osobě, od donucení, od příbuzenství mezi bratrem a sestrou, otcem a dcerou. — *Nikdy* nedává papež dispense nevlastnímu otci a nevlastní dceři, tchánovi a snaze; jen *velmi zřídka* dává dispens od vyšších svěcení, od slavného slibu, od různosti náboženství mezi křesťanem a nekřesťanem, od duchovního příbuzenství mezi kmotrem a křtěncem, od příbuzenství mezi strýcem a neteří, mezi tetou a sestřencem anebo bratrancem. *Snadněji* se dává dispens od překážek čistě církevních.

K udělení dispense žádá církev důležité příčiny, na př. když udělení jí rodině velmi prospěje, nebo odstraní veliké zlo.

Také světská vrchnost dává dispens od překážek manželských, které sama ustanovila.

Aby překážky manželské mohly býti snáze objeveny, musí se konati po tři neděle nebo svátky před sňatkem při službách Božích ve farní osadě obou snoubenců tak zvané „*ohlášky*“. Kdyby po ohláškách manželství nebylo po 6 měsíců uzavřeno, ohlášky mají se opakovati. Z důležitých příčin mohou se jedna nebo dvě ohlášky a v pilných případnostech, na př. když blízké nebezpečí smrti nedovoluje průtahu, všecky prominouti.

Kdyby přes to bylo uzavřeno manželství s překážkou, která činí manželství neplatným, musí býti manželství to buď rozloučeno, nebo se musí překážka dispensí odstraniti a manželský souhlas obnoviti, a to před farářem a dvěma svědky, je-li neplatnost manželství všeobecně známa; mezi čtyřma očima, je-li neplatnost tajná. Ví-li však o neplatnosti manželství jenom jeden z manželů, a je-li se obávati, že by druhý, zvěděv o ní, žádal za

rozloučení manželství, může papež dispensovati od obnovení souhlasu manželského a prohlásiti manželství za platné.

Tolik o překážkách manželských.

β) Jak jsme již slyšeli, manželé mají nejen sebe křesťanským životem vespolek vzdělávati a podporovati, nýbrž mají také své děti v bázni Boží vychovávat i o jejich věčné blaho pečovat. Aby mohli tuto povinnost plniti, je třeba a žádá se též od nich, **aby byli v náboženství dobře vycvičeni** a znali své povinnosti a konali je. Proto církev přikazuje, aby se duchovní správce před oddavkami přesvědčil, zdali snoubenci znají hlavní pravidla víry a své náboženské povinnosti.

Čeho se žádá za druhé od těch, kdož ve stav manželský vstoupiti míní?

c) Když si dvě svobodné osoby různého pohlaví dají slib, že vstoupí spolu ve stav manželský, neboli když se zasnoubí, nemají zapomínati, že pro zasnoubení není jim nic více dovoleno než jiným svobodným osobám; proto žádá se od nich, **aby po dobu zasnoubení počestně živi byli**. Každé provinění proti čistotě, jemuž zasnoubení a budoucí manželství je záminkou, je zneužitím toho posvátného poměru, činí snoubence nehodnými svátostní milosti a mívá, jak zkušenost učí, i ten smutný následek, že je Bůh trestává ve stavu manželském strastmi a pohromami za nepravosti, jimiž se provinili za svobodna.

Jak se mají snoubenci ke sňatku připravovati, v tom jest jim dobrým příkladem *mladý Tobiáš*, o němž čteme v Písmě svatém, že na radu anděla Rafaela, průvodce svého, řekl Sáře, snoubence své: „*Vstaň a modleme se dnes, zítra i pozítřku! . . . Neboť synové svatých jsme a nemůžeme se tak spojit, jako pohané, kteří Boha neznají*“ (Tob. 8, 4. 5.)

Čeho se žádá za třetí od těch, kdož ve stav manželský vstoupiti míní?

d) Slovnatý francouzský kněz Gaume vypravuje tuto příkladnou událost: Před několika lety byla dívka ze

šlechtné rodiny zasnoubena lékaři, jehož mravnost a počestnost se všeobecně chválila. Deset dní před svatbou lékař vešel k matce budoucí manželky své a prosil, aby mu bylo dovoleno v soukromí promluvit se svou nevěstou. Zbožná matka její však nechtěla toho dovoliti; nabízela mu, že dceru zavolá, a že může s ní pak v přítomnosti matčině promluvit. Této křesťanské přísnosti a opatrnosti mateřské se mladý muž nenadál, ale vida, že všecken odpor je marný, řekl matce: „Musím se vám tedy svěřiti. Jsa vychován od zbožných rodičů, byl jsem vždy věren svaté víře. Vlažnost, jež, bohužel, nyní panuje, mohla vzbuditi ve vás nedůvěru k mé osobě; avšak já si to pokládám za čest, že se spravuji ve všem svatým náboženstvím. Že jsem chtěl samotén mluvit s vaší dcerou, stalo se proto, abych zkusil jejího smýšlení a požádal, aby se zpovědi z celého života připravila ke sňatku“. Při těch slovech nemohla se matka zdržeti slz. „Dobře, synu můj“, zvolala, „půjdeme všickni toho dne ke sv. zpovědi a k stolu Páně!“

Tato událost je v pravdě příkladná, neboť nám ukazuje, jak ten mladý muž chtěl svědomitě plniti vůli církve, která učí, že k hodnému přijetí svátosti stavu manželského náleží, aby snoubenci byli ve stavu posvěcující milosti Boží, a proto od nich žádá, **aby před oddavkami svátost pokání a nejsvětější svátost oltářní hodně přijali.** Kéž by se všichni snoubenci řídili uvedeným příkladem a vykonali před sňatkem platnou zpověď! Ano, kéž by vykonali nejen obyčejnou zpověď, nýbrž zpověď z celého života neboli generální! Užitek takové zpovědi je nevyslovitelný. Snoubenci přijímají pak svátost stavu manželského dokonale očištění a rouchem nevinnosti ozdobeni. Na sňatek tak svatý sestupuje zajiště s nebe požehnání, které působí, že manželé snášejí pak lehce a po křesťansku břímě povinností manželských. To jest veliká výhoda.

Čeho se žádá za čtvrté od těch, kdož ve stav manželský vstoupiti míní?

Čeho se žádá od těch, kdož ve stav manželský vstoupiti míní?

Od těch, kdo ve stav manželský vstoupiti míní, se žádá:

1. aby se lehkomylně nezasnubovali;
2. aby mezi nimi nebylo překážek manželských a aby byli v náboženství dobře vycvičení;
3. aby po dobu zasnoubení počestně živi byli;
4. aby před oddavkami svátost pokání a nejsvětější svátost oltářní hodně přijali. (Otáz. 738.)

Co jsou překážky manželské? (Otáz. 739.) — Kdo má moc stanoviti překážky manželské a rozhodovati o platnosti manželství? (Otáz. 742.) — Proč má jediná církev moc stanoviti překážky manželské a rozhodovati o platnosti manželství? (Otáz. 734.)

Manželství smíšená.

(Vypracováno spíše pro křesťanské cvičení než pro školu.)

Jak jste slyšeli, náleží k překážkám, jež činí manželství nedovoleným, také rozdílnost křesťanského vyznání. Proto křesťané katoličtí nemohou uzavíratí dovořených (správných) sňatků s křesťany nekatolickými. Uzavrou-li je, jsou to pak „**manželství smíšená**“.

Manželství smíšená mají pro stranu katolickou mnohé neblahé následky. Proto každý katolík, který chce vstoupiti ve smíšené manželství, má si krok svůj dobře rozmysliti.

a) Především má povážiti, že uzavíráním manželství smíšeného **uvrhne se do nebezpečství svoliti v nekatolické vychování dětí** a tak sebe připraviti o spásu duše, neboť zřídka se stává, aby všechny děti vzešlé ze smíšeného manželství došly křtu a vychování v církvi katolické. Obyčejně se stává, že nekatolická strana nechá první dítě katolicky pokřtiti, ale již při druhém se tomu vzpírá, a třetí dítě jest již nekatolické; tu pak potkáváme se v životě s tím nejsmutnějším zjevem, že polovička dětí je katolická, druhá polovička nekatolická. — A což te,

prve, když katolická strana zemře? Jak to bývá potom? Obyčejně se živá strana znova ožení nebo vdá, zpravidla po smutné zkušenosti, které ve smíšeném manželství nabyly, za souvěrce, a pak o katolickém vychování pozůstalých dětí v domě veskrze nekatolickém nelze ani mluvit. Nezřídka přijde dítě pod nekatolického poručníka, do jeho rodiny nebo dokonce do nekatolické školy. — Jak asi jest takovému otci, takové matce na smrtelné posteli, když vidí, že všecko, zač musili v manželství bojovati, čeho hájili a čemu až do smrti věrni zůstali, v jejich dětech se boří!

b) Dále je dobře při smíšených manželstvích považiti, že manželství smíšené i za příznivých okolností **katolické vychování dětí ztěžuje**. Vždyť vychovávání nezáleží jen v pěkných slovech, ale hlavně v dobrých příkladech. A jak může býti řeč o dobrých příkladech, když děti, byť byly katolicky vychovávány, vidí, že otec se modlí jinak než matka, že každý chodí do jiného kostela, každý zachovává jiné předpisy atd.? S počátku, dokud věci nerozumějí, se tomu diví, později se nad tím rmoutí, a mají-li otce i matku rovně rády, jak je také jejich povinností, považují náboženství otcovo i matčino za rovně dobré. Tím jest již jejich katolické vychování v kořeni otráveno. — Ještě hůře to však bývá, nedostojí-li nekatolická strana slibu, jež před sňatkem dala, že nebude překážeti katolickému vychovávání dětí, a ohrožuje-li toto tím, že o katolickém náboženství před dětmi neslušně mluví, straně katolické se směje, učení církve katolické překrucuje a o svých námitkách a předsudcích bez obalu hovoří. Jak mohou takové děti býti přesvědčeny o své víře, když vidí, že jedna strana boří, co druhá vystavěla? Takové děti zůstávají obyčejně, i když vyrostou, třtinou větrem se klátící, a třeba jen dosti malého pokušení, aby docela odpadly od víry. A kdo to má na svědomí? Kdož jiný, než rodiče, kteří ve smíšený sňatek vstoupili, zvláště pak strana katolická, která před uzavřením smíšeného sňatku měla důležitou okolnost tu rozvážiti.

c) Manželství má dle slov sv. apoštola Pavla býti obrazem spojení Krista s církví. Pouto, jež má manžele pojiti, má býti láska, nikoli ovšem láska smyslná, jež trvá jen potud, dokud smyslnost není upokojena, a která tak rychle zachází, jako přišla; ani láska jen přirozená, zakládající se na přednostech tělesných, neboť ani tehdy, když manžel miluje svou manželku proto, že je hezká, zdravá, pracovitá, šetrná a že mu přinesla jmění, není štěstí manželské trvale pojištěno, poněvadž i ty vlastnosti a okolnosti pomíjejí, a kdo dnes je zdravý a krásný, může zítra zdraví a krásy pozbyti. Jen láska nadpřirozená, jež vychází z lásky k Bohu, je s to, aby spojila manžele na tak dlouho, dokud smrt sama svazku toho neroztrhne. Muž musí milovati ženu svou proto, že ji Bůh pro něj ustanovil a jež s ní nerozlučně spojil. Taková láska je však naprosto nemožná v manželství smíšeném, poněvadž toto není obrazem spojení Krista s církví. Jako Kristus nemůže se spojit s církví jinou, než se svou jedinou, tak se strana katolická může spojit zase jen se stranou katolickou. Jak může býti muž a žena jedno srdce, jedna duše, jedna mysl, když je rozdvojuje nejposvátnější zájem člověka na zemi? Jakési na pohled spokojené spolužití jest ovšem možno, ale pravá jednota nikoli. Manželé tací mohou ovšem mluvit o svém hospodářství, o domácnosti, o dětech, o svých plánech do budoucnosti, o počasí, o záležitostech veřejných a společenských, o zábavách atd., jen v jedné, a to v nejdůležitější a nejpotřebnější věci musí si ukládati největší zdrželivost. Úzkostně musí se chrániti každé řeči o náboženství, nemá-li domácí mír býti porušen; nechrání-li se jí, dbají-li obě strany věrně své víry, pak jsou z toho mrzutosti, ba i nepřátelství. Stanou-li se děti katolíky, jak může nekatolický muž anebo nekatolická žena přihlížeti, kterak se modlí růženec, vzývají svaté atd., samé to věci, jež nekatolickou stranu bolí? Stanou-li se nekatolíky, má zase ty bolesti strana katolická. Jsou-li dle úmluvy hoši náboženství otcova a dívky matčina, pak jako by ta rodina byla rozříznuta,

nebo jako rozpoltěný strom; a to v rodině nikdy nedělá dobroty. — A jaká pak bývá víra v manželství smíšeném? Obyčejně se stává, že katolická manželka muže nekatolického zvlažní. Na Veliký pátek, na Štědrý večer chce se katolička postiti, nekatolík chce právě v tyto dny jísti maso. Ona si chce ozdobiti příbytek obrazy svatých, křížem, on toho však nedovolí. Růženec, zpověď, mše svatá, poslední pomazání, Panna Maria a mnoho jiných věcí, to vše bývá tupeno, v posměch uváděno. — A konec toho bývá, že katolická strana ustoupí. Pro domácí pokoj přestane se modliti sama, přestane dětem odříkávati „Zdráva's Maria“, přestane každou neděli choditi do kostela; pro domácí mír nechodí ke sv. zpovědi, mlčí, když obrazy svatých a obraz Ukřižovaného mizejí se stěny; pro domácí mír vaří i na největší postní dni maso, čte protestantské listy; slovem pro domácí mír neodpírá, by se všechno dalo, jak muž chce, až konečně od víry, již po matce zdědila, odpadá. — Kolik dokladů toho dalo by se nalézti v životě! Kolik katolíků a katolicek, kteří si s počátku umínili a slíbili víru svou věrně zachovati, nejen za několik let ztrávených ve smíšeném manželství zvlažnělo, ale dokonce od víry odpadlo! Kéž by proto každý katolík, jenž chce vstoupiti ve smíšené manželství, povážil, že manželství smíšené **způsobuje v rodině často různice a náboženskou lhostejnost**, od smíšeného manželství upustil a tak neblahé následky jeho od sebe odvrátil!

Pro uvedené neblahé následky, jež manželství smíšené mívá, církev katolická smíšených manželství nikdy neschvalovala a neschvaluje. Nemůže jich schvalovati také z toho důvodu, že u katolíků je manželství svátost, kdežto u nekatolíků je pouhá smlouva, „věc světská jako každá jiná“, jak Luter praví. Katolík připravuje se na důstojné přijetí stavu manželského svatou zpovědí; nekatolík toho nečiní, nýbrž zůstává ve hříších. A přes to přijímá s katolíkem svátost! Není-liž to znesvěcení té svátosti, není-liž to svatokrádež, zvláště ví-li strana katolická, že spolusnoubenec jest v těžkém

hříchu! Kterak může katolík očekávat požehnání nebes ke sňatku svému, když sám přispívá k zneuctění svátosti? Mimo to strana katolická vstupujíc ve smíšené manželství dává na jevo vlažnost, netečnost, nevšímavost náboženskou. Kdyby katolickému snoubenci bylo jeho náboženství věcí nejdražší, nečinil by kroku toho. Ale činí-li tak, ukazuje, že jest mu víra jako víra. Ježíš Kristus pro pravou víru umřel na kříži; apoštolové a miliony mučedníků vylili za ni svou krev; církev bojuje po všecka století, aby zachovala víru čistou, neporušenou, ale syn nebo dcera církve té pro sňatek, pro peníze a snad i pro hříšné žádosti povrhne věrou pravou a jedná tak, jako by byla víra jako víra, církev jako církev. Toť zajisté něco hrozného! Proto nedivno, že naše církev manželství smíšených **neschvaluje**.

Ale někdy je pro nezbednost svého vlastního dítěte k uvarování většího zla, na př. odpadnutí od církve, **připouští**. Ale pak musí býti vyplněny tyto podmínky: a) podpisem obou stran musí býti zabezpečeno a zaručeno katolické vychování všech budoucích dětí manželství toho; b) strana nekatolická musí slíbiti, že nebude katolické straně překážeti u vykonávání jejího náboženství; c) strana katolická musí se zavázati, že se přičiní, aby stranu nekatolickou přesvědčila o pravosti víry katolické a k ní ji přivedla, slovem, veškeré nebezpečení pro spásu duší musí býti odstraněno; posléze d) oddavky musí se vykonati jen v kostele katolickém. Kdyby se smíšené manželství uzavřelo bez těchto podmínek, bylo by sice platné, ale nedovolené a hříšné. V takovémto případě církev ukazuje, že sňatku toho nejen neschvaluje, nýbrž přímo jej zapovídá, tím, že katolický farář nesmí konati žádných obřadů, nýbrž smí jen na faře, ne v kostele, vyslechnouti, že snoubenci v manželství vstupují. Tito stávají se tím sice skutečnými manželi, ale strana katolická není prosta těžkého hříchu, neboť hřeší neposlušností nechtějíc zachovávat předpisů církevních, dává veliké pohoršení a dopouští se zapírání víry. Takový katolík propadá vyobcování

z církve; nesmí tedy dostati rozhřešení, tím méně smí býti připuštěn k sv. přijímání. Jen tehdy smí býti připuštěn k sv. svátostem, projeví-li opravdovou lítost a je-li odhodlán vyplniti požadavky církve katolické.

Kdyby každý katolický křesťan, který chce uzavříti smíšené manželství, vedle těch neblahých následků, které smíšená manželství mívají pro stranu katolickou, povážil též, jak o nich smýšlí církev katolická, že totiž jich nikdy neschvaluje a z příčin důležitých jen tehdy připouští, když katolické vychování všech dětí zaručeno a nebezpečnost pro spásu duší odstraněno jest, jistě by od manželství smíšeného upustil.

Co jsou manželství smíšená?

Manželství smíšená jsou sňatky mezi křesťanem katolickým a nekatolickým. (Otáz. 740.)

Co jest dobře povážiti při manželstvích smíšených?

Při manželstvích smíšených jest dobře povážiti:

1. že stranu katolickou uvrhují do nebezpečnosti svoliti v nekatolické vychování dětí a tak sebe připraviti o spásu duše;

2. že i za příznivých okolností katolické vychování dětí ztěžují;

3. že v rodině způsobují často různice a náboženskou lhostejnost;

4. že jich církev katolická nikdy neschvaluje a z příčin důležitých jen tehdy je připouští, když katolické vychování všech dětí zaručeno a nebezpečnost pro spásu duší odstraněno jest. (Otáz. 741.)

Oddělení čtvrté.

O svátostinách a církevních obřadech.

Svátostiny.

Co jsou svátosti? — Proč se svátosti nazývají „*působivými*“ znameními?

Mimo svátosti nejsou už žádná jiná sama ze sebe působivá znamení milosti; jsou však *svátostem podobné* bohoslužebné úkony, jimiž církev mocí od Ježíše Krista udělenou zjednává lidem a nerozumnému tvorstvu zvláštní milost a dobrodiní. O úkonech těch si pohovoříme.

a) Katolická církev učí a velí věriti, že ďábel může z dopuštění Božího nejen duši, ale i tělu člověka strojiti úklady, ano i nemoc v něm působiti, a že má i moc, aby jiným tvorům škodil. Vliv nepřítele lidského může dosáhnouti takové moci, že tělo člověka a skrze ně také sama duše dostává se více nebo méně ve služebnost ďáblu; stav ten nazývá se posedlostí, a kdo v něm jest, sluje posedlý. Z Písma svatého víme, že zvláště za dob Kristových bylo mnoho lidí zlým duchem posedlých, a missionáři ze zámořských krajín sdělují, že dosud jsou lidé zlým duchem posedlí. Ježíš Kristus smrtí svou na kříži přemohl sice zlého ducha a umenšil jeho vliv na lidi, přece však nechtěl, aby boj proti němu přestal, dokud svět státi bude. Boj ten je cvičením se v křesťanské ctnosti, a Ježíš Kristus usnadnil nám jej svou milostí a pomocí tak, že kdo nad pokušením zlého ducha zvítěziti chce, zvítěziti může. — Kromě milosti a pomoci proti vlivu zlého ducha dal Ježíš Kristus své církvi ještě zvláštní moc nad zlým duchem. Moc tu vykonává církev tak zvaným „*zařikáním*“ neboli „*zaže-*

hnáváním“, jehož užívá, aby škodlivý vliv zlého ducha zapudila nebo vzdalovala.

Zařikání užívá církev při svátosti křtu, při svěcení některých věcí a nad křesťany, kteří jsou zlým duchem posedlí. Toto poslední zařikání koná se však velmi zřídka; má je konati pouze kněz, a to jen s povolením biskupovým.

K čemu užívá církev **zařikání** neboli **zažehnávání**?

Z a ř í k á n í neboli **z a ž e h n á v á n í** užívá církev, aby škodlivý vliv zlého ducha zapudila nebo vzdalovala. (Otáz. 747.)

b) Z Písma svatého se dovídáme, že již ve Starém zákoně mnozí zbožní lidé vyprošovali na Bohu jiným požehnání, t. j. ochrany a pomoci ve všelikých potřebách. Tak na př. Noe vyprošoval Božího požehnání svým hodným synům Semovi a Jafetovi, *Melchisedech* Abrahamovi, *Isák* Jakubovi, *Jakub* svým dvanácti synům, *Mojžíš* lidu israelskému; kněžím židovským bylo nařízeno, aby vztahovali ruce na lid a třikráte vzývali jméno Jehovovo. — O *Ježíši Kristu* je vůbec známo, že často lidem i věcem vyprošoval požehnání Božího. Proto není divu, že i církev činí podobně, že totiž osobám a věcem vyprošuje požehnání Božího. Užívá k tomu tak zvaného „žehnání“.

Žehnání, jichž církev obyčejně užívá, jsou buď *obecná*, t. j. žehnání všeho lidu shromážděného, nebo *zvláštní*, t. j. žehnání jednotlivých osob a věcí.

Žehnání *obecná* dějí se velebnou svátostí, ostatky svatých nebo jen rukou.

Při žehnání velebnou svátostí a ostatky svatých nepronášejí se žádná slova, neboť ve velebné svátosti sám Ježíš Kristus žehná, požehnání svatými ostatky pak jest modlitba církve, aby Bůh pro utrpení a smrt Syna svého nebo pro zásluhy svatých udělil věřícím milosti a dobrodiní. — Obecné požehnání kněžské a biskupské, jež se dává rukou ve způsobě kříže od kněze jednou, od biskupa třikráte, provázeno je slovy: „Po-

žehnej vás všemohoucí Bůh Otec, Syn a Duch svatý!“ nebo: „Požehnání všemohoucího Boha Otce, Syna i Ducha svatého sestup na vás a zůstaň vždycky s vámi!“ Požehnání papežské neboli apoštolské je spojeno s plnomocnými odpustky. (Viz nauku o odpustcích str. 278.)

Žehnání *zvláštní* jsou *osobní* a *věcná* dle toho, jsou-li ustanovena pro lidi nebo věci.

Žehnání *osobní* jsou ustanovena pro takové okolnosti, ve kterých člověk obzvláště potřebuje pomoci Boží. K nim náleží: žehnání o korunování králů, snoubenců, žehnání neboli tak zvaný úvod šestinedělek, žehnání poutníků, žehnání sv. Blažeje, žehnání mrtvolý neboli křesťanský pohřeb atd.

K žehnáním *věcným* náleží žehnání domu, školy, nemocnice, žehnání lodi, dráhy, stříkačky hasičské, žehnání polí a vinic, pokrmův a nápojův a jiných potřeb lidských.

K čemu užívá církev žehnání?

Ž e h n á n í užívá církev, aby osobám a věcem vyprošovala **Božího požehnání**. (Otáz. 748.)

Kterých žehnání užívá nejčastěji církev?

c) Když Hospodin zřídil Israelitům kněžstvo a bohoslužbu, nařídil Mojžíšovi, aby pomazal a posvětil bratra svého Arona za velekněze, a aby také posvěceny byly všechny věci bohoslužebné, jako: svatostánek; oltáře, bohoslužebná nářadí a duchovní oděv velekněze i ostatního kněžstva. — Jestliže již ve Starém zákoně byly osoby a věci k službě Boží určené posvěceny, tím více sluší se totéž v Novém zákoně, ve kterém se koná nejvznešenější obět Ježíšem Kristem ustanovená, a udělují svaté svátosti. A církev svatá také skutečně hned od počátku užívala a dosud užívá „**svěcení**“, by osoby a věci službě Boží zasvětila nebo jisté předměty ke zbožnému užívání posvětila.

Svěcením tedy vylučují se osoby a věci z obecného užívání, stávají se majetkem Božím a vylučují se navždy z obecního užívání. Tím liší se svěcení od žehnání, neboť

žehnáním nevylučuje se požehnaná osoba nebo věc z obecného užívání.

V církvi jsou v obyčeji tato svěcení *osob*: svěcení papeže, císařů a králů, opatů a abatyší.

Nejobyčejnější svěcení *věcí* zobecnělá v celé církvi jsou: svěcení křestní vody a vody očistné (= svěcené vody), svěcení chrámů, oltářů, zvonů, kalichů, svěcení sv. olejů, nádob a rouch bohoslužebných, svící, popelu na Popeleční středu, ratolestí na Květnou neděli, svěcení růženců, obrazů, křížů atd. Mimo to jsou v jednotlivých diecesích zavedena ještě zvláštní svěcení; tak na př. v českých diecesích svěcení vody ve svatvečer Zjevení Páně, svěcení zlata, kadidla a myrrhy na den Zjevení Páně, svěcení semen a osení na slavnost Narození Panny Marie a jiných více.

K čemu užívá církev svěcení?

Církev užívá s v ě c e n í, by osoby a věci službě Boží zasvětila nebo jisté předměty ke zbožnému užívání posvětila. (Otáz. 749.)

Které bohoslužebné úkony jste poznali?

K čemu užívá církev zařikání? . . . žehnání? . . . svěcení?

Úkony tyto jsou *podobny* poněkud svátostem; udělují se jako svátosti viditelným obřadem a modlitbou a působí vnitřní milost. *Rozeznávají* pak se od svátostí tím, že svátosti ustanovil Ježíš Kristus, kdežto zmíněné úkony *ustanovila církev*, aby nám zvláštní milosti a dobrodiní zjednávala neb osoby a věci posvěcovala, jakož i tím, že svátosti působí mocí vlastní, udělenou jim od Ježíše Krista, úkony tyto pak *modlitbou církve a zbožným úmyslem těch, kdož jich užívají*. Úkony ty nemají totiž moci působiti milost, nýbrž toliko nám milost na Bohu vyprošují na přimluvu církve; a vyprosí nám ji tím spíše, čím více sami spolupůsobíme.

Pro podobnost, která jest mezi svátostmi a mezi zařikáním, žehnáním a svěcením, říká se těmto úkonům „svátostiny“.

Rozumíme tedy svátostinami *svátostem podobné úkony*, jako: zařikání neboli zažehnávání, žehnání, svěcení, jež církev ustanovila, by nám zvláštní milosti a dobrodiní zjednávala neb osoby a věci posvěcovala. Tyto úkony jsou svátostinami v *užším smyslu*.

V *širším smyslu* rozumíme svátostinami též jisté věci od církve k bohoslužebnému nebo k našemu vlastnímu zbožnému užívání *posvěcené*, jako na př. svěcenou vodu, svěcené svíce, ratolesti a j.

Jsou-li mimo svátosti ještě jiná sama ze sebe působivá znamení milosti?

Mimo svátosti nejsou už žádná jiná sama ze sebe působivá znamení milosti; tak zvané „svátostiny“ jsou svátostem jen podobny. (Otáz. 744.)

Co rozumíme svátostinami?

S v á t o s t i n a m i rozumíme:

1. svátostem podobné **ú k o n y**, jako: zařikání neboli zažehnávání, žehnání, svěcení, jež církev ustanovila, by nám zvláštní milosti a dobrodiní zjednávala neb osoby a věci posvěcovala;

2. jisté věci od církve k bohoslužebnému nebo k našemu vlastnímu zbožnému užívání posvěcené, jako na př. svěcenou vodu. (Otáz. 745.)

Kterak se rozeznávají svátostiny od svátostí?

Svátostiny se r o z e z n á v a j í od svátostí hlavně takto:

1. svátosti ustanovil Ježíš Kristus, svátostiny církev;

2. svátosti působí mocí vlastní, udělenou jim od Ježíše Krista, svátostiny pak přímluvou církve a zbožným úmyslem těch, kdož jich užívají. (Otáz. 746.)

Moc zažehnávati, žehnati a světiti má církev od Ježíše Krista. Čtemeť v Písmě svatém: „*A svolav dvanáct učedníků svých, dal jim moc nad duchy nečistými, aby je vymítali*“ (Mat. 10, 1.) Když před svým na nebe vstoupením dal apoštolům rozkaz, aby šli do celého světa a všechny lidi učili a křtili, předpověděl, jakou moc budou míti ti, kdož v něho uvěří, řka: „*Budou ve jménu mém*

zlé duchy vymítati; na nemocné budou ruce vzkládati, a (ti) se dobře míti budou“. (Mar. 16, 17. 18.) Jindy pravil k apoštolům: „*Vcházejíce pak do domu, pozdravujte jej rkouce: Pokoj buď domu tomuto! A jestliže ten dům bude (toho) hoden, pokoj váš přijde naň“.* (Mat. 10, 12.)

Apoštolové moci od Ježíše Krista jim udělené skutečně užívali, zlé duchy vymítali, nemocné uzdravovali, osoby a věci žehnali a světili, jak o tom svědčí Písmo svaté i ústní podání. Z apoštolů přešla moc ta na jejich nástupce, biskupy a kněze, a to svěcením na kněžství. Známó vám již, že biskup maže svčencům ruce sv. olejem a při tom prosí Boha, aby „*cokoli rukama tĕma bude požehnáno nebo posvěceno, jím samým bylo požehnáno nebo posvěceno“.*

Ještě třeba zmíniti se o tom, **kterak máme svčenných věcí užívatí.**

K čemu užívá církev *svčení*?

Svčením bývají tedy věci vyloučeny z obecného užívání a zasvěceny službě Boží nebo posvěceny k zbožnému užívání. Proto nesmí se jich užívatí jako věcí obyčejných, neposvěcených, na př. svčené vody k mytí, nýbrž má se jich užívatí **jen k tomu účelu, ke kterému byly od církve posvěceny**, jako: k uctívání Boha, k rozmnožování pobožnosti, k nabývání zvláštní ochrany a pomoci Boží atd. K jakému účelu církev tu neb onu věc svěťí, poznáváme z modlitby, kterou při svčení jejím koná.

Dále se má věcí svčenných užívatí **s uctivostí**; mají se chovati, pokud nezůstávají ve chrámě, na místě slušném, čistém. Neděje-li se tak, nerozeznávali se svčená věc od věci obecné a užívali se jí jako jiné věci obecné, je to zlehčování a zneuctívání; člověk, který tak činí, ukazuje, že v srdci jeho není vážnosti k věcem božským a svatým, že pozbyl náboženské víry a uctivosti, potupuje Boha i církev, rouhá se. — **Také s důvěrou** má se věcí svčenných užívatí. To činí, kdo nábožně doufá, že věci svčené budou pro požehnání církve nad ním;

vyřknuté ochrannými prostředky proti úkladům ďábelským, a že skrze ně dosáhne darů od církve na ně vyprošených pro časné i věčné blaho své. Takového smýšlení při užívání věcí svěcených je třeba, protože, jak jste již slyšeli, působnost jejich závisí hlavně na zbožném smýšlení toho, kdo jich užívá.

Při užívání věcí svěcených třeba se varovati veškeré **pověry**. Pověry se dopouští, kdo svěceným věcem připisuje jistou moc, jako by ji měly samy o sobě a ne přímlovou církve, kdo očekává od věcí svěcených jistotně účinků jen proto, že těch věcí hmotně užívá, a kdo doufá, že by svěcenými věcmi mohl dojít jiných prospěchů kromě těch, k nimž je církev svou modlitbou ustanovuje a které k nim připojuje.

Kterak máme svěcených věcí užívati?

Svěcených věcí máme užívati:

1. jen k tomu účelu, ku kterému byly od církve posvěceny;

2. s uctivostí a důvěrou, protože jejich působnost závisí hlavně na zbožném smýšlení toho, kdo jich užívá. (Otáz. 751.)

Ze všech svěcených věcí užívá se nejhojněji **svěcené vody**. Svěcená voda, kropíme-li se jí se zbožným úmyslem, působí odpuštění hříchů všedních a ochranu proti pokušení ďábelskému. Proto máme se jí častěji, zvláště ráno a večer, pokropovati a Pána Boha prositi, by nás ode hříchů víc a více očišťoval a všelikého nebezpečení duše i těla chránil. Z té příčiny nemá v žádném domě chyběti na veřejích kropenka se svěcenou vodou, kterou by se domácí pokropovali, prve nežli se kladou na lůžko, když zase ráno s něho vstávají a když z domu vycházejí. — Také v kostelích nacházejí se u dveří kropenky se svěcenou vodou, aby věřící vcházejíce do chrámu a z něho vycházejíce mohli se pokropovati. — V neděli před velikými službami Božími kropí kněz lid svěcenou vodou procházeje středem chrámu. Obřadu tomu říká se „Asperges me“, protože slovy těmi začíná. Po česku slova ta znamenají: „Pokropiž mne“.

Kterak máme užívati **svěcené vody**?

S v ě c e n o u v o d o u máme se častěji, zvláště ráno a večer, pokropovati a Pána Boha prositi, by nás ode hříchů víc a více očišťoval a všelikého nebezpečení duše i těla chránil. (Otáz. 752.)

Vedle svěcené vody zbožní křesťané chovají také v uctívosti svěcenou hromničku, ratolesti od Květné neděle, svěcenou sůl a užívají kříže, posvátných obrazů a sošek za přední ozdobu příbytku a za prostředek, jenž by ducha jejich pozdvihoval k věcem a pravdám nebeským.

Církevní obřady.

Chceme-li někomu projevit úctu, pozdravíme jej slovy, smekneme před ním klobouk, ukloníme se mu a podáme ruku. Tyto zevnější úkony a znamení prozrazují, co duše myslí a cítí o člověku tom. — Podobně projevujeme zevnějšími úkony a znameními, co duše naše myslí a cítí o Bohu. K tomu nás vede naše povaha, které jest přirozeno a nutno projevovati myšlenky a city zevnějšími projevy. Proto také lidé hned od počátku světa uctívali Boha zevnějšími úkony a znameními. Kain a Abel na př. vystavěli si oltáře a obětovali Bohu prvotiny úrody své; Israelité měli obřizku, slavení beránka velikonočního a j.; Ježíš Kristus, když prokazoval lidem dobrodiní, užíval též zevnějších úkonů a znamení; na př. vzkládal na nemocné ruce, dotekl se slinou slepého a němého, mrtvé bral za ruku, myl apoštolům nohy, na apoštoly dechl atd., ano nařídil apoštolům, jakých zevnějších úkonů a znamení mají užívat při udělování křtu a jiných svátostí, hlavně pak při konání oběti mše svaté. Apoštolové nařízení ta zachovávali; křtili litím vody a pronášením slov Božích, biřmovali vzkládáním rukou a modlitbou, navštěvovali nemocné mažíce je sv. olejem a modlíce se nad nimi, slavili nejdražší obět mše svaté atd. K těmto od Ježíše Krista ustanoveným zevnějším úkonům a znameními, jimiž se měly projevovati a vzbuzovati ve věřících náboženské myšlenky a city, připojila církev

ještě jiné, které k rozmnožení úcty Boží za prospěšné uznala, a tak ustanovila pevný řád, jímž by se veškerá bohoslužba konala, neboli ustanovila bohoslužebné, církevní „obřady“. Jsou tudíž církevní obřady zevnější úkony a znamení

Co jsou církevní obřady?

Církevní obřady jsou zevnější úkony a znamení, jež církev ustanovila, by projevovala a vzbuzovala náboženské myšlenky a city, na př.: obřady při mši svaté a při udělování svátostí. (Otáz. 753.)

Poněvadž obřady církevní jsou staroslavnou památkou z dob apoštolských, poněvadž velice napomáhají k projevování náboženských myšlenek a citů a poněvadž svou vznešeností povzbuzují ke zbožnosti, mějme je v uctivosti a nezlehčujme jich! Naopak snažme se, abychom významu církevních obřadů porozuměli a tak vnikli v ducha katolické bohoslužby a přesvědčili se o její vznešenosti!

Opakování.

Která svátost jest ustanovena pro nemocné? — Odkud pochází jméno „poslední“ pomazání? — Co jest *viditelným znamením* při posledním pomazání? — Co *působí* poslední pomazání? — Odkud víme, že *Ježíš Kristus ustanovil* svátost posledního pomazání?

Kdo může *udělovati* poslední pomazání? — Který kněz uděluje poslední pomazání kromě nevyhnutelné potřeby? — Které svátosti přijímá nemocný obyčejně před posledním pomazáním? — Jak říkáme výkonu, při němž nemocný přijímá sv. svátosti? — Jak říkáme o knězi, když nese k nemocnému svátost oltářní? — Co má býti připraveno ve světnici nemocného, když ho kněz zaopatruje? — Co má býti na stole? — Kterak zaopatruje kněz nemocného? — Kterak se uděluje poslední pomazání? — Kde maže kněz nemocného, je-li veliké nebezpečí smrti? — Co říká kněz při tom jediném mazání? — Kdy

smí též kněz pomazati nemocného jen na čele? — Co uděluje kněz těžce nemocnému po posledním pomazání? — Čeho nabývá nemocný pro případ smrti tím apoštolským požehnáním? — Čeho se žádá na nemocném, aby nabyl apoštolským požehnáním plnomocných odpustků?

Kdo může *přijmouti* poslední pomazání? — Kolikrát můžeme přijmouti poslední pomazání *v životě*? — Kolikrát můžeme přijmouti poslední pomazání *v téže nemoci*? — Kdy jen smí se poslední pomazání přijmouti v téže nemoci *vícekráte*? — Proč nemá nemocný *opominouti* přijmouti poslední pomazání? — *Kdy* má nemocný přijmouti poslední pomazání? — Proč má nemocný přijmouti poslední pomazání, dokud ještě je *při dobré paměti*? — Kterak se má nemocný k poslednímu pomazání *připraviti*?

Kdo jsou nástupci apoštolů? — Kterou svátost musí přijmouti, kdo se chce státi knězem? — Co jest *viditelným znamením* při svěcení kněžstva? — Co *působí* svěcení kněžstva? — V čem záleží hlavně *moc kněžská*? — Z čeho je zřejmo, že *Ježíš Kristus ustanovil* svěcení kněžstva? (Že představení církve v Antiochii posvětili sv. Pavla a Barnabáše na kněze.) — Kterak posvětili představení církve sv. Pavla a Barnabáše na kněze? — Co udělovali představení církve sv. Pavlu a Barnabáši *vzkládáním rukou a modlitbou*? — Kdo jen mohl dáti *vzkládání rukou a modlitbě* moc udělovati zvláštní milost? — Kdo tedy ustanovil svěcení kněžstva?

Kdo může *udělovati* svěcení kněžstva? — Proč jenom *biskupové* mohou udělovati svěcení kněžstva? — Kdo smí *přijmouti* svěcení kněžstva? — Kolik *nejméně* let musí býti tomu, kdo chce přijmouti svěcení kněžstva? — Kterak se uděluje svěcení kněžstva? — Jak se nazývá první mše, kterou novosvěcený kněz slouží?

Která svěcení *připravují* na kněžství? — Kterým svěcením se svěcení kněžstva *dovršuje*?

Proč máme míti kněze *v uctivosti*? — Proč máme kněží poslouchati? — Proč máme kněžím prokazovati *vděčnost*? — Kdy zvláště máme Boha prositi za dobré

kněze? — Proč zvláště o suchých dnech máme Boha prositi za dobré kněze?

Co jest *povinností* křesťanských manželů? — Ve které svátosti nabývají křesťanští manželé milosti, aby povinnosti stavu manželského věrně plnili? — Kdy bylo manželství *ustanovené*? — Nač *povýšil* Ježíš Kristus manželství v Novém zákoně? — Co plyne z toho, že manželství dle slov sv. Pavla je *milostiplným* obrazem spojení Krista s církví? (Že i ono je milostiplné, t. j. svátost.) — Co jest *viditelným znamením* svátosti stavu manželského? — Které milosti *působí* svátost stavu manželského?

Čím jenom může býti manželství rozloučeno? — Jaké tedy je manželství, když nemůže býti rozloučeno jinak než smrtí jednoho z manželů? — Kterak Ježíš Kristus prohlásil nerozlučitelnost manželství? — Co někdy dovoluje duchovní vrchnost manželům, kteří nechtějí společně žíti? — Co není manželům takovým dovoleno ve příčině nového manželství?

Kterak *přijímají* snoubenci svátost stavu manželského? — Před kterým farářem zpravidla uzavírají u nás snoubenci sňatek manželský? — Které manželství se protiví způsobu uzavírání církevního sňatku? — Co jest *občanské* manželství? — Čeho se *žádá* od těch, kdož ve stav manželský vstoupiti miní? — Co jsou *překážky manželské*? — Jak se říká *překážkám*, které činí sňatek manželský *nedovoleným*? — Které na př. jsou *překážky*, jež činí sňatek manželský *nedovoleným*? — Jak služí *překážky*, které činí sňatek manželský *neplatným*? — Jmenuj některé *překážky* rušící! — Kdo má moc stanoviti *překážky* manželské? — Proč jediné církve má moc stanoviti *překážky* manželské? — Co se nařizuje konati před každým sňatkem, aby *překážky* manželské mohly býti snáze objeveny? — Kdy jenom mohou snoubenci, mezi nimiž je nějaká manželská *překážka*, uzavřiti *dovolený* a *platný* sňatek? — Kdo uděluje *dispens* od manželských *překážek*? — Kterak se duchovní správce *přesvědčuje*, jsou-li snoubenci *v náboženství dobře vycvičení*?

— Proč mají snoubenci před sňatkem *přijmouti* *hodně svátost pokání a oltární*?

Co jsou *manželství smíšená*? — Které neblahé *následky* mívají smíšená manželství? — Jak si vede církev katolická ve příčině smíšených manželství? — Kdy církev katolická *připouští* smíšené manželství?

Co rozumíme *svátostinami*? — V čem se svátostiny *podobají* svátostem? — Kterak se *rozeznávají* svátostiny od svátostí? — K čemu užívá církev *zařikání* neboli *zažehnávání*? — Kde užívá církev *zažehnávání*? — K čemu užívá církev *žehnání*? — Kolikerá *rozeznáváme* žehnání? — Kdy jest žehnání *obecným*? — Která jsou nejužívanější žehnání obecná? — Co rozumíme *zvláštním* žehnáním? — Jmenuj některá *osobní* žehnání! — Která žehnání *věčná* jsou ti známa? — K čemu užívá církev *svěcení*? — Čím se *rozeznává* svěcení od žehnání? — Která *svěcení osob* jsou v církvi v obyčeji? — Které *věci* svěťí církev?

Od koho má církev *moc* *zažehnávati*, *žehnati* a *světiti*? — Kterými slovy dal Ježíš Kristus církvi *moc* *zažehnávati*? — Kdy dostali apoštolové *moc* *žehnati*?

Kterak máme *užívat* věcí *svěcených*? — Proč hlavně máme *užívat* věcí *svěcených* s *uctivostí* a *důvěrou*? — Čeho se třeba *varovati* při užívání věcí *svěcených*? — Kdo na př. se *dopouští pověry* při užívání věcí *svěcených*? — Kdy se zvláště máme *pokropovati* *svěcenou vodou*? — Zač máme *Boha prositi*, když se *pokropujeme* *svěcenou vodou*? — Co má býti v každé *světnici* katolické, aby se *domácí* mohli *pokropovati* *svěcenou vodou*?

Co jsou *církevní obřady*? — Proč zavedení *obřadů* odpovídá *přirozenosti lidské*?

Přechod k části páté.

Chceme-li dojíti svého cíle, věčného *spasení*, musíme *užívat* potřebných *prostředků*, jež nám Bůh k tomu dává. Prvním *prostředkem* jest *křesťanská víra*, kterou Ježíš Kristus na svět přinesl a církvi své svěřil. O víře té učili jsme se v první části katechismu. — Druhým

prostředkem jest *křesťanská naděje* v odměnu na věčnosti, která se zvláště pěstuje *modlitbou*. O naději a modlitbě poučuje nás druhá část katechismu. — Abychom dosáhli věčné odměny na věčnosti, třeba míti *křesťanskou lásku*, již nutno dokazovati plněním vůle Boží, která jest obsažena v desateru Božích a pateru církevních *příkázání*. O křesťanské lásce a příkázáních jedná třetí část katechismu. — Abychom vůli Boží snáze plnili a duši svou pro život věčný víc a více posvěcovali, k tomu pomáhá nám *milost Boží*, již nabýváme zvláště ve sv. *svátostech*. Nauka o milosti a svátostech obsažena jest ve čtvrté části katechismu, kterou jsme právě dokončili.

Užíváme-li uvedených prostředků spasení, totiž víry, naděje, lásky a milosti Boží, již nabýváme sv. svátostmi, pak život náš přináší ovoce pravého a dokonalého křesťanského života, žijeme křesťansky spravedlivě neboli konáme *křesťanskou spravedlnost*. Křesťanská spravedlnost je střechou, která zakončuje budovu našeho náboženského života.

Avšak v křesťanské spravedlnosti musíme setrvati až do konce. K tomu nás mocně pobádá vzpomínka na *čtyři poslední věci člověka*: smrt, soud, peklo nebe.

Proto pátá část katechismu jedná o *křesťanské spravedlnosti a čtyřech posledních věcech člověka*.

OBSAH.

Část čtvrtá.

O milosti a svátostech.

Oddělení první.

O milosti.

	Strana
Pojem a rozdělení milosti	5
O milosti pomáhající	9
O milosti posvěcující	17

Oddělení druhé.

O svátostech vůbec.

Pojem a počet svátostí .	22
Rozdělení svátostí . .	27
Působení svátostí	30
<i>Opakování</i> . . .	32

Oddělení třetí.

O svátostech zvlášť.

O svátosti křtu.

Co je křest	34
Křest je skutečně svátost	37
Kdo křest uděluje a kdo jej přijímá. Kmotrové . .	43
Obřady křtu	54
Křest žádosti a křest krve	57

O svátosti biřmování.

Co je biřmování	61
Biřmování je skutečně svátost	64
Kdo uděluje biřmování. Obřady biřmování	67

	Strana
Přijímatel biřmování. Kmětové	72
<i>Opakování</i>	77

O nejsvětější svátosti oltářní.

Co jest svátost oltářní	80
Svátost oltářní je skutečně svátost	86
K čemu ustanovil Ježíš Kristus svátost oltářní	88

A. O přítomnosti Ježíše Krista ve svátosti oltářní.

Odkud víme, že Ježíš Kristus jest ve svátosti oltářní skutečně přítomen	90
Kterak jest Ježíš Kristus ve svátosti oltářní při- tomen	96
Svátosti oltářní máme se klaněti	101

B. O oběti mše svaté.

Co jest obět. Oběti starozákonné	107
Obět Ježíše Krista na kříži. Obět mše svaté	110
Jak se má obět mše svaté k oběti na kříži	114
Mše svatá konala se vždycky v církvi svaté	117
Komu a na který úmysl se mše svatá obětuje	119
Užitky mše svaté	125
Osoby zúčastněné při mši svaté	130
Místo, kde se slouží mše svatá	131
Mešní nádoby a jiné potřeby	133
Mešní roucha	134
Obřady mše svaté	139

C. O svatém přijímání.

Co je svaté přijímání. Přijímání pod jednou způsobou	152
Povinnost svatého přijímání	156
Účinky svatého přijímání	159
Příprava k sv. přijímání	163
Jak se máme chovati při svatém přijímání	175
Co máme činiti po svatém přijímání	178
<i>Opakování</i>	183

O svátosti pokání.

Co jest pokání. Pokání jest skutečně svátost . . .	190
Potřeba svátosti pokání	195
Účinky svátosti pokání	197
O zpytování svědomí	201
O lítosti	213
O opravdovém předsevzetí	229
O zpovědi	241
O dostiučinění	262
O odpustcích	270
<i>Opakování</i>	280

O svátosti posledního pomazání.

Co jest poslední pomazání. Poslední pomazání jest skutečně svátost	284
Kdo přijímá poslední pomazání	293

O svátosti svěcení kněžstva.

Co jest svěcení kněžstva. Svěcení kněžstva jest skuteč- ně svátost	297
Kdo svěcení kněžstva uděluje a kdo je přijímá . . .	300

O svátosti stavu manželského.

Co je svátost stavu manželského. Stav manželský je skutečně svátost	306
Manželství jest nerozlučitelné	309
Přijímatel stavu manželského	311
Manželství smíšená	319

Oddělení čtvrté.**O svátostinách a církevních obřadech.**

Svátostiny	325
Církevní obřady	332
<i>Opakování</i>	333
Přechod k části páté	336